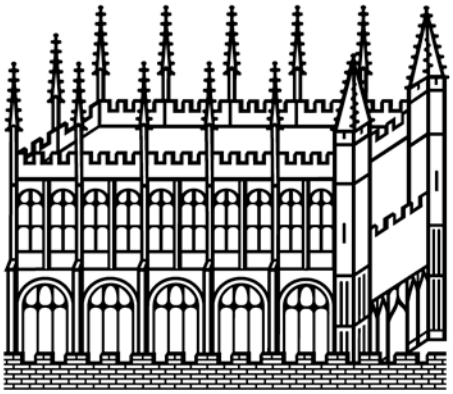

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

Yiddish Collection

WHITECHAPEL LIBRARY

Donated 1985

TAYLOR INSTITUTION LIBRARY

ST. GILES · OXFORD

· REP Y 227

This
below.
30 OCT
17 NOV
303076028T

TAYLOR INSTITUTION LIBRARY
OXFORD OX1 3NA

PLEASE RETURN BY THE LAST DATE STAMPED BELOW

Unless recalled earlier

23. APR. 1999

- 7. MAY 1999

אין פארלאג «ביכער פאר אלעמען» איז דערשינען

„די פרוי פון אונדזער ביינקשאפט"

ראמאן פון באווסטן אידיש-דייטשן מחבר מ א ק ס ב ר א ד.
אידיש ז. ק א ל מ א נ א ו י ט ש. פאר־ביקע קונסטהילע.
200 זייטן. פריז 1 לאט.

— א געשיכטע מיט דרײ פרויען וואס קומען איינע נאך דער אנדערער לויט דער רײ. די געשיכטע איז קאנצענטרירט אף דער דריטער, אן עקסצענטרישער טיפ, א שיינהייט, וואס פרעסט זיך אליין אוף צוליב אייפערזוכט, ליבע, גוטסקייט און רשעות צוואמען. —

— אויסערלעך קאנצערטרירט זיך דער גאנצער קאנפליקט פון אט דעם ראמאן אף דעם קאמף צווישן צווי מענער צוליב א פרוי, און כאטש אט דער מין שטאף איז שוין אסך מאל באארבעט געוואָרן, האבן מיר עס דאָ אין אזא פארם, וואס איבעראשט מיט דער אריגינאליטעט. —

— דאס גאנצע ווערק שטיצט זיך אף אן אינטריגע, א פארוויקלטע, קרימינעלע אינטריגע, וואס מיר טרעפן איצט זעלטן אין א מאדערנעם ראמאן — עס איז א בוך פון גרויסער וועלט-אנטוישונג —

„ליטער. בלעטער" № 31

דער פאַרלאַג «ביכער פאַר אלעמען» גיט ארויס דעם וועלט־באַרימטן היסטאָרישן ראָמאַן פון אידישן לעבן

„וד־זים"

פון דעם אידיש־דייטשן שריפטשטעלער **ליאָן פייכטוואנגער.**

מיט א קורצער צייט צוריק איז דערשינען דער ערשטער בוך פון דעם ראָמאַן אונטערן נאָמען

„גאלט און מאכט"

פאַרביקע קונסט־הילע. 208 זייטן. פרייז 1 לאט.

עס דרוקט זיך און אינגיכן דערשיינט דער צווייטער בוך אונטערן נאָמען

„אידן"

איבערזעצט פון מ. ראָזומני. רעדאַקציע און הקדמה פון ז. קאַלמאַנאָוויטש.

«וד־זים» איז דורך דער גאַנצער וועלט־קריטיק אָנערקענט אַלס איינער פון די בעסטע און אינטערעסאַנט־סטע ביכער, וואָס זיינען אָנגעשריבן געוואָרן אין משך פון די לעצטע יאָרן.

דער מחבר איז אַף א וונדערלעכן אופן ארייגעדרונגען אין דער געשיכטלדערטער היסטאָרישער תקופה און האָט מיט בולטע פאַרבן באַשריבן דאָס אידישע לעבן און ליידן פון יענער צייט. דער ראָמאַן „וד־זים" איז דורכגעפלאָכטן מיט אַן אויסערגעווויינטלעך אינטערעסאַנטער און שפּאַנענדער האַנדלונג. די גרויסע קינסטלערישע מיסטער־שאַפט, מיט וועלכער דאָס קאַפּיטאַלע ווערק איז אָנגעשריבן אין פאַרבינדונג מיט די אַלע דערציילערישע מעלות זיינע, פאַרוואַנדלען פייכטוואַנגערס מאָנומענטאַל־ווערק אין איינעם פון די באַדייטנסטע ביכער פון דער וועלט־ליטעראַטור.

פון קאַנצעלאריע און איז אוועק אין קאזאַרמע, ווו ער האט גע־מאָלדן, אז אין די נאָענטסטע טעג פאָרט ער אפן פראנט און אז ער לאַדט איין אַף א געזעגן־סעודה.

געקומען אהיים, האט ער מיט אַ שטאך געפרעגט שווייקן:

— איר ווייסט, וואס דאס איז אַ מארש־באַטאַליאָן, שווייק?

— גאנץ ריכטיק, הער לייטענאנט, א מאַרש־באַטאַליאָן איז א „מאַרשבאַטיאַק", און א מאַרש־ראָטע איז א „מאַרשקומפאַטשקאַ". מיר רופן דאָס אַלע מאָל אזוי אָפּגעקירצט.

— אויב אזוי, שווייק, — האט דער לייטענאנט פייערלעך געמאָלדן, גיב איך אייך צו וויסן, אז איר גייט אוועק מיט מיר אין א מאַרשבאַטיאַק, אויב אייך געפעלט אזוי דער נאָמען. נאָר מיינט ניט, אז אפן פראָנט וועט איר מאכן אזעלכע נארישע קונצן, ווי דאָ. איר זייט צופרידן?

— גאנץ ריכטיק, הער לייטענאנט, צופרידן! — האט גע־ענטפערט דער בראַווער סאָלדאט שווייק. — אָט וועט דאָס זיין גרויסארטיק, ווען מיר וועלן ביידע צוזאמען פאלן פאר אונדזער קיסר און פאר זיין גאנצער פאמיליע!...

SHOREDITCH PUBLIC LIBRARIES

דאַווע, דארט ווו עס פאלט אין איר אריין דער עגער אָדער עפּעס ענלעכס. א גרויסע שטאָט, אַזוי צו זאָגן אַ פריינטלעכע, און אויב איך האב ניט קיין טעות, איז דאָרט פאַראַן א ברעג=דאַמבע. דאָס איז א וואנט, אויסגעבויט אונטערן וואסער. יאָ. אי=בעריקנס, האט דאָס קיין שייכות ניט אַהער.

דער פּולקאָווניק איז אנטשוויגן געוואָרן. דערנאָך, אַ קוק געטאָן אַפן טינטער, איז ער האַסטיק אריבער אף אן אנדער טעמע:

— מיין הונט האָט ביי אייך פאַרדאָרבן דעם מאָגן, וויל גאָר=נישט עסן. אָ, טוט נאָר אַ קוק, אין טינטער איז אריין אַ פליג, א מאדנע זאך, וואס אפילו ווינטער פאלן אריין פליגן אין טינ=טער. שדים ווייסן, וואָס דאס איז אזוינס!

„נו שוין, צי ניט די נשמה, אלטער שוטה", האָט דער לייטענאנט געטראכט.

דער פּולקאָווניק איז אופגעשטאנען און איז עטלעכע מאָל זיך דורכגעגאנגען איבערן קאַבינעט.

— איך האב לאנג געטראכט, הער לייטענאנט, וואס זאל איך מיט אייך אייגנטלעך טאָן, בכדי אזא זאך זאָל ניט קאנען זיך איבערחזרן, האָב איך זיך דערמאָנט, אז איר האט געוואָלט אריבערגיין אין 91=טן פּולק. פון שטאַב פון הויפּט=קאָמאנדיר האט מען אונדז ניט לאנג געגעבן צו וויסן, אז אין 91=טן פּולק פעלן אויס אָפיצערן, ווייל די סערבן האָבן אלע אויסגעהר=געט. איך בין אייך ערב מיט מיין וואָרט, אז ניט שפּעטער ווי אין דריי טעג ארום וועט איר זיין אין 91=טן פּולק אין בודווייס, ווו עס ווערט איצט געבילדעט א מארש=באַטאַליאָן. איך בעטאייך, דאַנקט ניט. די ארמיי באדארף האבן אָפיצערן, וואס...

אזוי ווי ער האָט ניט געוווסט מער, וואָס צו זאָגן, האָט ער א קוק געטאן אפן זייגער און געזאגט:

— שוין האלב עלף, צייט אָנצונעמען דעם ראַפּאָרט פון פּולק.

דערמיט האָט זיך דער אָנגענעמער שמועס געענדיקט. דעם לייטענאנט איז געוואָרן גרינגער אפן הארצן, ווען ער איז ארויס

דעם כינעז סטאַנעק איז געווען אַזאַ בולטער שפּיגל, אז עמיצער פלעגט אין אים אריינקוקן, פלעגט אים קערן ברעכן. דער פּיסק אָן אַ זייט, דער קאָפּ — אַ נאַכט־מאָפּ, דער בויך ווי בייַ א שבורן קאַנאָניר.. מיט איין וואָרט — א פּארשוין! נאָר ס׳איז געגאנגען פּאַרבייַ דער הער שטאַטהאַלטער און האט אַ קוק געטאָן אין שפּיגל. האָבן זיי היפּך געמוזט אים צוגעמען.

האָט דער לייטענאַנט זיך אפּגעקערט און האט שווער אָפּ־געזיפּצט. איידער צו שמועסן מיט שוייקן, האט ער זיך בעסער פּאַרנומען מיט זיין שווארצער קאַווע.

שוייק האט שוין געפּאָרעט זיך אין קיך, און צום לייטענאַנט איז דערגאנגען זיין שטים: ער האָט געזונגען א פּריילעך סאָלדאַטן־ליד..

—יאָ, יאָ: אזאַ טיפּש, וואָס פּעלט אים? — האָט דער לייטענאַנט א טראַכט געטאָן און האט אפילו אויסגעשפּיגן.

אין דער טיר האָט זיך באַוויזן שוייקס קאָפּ.

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאנט, — האָט שוייק געזאָגט, — דאָ איז מען געקומען נאָך אייך פון קאַזאַרמע, איר זאָלט היפּך זיך מעלדן צום הערן פּולקאָוויניק.

און האָט מוסיף געווען מעשה הימישער מענטש:

— אפשר איבער דעם הינטל?

— איך האָב שוין געהערט, — האָט געזאָגט דער לייטענאַנט, אַז דער געקומענער סאָלדאַט האט געוואָלט איבערגעבן אים זיין שליחות.

ער האָט דאָס געזאָגט מיט א פּאַרדאַגהטן טאָן און איז אוועק, נאָכדעם ווי ער האָט שוייקן צוגעווארפן אַ בליק פּול שנאה.

דאָס איז געווען זייער אַ מיאוסער שמועס. אַז דער לייטענאַנט איז אריין אין פּולקאָוויניקס קאַבינעט, האט ער אים געטראָפּן זיצנדיק אין פּאָטער־שטול, אן אָנגעבּרוגזטער. אַ ביזער.

— מיט צוויי יאָר צוריק, הער לייטענאנט, — האט געזאגט דער פּולקאָוויניק, — האָט איר אויסגעדריקט דעם וווּנטש אריבערצוגיין קיין בודוויים? אַף דער מאָלדאַוויע, יאָ, אַף דער מאָל־

דעם הונט א היצל, אויב קיינער וועט ניט געבן אַן אנאָנס.

— גייט אוּן לייגט זיך שלאָפן, שוויק, — האָט באַפוילן דער לייטענאַנט, — איר זייט דאָך אין שטאַנד אָפצוּבאָלבען אזוי ביז אינדערפרי.

דער לייטענאַנט אַליין האָט זיך אויך געלייגט שלאָפן. בייַ נאַכט האט זיך אים געחלומט, אז שוויק האט אוועקגענבעט דעם קרוינפרינצס פערד אוּן האט אים געבראכט צוּ אים, אוּן אז אפן פאַראַד האָט דער קרוינפרינץ דערקענט זיין פערד, בשעת ער, דער שלימזולדיקער לייטענאַנט לוקאַש, איז אף אים געריטן בראש פון זיין אָפטייל.

אין דערפרי איז בייַם לייטענאנט געווען אַזאַ צושטאַנד, ווי ער וואלט בעת א הוליאַנקע געהאט געקראָגן אַ פּאַטש אין פּנים. באַגינען איז ער ווידער אַנטשלאָפן געוואָרן, אוּיסגעמאַטערט פון די שרעקלעכע חלומות. האט אים אופגעוועקט א שטאַרקער קלאפ אין טיר; עס האט זיך באַווייזן דער גוטמוטיקער פּנים פון שוויק, וואָס האָט געפרעגט, וויפיל אזייגער זאָל ער אופוועקן דעם הער לייטענאַנט.

— ארוים, שוטה! דאָס איז דאָך שוין גאָר ניט צו דערטראָגן! — האט דער לייטענאַנט ארויסגעקרעכצט.

אז ער איז אופגעשטאנען, אוּן שוויק האט אים דערלאַנגט פרישטיק, האט ער אים צעטומלט מיט אַזאַ פראַגע:

— נו וואס, הער לייטענאַנט, וועט איר ניט באַפוילן, איך זאָל אייך בריינגען אַן אַנדער הונט?

— איר וויסט וואס, שוויק? איך וואלט געוועון א בלען אייך איבערצוגעבן אין פעלד־גריכט, — האט דער לייטענאנט געזאָגט מיט א זיפץ. — נאר מען וואלט אייך כּי ווי כּי באַפּריט, וואָרום אזאַ טיפש האט נאך קיינער ניט באגעגנט. איר טוט נאָר א קוק אף זיך אין שפיגל. ווערט אייך דען ניט שלעכט פון אייער אידיאָטישן פנים? אנוּ, שוויק, זאָגט מיר מיט אַן אמת. איר אליין זייט זיך געפעלן?

— ניין, הער לייטענאַנט, איך בין זיך ניט געפעלן, וואָרום אין דאָזיקן שפיגל בין איך א קרומער אדער אַזוי עפעס. אָט בּי

זעצט און אָפּגעזיפצט:

— פאַרוואס האט גאָט מיר צוגעשיקט אַזא שוטה!

אָפּגעלאָזן און נכנע איז דער לייטענאַנט געזעסן אַפן שטול. ער האָט געהאַט דאס געפיל, אַז ער האט ניט נאר קיין כח ניט צו פאַרפאָרן שווייקן אין באַק אריין, נאָר אַפילו ניט אַף צו פארדרייען זיך אַ פּאַפּיראָס. אליין ניט צו וויסן, צוליב וואס, האט ער געשיקט שווייקן נאָך דער „באָהעמיאַ" און נאָכן „טאַגבלאַט", בכדי ער זאָל איבערלייענען די פּובליקאַציע פון פּולקאָווניק וועגן הונט, וואס מען האָט ביי אים געגנבעט.

שווייק איז געקומען צוריק מיט די צייטונגען. זיין פּנים האָט געשיינט, און ער האָט געקוואָלן פון נחת:

— ריכטיק, פאַראַן טאַקע דאָ, הער לייטענאַנט! און אַזוי שיין באַשרייבט ער אים, דער פּולקאָווניק דעם פינטשער, וואס מען האָט ביי אים אוועקגעגנבעט, אז עס איז ממש אַ האַרץ־דערקוויקעניש. און ער זאָגט צו נאָך הונדערט קרוין, ווער עס וועט אים אָפּבריינגען. דאָס איז זייער אַ פיינע באלוינונג. געוויינט־לעך גיט מען נאָר פּופציק. אַ געוויסער דאָזשעטעך פון קאָשירש האָט דאס געמאכט פאר א פּרנסה. ער גנבעט אוועק א הונט און זוכט אין די אַנאָנסן, ביי וועמען דער הונט איז פאַרפאלן און גייט אהין אוועק. איין מאָל האט ער אוועקגעגנבעט א שיינעם שווארצן שפּיץ, און היות ווי דער בעל־הבית האָט זיך ניט געמאָלדן, האט ער אליין געפּרוווט געבן אַן אַנאָנס אין בלאַט. האָט ער אף אזאַ שטיי־גער אריינגעבראָקט אַ פינפערל, ביז עס איז געקומען איינער אַ הער און האָט דערקלערט, אַז דאָס איז טאַקע זיין הונט, אז ער האָט אים אָנגעוואָרן, נאָר ער האָט געהאַלטן פאַר איבעריק אים צו זוכן. נאָר איצטער זעט ער, אז עס זיינען פאראן ערלעכע מענטשן אַף דער וועלט, און אים טוט דאָס הנאה. דערפאר טראָגט ער אים אונטער אַ מתנה זיין בוך וועגן האדעווען שטוב־און גאָרטן־געוויקסן. האָט דאָס אונדזער באָזשעטעך געכאפט דעם שווארצן שפּיץ פאַר די הינטערשטע פיסלעך און אַ זעץ דעם הער איבערן קאָפּ, און זינט דעמאָלט האָט ער זיך אַ נדר געגעבן ניט צו פּובליקירן מער אין די בלעטער. ער׳ט בעסער פאַרקויפן

דעם הונט. צי האָט זיך עפּעס ניט געטראָפן? אָט א מעשה! אַף ברענטא־גאס ווויגט א טאָרבע־מאַכער, רופט מען אים קונעש, קאָן דער דאָזיקער קונעש ניט ארויסגיין מיט זיין הונט, ער זאָל אים ניט פאַרלירן. אָדער ער לאָזט אים איבער אין א קאפּיי, אָדער עמיצער כאַפּט ביי אים ארויס, אָדער עמיצער אַנטלייט ביי אים דעם הונט אַף עטלעכע טעג אוּן גיט דערנאָך ניט אָפּ...

— שוויק, בהמה, פערדאַטש, ווערט אַנטשטומט! אָדער איר זייט אן אויסווורף איינער אין דער וועלט אָדער איר זייט אַן אייזל אוּן א שלימזלדיקער אידיאָט! אינגאַנצן באַשטייט איר פוּן הוילע מעשיות, אָבער איך זאָג אייך, אַז מיר וועט איר די ציין ניט פאַרריידן! פוּן וואַנען האָט איר געוּמען דעם הונט? ווי קומט ער צו אייך? וויסט איר, אַז ער געהער אונדזער פּולקאָוו־ניק וואָס האָט אים בּיי מיר צוגענומען, בּעת מיר האָבן צופּעליק זיך געטראָפן אין גאַס? וויסט איר, אַז דאָס שמעקט מיט א מוראדיקן סקאַנדאַל? זאָגט דעם אמת, איר האָט געגנבעט דעם הונט אָדער ניט?

— ניין, הער לייטענאַנט, איך האָב אים ניט גע־גנבעט.

— איר האָט געווּוסט, אַז ער איז א געגנבעטער?

— יאָ, הער לייטענאַנט, איך האָב געווּוסט, אז ער איז א געגנבעטער.

— הייליקע מאריא, שוויק, איך שווער בּיי גאָט, אייך וועל אייך דערשיסן, אידיאָט איינער, בּופּלאָקס, אויסוויאָרף, מנוול, קרעטין! זייט איר דען באמת אזא אידיאָט?

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, איך בין אזא אידיאָט.

—פאַרוואָס האט איר מיר געגעבן א געגנבעטן הונט? פאַר־וואָס האָט איר מיר אריינגעפּראַכט אין שטוב דאָס דאָזיקע מיאוסע באַשעפענישׂ?

— בכדי צו פאַרשאַפן אייך פאַרגניגן, הער לייטענאַנט.

אוּן שוויקס אויגן האָבן גוטמוטיק אוּן פריינטלעך געקוקט גלייך אין פנים אריין דעם לייטענאַנט, וואס האט זיך אַנידערגע־

לוקאש און האָט נעשטערט דעם שמועס. א קוק געטאָן מיט רציחה אף שוויקן, האָט ער אונטערגעשריבן די פאַפירן און אוועקגעשיקט דעם סאָלדאַט, דערנאָך האָט ער שוויקן אריינגע־רופן צו זיך אין צימער.

דעם לייטענאַנט זינען פון די אויגן געפלויגן פונקען. ער איז געזעסן אף א שטול, האָט געקוקט אף שוויקן און געטראַכט, ווי זאָל ער אָנהויבן שלאָגן.

„קודם כל וועל איך אים דערלאַנגען איינס־צוויי־דריי איבער די פיסקעס, — האָט דער לייטענאַנט געטראכט. — דערנאָך וועל איך אים צעפלעטשען די נאָז און אָפריסן די אויערן — און וויטער וועלן מיר זען".

אף אים האָבן געקוקט די גוטמוטיקע, אומשולדיקע אויגן פון שוויקן, וואָס האָט זיך דערוועקט צו שטערן די שטילקייט פאַרן שטורעם מיט אזא מעשה:

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אז איר האָט שוין ניט אייער קאַץ. זי האָט זיך אָנגעפרעסן מיט שוואַקס און איז אַוועקגעפגרט. האָב איך זי ארויסגעוואָרפן אין א קעלער, אין שכנס קעלער. אזא ווילע און שיינע אַנגאָרא־קאַץ ט'איר שוין מער ניט קריגן!

— וואָס זאָל איך מיט אים טאָן? — איז דעם לייטענאַנט דורכגעפלויגן אין קאָפּ. — ער האָט אזא אידיאָטישן אויסדרוק, אז כאָטש נעם און לאַך.

איז דער לייטענאַנט אופגעשפרונגען פון אָרט, נאָר ער האָט שוויקן ניט קיין קלאַפּ געטאָן, ווי ער האָט פריער געהאַט בדעה, ער האָט נאָר א מאָך געטאָן מיטן פויסט פאַר זיין נאָז און האָט ארויסגעדונערט:

— איר האָט אַוועקגענבעט דעם הונט, שוויק!

— אָ ניין, הער לייטענאַנט, פאַר דער לעצטער צייט ווייס איך ניט פון אזא געשעפט. און וויטער, הער לייטענאַנט, ער־לויבט צו מעלדן, איר זייט אַוועק שפאַצירן מיט מאקסן בייטאָג, אזוי אז איך האָב אים ניט געקאָנט אוועקגענבען. מיר איז דאָס באַלד אויסגעקומען מאָדנע, וואָס איר זייט געקומען אהיים אָן

קאָמאַרמע. יענער האָט געבראַכט עטלעכע פּאַפּירן פּאַרן לייטענאַנט אף אונטערצושרייבן אוּן האָט געוואַרט, ביז ער וועט קומען.

שוויק האָט אים מכּבד געווען מיט קאַווע אוּן זיי האָבן דערציילט אַיינער דעם אַנדערן, אַז עסטרייך וועט פּאַרשפּילן דעם קריג.

— זיין מאַיעסטעט, אונדזער קיסר, איז פּון דער גאַנצער מעשה מסתמא אינגאַנצן צעדולט, — האָט שוויק דערקלערט. — ער איז אַזוי אויך ניט געווען באַזונדערס קלוג, אוּן נאָך דער איצטיקער מלחמה וועט ער שוין אינגאַנצן אַראָפּ פּון זינען.

— יאָ, ער איז לחלוטין אַן אידיאָט, — האָט פּאַרזיכערט דער סאָלדאַט פּון קאָמאַרמע. — ער ווייס, משמעות, אפילו ניט, אַז עס גייט איצט קריג. אפשר האָבן זיי געשעמט זיך אים דאָס אויסצוזאָגן. אי וואָס ער האָט אונטערגעחתמעט דעם מאַניפעסט צו זינע פעלקער, איז דאָס הוילער שווינדל. זיי האָבן דאָס פּשוט אָפּגעגעבן זעצן אָן זיין וויסן, וואָרום סיי ווי סיי הויבט ער ניט אָן קיין זאַך צו פּאַרשטיין.

— ער איז א פּאַרטיקער! — האָט שוויק מוסיף געווען מעשה מבין.

— וויאָלטן זיי אונדז שוין וואָס גיכער אנגעמקלט די ביינער, — האָט אַ זיפּץ געטאָן דער סאָלדאַט פּון קאָמאַרמע, — אַז מען זאָל עסטרייך, סוף כל סוף, שוין לאָזן צו רו.

אוּן זיי האָבן נאָך לאנג אַזוי געשמועסט, ביז שוויק האָט ארויסגעטראָגן עסטרייך דעם פּסק־דין:

— אַזא אידיאָטישע מאָנאַרכיע — איז נאָר ניט פּדאי, זי זאָל עקסיסטירן אַף דער וועלט!

אוּן דער צווייטער האָט מוסיף געווען, בכדי, אזוי צו זאָגן, צו באַקרעפטיקן פּראַקטיש דעם פּסק:

— ווי נאָר איך קום אַפּן פּראָנט, באַלד וועל איך אַ נעלם.

אוּן אַזוי האָבן זיי ארויסגעזאָגט די מינונג פּון טשעכישן פּאָלק וועגן דער מלחמה, ביז עס איז געקומען דער לייטענאַנט

דער פּוּלקאָוויניק האָט אויפגעהויבן די הענט צום הימל.

— אָט האָט אים די יוגנט אָפּיצירן! וווּ איז דיסציפּלינע? אַ פּוּלקאָוויניק פּוּבליקירט אין צייטונגען, אוּן דער לייטענאַנט איז זיך אַפילוּ ניט מטריח איבערצולייענען!

„אָך, ווען איך וואָלט געקאָנט דיר, אַלטער אידיאָט, אָנפראשקען די צורה!" — האָט געטראַכט דער לייטענאַנט, בּאַטראַכטנדיק דעם פּוּלקאָוויניקס באַקנבאָרד.

— קומט מיט מיר אַבּיסל, — האָט געזאָגט דער פּוּלקאָוויניק. אוּן זיי האָבן זיך געלאָזט גיין שמועסנדיק.

— אַפּן פּראָנט, דער לייטענאַנט, וואָלט אַזאַ געשיכטע מיט אייך ניט געטראָפן. אודאי, אַרומשפּאַצירן אין הינטערלאַנד מיט געגנבעטע הינט — דאָס איז אַ גאַנץ געשמאַקע זאַך. יאָ, יאָ! מיטן הונט פּוּן אייער שעף! אוּן דאָס אין אַזאַ צייט, ווען מיר פּאַרלירן מעגלעך אף די שלאַכט-פעלדער הונדערטער אָפּיצערן! אוּן פּוּבליקאַציעס לייענט מען פשוט ניט! דו מעגסט פּוּבליקירן, כאָטש הונדערט יאָר! צוויי הונדערט יאָר! דרײַ הונדערט יאָר!

דער פּוּלקאָוויניק האָט זיך אויסגעשניצט אף אַ קול, וואָס דאָס איז בּיי אים געווען שטענדיק אַ סימן פּוּן גרויסן כּעס, אוּן ער האָט געזאָגט:

— איצט מעגט איר זיך וויטער שפּאַצירן.

— וואָס זאָל איך טאָן מיטן דאָזיקן שוויק? — האָט דער לייטענאַנט לוקאַש געקלערט גייענדיק אַהיים. — איך וועל אים אויסשלאָגן אַלע ציינער, נאָר דאָס וועט זיין ווינציק. אפילוּ אויסשניידן פּאַסן אים פּוּן רוקן וועט אויך זיין ווינציק פּאַר אַזאַ מנוול!

— איך וועל אים דערהרגענען, דעם אויסוואָרף! — האָט ער געזאָגט צו זיך, אריינזעצנדיק זיך אין טראַמוואי.

* * *

אין דער זעלביקער צייט האָט דער בּראָווער סאָלדאָט שוויק געהאַלטן אין מיטן אַ לאנגען שמועס מיט אַ סאָלדאָט פּוּן

אפן שלאַכט־פעלד, מוז ער בעתן שטאַרבן אָפּגעבן דעם מילי־
טעריש גרוס. וועט עס פאַרשטייט ניט צו גריסן, וועט עס מאַכט
דעם אָנשטעל, אַז ער זעט ניט, אָדער וועט עס הויבט די האַנט
נאָר פון יוצא וועגן, דער איז פאַר מיר קיין מענטש ניט.

— הער לייטענאַנט, — האָט פּולקאָווניק קריאוס אַ געשריי
געטאָן מיט אַ שרעקלעכער שטים, — ערשטנס, איז א אינגערער
ראַנג שטענדיק מחויב צו גריסן אַן עלטערן. דער דאָזיקער כלל
איז נאָך ניט בטל געוואָרן. צווייטנס, זינט וועט האָבן דאָס די
הערן אָפּיצערן זיך געזומען אַ מאָדע צו גיין שפּאַצירן מיט גע־
גנבעטע הינט? יאָ, מיט געגנבעטע הינט! וואָרום אַ הונט, וואָס
געהער צו אַ צווייטן, איז אַ געגנבעטער.

— דער דאָזיקער הונט, הער פּולקאָווניק... — האָט דער
לייטענאַנט געפרוווט זיך פאַרענטפערן.

— געהער מיר, הער לייטענאַנט, - האָט דער פּולקאָווניק
אים שארף איבערגעהאַקט. — דאָס איז מיין פאָקס!

אוּן פאָקס, וואָס איז אָקאָרשט געווען מאַקס, האָט געזומען
שפּרינגען אוּן וואַרפן זיך דעם פּולקאָווניק אף דער ברוסט, אויסער
זיך פון שמחה.

— שפּאַצירן מיט געגנבעטע הינט, הער לייטענאַנט, דאָס
פאַסט ניט פאַרן כבוד פון אַן אָפּיצער. איר האָט ניט געוווסט?
אַן אָפּיצער טאָר ניט קויפן קיין הונט, איידער ער האָט זיך
איבערצייגט, אַז עס קאָנען דערפון ניט ארויסקומען קיין אומאָנגע־
נעמלעכקייטן, — האָט דער פּולקאָווניק ניט אופּגעהערט מוסרן,
גלעטנדיק פאָקסן־מאַקסן, וואָס האָט געזומען בורטשען אפן לייטע־
נאַנט אוּן ווייזן אים די ציין.

— הער לייטענאַנט, — האָט דער פּולקאָווניק ניט געוואָלט
זיך באַרואיקן, — האַלט איר, אַז מען מעג רייטן אף אַ גע־
גנבעטן פערד? האָט איר ניט געליינט די פּובליקאַציעס אין
„טאַגבלאַט" אוּן „באָהעמיאַ", אַז בּיי מיר איז אַנטלאָפן אַ פינטשער?
איר לייענט ניט די פּובליקאַציעס, וואָס אייער שף שטעלט אריין
אין די בלעטער?

געענדיקט זיין דינסט, איז לייטענאַנט לוקאַש אַרויס שפּא=
צירן מיט מאַקסן.

— ערלויבט אופמערקזאַם צו מאַכן, הער לייטענאַנט, —
האָט געוואָרנט שוויק, — אַז מען מוז גוט אופּפאַסן, דער הונט
זאָל ניט אַנטלויפן. ער קאָן פלוצים זיך פאַרבינקען נאָך זיין
אַלטער היים און אַנטלויפן פון אייך, אויב איר, טאים לאָזן אָן אַ
קייט. היינט וואָלט איך אייך ניט געראָטן שפּאַצירן ארום פּאַרק.
דאָרט בראָדיעט אַרום אַ גרויסער ביזער הונט, ער וועט אים
באַלד אָנפאַלן.

זי זינען אַרויס פון שטוב. מאַקס האָט פריילעך געשפּרונ=
גען און געפּלאָנטערט זיך אונטער די פים. דער לייטענאַנט איז
געווען פאַרקלערט. ער האָט באַדאַרפט זיך באַגעגענען מיט אַ
דאַמע.

פלוצים האָט אים אַ שטריינגער »האַלט!« איבערגעשלאָגן
די געדאַנקען. צוגלייך האָט דער הונט זיך ארויסגעריסן אים פון
האַנט אין איינעם מיטן קייטל און איז מיט אַ פריילעכער קוויט=
שעריי צוגעפאַלן צו יענעם מענטשן, וואָס האָט געוווּפן
»האַלט!«

פאַרן לייטענאַנט לוקאַש איז געשטאַנען פּולקאָווניק קראוס
פאָן צילערהוט. דער לייטענאַנט האָט אָפּגענעבן דעם מיליטעריישן
גרוס און האָט זיך אנטשולדיקט, וואָס ער האָט אים ניט
באַמערקט.

פּולקאָווניק קראוס איז געווען באַווסט צווישן אָפיצערן מיט
זיין תּאוה »אָפּצושטעלן«. ער האָט געהאַלטן, אַז דער מיליטע=
רישער גרוס איז עפּעס אַזוינס, וואָס דערפון איז געווענדט דער
נצחון און וואָס אַף דעם איז געבויט גאָר די מיליטער=מאַכט פון
דער מלוכה.

ביי אים איז ניט אָנגענאַנגען קיין שום »אנטשולדיקט, איך
האָב ניט באַמערקט!«

— א סאָלדאַט, — פלעגט ער זאָגן, — מוז זוכן זיין
שעף צווישן המון און טאָר וועגן קיין אַנדער זאַך ניט קלערן,
חוץ וועגן די תּקנות פון מיליטער=סטאַטוט. אַפילו ווען ער פאַלט

ערד, וואס עס גראָבן עטלעכע מענטשן. דאָס איז א פאַרטיפונג אין דער ערד. יאָ. די ערד גראָבט מען מיט רידלען. ווייסט איר, וואס דאס איז א רידל?

ער איז געווען אזא טיפש, אז די אָפיצערן פלעגן אים נאָך פונדערווייטנס אויסמיידן, בכדי זיי זאָלן ניט דאַרפן הערן פון אים אז א טראָטואר איז ניט קיין ברוק, נאָר אז דאָס איז אן אופגע=הויבן שטעגל, אויסגעברוקירט מיט שטיין=פלאַטן, וואס ציט זיך פאזע די פאַסאַדן פון די הייזער. און אז פאַסאַדן רופט מען יענע טיילן פון בנינים, וואָס מען קאן זיי זען פון גאַס אדער פון טראָ=טואר. די הינטערשטע טיילן פון די הייזער קאָן מען פון טראָ=טואר ניט זען, דערין קאָן מען זיך איבערצייגן, ווען מען גייט אַראָפּ פון טראָטואר אין מיטן גאס.

ער איז געווען גרייט איטלעכס מאל צו דעמאנסטרירן דעם דאזיקן אינטערעסאנטן פאקט. צום גליק אבער איז מען אים סוף כל סוף איבערגעפארן. זינט דעם איז ער נאך נארישער גע=ווארן. ער פלעגט אפשטעלן אפיצערן אין גאס און פאַרפירן מיט זיי לאַנגע שמועסן מכח אייער, מכח דער זון, מכח פערד, מכח פענצטערן, מכח פאסט=מארקעס וכדומה.

עס איז, באמת, געווען צום פאַרחידושן זיך, וואָס דער דאָזיקער אידיאָט האָט געקאָנט לפי ערך גיך מאַכן אַ קאַריערע; נאָר ער האָט געהאַט אַ פראָטעקציע אין די הויכע פענצטער, און דאָס איז געווען אַלץ. אין מיליטער=ענינים איז ער געווען גאָר אַ קנאַפּער ווייסער, אַף די מאַנעוורעס פלעגט ער שטענדיק אָנטאָן צרות, נאָר דאָס האָט אים אַלץ ניט געשאַדט.

דערפאַר פלעגט ער זיין ניט צופרידן אַלע מאָל, ווען ער פלעגט לייענען אין בלאַט, אַז עס זיינען גענומען געוואָרן גע=פאַנגענע.

— צוליב וואָס נעמען געפאַנגענע? — האָט ער געזאָגט. — אַלעמען צעשיסן! ניט שוינען קיינעם! טאַנצן איבער פגרים! די גאַנצע בירגערלעכע באַפעלקערונג פאַרברענען, ביזן לעצטן! די קינדער דערשטעכן מיט באַגנעטן!

* * *

— אויב איך וועל פאַרגעסן וועגן דעם, וואס איך באפעל אייך, שוויק, זאָלט איר מיר דערמאָנען, אז איך דאַרף אייך געבן פופציק קרוין פאַרן הונט. פארשטאנען? קיין פליי האט דער הונט ניט? אויף יעדן פאַל וואשט אים אוים און קעמט אים אוים מיט א קאַם. מאָרגן האב איך דינסט, נאר איבערמאָרגן גיי איך מיט אים שפאצירן.

אין דער ציים וואס שוויק האָט געבאָדן מאַקסן, איז זיין פריי־ערדיקער בעל־הבית, דער פּולקאָוניק, ארוים פון די כלים, שרעק־לעך געוידלט זיך און געסטראַשעט, אז ער וועט דעם, וואָס האָט ביי אים אַוועקגענבעט דעם הונט, איבערגעבן צום קריגס־געריכט און הייסן שיסן, היינגען, אַרייַנזעצן אף צוואנציק יאָר, פערטלען..

— זאָל אים כאַפן דער שוואַרץ־יאָר, דעם מנוול! — האָט עס געקלונגען אין פּולקאָוניקס ווינונג; אַווי אז די שויבן האָבן געציטערט. — מיט אַזעלכע רוצחים וועל איך גיך פאַרטיק ווערן.

איבער שוויקן און דעם לייטענאנט לוקאַש האבן זיך צונויפ־געקליבן שוואַרצע כמאַרעס. די קאַטאַסטראָפע איז ניט געווען אוים־צומיידן!

.15

די קאַטאַסטראָפע.

דער פּולקאָוניק פרידריך קראָוס פאָן ציילערהוט איז געווען א בפירושער אידיאָט. אז ער פלעגט עפעס דערציילן, פלעגט ער ריידן די פשוטסטע זאַכן, און דערביי פלעגט ער נאך פרעגן ביי די צוהערער, צי זיי פאַרשטייען זיינע רייד. ער פלעגט זאָגן:

—בכן, מיינע הערן, א פענצטער, יאָ. וויסט איר, וואָס דאָס איז א פענצטער?

אדער אזוי:

—„א וועג, וואס פון בידע זייטן זיינען אויסגעגראָבן רינווען ווערט אנגערופן גאַס. יאָ, מיינע הערן, און וויסט איר, וואס דאָס איז אזוינס א רינווע? א רינווע דאָס איז א פארטיפונג אין דער

איצטער איז פאָקס אָנגעקומען צו אַ מיליטער־מאַן, צו א לייטע־נאַנט, און מען האָט געגעבן א נאָמען מאַקס... אנו, מאַקס, גיב די לאַפקע! אזוי! אָט זעסטו, נאַרעלע, מירן זיין גוטע פריינט, אויב דו׳סט זיך גוט אופפירן און פאָלגן. אניט וועסטו מוזן דער־שפירן, אַז מלחמה איז ניט קיין קינדער־שפילכל.

איז מאַקס אַראָפגעשפרונגען פון שוויקם קני און האָט גע־נומען פרילעך און לעבעדיק זיך דרייען ארום אים. פאַרנאַכט, אז דער לייטענאַנט איז געקומען אהיים פון דינסט, זינען שוויק און מאַקס שוין געווען די בעסטע גוטע פריינט.

קוקנדיק אף מאַקסן האט שוויק א טראַכט געטאָן מעשה פילאָזאָף:

— אויב מען זאָל א קלער טאָן, איז דאָך, בעצם, איטלע־כער סאָלדאַט ארויסגענבעט פון זיין היים.

דער לייטענאַנט איז געווען שטאַרק צופרידן, אַז ער האָט דערזען מאַקסן, און יענער האָט אויך אַרויסגעוויזן א גרויסע פרייד, ווען ער האט דערזען ווידער א מיליטער־מאן מיט א שאַבליע.

אף דער פראַגע, פון וואַנען עס נעמט זיך דער הונט און וויפיל קאָסט ער, האָט שוויק געענטפערט רואיק, אז ער האָט אים געקראָגן א מתנה פון זיינעם א חבר, וואָס מען האָט אָקאָרשט מאָביליזירט.

— גוט, שוויק, — האָט געזאָגט דער לייטענאַנט, שפילנ־דיק זיך מיט מאַקסן, — דעם ערשטן קריגט איר פון מיר פופ־ציק קרוין פאַרן הונט.

— מען דאַרף ניט, הער לייטענאנט, איך קאָן ניט נעמען.

— שוויק, — האָט געזאָגט דער לייטענאַנט שטרענג, — אַז איר זייט אנגעקומען צו מיר, האב איך אויך געזאגט, אז איר מוזט מיר פאָלגן אפן וואָרט, אויב איך זאָג, אז איר וועט קריגן פופציק קרוין, מוזט איר דאָס נעמען און פאַרטרינקען. וואָס וועט איר טאָן מיט די פופציק קרוין, שוויק?

— ריכטיק, הער לייטענאַנט, איך וועל זיי פאַרטרינקען, לויטן באפעל.

לייגט פאַר אים אפן דיל, האָט זיך צונויפגעדרייט אין א ביגל נעבן פליטע און איז אַנטשלאָפן געוואָרן.

— וויפיל בין איך דיר שולדיק? — האָט שוויק געפרעגט בלאַזשניקן, אַז יענער האָט זיך געקליבן אַוועקגיין.

— לאָמיר וועגן דעם ניט רעדן, שוויק, — האָט בלאַזשניק געענטפערט וויך. — פאַר אַן אַלטן חבר בין איך גרייט אַף אלץ, בפרט, אַז ער איז נאָך צוגענומען אין מיליטער. נו, זיי געזונט, ברודערקע, און פיר אים קיינמאל ניט שפּאַצירן אַרום פּאַרק, זיסט וועט זיין א צרה! וויען דו וועסט באַדאַרפן נאָך א הינטל, וויסטו מיין אַדרעס.

שוויק האָט געלאָזן מאַקסן זיך גוט אויסשלאָפן און האָט דערווייל געקויפט ביים קצב א פערטל קילא לעבער, האָט דאָס אויסגעקאָכט און גענומען וואַרטן, ביז מאַקס וועט זיך אופכאַפן, צוליב דעם האָט ער צוגערוקט צו זיין נאָז א שטיקל היסן לעבער.

מאַקס האָט גענומען באַלעקן זיך פון שלאָף, דערנאָך האָט ער זיך א צי געטאָן, אַ שמעק דעם לעבער און מיט איין כאַפּ אריינגעשלונגען. דערנאָך איז ער צו צו דער טיר און ווידער געמאַכט דעם פרווו צו פּועלן, מען זאָל אים אַרויסלאָזן.

— מאַקס! — האָט שוויק א געשריי געטאָן — אהער!

דער הונט האָט געפּאָלגט אָן חשק. שוויק האָט אַרופגענומען אים אַף די קני און געזעצט אים גלעטן, און מאַקס האָט דאָס ערשטע מאָל אַ דרייַ געטאָן מיטן אָפּגעהאַקטן וויידל מעשה גוט־פריינט, א כאַפּ געטאָן מיט די ציין שוויקס האַנט און אָן אַרויסצולאָזן זי א קוק געטאָן אף שוויקן מיט זיינע קלוגע אויגן, ווי אייגער זאָגט:

— מילא, פאַרפאַלן! איך וויים, אז איך האָב פאַרשפּילט.

שוויק האָט אים געגלעט און גענומען מיט א פריינטלעכער שטים דערציילן:

— אמאָל איז געווען א הינטל, האָט ער געווינט ביי א געזעראַל. איין מאָל איז דאָס דינסטמיידל ארוים מיט אים שפּאַצירן, איז געקומען א פרעמדער און האָט צוגעגנבעט פאָקסן.

— קוש, לייג זיך! — האָט ער אָנגעשריען אפן אָרימען באַשעפענישׂ, וואָס האָט זיך ווידער ארויסגעצויגן אפן דיל מיט א נעבעדיקן קוויטש.

— וואָס פאַר א נאָמען זאָל איך אים אריינשרייבען אין יחוס־בריוו? — האָט געפרעגט בלאַזשניק. — געוויס האָט מען אים פאָקס, דאַרף מען עפעס, וואָס זאָל יין ענלעך דערצו, בכדי ער זאָל באַלד פאַרשטיין.

— לאָמיר אים אָנרופן מאַקס. טו נאָר א קוק, בלאַזשניק, ווי ער האָט אָנגעשפּיצט די אויערן, אַנו, מאַקס, שטיי אוף!

דער אומגליקלעכער פינטשער, וואָס מען האָט פון אים אַוועקגענומען אי די היים אי דעם נאָמען, איז אופגעשטאַנען און געוואַרט, וואָס וועט דאָ וויטער זיין.

— איך מיין, מען וואָלט אים דאַרפן אָפּבינדן,—האָט שוויק באַשלאָסן. — לאָמיר אָקאָרשט זען, וואָס׳ט ער טאָן.

אַז מען האָט אים אָפּגעבונדן, האָט ער קודם כל זיך אַ לאָז געטאָן צו דער טיר און האָט דרייַ מאָל אַ ביל געטאָן. אַז ער האָט געזען, אַז דידאָזיקע צווייַ רירן זיך ניט פון אָרט, האָט ער אָנגעלאָזן בייַ דער טיר א קליין קאַלוזשקעלע. באזיכערט, אז איצט וועט מען אים שוין געווים אַרויסווארפן אין דרויסן, ווי מען פלעגט דאָס טאָן שטענדיק אין יענע צייטן, וועו ער איז נאָך געווען יונג, און דער פּולקאָווניק פלעגט אים לערנען שטרייַנג, מעשה זעלנער, ניט צו שמוצן אין די צימערן.

— ען אַ זשוליק! אן אמתער יעוואיט! — האָט אויסגערופן שוויק, וואָס האָט געכאַפּט, וואָס דער הונט מיינט, און האָט אַפן אָרט און שטעל אים א שמיץ געטאָן מיטן רימען און אריינגעשטעקט זיין פיסק אין דער קאַלוזשע, אַזוי אַז ער האָט זיך מיט צרות אָפּגענומען.

דער פינטשער האָט זיך צעקוויטשעט מיט פאַראיבל און גענומען לויפן איבער דער קיך אַרומשמעקנדיק דעם אייגענעם שליאַך, און דערנאָך איז ער פון העלער הויט צו צום טיש, האָט אופגעגעסן דאָס שטיקל לעבער, וואָס איז געווען אַוועקגע־

זיינען אריבערגעגאַנגען איבער די רעלסן, האָט ער זיך אנידערגע־לייגט און ניט געוואָלט זיך רירן פון אָרט. ס׳קאָן זיין, ער האָט געוואָלט, מען זאָל אים אַריבערפאָרן... אגב, האָב איך מיטגענומען מיט זיך אַ פיינעס יחוס־בריוו, וואָס איך האָב געקויפט אין פוקס׳ פאַפיר־געשעפט. דו מוזט צונויפשטעלן זיין יחוס־בריוו, שווייק.

— גוט, נאר ער דאַרף זיין געשריבן מיט דיין האַנט. שרייב: „אויסגעהאָדעוועט אין לייפציג אין הונט־הויף פאָן בילאָוו. דער פאָטער אַרנהיים פאָן קאַרלסבערג. די מוטער — עמאַ פאָן טראַוטנסדאָרף, פון זיגפריד פאָן בוזענטאַל. דער פאָטער האט גע־קראָגן דעם ערשטן פריז אַף דער אויסשטעלונג פון פינטשערס אין בערלין 1912. די מוטער איז האָנאָרירט מיט דער גאָלדע־נער מעדאַליע פון נירנבערגער געזעלשאַפט פון ליבהאָבער פון ראַסן־הינט". ווי האַלטסטו, ווי אַלט איז ער?

— לויט די ציינער, צוויי יאָר.

— שרייב: „עלטער — צוויי יאָר 6 חדשים".

דער העלד אליין פון דעם יחוס־בריוו האָט זיך שוין געהאַט כמעט באַרואיקט און נאָר פון צייט צו צייט פלעגט ער א סקאַ־וווטשע טאָן אומעטיק.

האָט שווייק באַ אים אַוועקגעשטעלט די רעשטלעך פון לע־בער, וואָס בלאַזשניק האָט אים געגעבן. נאָר דער הונט האָט זיך אפילו ניט צוגערירט דערצו, ער האָט מער ניט מיט ביטול א קרומען בליק געוואָרפן דערויף, דערנאָך א קוק געטאָן אף ביידע מאַנסביל, ווי איינער זאָגט:

— ניי־יי־יין, איינמאָל אריינגעפאַלן, און גענוג! איצט פרעסט אַליין!

עס איז געווען, ווי ער וואָלט זיך געהאַט אונטערגעגעבן און האָט געמאַכט דעם אָנשטעל, ווי ער וואָלט שלאָפן, פלוצים האָט אים אין מח ווי א בליץ געטאָן עפעס א געדאַנק: ער איז אופגעשפרונגען, געשטעלט זיך אַף די הינטערשטע פיסלעך און מיט די פאָדערסטע גענומען בעטן.

אף שווייק האָט אָט די רירנדע סצענע ניט געמאַכט קיין שום איינדרוק.

מיליטער־לייט האַלט זי פאַר אַ נאַרישקייט, וואָרום אַזעלכע פרויען בלייבן געוויינטלעך אלמנות.

שווייק האָט איר פארזיכערט, אַז ער וועט קומען זעקס אַזייגער, און איז אוועק אָנזאָגן זיין חבר, בלאַזשניק אַז דער הונט עסט אַלע מינים לעבער.

— איך וועל אים מכבד זיין מיט אַ רינדער־לעבער, — האָט בלאַזשניק באַשלאָסן. — מיט אַזאַ לעבער האָב איך פאַר־פירט דעם סאַן־בערנאַר פון פאַבריקאַנט ווידראַ, זייער א געטרייען הונט. מאָרגן קריגסטו אים באַשטימט.

בלאַזשניק האָט געהאַלטן וואָרט. קוים איז שווייק פאַר מיטאָק פאַרטיק געוואָרן מיטן אופראמען די שטוב, האָט זיך הינטערן טיר געלאָזט הערן אַ הונט בילן, און בלאַזשניק האָט אריינגעשלעפט אין שטוב אַ צעשויבערטן פינטשער, וואָס האָט זיך איינגעשפאַרט מיט אַלע כחות. ער האָט ווילד געדרייט מיט די אויגן און האָט אויסגעזען אַזוי בייז, אַז ער איז געווען ענלעך צו אַ הונגעריקן טיגער, וואָס פאַר זיין שטייג אין זאָאָלאָגישן גאָרטן האָט זיך אָפּגעשטעלט אַ באַלייבטער באַזוכער. ער האָט געליאַשקעט מיט די ציינער און האָט מיט רציחה געברומט: „איך צערררייס און פרררעס אוף!" זיי האָבן צוגעבונדן דעם הונט צום קיך־טיש, און בלאַזשניק האָט דערציילט, ווי אזוי איז דאָס צוגעגאַנגען.

— איך בין אומישנע פאַרבייגעגאַנגען פאַרביי אים מיט אַ גע־קאָכטן לעבער אין האַנט. האָט ער גענומען אַרומשמעקן מיך און ארומשפּרינגען ארום מיר. איך האָב אים גאָרנישט ניט געגעבן און בין זיך אַוועק ווייטער. ער נאָך מיר. נעבן פאַרק האָב איך פאַרקירעוועט אף ברעדויער גאס, און דאָרט האָב איך אים גע־געבן דאָס ערשטע שטיקל. ער האָט דאָס אופגעגעסן לויפנדיק, בכדי מיך ניט צו פאַרלירן פון אויג. דערנאָך האָב איך פאַרקירעוועט אף הענריך־גאַס, דאָרט האָב איך אים, געגעבן די צווייטע פאָרציע, דערנאָך אז איך האָב אים אָנגעהאָדעוועט — א כאפּ אף א קייטל און אוועקגעשלעפט אים איבער ווענצעסלאוו־פלאַץ קיין ווינאָגראַד ביז וורשאָוויץ. אונטערוועגס האָט ער מיר אָנגעטאָן צרות. אַז מיר

ער איז אנטשוויגן געוואָרן, און מיט אמאָל ארויס־געשאָסן:

— אָבער ניט איטלעכער הונט עסט, וואָס מען ניט אים.

— יאָ, אונדזער פאָקס איז אַ גרויסער איבערקלייבער. איין צייט האָט ער בכלל ניט געוואָלט עסן קיין פלייש. איצט עסט ער שוין.

— און וואָס האָט ער ליב מער פון אַלץ?

— לעבער, געקאָכטע לעבער.

— קעלבערנע אָדער חזירשע?

— דאָס איז אים אלץ איינס, — האָט זיך דאָס מיידל צעלאַכט, ווייל זי האָט, מסתמא, געהאַלטן די לעצטע פראַגע פאַר אַ ניט־געראָטענעם וויץ.

זיי האָבן זיך דורכשפּאַצירט נאָך אביסל, און דערנאָך איז צוגעקומען נאָך דער פינטשער, וואָס זי האָט אים געפירט פאַר אַ קייטל. שווייקן האָט ער אופגענומען גאַנץ פריינטלעך, האָט געפרוווט אים איינצורייסן די הויזן כאָטש דורכן מויל־קאָרב, איז געשפרונגען אַרום אים, אָבער פלוצים, ווי ער וואָלט האָבן דער־שפירט, וואָס שווייק האָט געהאַט בדעה אים אָפּצוטאָן, האָט ער אופגעהערט שפרינגען און האָט זיך נאָכגעשלעפט אן אומעטיקער, וואַרפנדיק אף שווייקן קרומע בליקן, ווי איינער וואָס זאָגט:

— הייסט דאָס, איך וועל אויך האָבן אַזאַ סוף?

דערנאָך האָט אים דאָס דינסטמיידל נאָך דערציילט, אז זי גייט ארויס מיטן הונט שפּאַצירן נאָך זעקס אזייגער אינאָוונט, און אַז זי גלויבט ניט קיין איין מאַנסביל אין פראָג, און אַז איינמאָל האָט זי געגעבן אַן אַנאָנס אין צייטונג און אפן דאָזיקן אַנאָנס האָט זיך אָפּגערופן אַ שלאָסער, כלומרשט בכדי חתונה צו האָבן, נאָר ער האָט אויסגענאַרט ביי איר אַכט הונדערט קרוין אַף זיינער אַן ערפינדונג כלומרשט און איז נעלם געוואָרן. אין פראָ־ווינץ זיינען די מענטשן אַסך ערלעכער. אויב חתונה האָבן, וואָלט זי חתונה געהאַט נאָר מיט אַ פראָווינציעלער. שידוכים מיט

— זײט איר ניט אײנער פון די יאַראָשעס? — האָט געפרעגט דאָס מיידל, וואָס האָט דערשפּירט אַ שטיקל סימפּאַטיע צוב אומבאַקאַנטן סאָלדאַט.

— געטראָפן.

— פון וואָסערע יאַראָשעס? פון יענע וואָס ווינען אין קרטשאָ אונטער פּראָטיווין, אָדער פון יענע וואָס אין ראַשיטש.

— פון די ראַשיטשער.

— און וואָס הערט זיך, דער אַלטער פּאָרט נאָך אַלין מיט ביר?

— נאָך אַלין.

— ער דאַרף דאָך שוין זײן וויט אריבער די זעכציקער?..

— ער איז געווען אַכט-און-זעכציק פונקט היינטיקן פּריאָר, — האָט שוויק געענטפערט אָן איבערצוקלערן. — און איצט האָט ער זיך געקויפט אַ הונט און הערט די וועלט פאַר אַ פּיעס. דער הונט זיצט בײַ אים אַף דער פּור. אָט פונקט אַזאַ הונט ווי יענער, וואָס יאָגט דאָרט די וואָראָפּיטשיקעס. אַ פּיינער הונט, זייער אַ פּיינער.

— דאָס איז אונדזער הונט, — האָט אים דערציילט די נייע באַקאַנטע. — איך דין דאָ בײַם פּולקאָווניק. איר קענט אונדזער פּולקאָווניק?

— איך קאָן אים, ער איז אַ פּיינער, אינטעליגענטער מאַן, — האָט שוויק זיך אָפּגערופן. — בײַ אונדז אין בודויים איז אויך געווען אַזאַ פּולקאָווניק.

— אונדזער פּריץ איז א שטריינגער, און יענעם טאָג, בעת מען האָט געגומען רײדן, אַז אין סערביע האָט מען אונדז גוט אָנגעמקלט, איז ער געקומען אַהיים אַ דערצאָרנטער, אַ בייזער, האָט צעשמעטערט אין קיך אַלע טעלער, און מיך האָט ער געוואָלט אַפילו אָפּזאָגן פון דער שטעלע!

— איז דאָס אייער הונט, היסט דאָס? — האָט שוויק איר איבערגעשלאָגן די רייד. — אַ שאָד, וואָס מיין לייטענאַנט קאָן ניט אויסשטיין קיין הינט, אויך האָב אַזוי ליב הינט.

אַהער אַפֿן פּלאַץ פֿאַרן פֿאַרק. ער האָט דאָ אָפּגעוואַרט זי דינסט מיטן פּינטשער. צוליעצט האָט זי זיך באוויזן, און פֿאַרבי אים איז פֿאַרביגעלאָפֿן אַ צעדרודלט, באַהאָרט הינטל מיט קלוגע אויגן. ער איז געווען פּריילעך און האָט זיך געיאָגט נאָך וואָראָבייטשיקעס, וואָס האָבן זיך געגראָבן אין מיסט.

דערנאָך איז פֿאַרביגעגאַנגען די וואָס האָט געמוזט אַכטונג געבן אפֿן הונט.

דאָס איז געווען אַן עלטערע מיידל, מיט גלאַט פּאַרקאַמטע האָר. זי האָט געפּיפּט צום הונט און צוגעשאָקלט מיטן קייטל און מיטן עלענאַנטן הינט־בייטשל.

— זייט אַזוי גוט, פּריילן, — האָט שוויק זיך געוענדט צו איר, — ווי קום איך פּון דאַנען קיין זשיזשקאָוו?

זי איז שטיין געבליבן און א קוק געטאָן אַף אים, ציטרייבט ער ניט קאַטאָווע. נאָר שוויקס גוטמוטיקער פּנים האָט איר באַוויזן, אַז דער דאָזיקער סאָלדאַט וויל טאַקע גיין קיין זשיזשקאָוו, און זי האָט פּריינטלעך אים אָנגעוויזן דעם וועג.

— איך בין ניט לאַנג געקומען קיין פּראג, — האָט שוויק געזאָגט. — איך בין, דאַרפט איר וויסן זיין, ניט קיין היגער, איך בין פּון פּראָווינץ. איר זייט אויך ניט פּון פּראג?

— איך בין פּון באָדטשיאן.

— אויב אַזוי זינען מיר מיט אייך כמעט לאַנדלייט, — האָט שוויק זיך אָפּגערופֿן. איך בין פּון פּראָטיווין.

דאָס, וואָס ער האָט געוווסט די געאָגראַפֿיע פּון דרום־טשעכיע, וואָס ער האָט זיך אויסגעלערנט אנומלט בעת מאַנעווֿרעס, האָט אָנגעפּילט דאָס האַרץ פּון מיידל כמעט מיט אַ קרובישן געפּיל.

— קענט איר דאָך מסתמא אין פּראָטיווין אפֿן פּלאַץ דעם קצב פֿייכאַרא?

— ווי זשע דען! דאָס איז דאָך מיין שוועסטערקינד! אַלע בייַ אונדז האָבן אים ליב, — האָט שוויק דערצײלט, — ער איז זייער אַן ערלעכער, האָט ליב צו טאָן אַ טובה, און בייַ אים קריגט מען שטענדיק גוטע פּלייש און א גוטע וואָג.

דער הונט עסט גערן. דו ביסט אַ סאָלדאַט, אַ יונג מיט ביינער, דיר וועט זי גיכער זאָגן. איך האָב שוין בײַ איר געפרעגט, האָט זי נאָר אַף מיר אַ קוק געטאָן, ווי זי וואָלט מיך געוואָלט דורכ־שפּיון, און האָט נאָר געזאָגט: „און וואָס גייט דאָס אייך אָן?" זי איז זייער ניט קיין שיינע, ממש אַ פאַרזעעניש, אָבער מיט אַ סאָלדאַט וועט זי ריידן.

— איז דאָס טאַקע אַ פינטשער? מיין לייטענאַנט וויל קיין אַנדערן ניט.

— אַ פינטשער פון פינטשער־לאַנד, פעפער מיט זאַלץ, ריינסטע ראַסע. דאָס איז פונקט אַזוי ריכטיק, ווי דאָס, וואָס דו ביסט שוויק און מיך רופט מען בלאַזשניק. דאָ איז די גאַנצע זאַך צו דערגיין, וואָס ער עסט. דאָס וועל איך אים געבן, און דערנאָך צאַפּ! און נאָ דיר, אָט האָסטו.

בײדע חברים האָבן ווידער אָנגעשלאָגן די גלעזער. אַז שוויק האָט פאַר דער מלחמה געהאַנדלט מיט הינט, פלעגט בלאַזשניק אים זיי צושטעלן. דאָס איז געווען אַ געריבענער יונג, וועגן אים פלעגט מען דערציילן, אַז ער קויפט אונטער דער האַנט חשודיקע הינט באַם היצל און פאַרקויפט זיי וויטער. איין מאָל איז ער שוין קראַנק געווען אַף הינטישער משוגעת, און אין פאַסטער־אינסטיטוט אין ווין איז ער געווען אַ גאַנצער בן־בית. איצט האָט ער געהאַלטן פאַר זיין חוב צו דינען דעם סאָלדאַט שוויק פאר אומזיסט. ער האָט געקענט אַלע הינט אין פּראָג און אין דער סביבה, און האָט דערפאר געדעדט שטילערהייט, בכדי זיך צו באַהאַלטן פאַרן בעל־הבית פון שיינקל, וואָס בײַ אים האָט ער מיט אַ האַלב יאָר צוריק אויך אַרויסגענבעט אַ הינטל.

ער פלעגט גנבען פרינציפיעל נאָר ראַסן־הינט און האָט געמעגט זיין אַן עקספערט אַף אַן אויסשטעלונג. ער פלעגט צושטעלן הינט אין אַלע הינט־הויפן און אויך אין פריוואַטע הייזער. אַז ער פלעגט גיין אין גאַס, פלעגן אַף אים ברוגז ברומען אַלע הינט, וואָס ער האָט ווען עס איז געגנבעט.

אַכט אַזייגער אינדערפרי אפן צוויטן טאָג האָט מען געקאָנט זען דעם בראַון סאָלדאַט שוויק אַרומשפּאַצירן אהין און

און נאָך מער צוגעבויגן זיך צום סאלדאט, האט ער אים אריינגעזאגט אין אויער:

— אפילו קיין ווורשט פרעסט ער ניט!

— אפילו ניט קיין געפרעגלטע?

— אפילו ניט קיין געפרעגלטע..

ביידע האבן זיי ברוגז אויסגעשפיגן.

— וואס זשע פרעסט אזא נבלה?

— ווייס אים דער שווארץ יאָר! פאראן א הונט א געבאַ־לעוועטער, ווי א פרינץ א בן־יחיד.

דער סאלדאט און דער ציווילער האבן אָננעקלאפט זייערע גלעזער, און דער ציווילער האט ווייטער גערעדט שטיל.

איינמאָל האָב איך געדאַרפט האָבן אַ שוואַרצן שפּיץ פאַר אַ הונט־הויף. נאָר ער האָט ניט געוואָלט ביי מיר נעמען קיין ווורשט. דריי טעג האָב איך זיך ארומגעדרייט ארום אים, און צולעצט האָב איך ניט אויסגעהאַלטן און געפרעגט ביי דער פרוי, וואָס האָט אים געפירט שפּאַצירן: וואָס עסט ער דאָס אזוינס, וואָס ער איז אַזאַ שיינער? די חניפה האָט געווירקט, און זי האָט געזאָגט, אַז בעסער פון אַלץ עסט ער קאָטלעטן. האָב איך אים געקויפט אַ שניצל, ווייל איך האָב גערעכנט, אַז דאָס איז גע־שמאַקער. און שטעל זיך פאָר, דער דאָזיקער שוואַרץ־יאָר האָט זיך אַפילו ניט אומגעקוקט, וואָרום דער שניצל איז געווען אַ קעלבענער, און ער איז געווען געוויינט צו פרעסן חזיר. האָב איך אים געמוזט טאַקע קויפן אַ קאָטלעט. האָב איך אים דער־לאַנגט אַ שמעק טאָן און בין אַנטלאָפן, און ער נאָך מיר. יענע שרייט: „פונטיק, פונטיק!" — עס הויבט זיך ניט אָן! נאָך דעם קאָטלעט איז ער געלאָפן ביז הינטערן ווינקל, און דאָרט — אַ שטריק אפן האַלדז, און אַף מאָרגן איז ער שוין ביי מיר געזעסן אין הונט־הויף. ער האָט געהאַט אַף דער ברוסט אַ ווייסן פלעק, האָבן זיי אים פאַרפאָרבן אַף שוואַרץ, און קיין מענטש האָט אים ניט געקאָנט דערקענען. אַנדערע הינט (איך האָב זיי איבערגע־האַט גאָר אַ פולע!) פליען ממש אַף געפרעגלטער פערד־ווורשט. דו וואָלסט אויך באַדאַרפט געוואָר ווערן ביי דער דינסט, וואָס

די לעצטע וועלטער האָט לייטענאנט לוקאש פארהערט. נאר אין דער אמתן איז דאס געווען דאס וויכטיקסטע. „דער דאזיקער כלב בייסט זיך! ווי א שדי", האט שוויק געוואלט איבער־חזרן נאך אמאל, נאר דערנאך האט ער א טראכט געטאן: „וואס איז דאס בעצם דעם לייטענאנטס עסק? ער ויל האבן א הונט, וועט ער קריגן א הונט".

עס איז געווים געווען גרינג צו זאגן: „זוכט מיר אוף א הונט". נאר די בעלי־בתים פון הינט היטן שטארק זייער אוצר, אפילו אויב דאס איז ניט קיין ראסן־הונט.

א הונט, בפרט וען ער איז א דאסיקער, מוז אליין אינ־סטינקטיוו שטענדיק מורא האבן, אז אין איין שיינעם טאָג זאָל מען אים אוועקגענבען ביים בעל־הבית. פאראן עטלעכע סימטעמעס, ווי אוועקצוגענבען הינט: אדער לויט דער שיטה פון קעשענע־גנבים אָדער דורך פארפירן זי. א הונט איז א געטרייַ באַשעפעניש, אפער דאס איז נאר אין כרעסטאָמאטיעס אָדער אין א לערן־בוך פון נאַטור־געשיכטע. אָבער אין דער אמתן, גיט נאר אוא גע־טרייען הונט אַ שמעק טאן פערדישע ווורשט געפרעגלטע, און אוים הונט! ער פארגעסט דעם בעל־הבית, וואס גיט דא נעבן אים, און גאר די וועלט, און פארקערעוועט נאָך דער ווורשט. שפייעכץ רינט אים פון מויל, ער שאָקלט פרייטלעך מיטן ווידל, וויט צעעפנט די נאזלעכער, גרייט צו נעמען זיך פאר דער גע־שמאקער אכילה.

אף דער קליינער זיט, ניט וויט פון די פאלאץ־טרעפ, איז פאראן א בויר־שיינקל. אין איין שיינעם טאג זינען געוועסן אין האלב־טונקל פון זיין הינטערשטן חדר צווי מאנסביל: איינער א סאלדאט און דער צווייטער א ציווילער. זי האבן זיך נאענט צוגערוקט איינער צום צווייטן און האבן זיך געשעפטשעט סודותדיק, זי זינען געווען ענלעך צו פארשווערער.

— אלע טאָג אכט אזייגער, — האט דער ציווילער געזאגט שטיל צום סאָלדאט, — פירט די דינסט אים ארוים אין גאס נעבן פארק, נאר איך זאג דיר: דער כלב בייסט זיך, מען טאָר אים אפילו אַ גלעט ניט טאן.

— איך וואלט אויך נישט געקענט זאגן אז מיר 2370 זעק א יאָר. די גרעסטע בור־ברויערייַ דאָרט איז די אוגוסטינער. א פארטרע־טער פון איר פלעגט אלע יאָר קומען צו פאָרן צו מיר צו גאַסט. צייטנווייז איז ממש כאטש נעם אוך היינג זיך! גוט נאך, וואס אי׳ האָב קיין קינדער ניט.

דער האָפן־העגדלער איז אנטשווינג געווארן. מער האבן זיי קיין וואָרט ניט גערעדט, ביז עס איז געקומען זיין פרוי, שוין אינגאַנצן גרייט.

— וואס וועט זיין מיט מיינע טשעמאָדאַנעס? — האט זי געפרעגט.

— אי׳ וועל זיי לאָזן אפנעמען, — האט איר מאַן געזאגט כמעט פרייַלעך, זייער צופרידן, וואס אלץ איז אראפ גלאַט אוך אָן סקאנדאל. — אבער אויב דו ווילסט נאך עפעס אייַנקויפן מוז מיר שוין גיין. מיר פארן צווייַ אזייגער.

בייַדע האבן זיך געזעגנט מיטן לייטענאנט ווי די בעסטע גוטע פריינט, אוך דער האָפן־העגדלער איז אזוי צופרידן געווען, אז די גאנצע געשיכטע האט זיך אזוי גוט געענדיקט, אז בי׳ נע־זעגנען זי׳ נאך אמאָל אין פאָרצימער האט ער געזאגט צום לייטאנאנט:

—אויב מען וועט אייך, זאל גאט אויסהיטן, פארווונדן דעמאלט קומט צו אונדז, מיר וועלן אייך גוט צוזען!

צו ווארימעם איז נעקומען צו גיין שווייק. ער האט דעם לייטענאנט געפונען א פרייַלעכן.

— נו, וואס הערט זיך, שווייק! — האָט געזאָגט צו אים דער לייטענאנט, — וו׳ האלט דאס מיטן הונט, וואס איר האט געוואלט קריגן פאר מיר?

— איך האב מיר גראָר אָנגעמערקט אייגעם, הער לייטע־נאנט. א פייגעם הונט. נאר עס וועט ניט אזוי גרינג זיין אים צו קריגן. נאר איך האָף פאָרט, אז מארגן וועט מיר אָפגילטן צו ברייגגען אים צו אייך. ער ביסט זי׳.

* * *

פארוואס ווערן געפירט שווערע אַרטילעריע־געשלעגן צווישן מאָזעל און מאַס? ווייסט איר, אַז אין קאָמבּרע און וועוור בּיי מאַרש זיי־נען אָפּגעבּרענט דריי בּיר־בּרויערייען, ווו מיר פלעגן צושטעלן יערלעך העכער פינף הונדערט זעק האפן? אין די וואָגעזן איז פאַרבּרענט געווארן די בּיר־בּרויעריי פון האַרטמאנסוויילער, און אין נידער־אַנספּאַך בּיי מילהאַוזן איז די בּיר־בּרויעריי געווארן אַ באַרג אַש? דאס באַטייט פאר אונדזער פירמע א היזק פון 1200 זעק האָפּן אַ יאָר. אין די שלאכטן צווישן די בעלגיער און די דייטשן איז די בּיר־בּרויעריי קלאָסטערקוך זעקס מאָל איבערגעגאַנ־גען פון האנט צו האַנט, און דאָס באַטייט פאַר מיר א היזק פון דריי הונדערט פופציק זעק אַ יאָר.

פון אופרעקונג האָט ער מער ניט געקאנט ריידן, ער איז אופגעשטאנען, איז צו צו זיין פרוי און האט מיט אַ הייזעריקן קול ארויסגערעדט:

— קיטי! מאָמענטאַל פאָרסטו מיט מיר אהיים! טו זיך אָן!

— אַלע די דאָזיקע געשענישן רעקן מיך שרעקלעך אוף, — האט ער געזאָגט אין א וויילע ארום, אזוי ווי זיך צו פאָר־ענטפערן, — פריער בּין איך געווען זייער אַן איינגעהאלטענער.

אז זי איז אוועק זיך אָנטאָן, האט ער שטילערהייט געזאָגט צום לייטענאַנט:

— דאס איז שוין ניט דאס ערשטע מאל. פאַראַיאָרן איז זי אוועקגעפאָרן מיט א לערער פון גימנאַזיע, און איך האב זי אופגעזוכט ערשט אין אגראַם, דערבּיי האב איך מיט דער שטאָ־טישער בּיר־בּרויעריי אין אגראם געמאַכט א געשעפט אף זעקס הונדערט זעק האפן. עך, דער דרום איז בכלל געווען פאר אונדז א גאָלדן לאַנד! אונדזערע האָפּן פלעגן דערגיין אזש קיין קאָנסטאַנטי־נאָפּל. איצט בּין איך אף דער העלפט בדלות. אויב די רעגירונג וועט נאך בּיי אונדז באגרעניצן די פּראָדוקציע פון בּיר, דעמאָלט איז א סוף צו אונדז.

פארויכערט דעם אָנגעבּאָטענעם סיגארעט, האט ער מיט יאוש אין קול ווייטער גערעדט:

SHOREDITCH PUBLIC LIBRARIES.

מיר, ווי איר זעט, אַ פּעסטן שטיץ־פּונקט. א מעכטיקער קלאַפּ
אין דער ריכטונג, אוּן מיר בליבן שטיין נאר פּאַר מאָסקווע, די
מלחמה וועט זיך ענדיקן פּריער, אידער עמיצער קלערט גאָר.

נאָר דער האָפֿן־העגדלער האָט זיך געטענעט דאָס זיניקע:

— אונדזער האָפֿן־געשעפֿט האָט אין דער מלחמה פּאַר־
לאָרן די אָפֿוץ־מערק אין אויסלאַנד. פּראַנקרייך, ענגלאַנד, רוס־
לאַנד אוּן די באַלקאַן־לענדער זיינען איצט פּאַרשלאָסן פּאַר אונ־
דזערע האָפֿן. מיר עקספּאָרטירן נאָך קיין איטאַליען, נאָר איך האָב
שטאַרק מורא, אז איטאַליען וועט זיך אויך אריינמישן אין קריג.
דעמאָלט וועלן מיר ניט קאָנען דיקטירן אונדזערע פּריזן, ביז מיר
וועלן ניט געווינען די מלחמה.

— איטאַליען וועט בליבן אינגאַנצן ניטראַל, — האָט באַ־
מערקט דער לייטענאַנט.

— אויב אזוי, מאָ פּאַרוואָס האַלט זי ניט דעם דריי־בונד,
וואָס פּאַרבינדט זי מיט עסטרייך־אונגאַרן אוּן מיט דייטשלאַנד? —
האָט זיך מיט אַמאָל צעקאָכט דער בכבודער קאָמערסאַנט, וואס
איז אים פּלוצים אריין אין קאָפּ די האָפֿן, די ווייב אוּן די מלחמה.

— איך האָב אַלץ געווארט, אז איטאַליען וועט ארויסטרעטן קעגן
פּראַנקרייך אוּן סערביע. אין דעם פּאַל וואלט די מלחמה שוין
געווען געענדיקט. די האָפֿן פּוילן בײַ מיר אין די שפּייכלערס,
אפֿן אינעוויניקסטן מארק איז שטיל, אוּן דער עקספּאָרט איז
גליך נול. אוּן איטאַליען בליבט נייטראַל! צוליב וואָסער טייל
האָט איטאַליען נאָך אין 12־טן יאר באַנייט מיט אונדז דעם
דריי־בונד? וווּ איז דער איטאַליענישער אויסערן־מיניסטער מאַרקי
די־סאַן־דושוליאַנאָ? וואס טוט ער, דער דאָזיקער הער? שלאפֿט
ער, צי וואָס? אוּן וויסט איר, וואס פּאַר א יאָר־אויסקער האָב איך
געהאט פּאר דער מלחמה אוּן וואסערן איצט?

— מיינט ניט, איך בעט אייך, אז איך וויס ניט וואס עס
טוט זיך, — האָט ער וויטער געזעדט, קוקנדיק בײַ אפֿן לייט־
נאַנט, וואָס האט רואיק געלאָזן פּוּן מויל רינגעלעך רויך. —
פּאַרוואס זיינען די דייטשן אָפּגעטראָטן צוריק שיער ניט בײַ צום
סאַמע גרענעץ, וויבאַלד זי זיינען שוין געווען גאָר נעבן פּאריז?

- ווען זייט איר, אייגנטלעך, געקומען קיין פּראָג, הער ווענדלער?

— היינט פרי.

— אויב אזוי, טוט מיר הנאה, וואס איר האָט מיך געפונען און געטראָפן אין דערהיים, וואָרום בייטאָג גיי איך שטענדיק אַוועק אין קאזאַרמע. די וווינונג איז א גאַנצן טאג ליידיק, אזוי האָב איך געקאָנט אָנבאָטן אַייער פרוי זיך צו באַזעצן דאָ. איך קאָן אייך פאַרזיכערן, אַז פאַר דער צייט, וואס זי איז אין פּראָג, האָט זי קיינער ניט באַלעסטיקט. מיטן רעכט פון אַן אלטן באַקאַנטן...

דער האָפן-הענדלער האָט אַ הוסט געטאָן:

— געוויס, קיטי איז אַ דאמע, וואָס האט זיך אירע אויסטערלישע דרכים, און דערפאַר בעט איך אייך אָנצונעמען מיין אויפריכטיקן דאנק פאַר דער טובה וואס איר האָט איר געטאָן. פון העלער הויט איז איר איינגעפאַלן צוצופאָרן קיין פּראָג, כלומרשט בכדי צו קורירן די נערוון. און איך בין געווען אַוועקגעפאָרן. איך קום אהיים, — קיינער ניטאָ, דאָס פויגעלע אַוועקגעפלויגן!

סטאַרענדיק זיך צו מאַכן דעם אָנשטעל פון אויפריכטיק, האָט ער איר אַ סטראַשע געטאָן מיטן פינגער און געזאָגט מיט אַן אָנגעצויגענעם שמייכל:

— דו האסט געוויס געמיינט, אז וויבאַלד איך בין אַוועקגעפאָרן, מעגסטו אויך אַוועקפאָרן? נאר דו האסט ניט א טראכט געטאָן...

דאָ האָט דער לייטענאַנט לוקאַש דערזען, אַז דער שמועס האָט זיך אַוועקגעקערעוועט אין א ניט געוווּנטשענער ריכטונג; האָט ער פריינטלעך אָנגענומען דעם האפן-הענדלער פאַרן אַקסל און צוגעפירט אים צו דער קאַרטע פונם קריגס-טעאַטר, וואס איז געהאַנגען אַף דער וואַנט:

— איר זעט, ווו מיר האַלטן? — האט ער גענומען דערקלערן. — די מזרח-בעסקידן זיינען פאַר אונדז אַן אויסגעצייכנטע אָפּעראַטיוו-באַזע. אין די קאַמף-באַצירקן פון קאַרפאַטן-פּראָנט האבן

אז א סך יונגע לייט, וואָס וואָלטן האָבן דאָס רעכט זיך צו לער־
נען אַף אָפיצערן, ווילן בלייבן פראָסטע סאָלדאַטן.

— די מלחמה האט אָנגעטאָן א סך היזק דעם האָפן־
האַנדל, נאָר איך מיין, אַז זי קאָן נוט לאַנג געדויערן, — האט
באַמערקט דער הענדלער, קוקנדיק דאָ אַף זיין וויב, דאָ אַפן
לייטענאַנט.

— אונדזער לאַגע איז זייער פעסט, — האָט נעזאָגט
לייטענאַנט לוקאַש, — און איצט איז שוין קיינער ניט מסופק, אַז
די מלחמה וועט זיך ענדיקן מיטן נצחון פון די צענטראַלע
מלוכות. פראַנקרייך, ענגלאַנד און רוסלאַנד זיינען צו שוואַך אַנט־
קעגן דעם עסטרייכיש־דייטש־טערקישן גראַניט. אמת, אַף עמלעכע
פראָנטן האָבן מיר געהאַט אַ שטיקל מפלה, אבער ווי נאר מיר
ברעכן דורך דעם רוסישן פראָנט צווישן די קאַרפאַטן און דעם
מיטלסטן דונאַיץ, דעמאָלט איז שוין געווים אַ סוף צו דער
מלחמה...

— און וואָס הערט זיך אין טערקיי? — האָט געפרעגט
דער הענדלער, באַקלערנדיק, ווי אזוי קאן מען שוין צוטרעטן
שמועסן וועגן תוך־זאַכן.

— די טערקן האלטן זיך אויסגעצייכנט! — האָט געענט־
פערט דער לייטענאַנט. — די פאָרזיצערס פון טערקישן פאַרלא־
מענט חאַליל־בּיי און עלי־בּיי זיינען געקומען קיין ווין. פאַרן הויפט־
קאָמאַנדיר פון דער טערקישער ארמיי אין די דאַרדאנעלן איז
באַשטימט דער פעלד־מאַרשאל לימאַן־פאַן־סאַנדערס. גאָלץ פאשא
איז געקומען פון קאָנסטאַנטינאָפל קיין בערלין, און ענווער פאַשא,
וויצע־אדמיראַל אוזדאָם־פאַשא און געניראַל דושעווד פאַשא האָבן
זיך פאָרגעשטעלט אונדזער קיסר און האבן געקראָגן אָרדנס. בכלל
פאַר אָט דער קורצער צייט האָט מען ארויסגעגעבן א סך אויס־
צייכענונגען.

עס איז אנגעשטאַנען א היפש לאַנגע שטילקייט; צולעצט
האָט דער לייטענאַנט געפונען פאר נויטיק צו ברעכן די שטיל־
קייט:

געקומען און האט ביידן גוט אויסגעפאַטשט. נאר דאס זיינען גע־
ווען ציוויליסטן, מיט אַן אפיצער ט׳ער ניט סמייען. חוץ דעם,
זייט איר דאָך ניט שולדיק, איר האט דאך זי ניט גערופן, און אויב
זי האט אוועקגעווארפן איר מאַן, האט זי דאס דאך אליין געוואלט.
אט וועט איר זען, אזא דעפעש וועט אונדז גוט צודינען. און אויב
אפילו מען זאל דארפן לייזן עטלעכע פעטש...

— דאס איז זייער אַן אינטעליגענטער מאַן! — האט לו־
קאש אים איבערגעשלאגן. — איך קען אים, ער האט א הורט־
האנדל מיט האָפן. איך מוז מיט אים זיך דורכשמועסן. איך שיק
א דעפעש.

די דעפעש איז געווען א קורצע און אַ שארפע. „דער
איצטיקער אדרעס פון אייער פרוי..." דארט איז געווען פארצייכנט
דער אדרעס פון לייטענאנט לוקאשס ווינונג.

אזוי ארום האט דאס פאסירט, אז קיטי איז איין מאל
געווארן שטאַרק אומאָנגענעם איבעראשט, אז אין טיר האט זיך
באוויזן דער האָפן־העגדלער בכבודו ובעצמו. ער האט געהאט דעם
אויסזען פון א צעטראגענעם און פארדאגהטן מענטשן, בעת
זיין פרוי, וואס האט זיך ניט געהאט צעטומלט, האט זיי פארגע־
שטעלט:

— מיין מאן... לייטענאַנט לוקאש.

מער האט זי ניט געקאָנט צוקלערן.

— זעצט זיך, זייט אזוי גוט, הער ווענדלער, — האָט דער
לייטענאנט אים פריינטלעך אנגעבאָטן, ארויסגענומען פון קעשענע
דעם פאָרטסיגאר. — איך בעט אייך...

האט דער אינטעליגענטער האָפן־העגדלער העפלעך גענומען
א סיגארעט און, ארויסלאָזנדיק רינגעלעך רויך, האט ער געפרעגט
מעשה אפטער בעל־הבית:

— איר פאָרט באַלד אפן פראָנט, הער לייטענאַנט?

— איך האב געבעטן, מען זאָל מיך אריבערזעצן אין 11־טן
פולק אין בודווים. אהין וועל איך מסתמא פאָרן, ווי איך וועל
פאָרטיק ווערן מיט די אָפיצער־קורסן דאָ. מיר דארפן האָבן אַ
סך אָפיצערן, און איצט איז צו מערקן אַ מרויעריקע ערשיינונג,

פירהאנגען פון די פענצטער. דערנאך האט זי גענומען איבער־שטעלן די מעבל פון איין אָרט אפן אנדערן, און עס האט לאנג געדויערט, ביז זי האט זיך באַרואיקט. דערנאָך האָט זי איבערגעביטן די ציכלעך און די ליילעכער אפן בעט.

אָנגעהאָרעוועט זיך אף אזא אופן, האט זי געשיקט שווייקן נאָך ווארימעס און נאָך וויין, אפגעגעסן און אָפגעטרונקען האָט זי זיך געלייגט אפרוען.

אז דער לייטענאַנט איז געקומען פון קאזארמע אהיים, האט שווייק געמאָלדן אים:

— איך האב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אז איך האב געפאָלגט אלץ, וואס די דאמע האט געהייסן.

* * *

אין דער זעלביקער צייט ווען די עסטרייכישע ארמייען זיינען געשטאנען ביים דונאַיעץ און ביי דער ראַוואַ אונטער א האָגל פון באָמבעס און קוילן, און שווערע האַרמאַטן האבן פון זיי געמאַכט א תל אין די קאַרפאַטן, און אין אלע ווינקעלעך פון דעם קריגס־טעאטער האבן געפלאקערט אונטערגעצונדענע שטעט און דערפער, — האבן לייטענאנט לוקאש און שווייק איבערגעלעבט אן אומאָנגענעמע אידיליע מיט א דאַמע, וואס איז אנטלאפן פון מאן און האט איצט ביי זיי געשפילט די ראלע פון אַ בעל־הביתטע.

אז זי איז אוועק שפאצירן, האבן לוקאש און שווייק זיך אוועקגעזעצט אַן עצה האלטן, ווי ווערט מען פון איר פטור.

— גלייכער פון אַלץ, הער לייטענאנט, — האט געזאגט שווייק, — וואלט געווען, אויב דער מאן, וואס פון אים איז זי אנטלאָפן און וואס זוכט זי, ווי עס איז געשטאנען אין דעם בריוו, וואס איך האב אייך די טעג דערלאנגט, אויב דער מאַן אירער, זאָג איך, וואלט דערגאנגען, ווו זי געפינט זיך, בכדי ער זאל קאָנען קומען זי אפנעמען. דאס בעסטע וואלט געווען שיקן אים א דעפעש, אז זי איז ביי אונדז, און ער מעג זי צונעמען. אין ווישענאָר איז פאראיאָרן אויך געווען אזא מעשה. נאר דעמאלט האט די דאמע אליין געשיקט א דעפעש איר מאַן, און ער איז

טאקטיש און העפלעך אוּן אויספירן אלע אירע פארלאַנגען, וואָס דאַרפן אייך זיין א געוויסן. נאַט אייך הונדערט קרוין, וואָס דער־נאָך וועט איר מיר אָפגעבן א חשבון פון דעם, וויל זי וועט אייך אפשר שיקן נאָך דאָס אָדער נאָך יענס. באַשטעלט פאַר איר וואַרימעס אוּן וועטשערע אוּן קויפט דריי פלעשלעך ווײַן, אוּן א קעסטעלע סיגאַרעטן „מעמפים". אזוי. מער גאָרנישט דערווײַל. איר קאָנט גיין. אין חזר איבער נאָך אַמאָל, איר מוזט טאָן פאַר איר, וואָס זי וועט פארלאַנגען.

די יונגע דאַמע האָט שוין אינגאנצן געהאט פאַר־לאָרן די אָפּענונג צו זען ווידער שווייקן, אוּן דערפאר איז זי געווען פאַרחידושט, ווען זי האָט אים געזען ארויסגיין פון קאַזאַר־מע מיט א בריוו אין האַנט פאַר איר.

ער האָט איר אָפּגענעבן דעם מיליטערישן גרוס, דערלאַנגט איר דעם בריוו אוּן ראַפּאָרטירט:

— לויטן באַפעל פון דעם הער לייטענאנט מוז אין מיט אייך העפלעך אוּן טאַקטיש אוּן טאָן פאַר אייך, וואָס איר וועט פארלאַן־גען. אין מוז אייך געבן עסן אוּן קויפן פאַר אייך אלץ וואס איר וועט הייסן. צוליב דעם האב איך געקראָגן פון דעם הער לייטע־נאַנט הונדערט קרוין, נאָר דערפון באַצאָלן אין קויפן דריי פלאשן ווײַן אוּן א קעסטעלע „מעמפים".

אַז די דאמע האט איבערגעלייענט דעם בריוו, איז זי ווידער מונטער געוואָרן, אוּן זי האָט געהייסן שווייקן רופן א פיאַקער, אוּן אז ער האט דאס געטאָן, האט זי אים געהיסן זעצן זיך אַף דער קעלניע בײַם קוטשער.

זיינען זיי געקומען אהיים. אין דער ווינונג האָט זי באַלד גענומען פירן זיך מעשה בעל־הבֿיתטע. שווייק האט באדארפט אריבערטראָגן די טשעמאָדאַנעס אין שלאָפצימער אוּן אויסשטויבן אפן הויף די טעפּיכער, איבער א שטיקל שפּינוועבּ הינטערן שפּיגל איז זי געוואָרן אש להבה. עס איז געווען קענטיק, אַז זי גרייט זיך דאָ צו באזעצן אף לאנג.

שווייק האט זיך באַגאסן מיט שוויים. נעענדיקט מיט די טעפּיכער, איז איר איינגעפאלן אראָפצונעמען אוּן אויסצוריניקן די

— גאָרנישט, הער לייטענאַנט, איך האָב איר גאָרנישט ניט געטאָן, איך האָב זיך געהאַלטן זייער אנשטענדיק. נאָר זי האָט געוואָלט פאַרנעמען אייער וווינונג, האב איך זי ניט גע־לאָזן, ווייל איך האָב קיין באַפעל ניט געהאַט. און געקומען איז זי מיט טשעמאָדאַנעס, אזוי ווי צו זיך אַהיים.

דער לייטענאַנט האָט נאָך אַמאָל אָפּגעזיפצט, און שווייק האָט איבערגעחזרט דעם זיפץ.

— וואָ—אָ—אָס?! — האָט דער לייטענאַנט אויסגעשריען מיט צאָרן.

— גאַנץ ריכטיק. הער לייטענאַנט, דאָס איז זייער אַ שווע־רער ענין. אָט מיט צוויי יאָר צוריק איז צו איין טאַפּעצירער אַף וואָיצעך־גאַס אריינגעפאָרן עפּעס אַ פריילן, האָט ער בשום אופן ניט געקאָנט פון איר פּטור ווערן, און ער האָט געמוזט פאַרסמען זי און זיך מיט לייכט־גאַז, און א סוף. יאָ, אַ צרה מיט די דאָזיקע ווייבער! איך זע זיי דורך און דורך!

— ריכטיק, אַ שווערער ענין! — האָט דער לייטענאַנט איבערגעחזרט, און ער איז געווען גערעכט, ווי קיין מאָל ניט. לייטענאַנט לוקאַש איז געווען אין אַ פריקרע לאַגע. צו אים קומט צו פאָרן אַף עטלעכע טעג אַ פרוי, וואָס דער מאן רודפט זי, און גראָד אין אַזאַ צייט, ווען עס מוז קומען צו פאָרן מאַדאַם מיצקאָ פון טרעביטש, וואָס פלעגט אַלע דריי חדשים באַזוכן דעם לייטענאַנט.

דער לייטענאנט האט זיך אַוועקגעזעצט אף א טיש, אראָפּ־געלאָזן דעם קאָפּ און פאַרטראַכט זיך, נאָר ער האט ניט גע־קאנט געפינען קיין אויסגאַנג. סוף כל סוף האט ער געקראָגן אַ קאָנווערט און האט אָנגעשריבן אַף אַ בלאַנק:

„טייערע קיט! פאַרנומען אין דינסט ביז 9. וועל קומען 10. זיי, איך בעט דיך, ווי אין דערהיים. וואס איז שייך שווייקן, מיין באַדינער, קריגט ער אַ באַפעל צו פאָלגן דיר אין אַלץ. דיין הענריך".

— דעם דאזיקן בריוו, — האָט געזאָגט דער לייטענאַנט, וועט איר איבערגעבן דער דאמע. איך באַפעל אייך צו זיין מיט איר

ער האָט זיך אַוועקגעזעצט אפן ביינקל נעבן טויער אוּן האט געזומען דערקלערן, אַז אַף דעם קאַרפאַטן־פראָנט איז דער אָנגריף פון די עסטרייכישע ארמייען אָפּגעשטעלט געוואָרן, דערפאַר אָבער איז דער קאָמענדאַנט פון פערעמישל, גענעראַל קוסמאַנעק, בשלום אָנגעקומען אין קיעוו, אַז מיר האָבן אין סער־ביע פאַרלאָזן עלף אָפּעראַטיוו־פונקטן אוּן אַז די סערבן וועלן לאַנג ניט אויסהאַלטן דאָס יאָגעניש נאָך אונדזערע סאָלדאַטן.

דערנאָך האָט ער זיך פאַרטיפט אין דער קריטיק פון באַ־וווסטע שלאַכטן אוּן האָט דערבּיי אַנטדעקט אמעריקע, אַז א מי־ליטער־טייל, וואָס איז אַרומגערינגלט פון אַלע זייטן, מוז ניט אַנדערש זיך אונטערגעבן.

אָנגערערט זיך צו זאַט, האָט ער געהאַלטן פאַר נויטיק אַרויסצוגיין אפן גאַס אוּן צו זאָגן דער דאַמע, וואָס האט שוין געהאַט אָנגעוואָרן איטלעכע האָפענונג, אַז ער וועט באַלד קומען אוּן זי זאָל נאָך א ווילע וואַרטן. דערנאָך איז ער אַרוף אין קאַ־צעלאַריע, וו ער האָט געטראָפן דעם לייטענאַנט פאַרטיפט אין א שמועס מיט אַן אָפיציער.

— איך האב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז עפעס א דאַמע שיקט אייך דעם בריוו אוּן וואַרט אַף אַן ענטפער,

— האָט שוויק געזאָגט, צוגעוווּנקען מיט אַן אויג.

דאָס, וואָס איז געשטאַנען אין בריוו, האָט אַפן לייטענאַנט געמאַכט ניט גאָר קיין אָנגענעמען אייַנדרוק. אט וואָס ער האָט אי־בערגעלייענט:

„טייערער הענריך! מיין מאן רודפט מיך. איך מוז ניט אַנדערש פאַרפריינגען בּיי דיר עטלעכע מעג. דיין דינער איז אשרעקלעכע בהמה. איך בין זייער אומגליקלעך. דיין קיט!"

האָט לייטענאַנט לוקאַש אָפּגעזופצט, אריינגעפירט שוויקן אין שכנישן לויזיקן צימער אוּן האט געזומען שפּאַנען אַהין אוּן אַהער צווישן די טישלעך. אָפּגעשטעלט זיך צולעצט פאַר שוויקן, האָט ער אַרויסגערעדט:

— די דאַמע שרייבט, אז איר זייט א בהמה. וואָס האָט איר אַזוינס געטאָן?

איצט איז זי שוין געגאנגען מיט אים צוזאמען און געפליסט זיך צו פארפירן א שמועס:

— דעם בריוו וועט איר אים זיכער אפגעבן?

— אודאי, איך האב דאך געזאגט.

— דעם הער לייטענאנט וועט איר זיכער גיפינען?

— איך מיין, אז ניט.

— און ווי מינט איר, וו קאָן ער איצט זיין?

— דאס ווייס איך ניט.

דערמיט האט זיך דער שמועס אף א ווייל פארענדיקט, ביז די דאמע האט פון דאָסני געפרעגט:

— דעם בריוו האָט איר ניט אנגעווארן?

— דערווייל נאך ניט.

— הייסט דאס, איר וועט אים זיכער איבערגעבן דעם הער לייטענאנט אין האנט?

— יאָ.

— און איר וועט אים גיפינען?

— איך האב שוין געזאגט, אז איך ווייס ניט, — איז שוויק ברוגז געווארן. א ווונדער, ווי מענטשן קאָנען דאס זיין אזוי נייגעריק און איבערפרעגן הונדערט מאָל איינס און דאס זעלבע. דאס איז דאך דאס אייגענע, ווי איך וואלט אין גאָם געפרעגט ביי איטלעכן צוויטן מענטשן, וואָם פאר א דאמע מיר האבן היינט.

אזוי ארום האט דער פרווו צו פארקניפן מיט שוויקן א שמועס זיך ניט איינגעגעבן, און דער וויטערדיקער וועג ביזן טויער פון דער קאזארמע איז דורך אין טיפן שטיל־שוויגן. דארט האט שוויק געהייסן דער דאמע וואַרטן און האט זיך אפגעשטעלט נעבן טויער און האט פארפירט מיטן וואך־סאלדאט א לאנגען שמועס. די דאמע איז געווען אויסער זיך, דאס איז קענטיק געווען פון איר נערווויזן ארומשפאנען אהין און צוריק פאַר דער קאזארמע. אבער שוויק האט דאס ניט באמערקט.

די גאנצע שטוב. און איך בין ערב פאר אימלעכער קליניקייט. דערפאר בעט איך נאָך אמאָל, אויר זאָלט זיך ניט אופרעקן. כל זמן עס וועט ניט זיין קיין באַפעל פון דעם הער לייטענאנט, דער־קען איך אפילו קיין לייבלעכן ברודער ניט. עס טוט מיר זייער לייד, וואס איך מוז אזוי רידן מיט אייך. נאר בי מילימער־ליט איז דיסציפלין די ערשטע זאך.

דערווייל איז די דאמע אביסל געקומען צו זיך. זי האט ארויסגענומען פון האנט־טעשל א וויזיט־קאַרטל, האט אנגעשריבן אף דעם א פאָר ווערטער, אריינגעלייגט דאָס אין א פיינעם קליי־נעם קאנווערט און האט דערלאנגט דאם שווייקן און געזאָגט:

— טראָגט דאס אוועק דעם הער לייטענאנט, און איך וועל דא ווארטן אף אן ענטפער. און נאט אייך פינף קרוין אפן וועג.

— דערפון וועט נארנישט ארויסקומען, — האט געזאגט שווייק, אופגעבראכט איבער דער עקשנות פון דער אומגעריכטער אורחטע. — באהאלט זיך אייערע פינף קרוין. ווען איר ווילט, קומט מיט מיר בין דער קאַזארמע; דאָרט וועט איר צווואַרטן, איך וועל איבערגעבן דעם בריוו און בריינגען אייך אן ענטפער. איר זאלט אבער ווארטן דאָ — נייז, דאָס גייט ניט.

מיט די ווערטער האט ער אריינגעשלעפט די טשעמאדאַנעס אין פאָר־צימער, און דערנאך האט ער, קלינגענדיק מיט די שלים־לען, געמאלדן:

— מיר פארשלימן!

די דאַמע איז אַראפ נאך אים אף די טרעפ. שווייק האט צוגעשלאסן די טיר און האט זיך געלאזט שפאנען. די דאַמע איז נאך אים גענאפן, ווי א הינטל, און האט אים דעריאָגט נאר, ווען ער האט זיך אפגעשטעלט בי א טישל קויפן פא־פיראָסן.

שוויק האָט זיך גראד געקליבן גיין אין גאס א פרעג טאָן, צי עס פארקויפט זיך ניט ערגעץ א פינטשער, האָט אנגעקלונגען עפעס א יונג דאַמע און געפרעגט אפן ליטענאַנט לוקאַש. נעבן איר זינען געשטאנען צווי גרויסע טשעמאָדאַנעס, און שוויק האט באַמערקט דאָס היטל פון א טרעגער, וואס איז געגאנגען אראָפ די טרעפ.

— ניטאָ אינדערהיים, — האָט שוויק געענטפערט טרוקן, נאר די דאמע איז שוין געווען אין פאָרצימער און האט שטרייג באפוילן שוויקן:

— טראָגט אַריין די טשעמאָדאַנעס אין צימער!

— איך טאָר ניט אָן דער דערלויבעניש פון דעם הער לייטענאנט, — האט געענטפערט שוויק. — דער הער לייטענאנט האט באווילקט צו באפעלן, איך זאָל קיין מאָל קיין זאַך ניט טאָן אָן אים.

— איר זיט פון זינען אַראָפ! — האט אויסגעשריען די דאַמע. — איך בין געקומען צו פאָרן צום הער לייטענאנט צו גאסט.

— מיר איז וועגן דעם גאָרנישט באוווסט, — האָט געזאגט שוויק. — דער הער לייטענאנט איז אין דינסט, וועט קומען אהיים שפעט אין אָוונט, און איך האָב א באפעל צו געפינען אים א פינטשער. יוענן טשעמאָדאַנעס אָדער דאַמען וויים איך גאָרנישט ניט. איצט שלים איך צו די ווינונג, און דערפאַר וואָלט איך געבעטן אונטערטעניקסט אַוועקצוגיין. איך קאָן ניט אריינלאָזן אין ווינונג א פרעמדן, וואס איך קען אים ניט. זיסט קאָן אריינקומען נאָך אוא געשיכטע, ווי אין אונדזער גאס בייט קאָנדיטער בעלטשיצקי. דאָרט האָט מען אויך אריינגעלאָזן אין שטוב א פרעמדן מענטשן, און ער האט אויסגעליידיקט דעם קליידער-אַלמער און איז נעלם געווארן.

דערמיט מיין איך גארנישט צו זאגן שלעכטס וועגן אייך,— האט שוויק וויטער גערעדט, דערזען, אז די דאמע איז פאריאושט און האַלט בייט ווינען, — נאר בלייבן דאָ קאנט איר בשום אופן ניט, דאָס פארשטייט איר דאָך אַליין, אף מיר האט מען געלאָזן

האָט לייטענאנט לוקאַש א קוק געטאָן אפֿן זיגער אוּן אפּגעשטעלט שווייקם מענה לשון:

— שוין שפּעט, אוּן איך מוז זיך אויסשלאפֿן. מארגן בין איך ווידער אף דער וואך, אזוי אז איר קאנט אויסנוצן דעם גאנצן טאג אף צו זוכן א פּינטשער.

ער איז אוועק שלאפֿן, אוּן שווייק האט זיך צוגעשפּארט אין קוך אפֿן דיוואן אוּן האָט נאָך איבערגעלייענט די בּלעטער, וואָס דער לייטענאַנט האָט מיטגענעבראכט פּוּן קאזארמע.

— טו נאָר א קוק, — האָט שווייק א זאָג געטאָן פּאַר זיך, — קיסר ווילהעלם האָט מכּבד געווען דעם סולטאן מיט א קריגס־ארדן, אוּן איך האב ניט געקראגן אפילו א קליינע זילבערנע מעדאַליע!

ער האט זיך עפּעס פּארקלערט אוּן איז פּלוצים אוף־געשפּרונגען.

— טטטייוול, שיער ניט פּארגעסן...

ער איז אריין אין צימער, וווּ דער לייטענאנט איז שוין פּעסט געשלאפֿן, אוּן האט אים אופּגעוועקט.

— איך האב דעם כּבוד צו מעלדן, הער לייטענאנט, — וואס ט׳איר באפעלן מכּה דער קאץ?

האט דער לייטענאנט זיך איבערגעקערט אף דער אנדער זייט אוּן האט פּוּן שלאף א בּורטשע געטאָן:

— ארעסטירן אף דרייַ מעת־לעת!

אוּן האט זיך ווייטער צעכראפּעט.

איז שווייק אף די שפּיץ פינגער ארוים פּוּן צימער, האט ארויסגעשלעפּט די אומגליקלעכע קאץ פּוּן אונטערן דיוואן אוּן האט צו איר געזאגט:

— קריגסט דריי מעת־לעת! אוועק!

אוּן די אנגארא קאץ האט זיך ווידער פּארקראכן אונטערן דיוואן.

* * *

די דאַמע געוואָלט קויפן אַ נייעם פאָפוגאי, עפּעס אַ מער ליטטישן, ניט קיין פראָסטן, וואָס קאָן נאָר ארויסרײדן זיין נאָמען. וואָס־זשע האָב איך דאָ געזאָלט טאָן, אז קיין פאָפוגאיעס האָב איך ניט און וויים אפילו ניט, וווּ מען קריגט זיי? געהאַט האָב איך ביי זיך דעמאָלט ארום און ארום אין בייזן בולדאָג, אינ־גאַנצן אַ בלינדן. וואָס־זשע מיינט איר, הער ליטענאנט? פון פיר אזיגער בין זיבן האָב איך געמוזט אריינטענען, בין די פרוי האָט ביי מיר געקויפט אָנשטאָט אַ פאָפוגאי דעם בלינדן בולדאָג. דאָס איז געווען אַ שטיקל ארבעט! אז זי האָט דעם בולדאָג אוועק־געפירט, האָב איך איר נאָך צום געזעגענען זיך געזאָגט: „אנו, זאָלן אָקאָרשט די אינגלעך פרווון בײם דאָזיקן אויסרייסן דעם עק!" מער האָב איך זיך מיט דער דאָזיקער פרוי ניט געטראָפן, וואָרום איבערן פאַרשאָלטענעם בולדאָג האָט זי געמוזט אינגאַנצן אוועק־פאָרן פון פראָג, וויל ער האָט צעבײסן אַלעמען אין שטוב. גלויבט מיר, הער ליטענאַנט, עס איז שווער צו קריגן אַ ליטישן הונט.

— איך האָב זייער ליב הינט, — האָט געזאָגט דער ליטענאַנט. — אייניקע מיינע חברים האָבן מיטגענומען אפן פראָנט הינט און האָבן מיר געשריבן, אַז אין דער געזעלשאפט פון אזא געטרייען און איבערגעבענעם פריינט פילט מען זיך בעסער אף מלחמה. אזוי ווי איר זיט א מבין אף הינט, וויל איך האָפן, אז אויב איך וואָלט געהאַט אַ הונט, וואָלט איר אים גוט צוגעזען. וואָסער מין איז, לויט אייער מיינונג, דער בעסטער? איך מיין, ווי אַ חבר. איך האָב אמאָל געהאט אַ פינטשער, אָבער איך וויים ניט...

— איך האַלט, הער ליטענאַנט, אַז אַ פינטשער איז זייער א ווילער הונט. אמת, ער געפעלט ניט אַלעמען, וויל די האָר זינען בײ אים האַרטע, און דער שנוק איז בײ אים ווי א בארשט, ווי בײ אן אָקאָרשט פרייגעלאָזענעם אַרעסטאנט. ער איז אזא פארזעעניש, אַז ער איז אפילו שיין, און דערצו איז ער אזוי קלוג. איך האב געקענט...

האָב באדארפט ספּעציעל באשטעלן אין דרוקעריי אזעלכע פּאפּירן, וואָס דערווייזן, אז דאס הינטל שטאמט פון א מיוחסדיקער משפּחה פון בייערשן הונט=הויף פון ארמין פאָן בארהיים. אזוי זיינען מענטשן געווען צופרידן, וואָס זיי האָבן מיט מזל זיך אָנגעשאפט א ריין=ראַסיקן הונט. וואָלט איר נאָר וויסן, הער לייטענאנט, וואָסערע פאלשקייטן מען טוט אָפּ מיט די יחוס=בריוו פון די הינט! היינט פארבט מען זיי די פעל...

דער לייטענאנט האָט זיך שטארק פאראינטערעסירט מיט דער לעקציע וועגן הינט=האָדעוואניע, אזוי אז שווייק האָט גע=קאָנט ווייטער ריידן:

— הינט קאנען זיך אליין ניט פארבן די האר, ווי דאמען טוען דאס, און דעריבער מוז וועגן דעם שטענדיק זארגן דער וואס וויל זיי פארקויפן. אז א הונט איז שוין אזוי אלט, אז ער איז אינגאנצן גרא, און איר ווילט אים פארקויפן פאר א יאריקן הינטל אדער אפילו פאר א צען=חדשימדיקן, מוזט איר קויפן שווארצע אנילין=פארב, צעלאזן זי און אויספארבן אייער הונט, ער זאל אויסזען ווי א נייער. איידער איר פירט אַוועק דעם הונט צום קויפער, דארפט איר אים אריינגיסן אין האלדז אביסל בראנפן, אז דער הונט זאל אביסל שכּור ווערן, און דעמאלט וועט ער אייך זיין א פריילעכער א מונטערער, וועט בילן היימ=לעך און מיט אלעמען זיין גוטפריינט, מיט איין ווארט ווי אלע שכּורים. נאר דער עיקר איז אט וואס: מענטשן דארף מען קאנען איינריידן, הער לייטענאנט, איינריידן זיי אזוי לאנג, ביז זיי, דאס הייסט די קונים, וועלן אינגאנצן ניט צעדולט ווערן. פריער אז איך האב געהאנדלט מיט הינט, איז צו מיר איינמאל געקומען א דאמע, וואס דער פּאפּוגאי אירער איז ארויסגעפלויגן אין גארטן, און די אינגלעך, וואס האבן דארט געשפּילט אין אינדיאנער, האבן אים געכאפט און אויסגעפליקט ביי אים אלע פעדערן פון עק, בכדי זיך אויסצופּוצן מיט זיי, ווי אונדזערע פּאליציסטן. שפּעטער איז אט דער פּאפּוגאי פון חרפה, אז ער איז געבליבן אָן אן עק, קראַנק געוואָרן, און עפּעס אַ וועטערינאַר האָט אים מיט יינע פּראָשיקעס אריבערגעפּעקלט אף יענער וועלט. איז אָט האָט

— גאנץ ריכטיק, הער לייטענאנט, — האָט שוויק זיך אָפגערופן פייערלעך, — אן אמתע בהמה! פון קינדווייז אָן האָב איך אַלץ קיין מזל ניט. אלע מאָל וויל איך מאכן אלץ צום בעסטן, עס זאָל זיין אין אָרדענונג, און קיינמאָל קומט קיין זאך ניט ארוים, נאָר צרות פאר מיר און פאר אנדערע. איך האָב טאקע געוואָלט באקענען ביידע, זיי זאָלן זיך צוגעווינען צו אנאנד, און בין בנאמנות ניט שולדיק, וואָס די קאץ האָט אים אופגעפרעסן, און עס איז געוואָרן א סוף צו דער באקאנטשאפט. מיט עטלעכע יאָר צוריק האָט די קאץ ביי מיינע באקאנטע אופגעגעסן אפילו א פאָפוגאי, וואָרום ער האָט זיך מיט איר גע= רייצט.. און לאנג=לעביק זיינען זיי, די קעץ! אויב איר, הער לייטענאנט, וועט באפעלן זי צו דערהרגען, וועל איך מוזן צו= קוועטשן זי צווישן טיר, אנדערש קאָן מען מיט איר ניט מאכן.

און שוויק האָט מיטן פנים פון א הם מיט א ליבן, גוטן שמייכל געגומען אויסטייטשן דעם לייטענאנט, ווי אזוי מען דער= הרגעט קעץ, און אלץ מיט אועלכע פרטים, אז א מיטגליד פון דער חברה „צער בעלי חיים" וואָלט געווים אראָפּ פון זינען דערפון.

דערבי האָט ער ארויסגעוויזן אועלכע ספעציעלע קענטענישן, אז דער לייטענאנט לוקאש האָט פארגעסן זיין כעם און א פרעג געטאָן:

— איר פארשטייט צו באגיין זיך מיט בעלי=חיים? האָט איר ליב בעלי=חיים?

— מער פון אלץ האָב איך ליב הינט, — האָט שוויק געענטפערט, — וואָרום דאָם איז אן עסק, וואָס לוינט פאר דעם, וואָס פארשטייט צו האנדלען. ביי מיר איז דאס געשעפט גענאנ= גען אויסגעצייכנט, וויל איך בין שטענדיק געווען ערלעך. און פאָרט פלענט מען כסדר קומען צו מיר מיט טענות, אז איך האָב פארקויפט זיי א פגירה אָנשטאָט א ראסיקן און געזונטן הונט, אזוי ווי אלע הינט דארפן דוקא זיין ראסיק און געזונט. און איטלעכער האָט געוואָלט האָבן א יחוס=בריוו, אזוי אז איך

— אזוי איז דאָס, הער לייטענאַנט, אופגעגעסן. דאָס איז געווען אזוי. איך האָב געווסט, אַז קיין האָבן פיינט קאַנאַריקעס און זיינען אַלץ גערן זיך צו פאַרטשעפען מיט זיי. נו, האָב איך געוואָלט זיי באַקענען מיט אַנאַנד, און אויב די דאָזיקע חצופה וואָלט עפעס געטאָן, וואָלט איך איר אזוי אָנגעריבן די זיטן, זי זאָל צייט זי לעבט געדיינקען, ווי מען דאַרף זיך באַגיין מיט א קאַנאַריק. וואָרום לעבעדיקע באַשעפענישן האָב איך זייער ליב. ביי אונדז אין הויז ווינט א הוט־מאַכער, האָט ער זיין קאַץ אזוי אויסדרעסירט, אַז צוערשט האָט זי ביי אים אופגעגעסן דריי קאַנאַריקעס, און איצט משעפעט זי קיין איינעם ניט, זאָל אפילו דער קאַנאַריק זיך זעצן איר אפן קאָפ. האָב איך אויך געוואָלט פרווון אף אזא שטייגער. האָב ארויסגענומען דעם קאַנאַריק פון שטייגל און געגעבן דער קאַץ א שמעק טאָן, און זי, די מרשעת, איך האָב נאָך ניט באַווייזן א פינטל צו טאָן מיט א בריעם, — האָם אויך אָפגעביסן איר דעם קאָפ! אף אזא געמיינהייט האָב איך, כ׳לעבן, זיך ניט געריכט פון איר. וואָלט דאָס געווען א פראָסטער וואָראָביטשיק, הער לייטענאַנט, וואָלט איך דעמאָלט קיין טענות ניט געהאַט, נאָר אזא קאַנאַריקל א פראַכט!... און מיט וואָסער זשערנעקייט האָט זי דאָס אריינגעפרעסן, מיט די פערערן צוזאַמען, און דערבי געמיאוקעט אזוי פאר שמחה. אמת, קיין האָבן ניט קיין מוזיקאַלישע בילדונג און קאָנען ניט ליידן, ווען א קאנאריק זינגט, וואָרום זיי, די פאַסקודעס, קאָנען דאָס ניט פאַרשטיין. האָב איך דאָס די קאַץ געזידלט, וויפיל אין איר איז אריין, נאָר חלילה מיט א פינגער זי ניט אָנגעריבן, געווארט אף אייך, וואָס מ׳איר הייסן טאָן מיט איר, דער נבלה.

בעתן דערציילן די גאנצע געשיכטע האָט שוויק אזוי תמימותדיק געקוקט דעם לייטענאנט אין די אויגן אריין, אז יענער, וואָס איז לכתחילה צוגעטראָטן צו שוויקן מיט א זייער בא־שטימטער גראָבער כוונה, האָט זיך אָפגעשטעלט אין מיטן און האָט, זיך זעצנדיק אף א שטול, געפרעגט:

— הערט זיך אין, שוויק, זייט איר דאָס טאקע אין דער אמתן אזא בהמה?

א צוויטע דאמע, וואס אין דריי וואָכן אַרום זיינען געקומען נאָך איר אירע עלטערן, האט ניט אַנדערש געוואלט מאַכן פון זיין שלאָפצימער אַ דאַמען־בודואַר, האָט אומעטום צושטעלט פאַרשיידענע צאַצקעס און וואַזעלעך, און איבערן בעט האָט זי אופגעהאַנגען אַ בילד מיט אַ מלאך.

אין אלע ווינקעלעך פון שלאָפצימער און עסצימער איז געווען צו מערקן אַ פרויען־האנט, אויך די קיך האָט געבלאַנקט פון די כלים און קיך־מכשירים. ראם האט אים געמאַכט אַ מתנה די פרוי פון א פאַבריקאנט.

לייטענאַנט לוקאַש האָט געפירט אויך אַ גרויסע קאָרעספּאָנדענץ. ער האָט געהאַט א גאַנצן אַלבום מיט זיינע געליבטע און אַ קאָלעקציע פון פאַרשיידענע זאַכן פון זיי פאַר א געדענקעניש. די לעצטע צווויי יאָר האָט ער געזומען ארויסווייזן אַ שטיקל נטיה צו פעטישיזם.

— היינט בין איך אַ גאַנצן טאָג אַף דער וואַנדערונג, — האָט ער געזאָגט, — און וועל קומען אַהיים נאָר שפעט אינאָוונט. גיט אף אלצדינג גוט אַכטונג און ראמט אוף גוט די שטוב. אגב, מיין לעצטער דינער גיט היינט אַוועק פאַר זיינע מעשים מיט אַ מאַרש־באַטאַליאָן אַפן פראָנט.

אָנגעזאָגט נאָך עטלעכע קליניקייטן מכח דעם קאַנאַריק און דער אַנגאָרא־קאַץ, איז ער אַוועק, ניט פאַרגעסן נאָך אַפן שוועל צו זאָגן שווייקן עטלעכע וועדטער מכח ערלעכקייט און אָר־דענונג.

נאָך זיין אַוועקגיין האָט שווייק פיין צוגעפוצט די גאַנצע ווינונג, אזוי אַז ווען לייטענאַנט לוקאַש איז געקומען אַהיים, האָט ער אים געקאָנט מעלדן:

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אלץ איז אין אָרדענונג! מער ניט די קאַץ האָט אָנגעשקאָדעט און אופגעגעסן דעם קאַנאַריק.

— וואָ־אָ־אָם? — האָט דער לייטענאַנט א דונער געטאָן.

מיינער, איך רייד דאָך אויך אַ מאָל אַזאַ שטות; מער ניט וואָס איך זאג דאָס ארויס אין אַן אַנדער פאָרם".

פּונדעסטוועגן האָט ער, בכדי ניט אַראָפּצוואַרפן זיין אַוטאָריטעט, געזאָגט שטריינג:

— בּיי מיר וועט איר מוזן פּוצן די שטיוול, האַלטן זיך אין אָרדענונג, אַלע קנעפּ זאָלן זיין אף אַן אָרט, איר זאָלט זיין ענלעך צו אַ סאָלדאַט און ניט צו אַ יאָלד. אַ מאָדנע זאַך, וואָס קיינער פון אייך קאָן זיך ניט האַלטן מעשה זעלנער. נאָר איין אייניציקער צווישן מיינע דינערס האָט געהאַט דעם פּנים פון אַ סאָלדאַט, נאָר סוף כל סוף האָט ער בּיי מיר אַוועקגענבעט אַ מונדיר און פּאַרקויפט אַ טאַנדעטניק.

ער האט זיך אָפּגעהאקט אין מיטן, און דערנאָך האט ער גענומען וויטער לערנען שוויקן, וואָס ער האט צו טאָן. באַזונדערס האָט ער אונטערגעשטראָכן, אז ער באַדאַרף זיין אַ געטרייער דינער און אין ערגעץ ניט דערציילן, וואָס עס טוט זיך אין דערהיים.

— צו מיר קומען אויך דאַמען, — האָט ער באַמערקט, — מיט דאַמען דאַרפט איר זיין באַזונדערס דעליקאַט.

דעם לייטענאַנטס שטימונג איז איצט אַ סך בעסער געוואָרן, וואָרום דער שמועס איז אריבער אף אַן ענין, וואָס האָט פאַרפולט זיין גאַנצע צייט, ווען ער איז געווען פריי פון קאַוואַלעריע, דינסט און קאָרטן.

פרויען זינען געווען די נשמה פון זין דירה. זי האבן אים געשאפן א היימישע געמיטלעכקייט. עס זינען בּיי אים אינערגעווען עטלעכע צענדליק, און אסך פון זי האָבן זיך געמיט אויסצופּוצן זינע צימערן מיט עפּעס קליניקייטן.

אינע פון זי, די פרוי פון בעל־הבית פון א קאַפּיי, וואָס האט בּיי אים פאַרבראכט גאַנצע צווי וואָכן, בּיז איר מאַן איז געקומען נאָך איר, האָט אים אויסגעהאָפּטן א פּינעם טישטוך אפן טיש, אויסגענייט אים נעמען אין זינע ויעש און וואלט מסתמא אויסגעהאָפּטן נאָך א וואַנט־טעפּיך אויך, אויב דער מאַן וואָלט ניט געשטערט די אידיליע.

א באַשטימטן געדאנק, אוּן וואס קאָן ניט אויסזוכן מיט אַמאָל די פּאַסיקע ווערטער.

ער האט געזומען גיין פאַרבּיי שוויקן פון טיר ביז צום פענצטער קעגנאיבּער אוּן וויידער צוריק. שוויק האט דערבּיי געמאַכט „די אויגן רעכטס" אוּן „די אויגן לינקס", געוועגדט אָן דעם, וווּ דער לייטענאַנט האט זיך געפונען. דאס איז ארויסגעקומען מיט אזא צופליסנס־אומשולדיקן פרצוף, אַז דער לייטענאַנט האָט אראָפגעלאָזט די אויגן אוּן, קוקנדיק אַף דער שטיקערי פון טעפּיך, האט ער געזאָגט עפּעס אַזוינס, וואָס האט קיין שום שייכות ניט געהאַט צו שוויקס מעשה מיטן שוואַכזיניקן קאַפּיטאַן:

— יאָ—אָ, בּיי מיר מוז זיין אָרדענונג אוּן צייכטקייט, אוּן איך האָב ניט ליב קיין ליגנס. איך האָב ליב ערלעכקייט. לינן האָב איך פּינט אוּן באַשטראָף אָן רחמנות. איר האט מיך גוט פארשטאַנען?

— גאנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, פאַרשטאַנען. נישטאָ קיין ערגערע זאך, ווי ווען א מענטש ליגט. הויפּט ער אָן זיך פּלאָנטערן, דעמאָלט איז זיין סוף. איך האַלט, או אַלע מאָל איז גלייכער זיך מודה צו זיין, צו זיין אָפּנהאַרציק, אוּן אויב איך וועל שוין עפּעס אָפּטאָן, וועל איך קומען זאָגן: אזוי אוּן אַזוי, איך האָב געטאן דאָס אוּן דאָס! וואָס איז שייך ערלעכקייט, איז דאָס זייער א ווילע זאַך. וואָרום ערלעכערהייט וועסטו שטענדיק גיין וויטער. דאָס איז אלץ אינס, ווי בּיי די פאַרמעסטונגען פון לויפערס. וועט עמיצער הויבּט אָן דרייען אין לויפן — שוין פאַרטיק, מען הייסט אים גיין! אזא מעשה האט זיך איין מאָל געטראָפן מיט מינעם א שוועסטערקינד. אַן ערלעכן מענטשן אָבער האַלט מען אַלע מאָל ערלעך אוּן מען גיט אים כּבוד, אוּן ער אַליין איז צופריידן מיט זיך אוּן פילט זיך ווי ניי געבּאָרן, וועט ער קאָן זיך זאָגן בּיים שלאָפן גיין: „היינט בין איך ווידער געווען ערלעך!"

בּעת דער דאָזיקער רעדע איז לייטענאַנט לוקאַש געזעסן אַף א שטול, געקוקט אַף שוויקס שטיוול אוּן געטראַכט: „גאָט

מענט אפילו גאר קיין חשק ניט האָבן דערצו. וווּ אהין קוקט איר דאָס?

שוויק האָט מיט אינטערעס געקוקט אף דער וואַנט, וווּ עס איז געהאנגען א שטייג מיט א קאַנאַריק. געווענדט זיינע גוטע אויגן צום לייטענאַנט, האָט ער געענטפערט פריינטלעך און גוטמוטיק:

— דאָרט איז א שיינינקער קאַנאַריקל, הער לייטענאנט.

איבערגעהאַקט, אזוי ארום, דעם לייטענאַנטס רעדע, איז שוויק געשטאַנען אויסגעצויגן, ווי א סאָלדאַט, און געקוקט אים גלייך אין די אויגן, אָן צו פינטלען.

דער לייטענאַנט האָט געוואָלט שוין זאגן א פאָר שארפע ווערטער, נאר אז ער האט באַמערקט דעם אויסדרוק פון אומשולד אף שוויקס פנים, האט ער געזאָגט:

— דער הער פעלד־קוראַט האָט אייך אטעם טירט, ווי א ניט געווויינטלעכן אידיאָט. מיר דוכט, ער האט קיין טעות ניט געהאַט.

— ניין, הער לייטענאַנט, דער הער פעלד־קוראַט האָט טאַקע קיין טעות ניט געהאַט. אז איך בין נאך געווען אין אק־טיוון דינסט, האט מען מיך אפגעלאָזן מחמת שוואַכזין, מחמת בפירושן שוואַכזין. מחמת שוואכזין האט מען דעמאלט אָפגעלאָזן פון אונדזער פולק צווייען: מיך און איין הער קאַפּיטאַן פון קאַמפּאַניע. דער דאָזיקער קאַפּיטאַן פלעגט, מיט רעספעקט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אז ער פלעגט גיין אין גאַס, זיך קאַלופּען אין נאָז מיט בידע הענט מיט אַמאָל: מיט דער לינקער — דעם לינקן נאָזלאָך און מיט דער רעכטער — דעם רעכטן. אז ער פלעגט ארויסגיין מיט אונדז אפן מושטיר, פלעגט ער שטענדיק פאַרבי־לאָזן אונדז אין צערעמאָניאל־מאַרש און פלעגט זאָגן: „קינדער, ע—ע—ע, מערקט זיך אָן, ע—ע—ע, אז היינט איז מיטוואָך, וואָ־רום ע—ע, מאָרגן וועט זיין דאָנערשטיק".

לייטענאַנט לוקאַש האָט א צי געטאָן מיט די אקסלען, ווי א מענטש, וואס פארמאָגט ניט קיין ווערטער, אף אויסצודריקן

שטענדיק ביטן זיי, און דערנאָך זיפצן: „שוין ווידער געקראָגן אַזאַ געמיינע בהמה!“ סוף כּל סוף האָט ער אָנגעהויבן צו רע־כענען זיינע באַרינער פֿאַר עפּעס אַ נידעריקערע מענטשן־ראַסע.

דערפֿאַר האט ער ליב געהאַט בעלי־חיים. ער האָט געהאַט אַ קאַנאַריק, אַן אַנגאָרא־קאַץ און אַ פּינטשער. אַלע דינערס, וואָס זיינען געווען בּיים לייטענאַנט לוקאַש, זיינען זיך באַאַנגעז מיט די דאזיקע בעלי־חיים ניט ערגער, ווי לייטענאַנט לוקאַש פֿלעגט זיך באַגיין מיט זיי גופֿא, אויב זיי פֿלעגן אָפּטאָן עפּעס אַ מיאו־סע זאָגן.

דעם קאַנאַריק האָבן זיי געפֿיניקט, ניט געגעבן אים עסן, בּיז דער אַנגאָרא־קאַץ האט איין דינער אויסגעשלאָגן אַן אויג, און דעם פּינטשער פֿלעגן זיי שלאָגן ממיתן פֿון העלער הויט אף שריט און טריט. איינער פֿון זיי, גראָד דער וואס איז געווען פֿאַר שוויקן, האָט סוף כּל סוף אָפּגעפֿירט דאָס אָרימע הינטל צום היצל און געהייסן אים אַוועקהרגען. ער האָט צוליב דעם ניט געזשאַלעווט קיין צען קרוין פֿון קעשענע. און דערנאָך האָט ער פּשוט געמאָלדן דעם לייטענאַנט, אַז דער הונט איז אפֿן שפּאַציר אנטלאָפֿן פֿון אים. שוין דעם צוויטן טאָג האָט דער דאָזיקער באַרינער שוין מאַרשירט אין אַן אָפּטיילונג אפֿן פֿלאַץ.

אַז שוויק איז געקומען און האָט געמאָלדן לוקאַשן, אַז ער קומט אָן צו אים פֿאַר אַ דינער, האָט יענער אים אַריינגעפֿירט אין צימער און געזאָגט:

— דער הער פּעלד־קוראַט קאַץ האט מיר אייך רעקאָ־מענדירט און אויך וואָלט געוואלט, איר זאָלט זיין רעקאָמענדאַציע באַ־רעכטיקן. איך האָב שוין איבערגעהאַט מער פֿון אַ צענדליק די־נערס, נאָר קיינער איז בּיי מיר לאַנג ניט געזעסן. איך מאַך אייך אופֿמערקזאַם, אז מיט מיר איז ניט אַזוי גרינג אויסצוקומען און איטלעכע געמיינהייט און איטלעכן ליגן באַשטראָפֿ איך הארט. אויך פֿאַרלאַנג, איר זאָלט אַלע מאָל זאָגן דעם אמת און זאָלט אָן שום טענות אויספֿירן אַלע מיינע באַפֿעלן. וועט איך וועל אייך הייסן שפּרינגען אין פֿייער, מזוזט איר שפּרינגען אין פֿייער, איר

אָט אזוי האָט דאָס פּאַסירט, וואָס אין יענעם פּרימאָרגן האָט לייטענאַנט לוקאַש צום ערשטן מאָל דערזען דעם ערלעכן, אָפּענעם פּנים פּונם בראַוון סאָלדאַט שוויק, וואָס האָט אים רא־פּאָרטירט:

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן זיך, הער לייטענאַנט. איך בין דאָס דער שוויק, וואָס דער הער פּעלד־קוראַט האָט באַווילקט צו פּאַרשפּילן אייך אין קאָרטן.

לייטענאַנט לוקאַש איז געווען אַ מיפּישער אָפּיצער פּון דער צעפּוילטער עסטרייכיש־אונגאַרישער מאָנאַרכיע. די דערציאונג אין דער קאַדעטן־שולע האָט פּון אים געמאַכט אַ מין אַמפּיביע. אין דער געזעלשאַפט פּלעגט ער רייַדן דייטש, נאָר ער האָט געלייענט טשעכישע ביכער. און אַז אים פּלעגט אויסקומען צו האָבן מיט אַ קאָמאַנדע, וואָס איז באַשטאַנען נאָר פּון טשעכישע פּריוויליקע, פּלעגט ער זיי אָפּנהאַרציק זאָגן:

— לאָמיר זיין טשעכן, אָבער קיינער זאָל וועגן דעם ניט ווייסן. איך בין דאָך אויך אַ טשעך.

ער האָט געקוקט אַף דער טשעכישער נאַציע, ווי אַף אַ געהיימער אָרגאַניזאַציע, וואָס עס איז גלייכער צו האַלטן זיך פּון איר פּון דער ווייטנס.

אזוי איז ער געווען אַ לייטישער מענטש, האט זיך ניט געשראָקן פּאַר די עלטסטע און אַף מאַנעוורעס פּלעגט ער זאָרגן, ווי עס געהער צו זיין, וועגן זיינע מענטשן. די סאָלדאַטן האבן אים ליב געהאַט, ווייל ער איז געווען בּיז גאָר אַ גערעכטער מענטש און פּלעגט זיך ניט טשעפּען צו נאַרישקייטן.

נאָר אין זיין כאַראַקטער איז געווען איין מאָדנער שטריך: ער האָט ניט געקאָנט ליידן זיינע דינערס; ער האָט צו דינערס קיין מזל ניט געהאט, שטענדיק פּלענן צו אים אָנקומען די ערג־סטע און די לא־יוצלחדיקסטע.

ער פּלעגט זיי שלאָגן איבער די פּיסקעס, פּאַטשן אין די באַקן און האָט זיך געמיט זיי צו דערציען מיט וועדטער און מעשים; ער האָט זיי ניט געהאלטן פּאַר סאָלדאַטן. יאָרן לאַנג האָט ער מיט זיי געפירט מלחמה אָן רעזולטאַטן, ער פּלעגט

דערנאָך האט שוויק אפגעקאכט גראָג, און געענדיקט האָט זיך די מעשה דערמיט, וואס דער פעלד־קוראט האט, בעת שוויק האָט מיט גרויס מי שפעט אין דער נאַכט אים אריינגעלייגט אין בעט, געמומען ווינען און גיסן ביטערע טרערן.

— איך האָב דיך דאָך פארקויפט, חבר, מיאום פארקויפט.. זידל מיך, שלאג מיך, — איך וועל א פינגער ניט א ריר טאן.. איך האב דיך אפגענעבן ווילדע חיות צו פארצוקן.. איך סמייע גאָר ניט אריינצוקוקן דיר אין די אויגן. דראָפע מיך, ביים מיך, דערהרגע מיך. איך האָב בעסער ניט פארדינט.. וויסטו וואס איך בין?

און דער פעלד קוראט האָט באהאלטן דעם פנים אין קישן און האט געוואגט מיט א צאַרטער שטים:

— איך בין א שוואַכמוטיקער אויסוואָרף!

און איז אנטשלאפן געווארן ווי א דערהרגעטער.

* * *

אפן צווייטן טאג איז דער פעלד־קוראט, וואס האט ניט געקאנט קוקן שוויקן גלייך אין די אויגן אריין, אוועק פאר פרי אין גאס און איז געקומען צוריק פארנאכט מיט עפעס א גראָבן פוסגייער־סאלדאַט.

— וויזט אים, שוויק, — האָט ער געזאָגט, ווידער אמאָל אויסגעמיטן שוויקם בליקן, — וו וואָם עס ליגט, ער זאָל ווייסן וואָם ער האָט וואס צו טאָן, און לערנט אים אויס מאַכן גראָג. מאָרגן פרי דאַרפט איר זיך מעלדן ביים לייטענאַנט לוקאַש.

שוויק און דער נייער האָבן די נאַכט פיין פאַרבראַכט מיט קאָכן גראָג. צו מאָרגן צו האָט דער גראָבער סאָלדאַט קוים געקאָנט איינשטיין אַף די פים און האָט נאָר געהאַלטן אין איין זינגען עפעס א מישענינע פון פאַרשיידענע פאָלקס־לידער.

— פאַר דיר שרעק איך זיך ניט, — האָט שוויק צו אים געזאָגט, — מיט דיינע פייאיקייטן וועסטו ביים פעלד־קוראט לאַנג זיך האַלטן.

אַלטער וויוואָרא האָט געפרוווט אַף כלערלי אופנים. ער איז עט־
לעכע מאָל אַרויסגעגאנגען אין טואַלעט און האט איבערגעגעבן
די קאָרטן אַן אנדערן, און אַז ער איז געקומען צוריק, האט מען
אים געמאלדן, אז ער האט ווידער געווונען. מען האט געשיקט
נאָך נייע קאָרטן, און ס׳האט אלץ ניט געהאָלפן. אלע האָבן מיט
שנאה געקוקט אפן אלטן. און איינער אן ערד־גראָבער, וואס האט
געהאט אָנגעווארן אכט קרוין מזומנים, האָט אָפן געזאָגט, אז
אזא מענטש, ווי וויוואָרא, טאָר אף דער וועלט ניט לעבן, אז
מען מוז אים אנפרעכן די ביינער און אַריינווארפן אין טייך. צו־
לעצט איז וויוואָרא געפאלן אף אזא המצאה. ער האָט געבעטן
עמיצן צוהאַלטן די קארטן און איז ארוים און איז אוועק גלייך
אין פאליציי. אונטערוועגס האָט ער באגעגנט א פאַטרול און האָט
אים געמאָלדן, אז דאָ און דאָ שפילט מען אין האַזארד = שפיל.
האָבן די פאָליציסטן געבעטן אים וויזן דעם וועג. און אז ער איז
געקומען צוריק, זאגט מען אים, אז בינתים האָט דער מעדיקער
פארשפילט נאָך צווי מיליאָן מיט עפעס, און דער שווייצער אי־
בער דריי . און אז אין קאַסע איז פאראן אף פינף מאָל הונ־
דערט טויזנט טשעקעס. און באלד איז אריין פאליציי. דער ערד־
גראָבער האט א געשריי געטאָן: »לויפט, וועט עס קאָן!" אָבער
עס הויבט זיך ניט אָן. די פאליציי האָט ארופגעלייגט אן אַרעסט
אפן באנק און אפגעפירט אין צירקל. אין באנק איז געווען קוויט־
לעך אף א האלבן מיליארד און מזומן פופצען הונדערט. »אזוינס
האט זיך מיר ניט געטראָפן, — האט באמערקט דער פאליציי־
אופזוער, אז ער האט אויסגעציילט די סומע. — דאָס איז דאָך
ערגער, ווי אין מאָנטע קאַרלאָ"! אלעמען, חוץ דעם אלטן וויווא־
דא, האט מען פארהאלטן, ביז אינדערפרי. וויוואָדאַן האט מען
אָפגעלאזט און אים צוגעזאָגט נאָר, אז ער וועט קריגן א געועצ־
לעכע באלוינונג, וויל ער האט געמאָלדן דער פאליציי, א
דריטל פון דער קאָנפיסקירטער סומע. דאָס האט באטראפן ארום הונ־
דערט זעכציק טויזנט מיליאָן קרוין. נאָר ער איז אראָפ פון זינען
און האט גענומען ארומגיין איבער פראָג און באשטעלן זיך טוץ־
ווייז אייזערנע שאפעס. אט דאס היסט: עס גייט א קארט!...

פאַלשעווען אין שפּיל, הגם ער איז געווען אן ערלעכע נשמה ביז גאָר. און אַזוי האָבן זיי אָפּגעגעבן אײַן קרוין נאָך דער אַנ־ דערער. אין באַנק איז שוין געווען פּינקט הונדערט קרוין. דאָ האָט שוין דער בעל הבית אליין ניט אויסגעהאַלטן. ער האָט געהאַט אָפּגעלייגט געלט אף צו סילוקן אין ברויערײַ; נעמט ער און זעצט זיך צו די שפּילערס; ער האָט צוערשט פארשפּילט צווײ הונ־ דערטער, דערנאָך האָט ער פאַרמאַכט די אויגן, איבערגעדרייט דעם טאַבורעט, אף מזל, הייסט דאָס, און האָט געוואָגט, אַז ער גייט אף דער גאַנצער סומע. „מיר שפּילן אָפּן", — האָט ער נאָך געוואָגט. דער אלטער וווּאָדאַ וואלט מי יודע וואס אָפּגעגעבן, אבי צו פארשפּילן. אַלע האבן זיך געווונדערט, בעת ער האָט גע־ עפנט א קאָרט, און עס האט זיך אַרויסגעוויזן אַ זיבטעלע, האָט ער זי גלאַזן זיך. דער בעל־הבית האט זיך נאר צוגעשמייכלט, וואַרום ער האָט שוין געהאט איינאונצוואַנציק. האָט דער אַלטער וווּאָדאַ צוגעקויפט נאָך אַ זיבטעלע און אויך גלאַזן זיך. „איצ־ טער א טייל אָדער אַ צענטל, — האָט דער בעל־הבית זיך גע־ שטאָכן. — איך לייג מיין קאָפּ, הער וווּאָדאַ, אז איר וועט אַריבערקויפן". אַלע אַרום וואַרטן מיט אָפּענע מיילער. וווּאָדאַ עפנט א קאָרט.. א דריטע זיבעטל! דער בעל הבית איז געוואָרן וויס ווי קאלך, - דאָס איז געווען דאָס לעצטע געלט! — און ער איז ארוים אין קוך. אין א ווילע ארום קומט צולויפן דאָס אינגל און שרייט, מיר זאָלן גיין אראָפּנעמען דעם בעל־הבית, ווייל ער היינגט אפן פענצטער־ריגל. האָבן מיר דאָס שנירל איבערגע־ שניטן, אים אפגעמינטערט און האָבן זיך געוועצט וויטער שפּילן. קיינער האט מער קיין געלט ניט געהאט. האָט מען אפגערעדט, אַז ווער עס האט קיין געלט ניט, דער שפּילט אף קוויטלעך. אלע זיינען שוין געווען ווי צעדודלטע. אין גיכן איז דער קוימענקערער שוין געווען שולדיק דעם באַנק אָנדערטהאַלבן מיליאָן קרוין, דער גרינס־קרעמער פון זדעראוש בײ א מיליאָן, דער שווייצער פון „הונדערטיאָריקן קאַפּיי" אכט מאָל הונדערט טויזנט קרוין, און עפּעס א מעדיקער צווי מיליאָן. חוץ געלט איז אין קאַסע גע־ ווען אף דריי מאָל הונדערט טויזנט פּאַרשיידענע טשעקעס. דער

לייטענאַנט לוקאַש אין די לאַפּעס, און עס וועט קומען א צייט
אז מיר וועלן מוזן זיך שיידן.

— געווען אסך אין באַנק? — האָט שוויק געפרעגט רואיק.

— אָדער זײט איר געווען פּאָרהאַנד? אז א קאָרט גייט ניט, איז
ביטער, נאָר אמאָל איז שוין גאָר א צרה, וואָס עס גייט צופיל א
קאָרט. אין זדראזש האָט געלעפּט אַ בלעכער, מיטן נאָמען וויי=
וואָדאַ, און שטענדיק פלעגט ער שפּילן אין מאַריאַזש אין דעם
שיינקל, וואס געפינט זיך הינטער דעם „הונדערטיאָריקן קאַפּיי".
נאָר איין מאָל האָט אים דער שוואַרץ=יאָר אָנגערעדט. „אַנו, —
זאָגט ער, — פּאַר וואָס זאָלן מיר ניט איין מאָל א שפּיל טאָן
אין „איינאונצוואַנציק", כאָטש אף א פּינפערל?" האָבן זיי זיך גע=
זעצט שפּילן אין „איינאונצוואַנציק" אף א פּינפערל, און ער האַלט
דעם באַנק. אַלע האָבן געשטעלט רעמיז, און אין באַנק איז שוין
געווען א צענערל. דער אַלטער וויוואָדאַ האָט געוואָלט, אז די
אַנדערע זאָל אויך עפּעס אָנקומען, און „זאָל גיין אַ קליינינקער!"
נאָר איר קאָנט זיך גאָר ניט פּאָרשטעלן, וויי אים איז ניט געגאַנ=
גען, ניטאָ קיין קליינער קאָרט, כאָטש צעריים זיך. און דער באַנק
וואקסט ווי אַף הייוון, און שוין איז אין באַנק געווען הונדערט
קרוין. קיינער פון די שפּילערס האָט ניט געהאט אזוי פיל געלט
צו גיין אפן באַנק, און וויוואָדאַ האָט זיך באַגאָסן מיט שוויים.
כסדר הערסטו פון אים: „זאָל גיין א קליינינקער!" אַלע שטעלן
צו פּינפערלעך און פּאַרשפּילן. איין קוימענקערער האָט זיך אזוי
צעהיצט, אז ער איז אוועקגעלאָפן אַהיים — אין באַנק איז שוין
געווען הונדערט מיט פופציק קרוין — און וואַ= באנק! וויוואָדאַ
האָט געוואָלט אים פּאַרשפּילן, און ווי ער האָט שפּעטער
דערציילט, האָט ער געוואָלט מיט א ביוון צוקויפן ביז דרייסיק,
און געקראָגן האָט ער צווי טייז. ער מאַכט דעם אָנשטעל, ווי
צען מאָל גאָרנישט, און זאָגט אומישנע: „זעכצען נעמט", און דער
קוימענקערער האָט געהאט ארום און ארום פופצען. אָט דאָס
היסט ניט געגאנגען! דער אלטער וויוואָדאַ איז אַוש בליך גע=
ווארן און צעטומלט, און אַרום האָט מען געגומען זידלען זיך און
טענען, אַז ער דרייט, אַז מען האט אים שוין אמאָל געשלאָגן פּאר

נאָר ביי לייטענאַנט לוקאַש. מיר איז דאָס אָבער א גרויסער שאָד...

— הונדערט קרוין האָב איך נאָך, — האָט געזאָגט שוויק, — און איך קאָן אייך זיי אויסלייען.

— גיט גיכער, — איז דער פעלד־קוראַט געוואָרן א לע־בעדיקער, איך ווייל זיי באַלד אָפּטראָגן לוקאַשן. מיר וואָלט זיך באמת ניט געוואָלט שיידן זיך מיט אייך.

לוקאַש איז געווען שטאַרק פארחידושט, ווען ער האָט ווידער דערזען דעם פעלד־קוראַט.

— איך בין געקומען אָפּצאָלן דיר דעם חוב, — האָט גע־זאָגט דער פעלד־קוראַט, זיך אַרומקוקנדיק מעשה זיגער. — נאָר ביז וואָס ווען לאָזט מיר א שפיל־טאָן.

— איך האַלט, — האָט דער פעלד־קוראַט דערקלערט, אז עס איז דערגאַנגען צו אים. — אַך! — האָט ער אויסגערופן. — מיט אַיין אויג איבעריק.

— וואַ־באַנק, — האָט ער געזאָגט נאָך דעם צווייטן טאַש, — אין דער פינצטער.

— איך האָב צוואַנציק, — האָט דערקלערט דער באנק־האַלטער.

און איך סך־הכל נייצען, — האָט זיך אָפּגעזיפצט דער פעלד־קוראַט, אַרייגנדיק אין באַנק די לעצטע פערציק קרוינען פון דעם הונדערטער, וואָס שוויק האָט אים געהאַט געגעבן אַף זיך אויסצולייזן פון לייב־אייגנטום.

צוריקווענדן איז דער פעלד־קוראַט געקומען צו דער אינ־זעניש, אז איצט איז א סוף, אז איצט קאָן שוין קיינער שוויקן ניטראַטעווען, אז עס איז שוין, אפּנים, באַשערט אזוי, ער זאָל דינען דעם לייטענאַנט לוקאַש.

אַז שוויק האָט אים אריינגעלאזן, האָט ער געזאָגט:

— עס איז געווען אומזיסט. וואָס באַשערט איז באַוואָרט. איך האָב אייך פאַרשפּילט אינאיינעם מיט אייערע הונדערט קרוין. איך האָב געטאָן אַלץ, וואס איז געווען אין מיין מאַכט, נאָר דער גורל איז שטאַרקער פון מיר. ער האָט אייך אַריינגעוואָרפן צו

— הייסט דאָס, איינגעשטעלט אין קאָן! — האָט דער פעלד־קוראַט אויסגערופן לייכטזיניק. — אָדער איבערמאָרגן הונדערט קרוין אדער שווייקן.

ער האט פארשפילט אויך דידאָזויקע הונדערט קרוין און האָט זיך טרויעריק אוועקגעשלעפט אהיים. ער האָט געווּסט אף געווים אַז ער וועט בשום אופן ביז איבערמאָרגן ניט קריגן קיין הונדערט קרוין און אז ער האָט, בעצם, מעשה מנוול, פארקויפט שווייקן.

— „איך וואָלט געקאָנט פאַרלאַנגען פאַר אים אפילו צווויי הונדערט קרוין", — האָט ער מיט רוגזא געקלערט בּיי זיך. נאָר אַז ער האָט זיך אריינגעזעצט אין טראַמוואַי נומער איינס, וואָס האָט אים באַדאַרפט אָפּפירן אַהיים, האָט אים ארומגענומען אַ רוח פון סענטימענטאַליטעט, און ער האָט געזונגען מאכן זיך בי־מערע פאָרווורפן.

— „אָ, ניט שיין איז דאָס פון מיין זייט, — האָט ער א טראכט געטאָן, בעת ער האָט אָנגעקלונגען בּיי דער טיר פון זיין ווינונג. — ווי וועל איך איצט קאָנען אריינקוקן אים אין די גוטע, נאַרישע אויגן?"

— ליבער שווייק, — האָט ער געזאָגט, אז יענע האָט אים געעפנט די טיר, — היינט האָט מיט מיר געטראָפן א מעשה אשר לא היה! מיר איז ניט געגאנגען אין קאָרטן, ווי אף להכעיס. איך האָב געשטעלט אפן באַנק, האָבנדיק אין האַנט א טויז, און האב צוגעקויפט א צענטל. דער באַנק־האַלטער הָאָט געהאַט אפן האַנט אן אונטער, נאָר ער האָט אויך צוגעקויפט ביז איינאונצוואַנציק. עטלעכע מאָל בין איך געגאַנגען אזוי אף א טויז און אף א צענטל, און אַלע מאָל האָב איך געהאט גלייכע קאָרטן מיטן באנק־האלטער. האָב איך דאָס אזוי פאַרפאסט גאָר דאָס געלט.

ער האָט געמאַכט א קליינע פויזע.

— און גאָר צום סוף האב איך אייך אויך פאַרשפילט! איך האָב אייך פאַרמשבנט פאר הונדערט קרוין, און אויב איך וועל זיי איבערמאָרגן ניט אָפּגעבן, וועט איר שוין ניט דינען בּיי מיר.

— איך וועל פרווון אויסשמירן אויך דעם שלאָם אין טיר, — האָט געענטפערט שוויק. — ער סקריפעט אזוי שרעקלעך, ווען מיר קומען בײַ־נאכט אהיים.

14.

שוויק א דינער בײַם לייטענאנט לוקאש

ניט באשערט געווען שוויקן צו געניסן לאנג גוטע טעג. דער אומרחמנותדיקער גורל האָט צעריסן די פעדים פון פריינט־שאפט צווישן אים און דעם פעלד־קוראט. און אויב דער פעלד־קוראט האָט בײַ אָט דעם פאל כאָטש געהאט דעם פנים פון א סימפאטישן מענטשל, איז אָט דער לעצטער אָפטו זיינער געווען מסוגל אראָפצוריסן די מאסקע פון זיין פנים.

דער פעלד־קוראט האָט שוויקן פאַרקויפט דעם לייטענאַנט לוקאַש, אָרער, גענויער גערעדט, ער האָט אים פארשפילט אין קאָרטן, פונקט ווי פאַרצייטן אין רוסלאַנד, ווען מען פלעגט פאַר־קויפן די ליב־אייגענע פויערים.

און געטראָפן האָט דאָס גאָר אומגעריכט. בײַם לייטענאַנט לוקאַש האָט זיך געהאַט צונויפגעקליבן א פריילעכע קאָמפּאַניע. מען האָט געשפילט אין „איינאונצוואַנציק", און דער פעלד־קוראַט האָט פאַרשפילט בײַז א העלער. סוף כל סוף האָט ער געזאָגט:

— וויפיל וועט איר מיר באָרגן פאַר מיין דינער? א אידיאָט איינער אין דער וועלט און אַן אינטערעסאַנטער טיפּ! אַזאַ דינער האָט קיין מענטש ניט געהאַט.

— איך וועל דיר געבן הונדערט קרוין, — האָט אָנגעבאָטן לייטענאַנט לוקאש, — און אויב איך קריג זיי ניט צוריק בײַז אי־בערמאָרגן, שיקסטו מיר אריבער אָט דעם ווונדער־פויגל. מיין איצטיקער דינער איז א מיאוסער נפש. גאנצע טעג רק ער זיפצט, שרייבט אהיים בריוו. און דערבײַ גנבעט ער, וואָס עס קומט אַריין צו אים אין די הענט. איך האָב אים שוין געשלאָגן, נאָר עס העלפט ניט. איך האָב אים אויסגעשלאָגן אַ פאָר ציינער, נאָר מיטן דאָזיקן סוביעקט איז נישט צו מאכן.

די נאריש‌ע פלעקן אַף דער זון? זאָלן זיי זיין דאָרט כאָטש צוואַנציק שטיק — מיר וועלט דערפון ניט גרינגער.

— די דאָזיקע פלעקן אף דער זון האָבן אין דער אמתן אַ גרויסן באטייט, — האָט שוויק זיך אריינגעמישט אין שמועס. — איינמאָל איז געוואָרן אַזא פלעק, און אין דעם זעלביקן טאָג האָט מען מיך אין אַ שינקל אין נוסלאָ גוט אָנגעבויקערט די בינער. זינט דעמאָלט פלעג איך אַלע מאָל, אידער איך פלעג ארויסגיין פון שטוב, זוכן אין בלאַט, צי האָט זיך ניט אויסגעבילדעט אַ נייער פלעק. אויב יאָ, איז זיט מיר געזונט און שטאַרק — איך גיי אין ערגעץ ניט ארום, און נאָר אזוי בין איך געראַטעוועט געוואָרן. און איר געדינקט, אַז ווען דער וועזוו האָט אין מאָן־פּעלע חרוב געמאַכט דעם גאַנצן אינזל מאַרטיניק, האָט עפּעס א פּראָפעסאָר געשריבן אין דער „נאַראָדנאַ פּאָליטיקא", אז ער האָט שוין לאנג אופמערקזאם געמאכט די לעזער אף א נייעם גרויסן פלעק אף דער זון. נו, און די „נאראָדנא פּאָליטיקא" איז צו שפּעט אָנגעקומען אפן דאָזיקן אינזל, און אזוי ווי די איינווינער פון אינזל האָט קיינער ניט געהאט געוואָרנט, זינען זיי טאקע אלע ביז איינעם אומגעקומען.

דער פעלד־קוראט האָט זיך געהאט אָפּגעפּארטיקט אין דער קאנצעליאריע און איז אראָפּ. מיט זיין קומען האָט ער גע־שטערט דעם שמועס.

— מיר פּאָרן אהיים, שוויק! — האָט ער אריינגערופן אין וואַג־צימער. צוריקוועגס זינען זיי געפּאָרן אָן שום פּאראד.

— א צוויט מאָל זאָל פּאָרן אָפּריכטן ווידוי, וועט עס ויל, — האָט געזאָגט דער פעלד־קוראט, — וויבאלד אז מען מוז זיך דינגען איבער איטלעכער נשמה, וואָס מען ויל ראטעוון. אויסגעקלערט א בוכהאלטעריע, מיט רעשפּעקט צו מעלדן!

דערזען בי שוויקן דאָס פּלעשל מיטן „הייליקן" בוימל, האָט ער פּארקניטשט דעם שטערן.

— גלייכער פון אלץ וועט זיין, שוויק, אז איר וועט מיטן דאָזיקן בוימל אויסשמירן אייערע שטיוול.

אָפּ אַ צוויטן, אַ לעבעדיקן, אוּן אזוי גייט דאָס וויטער אוּן וויטער.

— ביז מיר וועלן ניט געווינען די מלחמה, — האָט שוויק ארײַנגעשטעלט זיין וואָרט.

— אַזאַ פּאַסקודניאק ווײל אויך עפּעס געווינען, — האָט זיך געלאָזט הערן פּוּן ווינקל דעם קאָפּראַלס שטים. — איך וואָלט אײַך אַוועקגעשיקט צום פראָנט, אין די גראָבנס, אוּן מאַרש־מאַרש דורך די שטעכעדיקע דראָטן, פּוּגאַסן אוּן וואָלפּס־גריבער! אוּם־דרײען זיך אין הינטערלאַנד איז איטלעכן ניחא, קיינער האָט קיין חשק ניט צוּ שטאַרבן.

— מיר דוכט אויך, אַז עס איז זייער געשמאַק צוּ ווערן דורכגעשטאָכן מיט אַ באַגנעט, — האָט געזאָגט שוויק, — ניט שלעכט איז אויך צוּ קריגן א קויל אין בויך, אָבער נאָך בעסער איז, ווען עס צעריסט דיך א באָמבע, אוּן דוּ זעסט, ווי דיינע פּים מיט דיין בויך פליען ערגעץ אַוועק צוּ אַלדי רוּחות. דאָ כאַפּט דיך אָן אַזאַ געלעכטער, אַז דוּ שטאַרבסט אַוועק פריער, אײדער מען טיטשט דיר אוים, אין וואָס דאָ גייט.

דער יונגער סאָלדאַט האָט אָפּנהאַרציק אַ זיפּץ געטאָן. אים איז געווען אַ שאַד זיין יונג לעבן אוּן געזשאַלעוועט האָט ער, ווי אָס ער איז געבאָרן געוואָרן אין אַזאַ נאַרישער צייט, ווען מען קאָן אים אַלע מינוט פּירן צוּ דער שחיטה, ווי אַ קוּ. פֿאַר־וואָס איז דאָס אזוי?

אײנער אַ סאָלדאַט, לויט דער פּראָפּעסיע אַ לערער, האָט באַמערקט, ווי ער וואָלט געלייענט זײַנע געדאַנקען:

— פּאַראַן געלערנטע, וואָס דערקלערן די מלחמה מחמת די פּלעקן אַף דער זון. איטלעכס מאָל, ווען עס בילדעט זיך אוים אַ פּרישער פּלעק, מוּז טרעפּן עפּעס אַ שרעקלעכע זאַך. די באַצווינגונג פּוּן קאַרטאַגאָ...

— קלעקן באַוויזן אייער געלערנטקייט, — איז דער קאַפּ־ראַל אים אַרײַנגעפּאַלן אין די רייד, — גייט בעסער אויסקערן דעם קאָרידאָר — היינט איז אייער צייט. וואָס גייען אונדז אָן

אייערע קראַנקע האָבן ניט דערלעבט צו דער זאַלבונג. דעמאָלט וואָלט אין געקראָגן מיט פופציק קרוין מער.

שוויק האָט דערוויל געוואַרט אונטן, אינם וואַך־ציימער. ער האָט געהאַלטן פעסט דאָס פלעשל מיטן הייליקן בויגל, וואָס די סאָלדאַטן האָבן זיך שטאַרק דערמיט אינטערעסירט.

עמיצער האָט באַמערקט, אַז מיט אַזאַ אייל איז גוט אויס־צושמירן די ביקסן און באַגנעטן.

האָט איין יונגינקער סאָלדאַט פון מערן, וואָס האָט נאָך ניט געהאַט אָנגעוואָרן דעם גלויבן אין גאָט, געבעטן זיך, מען זאָל אופהערן רירן וועגן אַזעלכע זאַכן און ניט חקירן זיך וועגן די הייליקע סודות.

— מיר מוזן, — האָט ער געזאָגט, — האָבן, ווי גוטע קריסטן.

האָט אַן אַלטער רעזערוו־סאָלדאַט אַ קוק געטאָן אפן יונגען בחור און האָט געזאָגט:

— אַ פיינע מעשה האָבן, אַז אַ שראַפנעל וועט דיר אַראָפריסן דעם קאָפּ! מען האָט אונדז גוט פאַרטומלט די מוחות, ניטאָ וואָס צו רירן. געקומען איינמאָל צו אונדז צופאָרן א קלע־ריקאַלער דעפוטאַט און האָט געבאָלבעט וועגן שלום, וואָס גע־וועלטיקט איבער דער גאַנצער ערד, אַז גאָט וויל קיין מלחמה ניט האָבן, נאָר ער וויל, אַז אַלע זאָלן לעבן אין שלום און אחדות, ווי בריידער. און טוט נאָר איצט א קוק אף אים, אפן שוטה! זינט עם האָט זיך אָנגעהויבן די מלחמה, הערט מען ניט אוף אין די קירכן צו טאָן תפלה אף אונדזער זיג, און וועגן גאָט רעדט מען ניט אַנדערש, ווי פון אַ שעף פון גענעראַל־שטאַב, וואָס פירט די גאַנצע מלחמה. א פולע, גאָר א פולע טויטע האָב איך געזען ארויספירן פון דעם דאָזיקן שפיטאָל, און אָפּגעהאַקטע הענט און פים פירט מען אַרויס פון דאַנען גאַנצע פורן־ווייז.

— און מען באַגראָבט די סאָלדאַטן נאַקעטע, — האָט באַמערקט נאָך א רעזערוויסט, — און זייערע בגדים גיט מען

וואָלט ניט מיטגעהאַלטן, וואָלט דאָס, לויט זיין מיינונג, געשאַדט דער מיליטערישער דיסציפּלינע. דער פרומער מאַיאָר האָט דאָס געטאָן מיט אַ חשבון, ווייל ער האָט געגלויבט, אַז די תפלה קאָן אויסהיילן אַ קראַנקען. נאָר אינדערנאַכט פאַר דער זאַלבונג זיינען זיי ביידע אויסגעגאַנגען, און אינדערפרי, אַז דער פעלד־קוראַט מיט שווייקן זיינען געקומען, זיינען זיי שוין ביידע געלעגן אונטער אַ ברעזענט, מיט שוואַרץ געוואָרענע פּנימער, ווי אַלע, וואָס שטאַרבן פון דערשטיקונג.

— אָ, וויפיל מיר האָבן דאָס צעהאָרעוועט, הער פעלד־קוראַט, און איצט האָבן זיי אונדז געפּטרט דעם גאַנצן עסק, — האָט זיך געברוגזט שווייק, אַז מען האָט זיי אין דער קאַנצעליאַריע אָנגעזאָגט, אַז יענע גענויטיקן זיך מער ניט אין זייער טובה.

און טאַקע, זיי האָבן אַוועקגעלייגט אַסך האָרעוואַניע. זיי זיינען געפאָרן אין אַן אָפענעם עקיפּאַזש, שווייק האָט געקלונגען אין א גלעקל, און דער פעלד־קוראַט האָט געהאַלטן דאָס פלעשל בוימל אין האַנט און האָט מיט אַן ערנסטער מינע געבענטשט די פאַרבייגייער, וואָס האָבן אַראָפּגענומען די היטלען.

אמת, אַזעלכע זיינען געווען ניט קיין סך, הגם שווייק האָט זיך געמיט צו מאַכן וואָס מער רעש מיט זיין גלעקל.

אָט דאָס איז געווען די גרויסע האָרעוואַניע, וואָס שווייק האָט גערעדט וועגן איר. דערווייל איז דער פעלד־קוראַט אריין אין דער קאַנצעליאַריע, אַף איינצורעגולירן די פינאַנסיעלע זייט פונם ענין און האָט אָנגערעכנט דעם געשעפטס־פירער, אַז מלוכה איז אים שולדיק אַן ערך הונדערט מיט פופציק קרוינען פאַר דעם געהייליקטן בוימל און פאַרן פאָרן.

דערנאָך איז נאָך ארויסגעקומען אַ שטיקל קריג צווישן קאָמענדאַנט פון שפּיטאָל און צווישן פעלד־קוראַט, וואָס דערביי האָט דער לעצטער עטלעכע מאָל אַ קלאַפּ געטאָן אין טיש און האָט דערקלערט:

— זייט אַזוי גוט, הער קאַפּיטאַן, רעדט זיך ניט איין, אַז זאַלבונג ווערט געמאַכט אומזיסט! איך בין זיך אמת מצער, וואָס

נאָר דער שטאַנדהאַפטיקער מאַן איז זיך געזעסן פעסט אַף זיין אָרט.

— שוויק, — האָט געזאָגט דער פעלד־קוראַט, — פרעגט ביי אים אָקאָרשט, ווי לאַנג האָט ער נאָך בדעה זיך צו פאַר־האַלטן דאָ?

— איך וועל זיך ניט רירן פון דאַנען, ביז איך וועל ניט קריגן מיין געלט! — האָט דער שטאַנדהאַפטיקער מענטש געזאָגט מיט פעסטקייט.

איז דער פעלד־קוראַט אופגעשטאַנען און צוגעגאַנגען צום פענצטער און האָט געזאָגט:

— אויב אזוי גיב איך אים איבער אין אייער רשות, שוויק, טוט מיט אים, וואָס איר ווילט.

— אנו, לאָמיר גיין, פאַפאַ, — האָט שוויק ארויסגערעדט און אָננגענומען דעם אומגעבעטענעם גאַסט פאַרן אַקסל. — גאָט האָט ליב די צאָל דריי.

און ער האָט אויסגעפירט זיין קונץ געשווינד און עלעגאַנט, דער פעלד־קוראַט האָט בעת מעשה אויסגעפוקט אפן פענצטער־שויב אַ טרויער־מאַרש.

דער דאָזיקער אָוונט, וואָס איז געווען געהיליקט פרומע הרהורים, האָט געהאַט נאָך עטלעכע שיינע מאָמענטן. דער פעלד־קוראַט האָט מיט אַזאַ התמדה געסטאַרעט זיך צו דער־נעענטערן זיך צו גאָט, אַז שפּעט נאָך האַלבע נאַכט האָט מען געקאָנט הערן פון זיין ווינונג זינגען שיכורים־לידער.

און מיט אים צוזאַמען האָט געזונגען דער בראַווער סאָל־דאַט שוויק.

* * *

אין מיליטער־שפּיטאָל האָבן געבעטן זאַלבונג צוויי מענטשן: אַן אַלטער מאַיאָר און אַ רעזערוו־לייטענאַנט, אַ געוועזענער נאמן אין אַ באַנק. בײדע זיינען זיי געוואָרן שוואַר פאַרוווּנדעט אין די קאַרפאַטן און זיינען געלעגן נעבן אַנאַנד. דער רעזערוו־לייטענאַנט האָט געהאַלטן פאַר נויטיק דורכצומאַכן די צערעמאָניע, וויל דער שעף זיינער האָט דאָס פאַר זיך פאַרלאַנגט. אויב ער

— דעמאלט וועלן מיר מיטן הער פעלד־קוראט אפריכטן א תפלה, אז דער אויבערשטער זאל געבן און די ערשטע באמבע זאל אייך צעריסן אף פיץ־פיצלעך.

— מיין הער, האט דער שטאנדהאפטיקער מאן זיך געווענדט צום פעלד־קוראט, — דאס איז אן ערנסטער ענין; און איך פארלאנג, אז אייער באדינער זאל זיך ניט ארײנמישן אין אונדזער שמועס, בדי מיר זאלן קענען קומען צו עפעס א טאלק.

— אנטשולדיקט, הער פעלד־קוראט, — האט שוויק זיך אפגערופן, — באפעלט מיר טאקע זיך ניט ארײנצומישן אין אייער שמועס, אניט וועל איך אויך וויטער פארטיידיקן אייערע אינטערעסן, ווי עס געשיקט זיך פאר איטלעכן לויטישן און ערלעכן סאלדאט. דער דאזיקער הער איז גאנץ געראטן, אויב ער וויל אליין אוועקגיין. איך האב אויך ניט ליב קיין סצענעס; איך בין א מענטש א ווילדערצויגענער.

— שוויק, די מעשה נעמט מיר שוין דערעסן ווערן, האט געזאגט דער פעלד־קוראט, אזוי ווי גארניט באמערקט דעם גאסט. — איך האב געמיינט, אז דער דאזיקער מענטש וועט אונדז אמיזירן, דערציילן אונדז נייע אנעקדאטן, און ער פאר־לאנגט גאר, אז איך זאל אייך היסן ניט ארײנצומישן זיך אין אונדזערע געשעפטן, הגם איר האט שוין צווי מאל געהאט מיט אים אן עסק. ערב יענעם טאג, ווען איך מוז אפריכטן אזא וויכטיקן רעליגיעזן אקט, ווען איך באדארף אלע מיינע רעיונות וועגן צו גאט, שטייט ער צו מיר צו מיט עפעס א נארישער געשיכטע פון פאסקודנע טויזנט צווי הונדערט קרוינען, ציט מיך אף פון אויספארשן מיין געוויסן און פון גאט און וויל האבן, איך זאל אים זאגן, אז ביי היינטיקן טאג וועל איך אים גארנישט ניט געבן. איך וויל מיט אים מער ניט רײדן, בכדי ניט צו פטרן מער דעם אוונט. זאגט איר אים, שוויק: „דער פעלד־קוראט וועט אייך קיין לעק ניט געבן!"

שוויק האט געפאלגט און האט ארײנגעשריען די ווערטער דעם גאסט גלייך אין אויער ארײן.

דער קאַפּיטאַן נעהאָדיאַקאָ האָט געקומט אויך אַזאַ סומע, האָבן אים זיינע אייגענע סאָלדאַטן דערהרגעט ביי ראַוואַ=רוסקאַ. לייטע=נאַנט מאַשעק, וואָס געפינט זיך אין סערבישער געפאַנגענשאַפט איז מיר שולדיק אָנדערהאַלבן טויזנט קרוין. און אַזעלכע האָב איך זייער אַ פולע. איינער איז אומגעקומען אין די קארפאטן, צוזאַמען מיט מיין חוב, אַ צווייטער איז דערטרונקען געוואָרן אין סערביע, אַ דריטער איז געפאַנגען, אַ פערטער שטאַרבט ערגעץ אין אַ שפּיטאָל אין אונגאַרן. איצטער קאָנט איר שוין פארשטיין, אַז איך האָב מורא, אַז די דאָזיקע מלחמה וועט מיך בדיל הדל שטעלן, אויב איך וועל ניט זיין ענערגיש און שטריינג. איר קאָנט אפשר אָפּפרעגן, אַז קיין דירעקטע סכנה דרויעט אייך ניט. נאָר נאַט אייך, טוט אַ קוק.

ער האָט אונטערגערוקט זיין ביכעלע דעם פעלד=קוראַט אונטער דער נאָז.

— אָט דאָ, איר זעט? פעלד=קוראַט מאַטיאַס פון ברנאָ איז געשטאָרבן מיט אַ וואָך צוריק אין א באַראַק פאַר קלעפּיקע קריינק. ממש זיך אופצוהיינגען! ער האָט מיר ניט אָפּגעצאָלט טויזנט אַכט הונדערט קרוין, און גייט אין אַ כאָלערע=באַראַק אָפּריכטן ווידוי מיט אַ מענטשן, וואָס ער האָט מיט אים קיין שום עסקים ניט געהאַט.

— דאָס איז געווען זיין דירעקטער חוב, חשובער פריינט, האָט זיך אָפּגערופן דער פעלד=קוראַט. — איך גיי אויך מאָרגן אָפּריכטן ווידוי.

— און טאַקע אין אַ כאָלערע=באַראַק, — האָט באַמערקט שווייק. — איר מעגט זיין מיט אונדז, וואָרום איר האָט געזען, וואָס עס הייסט מקריב זיין זיך.

— הער פעלד=קוראַט, — האָט געזאָגט דער שטאַנד=האַפטיקער מאַן, — גלויבט מיר, איך געפין זיך אין אַ יאושדיקן מצב. שוין זשע פירט מען מלחמה נאָר צוליב דעם, אף אויסצו=הרגען אַלע מיינע בעלי=חובות?

— ביז מען וועט אייך אַליין ניט צונעמען און אָפּשיקן אף די פאדערשטע פאזיציעס, — האט שווייק זיך ווידער אריינגעמישט.

פטור צו ווערן! דאס איז די זעלביקע געשיכטע, ווי מיט א געוויסן בושן פון ליבען. אכטצען מאל אין איין אוונט האט מען אים ארויסגעווארפן פון „עקסנער", און ער איז אלץ געקומען צוריק מיטן אויסרייד, או ער האט בלומרשט פארגעסן דארט זיין ליולקע. ער איז אריינגעקלעטערט דורכן פענצטער, דורכגעשפארט זיך דורך דער טיר, דורך דער קיך, געקלעטערט איבערן צאם דורכן קעלער און וואלט אפשר אראפגעלאזט זיך דורכן קוימען אויב די פייער־לעשערס וואלטן אים ניט אראפגענומען פון דאך. אט אזא עקשן איז דאס געווען און אזא קריכער, או עס וואלט אים געסטאיעט אף צו ווערן א מיניסטער אדער א דעפוטאט. אט סארא מענטשן עס זיינען פארן!

דער שטאנדהאפטיקער מאן האט ווי ניט געהערט, וואס מען רעדט און האט איינגעשפארט געטענעט דאס זיניקע:

— איך וויל האבן קלארקייט און איך פארלאנג, מען זאל מיך אויסהערן.

— זאל זיין, ווי איר ווילט — האט געזאגט דער פעלד־קוראט. — רעדט חשובער פריינט, רעדט וויפיל אייער האַרץ גלוסט, און מיר ווילן דערווייל צוהייסן. איך האף, או דאס וועט אייך ניט שטערן. שוויק, דערלאנגט די צווייטע געריכט.

— וועדליג אייך איז באוווסט, — האט דער שטאנד־האפטיקער מענטש אנגעהויבן, — ווילדעווועט בי היינטיקן מאמענט דער וועלט־קריג. דאס גלעלט האב איך אייך געגעבן נאך פארן קריג, און אויב עס וואלט ניט געווען דער קריג, וואלט איך גאר אזוי שטארק ניט געמאנט. נאר מיר האט זייער ניט אפ־געגאלטן.

ער האט ארויסגענומען פון קעשענע א נאטיץ־ביכעלע און האט וויטער גערעדט:

— אט דא איז בי מיר אלץ פארשריבן. לויטענאנט יאנא־טא איז מיר געווען שולדיק זיבן הונדערט קרוין און ער האט געהאט די דריסטקייט צו פאלן אין שלאכט בי דער דרינע. אונטער־לויטענאנט פראשעק איז אריין אין געפאנגענשאפט אפן רוסישן פראנט און איז געבליבן מיר שולדיק צווי טויזנט קרוין.

פּונש פון רויט=ווײן, און דערנאָך וועלן מיר זיך פּאַרטיפּן אין פרומע מחשבות, ווי עס שטייט אין דער אָוונט=תּפלה: „גאָט, נידער אראָפּ מיט דיין גענאָד אף מיין ווינונג און וועג אָפּ פון מיר אלע אָנשטעלענישן פון שטן".

פּאראן אף דער וועלט שטאנדהאפטיקע מענטשן, צו זיי האָט געהערט אויך דער פּארשוין, וואָס מען האָט אים צווי מאָל ארויסגעוואָרפן פונם פעלד=קוראטם דירה. גראָד אין דעם מאָמענט, ווען עס איז פּארטיק געוואָרן די סעודה, האָט זיך דערהערט א קלונג. שוויק איז ארוים עפענען, און אין א ווילע ארום איז ער געקומען צוריק און האָט געמאָלדן:

— ער איז שוין ווידער געקומען, הער פעלד=קוראט. ביז וואָס ווען האָב איך אים איינגעשלאָסן אין וואנע=צימער, מיר זאָלן קענען רואיק אָפּעסן.

— אט דאס טויג שוין ניט, שוויק, — האט דער פעלד=קוראט געזאגט. — א גאסט אין שטוב — גאט אין שטוב! פּארציטן פלעגט מען בי א סעודה זיך ווילן מיט פּארשידענע פּארזעענישן. ברייננט אים אקארשט אריין אהער, זאל ער אונדז אמיזירן!

באַלד איז שוויק געקומען צוריק מיטן שטאנדהאפטיקן מאן, וואס האט ברוגז און מרה=שחורהדיק געקוקט פאר זיך.

— זעצט זיך, איך בעט אייך, — האט דער פעלד=קוראט געוועגדט זיך צו אים פרייגטלעך. — מיר ענדיקן נאר עסן וועטשערע. מיר האבן געהאט אָמאַרעם און גערויכערטן לאַקס, איצט האָבן מיר נאָך אַ פּרעזשעניצע מיט שינקען. יאָ, עס גייט אונדז ניט צו פאַרזינדיקן, אויב מענטשן אַנטלייען אונדז געלט. הלואי וויטער!

— איך מיין, אז איך בין געקומען צו אייך ניט צו טרייבן קאַטאָוועס, — האָט זיך אָפּגערופן דער ברוגזער הער. — איך בין שוין דאָ היינט דאָס דריטע מאָל. איך האָף אז איצט וועט אלץ קלאָר ווערן.

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער פעלד=קוראַט, — האָט שוויק באמערקט, — אַז עס איז פון אים בשום אופן ניט

— יאָ, הייסט דאָס, אַז איך... — האָט געענטפערט דער פעלד־קוראַט.

דעם גאסטס פנים האָט אָנגענומען אַ ביזון, אַ שלעכטן אויסדרוק.

— מיין הער, דאָס איז שווינדל, — האָט ער געזאָגט אופשטייענדיק.

— באַרואיקט זיך, מיין פריינט...

— דאָס איז שווינדל! — האָט דער גאַסט געשריען מעשה עקשן. — איר האָט מיך אָפגענאַרט!

— מיין הער, — האָט באַמערקט דער פעלד־קוראַט, — איר דאַרפט איבערבייטן די לופט, דאָ איז צופיל שטיקעדיק. שווייק! — האָט ער אַ רוף געטאָן צו דער קיך, — דער דאָזיקער הער ווייל זיך דורכשפּאַצירן אף דער פרישער לופט.

— רעכט אַזוי, הער פעלד־קוראט, — האָט זיך געלאָזט הערן פון דאָרט שווייקס שטים, — איך האָב דעם דאָזיקן הער שוין איינמאָל געוויזן די טיר.

— איבערחזרן! — האָט געקלונגען דער באַפעל, וואָס איז אויסגעפירט געוואָרן גיך, פינקטלעך אוין אָן רייד.

— אָט דאָס איז ווייל, הער פעלד־קוראַט, — האָט געזאָגט שווייק, געקומען צוריק פון וועסטיבול, — וואָס מיר האָבן מיט אים געמאַכט אַן עק, איידער ער האָט באַווייזן דאָ צו מאַכן אַ סקאַנדאַל. אין מאלעשיץ איז געווען א שיינקער, אן אָנגעלייענטער אין אלע ביכער. אף איטלעכן פאל פון ליבן האָט ער געהאט א פסוק פון די הייליקע שריפטן. אז ער פלעגט עמיצן א פלעם טאָן מיטן קאנטשיק, פלעגט ער זאָגן: „ווער עם זשאלעווט א רוס, דער האָט פיינט זיין אייגענעם זון; אוך ווער עם האָט ליב זיין זון, דער שטראָפט אים באציטנס... ווארט נאָר, איך ווע דיר וויזן, ווי זיך צו שלאָגן בי מיר אין שינק".

— אָט זעט איר, שווייק, וואָס עס קומט א מענטשן, וואָס גיט ניט אָף קיין כבוד א גיסטלעכן, — האָט דער פעלד־קוראט זיך צעלאכט. — אוך איצט מוזן מיר זיך ווי געהעריק צוגריטן צו מאָרגן. מאכט אונדז א פרעזשעניצע מיט שינקען, קאָכט אָף

— די מעשה איז, הער פעלד=קוראַט, וואָם מיטן דאָזיקן הער האָבּ איך שוין געהאַט אַ שטיקל עסק פון וועגן שפּייען אַפן דיל.

— לאָזט אונדז אַליין, שוויק. מיר דאַרפן אַרומרייַדן אַ געשעפט.

שוויק האָט מיליטעריש געגריסט.

— רעכט, הער פעלד=קוראַט, איבּ לאָז אייך אַליין.

ער איז אַרוים אין קיך, אוּן אין צימער האָט זיך פאַר=קייטלט אַזאַ מין טשיקאַווער שמועס.

— איר זייט געווים געקומען אינמאָנען דאָס געלט אפן וועקסל, אויבּ איבּ האָבּ ניט קיין טעות? — האָט דער פעלד=קוראַט געפרעגט בּיי זיין גאַסט.

— יאָ, אוּן איך האָבּ...

דער פעלד=קוראַט האָט אַ זיפּץ געטאָן.

— אַ מענטש פאַלט אַמאָל אריין אין אַזאַ לאַגע, אַז פאַר אים בּלייבט נאָר די האָפענונג. ווי שיין איז דאָס וואָרט „האָפע=נונג" אין דעם דרייבּלאַט „גלויבּן, האָפענונג, ליבּע", וואָם הויבּט דעם מענטשן פון לעבּנס=כאַאָס אַרוים.

— איך האָבּ, הער פעלד=קוראַט, אַז די סומע...

— זיכער, הויך=געערטער פריינט, — איז אים דער פעלד=קוראַט אריינגעפאַלן אין די רייד, — איבּ קאָן אייך נאָכאַמאָל איבּערחזרן, אַז דאָס וואָרט „האָפן" שטאַרקט דעם מענטשן אין זיין קאַמף מיט די צרות פון לעבּן. איר באַדאַרפט אויבּ ניט פאַרלירן די האָפענונג. ווי הערלעבּ דאָס איז צו האָבּן אַ בּאַ=שטימטן אידעאַל אוּן זיין אַ ריינע, אַ בשרע באַשעפענישׂ, וואָם ניט געלט אַבּ אַ וועקסל אוּן האָפט, אַז דער וועקסל וועט בּיי=צייטנס באַצאָלט ווערן. איר מוזט האָפן, כסדר האָפן, אז איך וועל אייבּ אָפּצאָלן טויזנט קרוין, בּעת אויבּ האָבּ אין קעשענע אַפילוּ קיין הונדערטער ניט.

— הייסט דאָס, אז איר... — האָט דער גאַסט אַרוים=געערעדט שטאַמלענדיק.

דער ברוגזער הער איז געוואָרן בלאַס און רויט און האָט געפרוווט צודעקן זיך דורך אַ האָגל זידלעריען אף שוויקן אין אפן פעלד־קוראַט.

— האָט איר געענדיקט אייער רעדע? — האָט שוויק געפרעגט רואיק, נאָכדעם ווי עס זינען פאַרקלונגען די לעצטע זידל־ווערטער. — אָדער אפשר ווילט איר נאָך עפעס מוסיף זיין, איידער איך לאָז אייך אַראָפ פון די טרעפ?

היות ווי דער ברוגזער הער איז שוין געווען אַזוי אויס־געשעפט, אַז ער האָט ניט געקאָנט מער דערמאָנען זיך קיין אין גוט ווָארט און איז אַנטשוויגן געוואָרן, האָט שוויק באַשלאָסן, אַז עס איז ניט כראי צו וואַרטן, ביז ער וועט ווידער אָנהויבן.

האָט ער אופגעעפנט די טיר, אַוועקגעשטעלט דעם ברוגזן הער מיטן פנים צום ארויסגאַנג און דערלאַנגט אים אַזא זעץ מיטן פוס, אַז דער בעסטער שפילער פון דער בעסטער פוטבאָל־קאָמאַנדע אין דער וועלט וואָלט אים געמעגט מקנא זיין.

און הינטער דעם ברוגזן הער האָט אַף די טרעפ זיך גע־לאָזט הערן שוויקס שטים:

— אַן אַנדערש מאָל, ווען איר וועט קומען צו גאַסט צו לייטישע מענטשן, זאָלט איר זיך אופפירן לייטיש.

דער ברוגזער הער האָט לאַנג ארומשפאַצירט אַהין און אַהער אונטער די פענצטער און האָט געווארט אפן פעלד־קוראַט.

שוויק האָט געעפנט דעם פענצטער און האָט אים נאָכ־געקוקט.

צולעצט איז דער פעלד־קוראַט געקומען צוריק; ער האָט איינגעלאַדן דעם גאַסט אין צימער און האָט אים אָנגעבאָטן אַ שטול אַנטקעגן זיך.

שוויק האָט אָן שום רייד געבראַכט אַ שפּיי־שאָל און אַוועקגעשטעלט זי פאַרן גאַסט.

— וואָס טוט איר דאָס, שוויק?

— אינדערהיים? — אַך אזוי, ווידער אַוועק אין קאַפּיי? וואַרטן? גוט, איך וועל וואַרטן כאָטש ביז מאָרגן אינדערפרי. אַף קאַפּייען סטאַיעט, און אַף צאָלן חובות ניט? און נאָך א גייסט־לעכע פּערזאָן, טפוּ, צום טייוול!

און ער האָט אויסגעשפּינען אין קיך אפן דיל.

— איר שפּייט זיך דאָ ניט, זייט מוחל! — האָט שוויק געזאָגט, באַטראַכטנדיק נייגעריק דעם פּאַרשוין.

— און איך וועל דוקא נאָכאַמאָל אויסשפּייען, זעט איר, אָט אַזוי, — האָט דער מענטש זיך פאַרעקשנט און האָט טאקע אַ צוויים מאָל אויסגעשפּינען. — ווי האָט ער דאָס קיין בושה ניט? אַ מיליטער־גייסטלעכער — און אַזאַ חרפה!

— אויב איר זייט אַ געפּילדעטער מאַן, — האָט שוויק זיך געוואַנדט צו אים, — זאָלט איר זיך אָפּגעוויינען פון צו שפּייען אין אַ פּרעמדער דירה. אָדער אפשר מיינט איר, ווי באלד עס איז וועלט־קריג, מעגט איר זיך שוין אַלץ ערלויבן? פירט זיך אָנשטענדיק, און ניט ווי אַ לידאַק, האלט זיך לייטיש, רעדט העפלעך און שליידערט זיך ניט ווי א וויסער חברהניק, איר יאָלד שלימזלדיקער.

איז דער ברוגזער הער אופּגעשפּרונגען פון שטול, טריים־לענדיק זיך פּאר צאָרן, און האָט אויסגעשריען:

— ווי דערוועגט איר זיך? אויב איך בין ניט קיין אָנ־שטענדיקער מענטש, טאָ ווער בין איך? נו, נו, רעדט אָפּענע וועדטער...

— אַ גראָבּיאַן זייט איר, אָט וואָס! — האָט שוויק אָפּ־געהאַקט, קוקנדיק אים גלייך אין די אויגן. — שפּייט אפן דיל, ווי איר וואָלט געווען אין טראַמוואַי, אין וואַגאָן אָדער אין אַן אַנדער עפנטלעכן אָרט. איך האָב זיך אַלע מאָל געווונדער־ט, פאַרוואָס זיינען דאָרט אומעטום אויסגעהאַנגען מעלדונגען, אַז מען טאָר ניט שפּייען אפן דיל, און איצטער איז מיר דאָס קלאָר געוואָרן, אַז דאָס איז אַלץ צוליב אייך. מען קאָן אייך, משמעות, אומעטום גוט.

דאָס האַנדלס־הויז „בריידער פּאָליאַק" איז טאַקע געווען אַ געשעפט, ווו איר האָט געקאָנט קריגן אַפילו פון פּיגלמילך. זיי האָבן קיינמאָל קיין קונה ניט אָפּגעלאָזט מיט לייִדיקע הענט.

אַז שוויק איז אַריין אהין און האָט געבעטן פאַר צען קרוין בוימל, געהיילקט דורכן בּיסקוּפ, האָט דער בעל־הבית פון געשעפט געזאָגט צום אָנגעשטעלטן:

— גיסט אים אָן צען דעקאַגראַם אַליי נומער 3.

און דער אָנגעשטעלטער האָט בּעתן אייניקלען דאָס פלעשל אין פּאַפּיר געזאָגט צו שוויקן מעשה געשעפטס־מאַן:

— דער בעסטער סאָרט, אַף מיין וואָרט. אויב איר וועט דאַרפן פינולען, לאַק אָדער פאָליטורע, בעטן מיר זיך וועלן צו אונדז. בּיי אונדז אין אַלץ ראַיעל.

בינתים האָט דער פעלד־קוראַט געחזרט פון קאַטעכיזים אַף אויסוויניק אַלץ, וואָס איז זינט דער סעמינאַריע בּיי אים ארויסגעפלויגן פון קאָפּ. אַז שוויק איז געקומען צוריק, האָט ער אים געמאָלדן מיט גדלות:

— האָבן מיר שוין, היימט דאָס, בוימל אויך. אַליי נומער 3 פון בעסטן סאָרט, מיר קענען מיט אים אויסשמירן אַ גאַנצן באַטאַליאָן. דאָס איז אַ סאָלידע פירמע. מען קאָן דאָרט קריגן אויך פאָליטורע און לאַק און פינולען.

— גוט. און איצט, שוויק גיי איך אין קאַפּיי, און אויב עמיצער וועט קומען, זאָל ער אַף מיר וואַרטן.

אַן ערך אין אַ האַלב שעה אַרום איז געקומען אַ גראָער באַיאָרנטער מענטש, מיט אַ שטרייגען אויסזען, אַ גראָדער ווי אַ שטעקן.

ער האָט ממש געפלאַקערט פון גרימצאָרן. ער האָט אויסגעזען, אַזוי ווי דער גורל וואָלט אים געהאַט אַראָפּגעשיקט צו פאַרלענדן אונדזער נישטיקע פלאַנעטע און צעוויען איר אַש אין וויטן וועלט־חלל.

זיין טאָן איז געווען שאַרף, טרוקן און שטרייגנ.

איינציקער פעלד=קוראט אין פראָג. פארוואָס שיקט מען ניט אהין יענעם גאָטספאָרכטיקן גייסטלעכן, וואס האָט ביי אונדז אנוסטן גע=נעכטיקט? אונדז שיקט מען אָפריכטן ווידוי אף קאַרל=פלאַץ. איך האָב אפילו פארגעסן, ווי מען מאכט דאָס.

— מילא, וועט מען מוזן קויפן אַ קאַטעכיזיס, הער פעלד=קוראַט; דאָרט איז מסתמא אַלצדינג באַשריבן, — האָט זיך אָפ=גערופן שווייק.

אַז שווייק האָט געבראַכט דעם קאַטעכיזיס, וואָס ער האָט געקויפט, האָט דער פעלד=קוראַט אים דורכגעבלעטערט און גע=זאָגט:

— אַזוי איז די מעשה! די זאַלבונג מעג אָפריכטן נאָר אַ גייסטלעכער, און דאָס מיט בוימל, וואָס דער ביסקופ האָט גע=הייליקט. הייסט דאָס, אַז איר, שווייק, האָט קיין רעכט ניט אָפ=צוריכטן ווידוי. און בוימל געהייליקטן דאַרפן מיר אויך האָבן. נאַט אייך צען קרוין. קויפט אַ פלעשל. אין דער אינטענדאַנטורע איז מסתמא אַזאַ בוימל ניטאָ.

האָט שווייק זיך געלאָזט אין וועג אַריין, זוכן בוימל, גע=הייליקט פון ביסקופ. נאָר דאָס האָט זיך אַרויסגעוויזן ניט אַזוי גרינג צו געפינען.

ער איז איבערגעווען אין אַסך אפטייק=קראָמען, נאָר ווי ער פלעגט נאָר ארויסזאָגן: „גיט מיר אַ פלעשעלע בוימל, געהייליקט פון ביסקופ", פלעגט מען זיך אָדער פונאַנדערלאַכן אָדער פאַר אימה ווערן פאַרציטערטע. שווייק איז דערביי געבליבן שרעקלעך ערנסט.

האָט ער געפרוווט זוכן אין אַפטייקן. אין דער ערשטער אַפטייק, ווו ער האָט זיך געווענדט, האָט מען אים אויסגעזידלט און ארויסגעוואָרפן. אין דער צווייטער האָט מען געוואָלט דורכן טעלעפאָן ארויסרופן גיכע הילף, און אין דער דריטער האָט אים דער פראָוויזאָר געזאָגט, אַז אין פאַרבן=געשעפט פון די ברידער פאָליאַק אַף דער לאַנגער גאַס וועט ער געוויס קריגן וואָס ער דאַרף.

צייגונג וועט איר בײ מיר קיינער ניט אַוועקנעמען, אויך די הי־
ליקע האב איך ליב...

אזוי האָט דער שמועס זיך געצויגן. אפן טיש זיינען גע־
שטעלט געווארן אלץ נייע פלעשלעך, און פון צייט צו צייט האט
זיך געלאָזט הערן קאצ׳ס אויסרוף:

— זאג, אז דו גלויבסט ניט אין גאט, אניט וועל איך דיר
ניט אייגיסן.

ס׳האט געהאט דעם פנים, ווי עס וואלטן זיך אומגעקערט
די צייטן פון רדיפות אף קריסטן. דער געוועזענער לערער פון
רעליגיע האט געזונגען עפעס א מארטירער־הימן און האט גע־
שריען:

— מעגסט פלאצן, איך גלויב איז גאט און וועל אים
ניט פארלייקענען. ווערג זיך מיט דיין ווין. איך קאָן אליין שיקן
נאך ווין.

סוף כל סוף האָט מען אים אַרײנגעלייגט אין בעט. פארן
אינשלאפן האט ער אופגעהויבן די האנט, ווי צו א שבועה, און
האט געזאגט:

— איך גלויב אין גאט דעם פאטער און אין זון און אין
היליקן גייסט. בריינג מיר א געבעט־בוך...

שווייק האט אים אריינגערוקט אין האנט עפעס א בוך,
וואס איז געלעגן אפן נאכט־טישל, און דער פרומער קוראַט איז
אנטשלאָפן געווארן, פעסט צוגעדריקט צו זיך באָקאטשיאָם „דע־
קאמעראָן".

.13

שווייק גייט אָפריכטן וידוי.

דער פעלד־קוראט האָט געקראָגן א באַפעל צו גיין אָפריכטן
וידוי מיט שווער פארווונדעטע אין א לאזארעט. ער איז געווען
שטארק אומצופרידן.

— הערט זיך אײן, שווייק, — האט ער אויסגערופן, —
איז דען דאס ניט קיין חזיריי? אזוי ווי איך וואָלט געווען דער

לייגט זי אין חרם און האט אלץ געשריען, אז קיין אווסטראליע איז אף דער וועלט ניטא. האט מען געזומען און גלייך פון קירך אים אפגעפירט אין משוגעים־הויז... בעצם האט מען אסך באדארפט ארייזעצן אהין...

דעם פרומען פעלד־קוראט האָט געזומען שווינדלען פאר די אויגן, אוז ער איז געקומען צו זיך ערשט נאך א פריש גלעזל קאניאק, וואס האט אים ארייזגעשלאגן אין קאפ.

— וואס איז דאס מיט אייך? גלויבט איר דען ניט אין גאָט? און אויב ניט, וויי אזוי זייט איר דאס געווארן א פעלד־קוראט?

— טייערער קאָלעגע, — האָט געענטפערט קאץ, קלאפנדיק זיין גאסט איבערן רוקן מעשה גוט־פריינט, — כל זמן מלוכה האלט, אז די סאָלדאטן, וואס גייען זיך שלאגן, געוויטיקן זיך אין א ברכה פון גייסטלעכן, איז די שטעלע פון א פעלד־קוראט ניט קיין שלעכטע פרנסה, וואס מען ארבעט זיך ביי איר ניט איבער. פאר מיר האט דאס, לכל הפחות, בעסער געלוינט, ווי שלעפן זיך איבער פאראד־פלעצער און מאנעווערעס... דעמאלט פלעג איך קריגן באפעלן פון עלטסטע, איצט טו איך, וואס מיר ווילט זיך. איך בין דער ממלא מקום פון איינעם, וואס עקסיסטירט באמת גאָרניט, און דערפאר שפיל איך אליין די ראלע פון א גאט. אז איך וועל עמיצן ניט וועלן מוחל זיין די זינד, וועל איך ניט מוחל זיין, אפילו אויב ער וועט מיך בעטן אף די קני. נאָר ביי היינטיקע צייטן זיינען אזעלכע וויניק פאראן.

איך האב ליב גאט, — האט געואגט דער גאטספארכטיקער פעלד־קוראט מיט א הויכן סלוקערץ, — איך האָב אים זייער שטארק ליב. גיט מיר א קאפעלע וויין. איך שעץ הויך גאט, — האט ער וויטער געזעדט, — איך שעץ אים און אכט אים זייער. קיינעם שעץ איך ניט אזוי, ווי אים.

ער האט אוא זעץ געטאָן מיטן פויסט אפן טיש, אז די פלעשלעך האבן זיך צעקלונגען.

— גאָט איז א געהויבענע זאך, וואס האט ניט צו טאָן מיט דער ערד, ער איז א ליכטיקע פערזענלעכקייט — די איבער־

אינסטרומענטן, און די קרעכצן און געווין ווערן פאַרצייכנט אף גראמאפאָן־פלאטן, וואס מען שטעלט זיי צו דערנאָך אין גן־ערן, בכדי די צדיקים זאָלן הנאה האָבן ... אין גן־ערן שפריצן פולווע־ריזאטאָרס אַרוים אָדעקאָלאָן, און דער ארקעסטר פון פילהארמאָניע שפילט אַזוי לאַנג בראמס, ביז עס ווילט זיך אריבער פון גן־עדן אין גיהנם אָדער אין ליטער־גרוב אריין... לחיים, טייערער קאָ־לעגע! שוויק, גיסט אים אָן קאָניאַק, מיר דוכט, אים איז געוואָרן ניט גוט.

אז דער גאטספאָרכטיקער איז געקומען צו זיך, האָט ער ארויסגעשעפטשעט:

— גלויבן דאָס איז עמפירישע חקירה. וועט עס גלויבט ניט אין מהות פון דער היליקער דרייאיניקייט...

— שוויק, — איז קאַץ אים אריינגעפאַלן אין די רייד, — גיסט איין דעם הער פעלד־קוראַט נאָך קאָניאק, ער זאל זיך אינ־גאַנצן אויסטשוכען! אנו, זאגט איר אים עפעס.

— אין וולאשים, האָב איך דעם כבוד צו מעלדן, הער פעלד־קוראַט, — האָט שוויק אָנגעהויבן איין מעשה, — איז גע־ווען א דעקאַן, וואס ער האט געהאט נאָר איין דינסט. אף דער על־טער האָט דער דעקאַן גענומען שטודירן דעם היליקן אַווגוסטינום, וואס מען זאגט אף אים, אז ער איז אינער פון די היליקע פאָ־טערס פון דער קירך. האט ער בי אים אויפגעלייענט, אַז דער וואס גלויבט אין די אַנטיפאָדן, דאַרף מען אים אריינלייגן אין חרם. האט ער גערופן צו זיך זין דינסט און זאָגט צו איר:

„הערט זיך נאר צו, איר האט מיר אנוסטן געזאגט, אז אייער זון איז א מאַשיניסט און איז אוועקגעפאָרן קיין אווסטראליע. אזוי ארום געפינט ער זיך בי די אנטיפאָדן און מוז אריינגעלייגט ווערן אין חרם". — „היליקער פאָטער, — ענטפערט אים יענע, — מיין זון שיקט מיר דאָך פון אווסטראליע בריוו און געלט". — „דאס אלץ קומט פון די ניט־גוטע, זאגט צו איר דער הער דעקאן, — וואָרום לויט דעם היליקן אווגוסטינוס, איז קיין שום אווסטראליע ניטא, און ער, דער סמך מם, האט אייך פארדרייט דעם מוח". און דעם אנדערן זונטיק האט ער עפנטלעך אריינגע־

— א ווילער ווין, א רוח אין אים אריין, ניט אמת, הער קאָלעגע?

— איך באמערק, אז איר רעדט נבול־פה, — האָט דער פאנאטיקער באמערקט שמריינג.

— שוין אזא געווינטשאפט ביי מיר, — האָט קאַץ זיך אָפּ־גערופן. — און אמאָל כאַפּ איך זיך, אז איך לעמטער פשוט. שוויק, גיסט איין דעם הערן קוראַט נאָך א גלעזל! איך קאָן אייך פאַרזיכערן, אז איך זאָג סיי „בייַ גאָט", סיי „כאַפּט עם דער שדי", סיי „טיוול". ווי עם מאכט זיך. מיר דוכט, אז ווען איר וועט האָבן אָפּגעדינט אין פולק, ווי איך, וועט איר אַליין געווינט ווערן. דאָס איז גאָר ניט אַזוי שווער. און בינו לבינה, לחיים, קאָלעגע!

דער געוועזענער לערער פון רעליגיע האָט מעכאַניש א זופ געטאָן, קענטיק, אַז ער האָט עפעס געוואָלט זאָגן, נאָר ער האָט ניט געקאנט, ער האָט געקליבן די געדאנקען.

טייערער קאָלעגע, — האָט קאץ געערדט וויטער, — שטאַרקט זיך, מאכט ניט אזא זויערע מינע, פונקט ווי מען וואָלט אייך אין פינף מינוט ארום באדארפט היינגען. מען האָט מיר דער־ציילט וועגן אייך, אז איר האָט אינמאָל א פריטיק אופּגעעסן אין רעסטאָראן א חזירשן קאָטלעט, וויל איר האט געמיינט, עס איז דאָנערשטיק, און דערנאָך האט איר אין טואַלעט זיך אריינגע־שטעקט אַ פינגער אין קעל, בכדי אויסצוברעכן, וויל איר האָט מורא געהאט, גאָט זאָל אייך ניט באשטראָפן. און איך האָב קיין מורא ניט צו עסן פלייש און האָב אפילו קיין מורא ניט פאַרן גיהנם. אנטשולדיקט, ערלויבט אנצוגיסן! אָט איצט איז אייך גע־וואָרן בעסער! אָדער איר האָט אן אנדער קוק אפן גיהנם, איר זייט אפשר מסכים מיט די מאָדערניסטן און רעפאָרמיסטן? איר וויסט דאָך, דער גיהנם איז אַן אָרט מיט געווינטלעכע קעסלען פאר שוועבל. די רשעים פרעגלט מען דארט אף מארגארינע; די בראָט־שפיזן ווערן געדרייט דורך עלעקטרע; אסך טויזנטער יאָרן ווערן די רשעים געפרעסט דורך גוואלטיקע שאָמי־וואַלצן; דאָס סקריען מיט די ציין בריינגען ארוים דאנטיסטן מיט באזונדערע

מען דעם דאָזיקן מענטשן געצוונגען מיטצוגיין אוש קיין אונגארן. דאָרט ערשט איז ער געפאלן אף דער זעלביקער המצאה צו בעטן עמיצן צו היטן א ווילע זיין פערד, און נאָר אַף אזא אופן האָט ער זיך געראטעוועט, אַניט וואָלט מען אים וויטער מיטגע= שלעפט, קיין סערביע. געקומען צוריק פון דארטן איז ער אן אויסגעמוטשער און האָט זיך פארשוואָרן צו האָבן וואָסערע עס איז עסקים מיטן מיליטער...

אינאָוונט איז געקומען צו זיי צו גאַסט דער גאָטספאָרכטיקער פעלד=קוראַט, וואָס האָט אינדערפרי אויך באדארפט אָפריכטן די תפלה אין פאָנטאָן=באַטאַליאָן. דאָס איז געווען א פאַנאַטיקער, וואָס האָט איטלעכן געוואלט בייקערן צום אמתן גלויבן.

ער איז געקומען טאָקע מיטן מיין ארופצופירן אפן רעכטן וועג זיין קאָלעגע קאַצן און אופצוועקן זיין געוויסן. ער איז צוגע= טראָטן דערצו אָן שהיות.

— מיך וונדערט, — האָט ער באַמערקט, — וואָס מען זעט ביי אייך אין ערגעץ ניט קיין קריץ. וו זאָגט איר די תפלות? קיין איין הייליק בילד ניטאָ אַף די וועגט פון אייער צימער!

דערוויל איז שוויק אַוועק אין קיך, און עס האָט זיך פון דאָרט דריי מאָל געהערט א קנאַל, ווי מען ציט ארוים א פראָבן פון א פלאש.

— דאס איז גאָר א לייכטער קירכן=ווין, טייערער קאָלעגע, — האָט געזאָגט קאַץ, — א גאנץ אנשטענדיקער סאָרט, ריסלינג. לוימן טעם דערמאָנט ער מאָזעל=ווין.

— איך וועל ניט טרינקען, — האט זיך פארעקשנט דער פרומער פעלד=קוראט. — איך בין געקומען אהער, בכדי ארופ= צופירן אייך אפן רעכטן וועג.

— נאָר עס וועט דאָך ביי אייך טרוקן ווערן אין האלדז, טייערער קאָלעגע, — האָט געזאָגט קאַץ. — איר טרינקט, און איך וועל הערן. איך בין א מילדער מענטש און קאָן אויס= הערן א פרעמדנס מינונג.

האָט דער גאָטספאָרכטיקער קוראַט אָפגעזופט א ביסל ווין און האָט אויסגעגלאָצט די אויגן.

צו אים: „הערט זיך איין, גוטער ברודער, דאס איז דאָך גלאָו, ניט קיין בריליאַנט! וויפיל האט מען אייך משלם געווען פאַרן עכטן? מען קען אזעלכע ערלעכע געפינערס!“ סוף כל סוף האָט זיך אופגעקלערט, אַז נאָך עמיצער האָט פאַרלאָרן אַ גילדענעם פינגערל מיט אַ פאַלשן בריליאַנט, עפעס אַן אָנדיינק, נאָר ביז וואס ווען האט מען דעם שניידערל אפגעהאלטן דרײַ טעג הינטער די גראַטעס, וואָרום פאר כּעס האט ער דארטן עמיצן אַריינגע־זאגט א פאר גוטע ווערטער. און דערנאָך האט ער געקראָגן אַ באַלוינונג פאר דעם געפינס לויטן געוויין איין קרוין מיט צוואַנציק העלער, וואָרום די דאָזיקע שמאַטע האָט געקאָסט סך הכל צוועלף קרוינען, און ער האָט אָט דידאָזיקע געוועלעכע באַלוינונג אַריין־געשליידערט דעם בעל־הבית אין צורה אריין. יענער ווידער האָט אים אָנגעקלאָגט פאר פערזענלעכער באליידיקונג, און אונדזער שניידער האָט געמוזט באַצאָלן צען קרוין שטראָף. שפעטער פלעגט ער שוין טענען, אז איטלעכער „ערלעכער געפינער“ פארדינט, מען זאָל אים אַריינצייגלן פינף און צוואַנציק, און אַז אים אליין דארף מען אַריינקאַטעווען לפני כל עם ועדה, מען זאָל זיך אראָפ־נעמען א מוסר... איך מיין, אַז קיינער וועט אונדז ניט אָפגעבן אונדזער גאָב־האַלטער, הגם הינטן איז דאָרט אָנגעצייכנט די ליטערע פון אונדזער פולק. וואָרום מיט דער מיליטער־מאַכט וויל קיינער קיין עסקים ניט האָבן. גיכער וועט ער דאָס אַריינוואַרפן אין וואַסער, אַבי ניט צו האָבן קיין פאַרדריעניש. נעכטן האָב איך אין שינקל „גילדענער קראַנץ“ געהאַט א שמועס מיט אַ דורכפאָרער. דער מענטש איז שוין אַלט זעסקאונפופציק יאָר, און ער איז אַוועק אין נייפאַך אין שטאַב נאָכפרעגן זיך, אַף וואָס סמך האָט מען בײַ אים רעקווירירט א וואָגן. אין שטאַב האָט מען אים פשוט געגעבן האַלדז אוֹן־אַקן, און צוריקוועגס האָט ער זיך אָפגעשטעלט קוקן אַף א מיליטער־וואָגן־צוג, וואָס איז געשטאַנען אַפן פלאַץ. האָט איינער אַ יונגער מאן געבעטן בײַ אים, ער זאָל אַ ווילע אכטונג געבן אף זיין פערד, וויל זיי פירן פראָוויאַנט עפעס פאר א מיליטער־טייל, און אַליין איז ער אַוועק און שוין מער ניט געקומען. אז דער וואגן־צוג איז אוועק וויטער, האט

SHOREDITCH PUBLIC LIBRARIES.

צוריקווענדט האָט מען דעם פעלד־קוראַט און שוויקן מיט זייער פעלד־אַלטאַר ניט געוואָלט אַרײַנלאָזן אין טראַמוואַי.

— וואַרט אָקאָרשט, אט וועל איך דיר אַ בענטש טאָן אי־בערן קאָפּ מיט מײַן הילקן! — האָט שוויק אַ סטראַשע געטאָן דעם קאָנדוקטאָר.

אַז זי זינען סוף כל סוף געקומען אַהיים, האָבן זיי דער־זען, אַז עס פעלט זיי דער גאָב־האַלטער.

— ס׳מאכט ניט אוים, — האָט שוויק באַמערקט, — די ערשטע קריסטן זינען זיך באַגאַנגען אָן אַזא כלי. אויב מיר וועלן מעלדן וועגן אונדזער אבדה, קאָן דער געפינער נאָך מאָנען בײַ אונדז אַ באַלוינונג. אויב דאָס וואָלט געווען געלט, וואָלטן אפשר זיך ניט געפונען קיין ערלעכע געפינערס, הגם עס טרעפן זיך אַזעלבע נפשות אויך. אַ שמײגער, בײַ אונדז אין בודווים אין פולק איז געווען אַ סאָלדאַט, אַ וויכהאַרציקער אַווינער, אַ לעמעשקע, האָט ער איין מאָל אין גאַס געפונען זעקסהונדערט קרוינען און האָט זיי אָפּגעגעבן אין פּאָליציי, און מען האט וועגן אים געשריבן אין די בלעטער, אַז ער איז אַן „ערלעכער געפינער". און ער האָט דערפון געהאַט געבראָטענע לייד. קיינער האָט מיט אים ניט געוואלט רײדן, אַלע האָבן אים אופגעוואָרפן: „אך דו, לעקיש אי־נער! וואס האסטו דאס אפגעטאן? דאס באדארף דיך דאָך ערגערן ביזן טויט, אויב דו האָסט נאר א קאַפּעלע געווינסן אין זיך!" ער האט געהאט א געליבטע — האָט זי אים אַוועקגעוואָרפן. איז ער געקומען צו זיך אין דאָרף אַף אורלאָפּ, האָבן די חברים אים ארויסגעווארפן פון זייער חברותא. האט ער אנגעהויבן פארטראכטן זיך, איז דאַר געוואָרן און, צולעצט, האָט מען אים געפונען אונ־טער די רעדער פון אַ צוג... און אט האט א שנײדער בײַ אונדז אין גאַס געפונען אַ גאָלדענעם פינגערל. האבן גוטע לייט אים מתרה געווען, ער זאל ניט אפגעבן אין פאליציי, האט ער אבער ניט געפאלגט. דארט האט מען אים צוגענומען זייער פריינטלעך און געזאגט, אַז עס איז שוין אָנגעגעבן געוואָרן אַ מעלדונג, אז עס איז פארלארן געגאַנגען א גילדענער פינגערל מיט אַ בריליאַנט. דערנאָך האָבן זיי אַ קוק געטאָן אפן שטיין און זאָגן

האָט דער פעלד=קוראט א קוק געטאָן שוויקן אַ ווילע שוויגעוודיק, דערנאָך האָט ער אים א קלאַפּ געטאָן איבערן פלי= צע און געזאָגט:

— איר מענט אויסטרינקען די ווין, וואָס איז געבליבן אין פלעשל, און זיך פירשטעלן, אַז איר זיט ווידער אַריין אין שוים פון דער קאַטווילישער קירך.

.12

אַ רעליגיעזער ויכוח.

שוויק פלעגט אַמאָל גאַנצענע טעג ניט זען דעם פעלד= קוראַט. אז ער פלעגט קומען אַהיים פון זינע הוליאַנקעס נאך בייס פולן זינען, פלעגט ער שמועסן מיט שוויקן פאַרן שלאָפן גיין וועגן הויכע זאַכן, וועגן נשמה=פייער, וועגן פרייד פון דיי= קען.

אַמאָל פלעגט ער פרוון רידן אין פערזן און ציטירן היינען.

שוויק איז נאָך אַמאָל אַרויסגעטראָטן פאַר אַ באַהעלפער פון זין פעלד=קוראַט ביי דער געזעגן=תפלה אין פאָנטאָן=באַטאַליאָן. על פי טעות איז דאָרט איינגעלאַדן געוואָרן נאָך אַ צווייטער פעלד=קוראַט, אַ געוועזענער לערער פון רעליגיע, אַ ניט געווינט= לעך פרומער מאַן. ער האָט מיט גרויס חידוש אַ קוק געטאָן אַף זין קאָלעגע, בעת יענער האָט אים אָנגעבאָטן אַ שלוק קאָניאַק פון פלעשל, וואָס שוויק פלעגט שטענדיק טראָגן מיט זיך אין אַזעלכע פאַלן.

— דאָס איז אַ גוטער סימן, — האָט געזאָגט דער פעלד= קוראט אָטאָ קאַץ. — נעמט אַ טרונק און גיט זיך אַהיים. איך וועל דאָ שוין אַליין פאַרטיק ווערן. איך דאַרף נאָך היינט זין אַף דער פרישער לופט, מיר טוט עפעס דער קאָפּ ווי.

איז דער גאָטספּאָרכטיקער פעלד=קוראַט אַוועק אַהיים, און קאַץ, האָט ווי שטענדיק, אויסגעצייכנט אָפּגעריכט די צערעמאָניע.

די תפלה איז אַריבער אָן שום שטרויכלונג, אָנגענעם און פריילעך. די סאָלדאַטן זינען גענליבן זייער צופריידן.

צולעצט אַ קאָמאַנדע: „צו דער תּפלה זיך שטעלן". אַ וואָלקן שטויב — אוּן דער גראָער פּירעק פּוּן מוּנדירן האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אַף די קני פֿאַר לייטענאַנט וויטינגערם ספּאָרט־באָקאַל.

דער באָקאַל איז געווען אָנגעגאָסן ביזן ראַנד. אוּן די אַל־געמיינע מינוּנג פּוּן די, וואָס האָבן צוגעקוקט אוּן געזען, וואָס דער פּעלד־קוראַט טוט, איז געווען: „ער האָט אים טאַקע אויסגע־כליאָפּעט!"

די דאָזיקע הייליקע עבודה האָט זיך איבערגעחזרט צווי מאָל. דערנאָך: איבעראַנייס: „צו דער תּפלה זיך שטעלן!", דערנאָך דער הימן, די קאָמאַנדע: „אוֹפּמערקן, אָרדנען!" — אוּן אוועק צום וואָקזאַל.

— קלייבט צונויף אָט דעם גאַנצן רוּמל, — האָט דער פּעלד־קוראַט באַפוילן שוויקן,—בכדי מיר זאָלן קאָנען אָפּפירן אַלץ, וו׳ עס געהער אַהין.

זינען זי ווידער געפֿאָרן מיט זייער פּורמאַן אוּן האָבן ער־לעך אָפּגעגעבן אַלץ, וואָס זי האָבן געגומען, חוץ דעם פּלעשל קירכן־ווין.

אַז זי זינען געקוּמען אַהיים אוּן האָבן אָפּגעשיקט זייער פּורמאַן דעם שלימזל צום קרייז־שטאַב, ער זאָל אָפּנעמען דאָרט וואָס אים קוּמט פֿאַר עטלעכע שעה אַרומפֿאָרן, האָט שוויק זיך געוועגדט צום פּעלד־קוראַט:

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, הער פּעלד־קוראַט, צי מוּז דער באַהעלפּער געהערן צו דער זעלביקער אמונה, ווי דער וואָס ריכט אָף די תּפלה?

— אודאי, — האָט געענטפערט דער פּעלד־קוראַט, — אַניט איז די מעסע ניט גילטיק.

אויב אַזוי, הער פּעלד־קוראַט, איז דאָ געשען אַ גרוים פֿאַר־זען, — האָט געזאָגט שוויק, — וואָרום איך געהער ניט צו קיין אמונה. ווי מיר גייט ניט, איז דאָס אַף חידושים!

רעכטס אדער לינקס. וועל איך שטילערהייט א פיף טאן איין מאָל, וועט דאס הייסן רעכטס, ווען צווייי מאל — איז לינקס. איר זייט ניט קיין שרעקעדיקער?

— איך האב פאר גארנישט קיין מורא ניט, הער פעלד=קוראַט, אפילו צו זיין א באַהעלפער ביי א גייסטלעכן.

דער פעלד=קוראט איז געווען גערעכט, וועו ער האט נע=זאגט, אז דאס איז אלץ שטותערייי.

אלץ איז געגאנגען ווי א מזמור.

דעם פעלד=קוראַטס רעדע איז געווען זייער א קורצע.

— סאָלדאַטן! מיר האבן זיך צונויפגעקליבן, בכדי פאַרן אָפּפאָרן אפן שלאכט=פעלד אופצוהויבן אונדזערע הערצער צו גאָט, ער זאל אונדז שיינקען דעם נצחון און אפהיטן אונדז בשלום. איך וועל אייך לאַנג ניט פארהאלטן און ווינטש אייך כל טוב!

— פרייַ! — האט א קאָמאַנדיר געטאָן דער אַלטער פול=קאָווניק אפן לינקן פלאַנג.

די גאנצע צערעמאניע האט געדויערט סך הכל צען מינוט. און די וואס זיינען געשטאנען נאָענט זיינען געווען שטארק פאַר=וווּנדערט, וואס דער פעלד=קוראַט פלעגט בעת דער תפלה א מאָל א פיף טאָן.

שוויק האָט געפאָלגט די סיגנאלן, האָט זיך געדרייט פון רעכטס אף לינקס און פון לינקס אף רעכטס און האָט אלץ אי=בערגעחזרט איין און די זעלביקע פראַזע, וואָס ער האָט גע=ווּוסט.

אלע האָבן געקליבן נחת. די אָפיצערן, וואָס זיינען געשטאַ=נען ארום פולקאָווניק, האָבן דערציילט איינעם דעם אַנדערן אַנעקדאָטן, און אַזוי ארום איז אלץ געגאַנגען אין בעסטן סדר. צוויישן די פשוטע סאָלדאַטן האָט מען געקאָנט דאָ און דאָרטן הערן: »אַנו, לאָז מיר אויך אַ זופ טאָן.“

פון אלע ווינקעלעך זיינען אופגעשטיגט בלאָלעכע וואָלקנדלעך רויך צום הימל. אַז דער פולקאָווניק האָט אָנגעצונדן א סיגאר, האָבן אלע פארויכערט.

דערווייל האבן די מאַרש־ראָטעס אפן פלאץ געווארט אף זיי מיט אומגעדולד.

זיי האבן געמוזט לאַנג וואַרטן. וואַרום מען האט באַדאַרפט פריער בריינגען דעם ספּאָרט־באָקאַל פון לייטענאַנט וויטינגער, דערנאָך שיקן אין בראָשאָוונאָווער קלויסטער נאך די איבעריקע קירכן־כלים, דערין אויך א פלעשל קירכן־ווין פון דעם איז צו זען, אַז עס איז גאָר ניט אַזא פשוטע זאך אפצוריכטן א געזעגן־הפלה.

— נישקשה, ס׳וועט רעכט ווערן, — האט שוויק געזאָגט צום קוטשער.

און ער איז געווען גערעכט, וואַרום אז זיי זינען אפן פלאץ אָנגעקומען בין צו דער עסטראַדע מיט הילצערנע וועגטלעך און בין טישל, וו עס איז געווען אופגעשטעלט דער פעלד־אַלטאַר, האט זיך ארויסגעוויזן, אַז דער פעלד־קוראַט האט פאַרגעסן מיט־צונעמען א באַהעלפער.

געווינטלעך פלעגט ביי אים דינען פאַר א באַהעלפער אי־נער א פוסגייער־סאלדאט, אבער איצט האט מען אים געמאכט פאַר א טעלעפאָניסט און אוועקגעשיקט אפן פראנט.

— ס׳מאַכט ניט אוים, הער פעלד־קוראט, — האט דער־קלערט שוויק, — איך וועל דערמיט אויך פאַרטיק ווערן.

— פארשטייט איר דען צו העלפן בייַם דינסט?

— מיר איז קיין מאָל ניט אויסגעקומען, — האט שוויק געענטפערט, — נאר פאַרוואס זאלן מיר ניט פרווון? איצטער איז מלחמה, און אף מלחמה טוען מענטשן א סך זאכן, וואס עס האָט זיי פריער אפילו ניט געחלומט. איך מיין, אַז איך וועל קאַנען ענטפערן אף אייערע ברכות. און וויטער וועט, כ׳טראָכטן, ניט זיין שווער ארומצודרייען זיך ארום אייך, אופגיסן אייך די הענט, און איינגיסן איך ווין פון די כלים.

גוט האט געזאגט דער פעלד־קוראט, — אבער פאסט אוף, איר זאלט מיר ניט איינגיסן קיין וואסער. גלייכער איז, בכדי ניט צו האבן קיין טעות, אריינצוגיסן ווין אויך אין דער צוויטער כלי. איבעריקנס, וועל איך אייך געבן סימנים, וו איר האט צו גיין,

וויץ, און דער צווייטער — גאָטס פאַרטרעטער אַף דער ערד ביים מיליטער־רעסאָר.

דער וורשאָוויצער גייסטלעכער האט געטענעט, אַז אַ פעלד־אַלטאַר דאַרף ניט געפינען זיך אין אַ דיוואַן. דערוף האָט דער פעלד־קוראַט געענטפערט, אז נאך ווינציקער פאַסט ער זיך אריין אין קירך, ווו עס קומען נאָר ציווילע יאָלדן, נאָר על פי טעות קומט ער אַהין.

דערביי האָט נאָך שווייק אַריינגעשטעלט זיינע ווערטלעך, אַז עס איז קיין קונץ ניט אויסצופוצן אַן אָרימע קירך אַפן חשבון פון מיליטער־רעסאָר. דאָס וואָרט „אָרימע" האָט ער באַזונדערס אונטערגעשטריכן.

סוף כל סוף זיינען זיי אַוועק אין קליידער־צימער, און דאָרט האָט זיי דער גייסטלעכער אָפּגעגעבן דעם אַלטאַר און האָט פון זיי ארויסגענומען אַזאַ קוויטל:

„בזה באַשטעטיק איך, אַז איך האב געקראָגן צוריק דעם פעלד־אַלטאַר, וואָס איז צופעליק אַריינגעפאַלן אין וורשאָוויצער קירך. פעלד־קוראַט אָטאָ קאַץ".

דעם אזוי צוריקגעפונענעם פעלד־אלטאַר האט שווייק מיט מזל אריינגעפאַקט אין אַ עקיפאַזש און אַליין האָט ער זיך אַרופ־געזעצט ביים קוטשער אַף דער קעלניע. דער פעלד־קוראַט האָט זיך ברייט צעלייגט אין עקיפאַזש, מיט די פיס איבער דעם אַלטאַר.

שווייק האָט מיטן קוטשער פאַרפירט אַ שמועס וועגן דער מלחמה.

דער קוטשער האָט זיך אַרויסגעוויזן פאַר עפּעס אָנגעשטויסן אַף דער מלוכה. ער האָט געמאַכט אַזעלכע מאָדנע באַמערקונגען מכח די עסטרייכישע נצחונות, ווי אַ שטייגער: „האָבן זיי דאָס אייך אריינגעצימבלט אין סערביע!" וכדומה נאך אזעלכע. אַז זיי זיינען צוגעפאָרן צו דער פראָוויאַנט־וואך, האט מען ביי זיי גע־פרעגט, וואס זיי פירן.

— די הייליקע דריי־אייניקייט מיט דער בתולה מאַריא מיטן פעלד־קוראַט, — האט שווייק געענטפערט.

דאָך געקויפט נאָר אַ דיוואַן, און ניט קיין אַלטאַר, וואָס געהער צום מיליטער־רעסאָר. איר קאָנט גוט אַריינפאַלן פאַר אזאַ מעשה. דאָס גלייכסטע וואלט געווען, ווען איר גייט מיט אונדז צום היגן גייסטלעכן ער זאָל אָפּגעבן דאָס קרוינשע גוטס. א פעלד־אַלטאַר איז דאָך ניט קיין קאַץ און קיין אָניצע, מען זאָל עס קאָנען שיינ־קען, וועמען מען וויל.

דער אַלטער האָט געציטערט מיטן גאנצן גוף, און אַ צאָן אָן א צאָן האָט באַ אים געקלאַפּט.

— גלויבט מיר, איך האָב דאָך קיין שלעכטס נים גע־מיינט, — האָט ער פאַרזיכערט. — איך האָב נאָר געטראַכט, אַז דורך אזא נס קאָן איך העלפן אויספּוצן די אָרימע קירך אין וורשאָוויץ.

— יאָ, אַפן חשבון פון מיליטער־רעסאָר! — האָט שווייק זיך אָפּגערופן שאַרף. — זאָל אייך דער אויבערשטער אויסהיטן פון אַזעלכע נסים. אַ געוויסער פּיוואָנקאַ פון כאָטעבאָרזש האט אויך געמיינט, אַז עס א נס מן השמים, ווען ער האָט אַמאָל דערטאַפּט אַ שטריקל מיט אַ פרעמדער קו.

דער אומגליקלעכער אַלטער איז געווארן אין גאַנצן צע־טומלט פון אזעלכע רייד און האָט אופגעהערט אפילו צו פאַר־ענטפערן זיך. ער האט זיך געסטאַרעט וואָס גיכער זיך אָנצוטאָן און צו מאַכן אַ סוף צו דער געשיכטע.

דער וורשוויצער גייסטלעכער האָט נאך געשלאָפן. אופגע־כאַפּט זיך פון די קלעפּ אין טיר, האָט ער גענומען זידלען זיך, ווייל פון שלאָף האט ער געמיינט, אַז מען רופט אים זאָגן וידוי מיט אַ קראַנקען.

— וואָלטן, דוכט זיך, געקאָנט צוואַרטן מיט זייער וידוי, — האט ער ברוגז געבורטשעט, ארופציענדיק אף זיך די קליידער, — מוז מען דאס שטאַרבן דוקא אין דער רגע, ווען אַ מענטש איז נאר וואס איינגעשלאָפן? און דערנאָך גיי, מאָן ביי זיי איין דאָס געלט.

זיי האבן זיך באַגעגנט אין פאָרצימער. איינער דער פאַר־טרעטער פון גאָט צווישן דער ציווילער באַפעלקערונג אין וורשאָ־

ער איז אַ גוטער לויפער. איך האָב נאָך נעכטן מיט אים אָפּגע־
רעדט. איך בין אָבער אַ טיפש, וואָס איך ליג אליין אָפּ אַף
דער לעצטער מינוט. און פּאַרוואָס האָב איך, אידיאָט אַזוינער ניט
אָנגעשטויסן זיך אַ קוק צו טאָן אין דיוואַן.

— איך האַלט, אז מיר דארפן פּאָרט ניט אַנדערש אויס־
געפּינען דעם דאָזיקן פּעלד־אַלטאַר, — האָט שוויק ווידער גע־
טענטערט דאָס זיניקע. — צייט איז נאָך פּאַראַן גענוג. איך וועל
נאָר אָנטאָן דעם מונדיר און אויסטרינקען נאָך אַ גלעזל גראָג.

צוליעצט האבן זיי זיך געלאָזט אין וועג אַריין. אונטער־
וועגנס האָט דער פּעלד־קוראַט דערציילט שוויקן, אַז ער האָט
נעכטן געוווּנען אין קאָרטן א הויפן געלט, און אויב עס וועט
אלצדינג אַראָפּ גוט, וועט מען קאָנען אויסליזן פון לאָמפּאַרד די
פּיאַנאָ.

ביי דער פרוי פונם הענדלער זינען זיי געוואָר געוואָרן
דעם אַדרעס פונם לערער אין ורשאָוויץ, וואָס אים האָט איצט
געהערט דער דיוואַן. אַהין זינען זיי געגאַנגען צו פוס, וויל דער
פּעלד־קוראַט האָט דערקלערט, אַז ער מוז זיך דורכשפּאַצירן אַף
דער פרישער לופט, בכדי זיך א ביסל אויסצוטשוכען.

געקומען אין ורשאָוויץ צום לערער, אַן עלטערן מענטשן,
האָבן זיי זיך דערוווסט ניט קיין געשמאַקע נייס. וואָרום דער לע־
רער, וואָס איז געווען אַ פרומער מאַן, אַז ער האָט געפונען אין
דיוואַן דעם אַלטאַר האָט ער געגלויבט, אַז דאָס איז א נס מן
השמים, און האָט אַוועקגעשאָנקען דעם אַלטאַר דער קירך אין
ורשאָוויץ, בהתנאי אַז אַף דער הינטערשטער זייט פון אַלטאַר זאָל
זיין אַן אופשריפט: »די דאָזיקע מתנה האט מנדב געווען פון
גאָטס כבוד וועגן הער קאָלאַרזשיק, אן אויסגעדינטער לערער אין
יאָר פון האַר 1914«.

— דאָס געפעלט מיר גאָר ניט, — האט געוואָגט דער
פּעלד־קוראט. — אַ זאַך, וואָס געהערט ניט אייך, האָט איר בא־
דאַרפט אָפּגעבן דער פּאָליציי, אָבער ניט עפּעס א ליאדע קירך.

— דער דאָזיקער נס מן השמים, — האָט שוויק מוסיף
געווען פון זיך, — קאָן אייך נאָך דערגיין די יאָרן. איר האָט

אזוי שטארק, אז אויב מען פאלט אריין נאך אזא טרונק אין ים, זאל מען קאנען אריבערשווימען דעם לאַמאַנש=קאַנאַל. ווארום נאך א שוואכן גראָג טרינקט מען זיך, ווי א בלינד הינטל.

— נאך אזא גראג, שווייק, וועט די געזעגן=תפלה ביי אונדז אראָפּ ווי געשמירט, האט דער פעלד=קוראַט ארויסגעזאגט זיין מיינונג. — מיר דוכט, אז מען וואלט פריער באדארפט זאגן עטלעכע ווערטער. אזא תפלה איז דאך ניט קיין שטות, ווי די מעסע אין דער מיליטער=טורמע. ביי אזא פייערלעכער געלעגנהייט דארף מען זיך האלטן פעסט. א פעלד=אַלטאַר האבן מיר. פאר=שטייט איר, אזא קעשענע=אַלטאר, וואס לייגט זיך צונויף. הייליקע מוטער! — האט ער זיך מיט א מאל געכאפט פארן קאָפּ. שווייק, מיר זיינען דאך ביידע אייזלען! ווייסט איר, ווו אָט דער פעלד=אַלטאַר איז ביי מיר געווען באהאלטן? אין דיוואן, וואס מיר האבן פארקניעט.

—ט—יאָ, דאָס איז אַ ביטערע מעשה, הער פעלד=קוראַט, — האָט זיך אָפּגערופן שווייק. — אמת, איך קען אים, דעם דאָזיקן הענדלער מיט געניצטע מעבל. נאָר גראָד נעכטן האב איך באַ=געגנט זיין ווייב און בין געוואָר געוואָרן, אַז ער האָט זיך אַוועק=געזעצט עפּעס איבער אַ שליממזלדיקן געגנבעטן אַלמער, און אַז אונדזער דיוואן געפינט זיך ביי אַ לערער אין וורשאָוויץ. א צרה מיטן דאזיקן פעלד=אַלטאַר! גלייכער פון אַלץ איז אויסטרינקען דעם גראָג און גיין אים זוכן, וואָרום מיר דוכט, אַז אָן אַ פעלד=אַלטאַר קאָן מען דאָך די תפלה ניט אָפּריכטן.

— אין דער אמתן, אונדז פעלט נאָר דער פעלד=אַלטאַר, — האָט דער פעלד=קוראַט אָפּגעזיפצט ביטער. — אַלץ איז שוין צוגעגרייט אפן פּלאַץ. די טשעסלערס האָבן אויסגעבויט אַן עס=טראַדע. אַ גאָבן=האַלטער גיט מען אונדז פון ברזשעוונאָוו. אַ שאָל דאַרף איך האָבן אַן אייגענע, נאָר האלט — ווו איז זי?...

ער האָט זיך פאַרקלערט.

— לאָמיר זאָגן, איך האָב זי אָנגעוואָרן. דעמאָלט וועלן מיר קריגן דעם ספּאָרט=באָקאַל פון לייטענאַנט וויטינגער פון 75=טן פולק. ער האָט אים אַמאָל געוווּנען ווי אַ פריז ביים לויפן.

קלאָם און איך פלעג מאכן פאר דיר די גריכישע ארבעטן? איר האט נאך געהאט אן אייגענע ווילע אין זבראָסלאַוו, און איר זייט געפארן אהין מיט א דאַמפער איבער דער מאלדאַווע. וווּסט איר, וואס דאס איז מאָלדאַווע?

שווייק האט אים געגויט אויסצוטאן די שטיוול. דער פעלד־קוראט האט געפאלגט, ער האט אבער דערקלערט א פרא־טעסט פאר עמיצן.

— איר זעט, מיינע הערן, — האט ער געזעדט צום אַל־מער, — ווי אזוי מיינע קרובים באגייען זיך מיט מיר?

— איך ווייל מיינע קרובים ניט קענען! — האט ער דער־קלערט אנטשלאָסן, אריינגעפאקט זיך אין בעט. — איך זאל אפילו דארפן דערזען הימל און ערד — איך ווייל זיי ניט קענען!

באלד האט זיך געלאזט הערן דעם פעלד־קוראטס כראָפען.

11

שווייק ריכט אָפּ מיטן פעלד־קוראָט א געזעגן־תפלה.

איין מאל אין דער פרי האט דער פעלד־קוראט אופגע־וועקט שווייקן מיט די ווערטער:

— מארגן פאָרן מיר אפריכטן א געזעגן־תפלה. קאָכט אוף שווארצע קאווע מיט ראָם. אדער נאך בעסער. קאכט אָפּ א גוטן גראָג!

האט שווייק אפגעקאכט א גראָג אן אויסנאם, וואס איז ge־וועזן בעסער פארן גראג פון אלטע מאטראסן. אזא גראָג וואלטן געמעגט טרינקען אפילו פּיראטן פון אַכצענטן יארהונדערט און וואלטן אויך געווען צופריידן.

פעלד־קוראט אָטאָ קאַץ איז געווען אין התפעלות.

— וו האט איר זיך אויסגעלערנט קאכן אזא חיות? — האט ער געפרעגט.

— אין ברעמען, וו מיר האט זיך געטראפן צו זיין מיט עטלעכע יאר צוריק, — האט געענטפערט שווייק, — בין א פארשפורטן מאטראָס, וואס האט געהאלטן, אז גראָג באַדאַרף זיין

האט דער פעלד־קוראט א מאך געטאן מיטן האנט, ווי א פארלארענער, און אין א ווילע ארום האט מען די פיאנע שוין נעלאדן אף א פור.

אז שוויק איז געקומען צוריק פון לאמבארד, האט ער גע־פונען דעם פעלד־קוראט פאר אן אפן פלעשל נום־בראנפן. ער איז געיוען ברוגז ביז גאר, ווייל צו ווארימעם האט מען אים דער־לאנגט א ניט גוט דורכגעבראטענעם שניצל.

דער פעלד־קוראט איז שוין ווידער געווען שבור. ער האט געמאלדן שוויקן, אז פון מארגן אן הויבט ער אן א ניי לעבן, — כלאיבען בראנפן איז א מיאוסער מאטעריאליום. מען מוז פירן א גייסטיק לעבן!

ער האט אזוי אפפילאזאפירט ביז א האלב שעה. אז ער האט געעפנט דאס דריטע פלעשל, איז געקומען דער הענדלער מיט געניצטע מעבל, און דער פעלד־קוראט האט בחצי חנם פאר־האנדלט דעם דיוואן. דערנאך דאט ער אים געבעטן אויסטרינקען אין קאמפאניע און האט שטארק פאראיבל געהאט, אז יענער האט זיך אפגעזאגט מיטן אויסרייד, אז ער מוז נאך קויפן אין אן ארט א נאכט־טישל.

— א שאד, וואס איך האב ניט אזא טישל, — האט דער פעלד־קוראט באדויערט. — — א מענטש קאן קיינמאל ניט פאר־אויסזען, וואס עס קאן אים אמאל צוניץ קומען.

אז דער הענדלער איז אוועק, האט דער פעלד־קוראט פאר־פירט א לאנגען שמועס מיט שוויקן און האט מיט אים צוזאמען מעשה גוטער ברודער אויסגעטרונקען נאך א פלעשל.

שפעט ביי נאכט איז דער פעלד־קוראט שוין געווען אין זיין נעכטיקן צושטאנד. דעמאלט האט שוויק א זאג געטאן צו זיין בעל־הבית:

— א סוף, מיר איז דאס שוין דערעסן. איצט ארייז אין בעט און שלאף זיך אויס, פארשטייסט?

—איך גיי, טייערינקער, איך גיי, ווי דען אנדערש! — האט דער פעלד־קוראט געטענצט, קוים געפלעטשעט מיט דער צונג. — אבער געדיינקסטו, ווי מיר זיינען געגאנגען ביידע אין פינפטן

איך זאל עפּעס צוטראַכטן, און איך האב קיין אנדער זאך ניט געקאנט אויסטראכטן.

— א פיינע מעשה האט איר דא פארקאכט, שווייק, — האט דער פעלד=קוראַט אפּגעזיפצט און גענומען שפּרייזן איבערן צימער, געכאַפּט זיך פאַרן קאָפּ. — ס'וועט זיין ניט קיין שלעכטער סקאנדאַל!... און מיר טוט וויי דער קאָ—אָ—אָפּ!

—איך האב שוין געוואלט אפּטאָן איין מאָל אַ זאַך, האט שווייק זיך פארענטפערט. — א באַפעל איז דאך אַ באַפעל. איך האב אויסגעפירט אלץ; וואס מען האט באַדארפט... און, חוץ דעם, האָב איך געמוזט נאך עפּעס צוקלערן. יאָ. נאך וואס, אין פאָר=צימער ווארטן מענטשן אף דער פּיאַנאָ. איך האב געבראכט מענטשן, זיי זאלן זי אפּטראגן אין לאמבאַרד, הער פעלד=קוראַט. עס וועט גאר ניט זיין אזוי שלעכט, ווען מען וועט צונעמען די פּיאַנאָ. דא וועט זיין מער ארט, און מיר וועלן האבן מער געלט. און עטלעכע טעג קאָנען מיר לעבן רואיק. און אז דער בעל=הבית וועט פרעגן, וואס מיר האבן בדעה צו טאן מיט דער פּיאַנאָ, וועל איך זאגן, אז עס האבן זיך צעריסן די סטרונעס, און מיר שיקן איר אוועק אין פאבריק פאַרריכטן. דער שווייצער=קע האב איך דאס שוין געזאגט, בכדי זי זאל עפּעס ניט חושד זיין, אז מען וועט ארויסטראגן די פּיאַנאָ. איך האב שוין א קונה אפן דיוואַן אויך. דאס איז מיינער א באקאנטער הענדלער פון געניצטע מעבל. ער וועט קומען נאך מיטאק. איצט צאלט מען גוט געלט פאַר א לעדערנעס דיוואַן.

— מער האט איר גארנישט אפּגעטאן, שווייק? — האט דער פעלד=קוראט געפרעגט פאריאושט און געכאפּט זיך פארן קאָפּ.

— יאָ, הער פעלד=קוראט, איך האב נאך געקויפט אזא נוס=בראָנפן, ווי ביים קאפּיטאַן שנאַבל, ניט צוויי פלעשלעך, נאר פינף, עס זאל קלעקן אף ליינגער. ערלויבט איצטער צו נעמען זיך פאר דער פּיאַנאָ, ביז מען וועט פארמאכן דעם לאָמבאַרד.

וואָס עס וויל. איך וועל אלעמען אנשרייבן מיט אייך עטלעכע שורות. און סטאַרעט זיך עפּעס וואס צו פּועלן. זאגט זיי, אז איך בין אָרים ווי טיטוס. מיט איין ווארט, טראכט אויס, וואס איר ווילט, נאר קומט ניט אהיים מיט ליידיקע הענט, א ניט וועל איך אייך אוועקשיקן אפן פראָנט. פרעגט קאַפּיטאן שנאַבל, ווו ער קויפט דעם נוס=בראָנפן און קויפט צוויי פלעשלעך.

שווייק האט אויסגעפירט זיין שליחות אפן בעסטן אויפן. זיין תמימות און זיין ערלעכער אפענער פּנים האבן אים פאר=שאפט צוטרוי אומעטום: מען האט אים געגלויבט אַפן ווארט, אַז אַלץ, וואס ער זאָגט, איז דער ריינער אמת.

שווייק האט געהאלטן, אז עס ניט כדאי צו דערציילן ניט ביים קאפּיטאַן שנאַבל און ניט ביים קאפּיטאן פישער און ניט ביים לייטענאַנט מאַלער, אז דער פעלד=קוראַט באַדאַרף איינצאלן פו=ראַזש=געלט פארן פערד. ער האָט געבעטן געלט אף דעם סמך, וואס דער פעלד=קוראט איז ניט אנדערש מחויב צו באַצאָלן אלי=מענטן. און ער האט אומעטום געקראגן געלט.

אז ער איז געקומען צוריק מעשה העלד און האט גע=בראכט גאנצע דריי הונדערט קרוינען, איז דער פעלד=קוראַט, וואס האט בינתים באוויזן זיך איינצוואשן און איבערצוטאן, געווען שטארק פארחידושט.

— איך האב שוין גענומען אלץ מיט א מאל, — האט שווייק דערקלערט, — בכדי מיר זאלן מארגן צי איבערמאָרגן ניט דארפן ווידער אמאל ברעכן זיך דעם קאָפּ מכח געלט. אלץ איז אראָפּ, אז מען דארף ניט בעסער. נאר פארן קאַפּיטאן שנאַבל האב איך געמוזט פאלן אף די קני. אָט דאס איז א חיה רעה! נאר אז איך האב אים געזאגט, אז מיר מוזן צאָלן אַלימענטן...

— אלימענטן? — האט דער פעלד=קוראט איבערגעחזרט דערשראקן.

— נו, יאָ, אַלימענטן, הער פעלד=קוראַט, וואס מען צאלט די מיידלעך, אָפּטריט=געלט. איר האט מיר דאך אליין געזאגט,

צער וואָך. עס האָט זיך אים פאַרדרייט אַ שטריקעלע, ווי עס פלעגט זאגן דער אלטער פעלדוועבל ביי אונדז אין 91־טן פולק.

דער פעלד־קוראַט האָט געמוזט עפעס אויסטרינקען אַפן ניכטערן הארצן, און אים איז געווען אנגעזאלצן אף דער נשמה. ער האט זיך געקלאָגט:

— וואלט איך כאָטש געטרונקען אייעלע משקאות, א שטיגער, אַראַק, מאַראַסקינאָ אָדער קאָניאַק. האָב איך אָבער נעכטן געזופט פשוטע בראָנפן. איך חידוש זיך אַליין, ווי האָב איך דאָס געקאָנט טרינקען אַזא אַשפה. אַ טעם האָט דאָס חלשות! וואָלט דאָס געווען כאָטש ווישניק! קלערן דאָס מענטשן אויס כל־ערלי חזירי און זשליאָקן דאָס ווי וואַסער! הערט איר, ווי איך בין הייזעריק? בראָנפן איז דאָך סם המות!—האָט ער געפסקעט. — פארשטייט זיך, ווען עס איז ניט געמאכט אין אַ גוטער ברענערייי, ווען עס איז פאַלסיפיצירט. עס איז די מעשה פונקט ווי מיט ראָם. א גוטער ראָם איז א גרויסע זעלטנהייט! אָ, ווען מען וואלט גע־קאנט דערקאַושען נום־בראָנפן! — האָט ער אָפגעזופצט נאָך אַ קליינער פויזע. — דעמאָלט וואלט איך זיך באַלד אָפגעחיותט. אַזא נום־בראנפן, ווי איך האָב געטרונקען בא קאַפיטאַן שנאבל.

און ער האָט געגומען זוכן ביי זיך אין די קעשענעס און אריינגעקוקט אין טיסטערל.

— איך האָב סך הכל זעקס און דרייסיק קרייצער. וואָס וועט זיין, אַז איך וועל פארקויפן דעם דיוואַן? דעם בעל־הבית וועל איך זאָגן, אז איך האב אים פארדונגען אַ חבר, אָדער אז מען האט אים אוועקגענבעט. ניין, זאל דער דיוואַן בלייבן. איך וועל איך גאר שיקן צו קאפיטאַן שנאבל, ער זאל מיר אנטלייען הונ־דערט קרוין. ער האט גראָד אייערנעכטן געווונען אין קאָרטן. אויב איר וועט דאָרטן גארנישט פועלן, וועט איר גיין קיין ארשאָוויץ אין דער קאַוארמע צום לייטענאַנט מאַלער. אויב ס׳וועט דאָרט פלאַצן, זאלט איר גיין קיין הראַרשין צו קאַפיטאַן פישער. דעם זאָלט איר זאָגן: אַז איך מוז באַצאָלן פוראַוש־געלט פאר מיין פערד, און אז איך האב דאס פארשבורט. אויב אונדז וועט מיט דעם אויך ניט אָפגילטן, וועלן מיר פאַרמשכונען די פיאַנאָ, זאָל זיין

כּל סוף איז ער אַנטשלאָפן געוואָרן מיט דער פּאָדערונג, אַז מען זאָל אים אָנערקענען פּאַר אַ מענטשן, וואָס האָט די זעלבע וועדע, וואָס אַ חזיר.

* * *

אַז שוויק איז אַף מאָרגן אין דער פרי אַריינגעקומען אין דעם פּעלד־קוראַטס צימער, האָט ער אים געפונען ליגנדיק אַפן דיוואַן. דער קאָפּ האָט זיך אים געשפּאָלטן פון דעם נעכטיקן שכּרון, און ער איז געווען אין זייער אַ געדריקטער שטימונג.

— איך קאָן זיך ניט דערמאָנען, — האָט ער אַרויסגעזעדט, — ווי אַזוי בין איך דאָס אַריבער פון בעט אַפן דיוואַן.

— איר זייט דאָרט גאָר ניט געווען. באַלד, ווי איר זייט נעקומען, האָב איך אייך אַוועקגעלייגט אַפן דיוואַן, וואָרום וויטער האָב איך מער קיין כּח ניט געהאט.

— וואס האָב איך דען אָפּגעטאָן? און בכלל צי האָב איך עפּעס אָפּגעטאָן? אפשר בין איך געווען שכּור?

— שייך צו זאָגן שכּור! — האָט זיך אָפּגערופן שוויק, — ווי לוט, הער פּעלד־קוראט. איך מיין, עס וואָלט אייך ניט גענאַדט זיך אַרומצווואַשן און אויבערטאָן זיך.

— איך שפּיר זיך אַזוי, ווי מען וואָלט מיך האבן אָנגעשלאָגן, — האָט געקרעכצט דער פּעלד־קוראַט. — און דערנאָך שטאַרב איך אַוועק א טרונק! זאָגט נאָר, האב איך נעכטן ניט גענשלאגן זיך מיט עמיצן?

— ניין, דאָס גראָד ניט, הער פּעלד־קוראַט. און דאָס, וואָס אייך דאָרשט איצט, קומט דאָס פון אייער נעכטיקן דאָרשט. דערפון ווערט מען אַזוי גרינג ניט פטור. איך האָב געקאָנט א סטאָליער, האט ער זיך אַיין מאָל אָנגעמרונקען ערב ניי־יאָר 1910. און דעם טאָג פון ניי־יאָר פון פרי אָן האָט אים אַזוי געפיניקט דער דאָרשט, אַון אים איז געווען אזוי ניט גוט, אַז ער האָט געקויפט אַ הערינג און האָט ווידער געכאַפט א טרונק. און אזוי איז אַוועק שוין איבער פיר יאר, און קיינער קאָן אים ניט העלפן, וואָרום נאָך שבת קויפט ער זיך אָן הערינג אף א גאַנ־

— וואָס האָבן מיר היינט: מאָנטיק אָדער פרייטיק? און דערנאָך האָט ער געוואָלט וויסן, צי עס איז איצט דעצעמבער אָדער יוני, און בכלל געשטעלט מאָדנע שאלות:

— זיט איר אַ חתונה געהאַטער? האָט איר ליב שווייצער קעז? ביי אייך אין שטוב זינען געווען וואַנצן?

און ער האָט געמומען דערציילן פאַרשיידענע מעשיות וועגן זיך און מיט אַ מאָל האָט ער געוואָלט גאָר אַרומנעמען שווייקן:

— מיר דאַכט, אַז מיר זינען געגאַנגען בײדע אין איין שולע, אַלטער פריינט, ווי בײסטו אויסגעוואַקסן זינט דעמאָלט! איצט מאַכט די פרייד פון דער באַגעגעניש מיך פאַרגעסן אַלע מיינע צרות.

דערנאָך האָט ער זיך אַראָפגעלאָזט אַף די קני און געמומען זאָגן אַ תפלה.

אַז מען איז געבליבן שטיין נעבן זיין ווויגונג, איז געווען שווער אים אַראָפצושלעפן פון עקיפאָוש.

— מיר זינען נאָך ניט אָנגעקומען! — האָט ער געוואָלדעווועט. — ראַטעווועט! זי ווילן מיך אַוועקרויבן! איך מוז ווייטער פאָרן!

איבער געוואָלד האָט מען אים אַראָפגעשלעפט פון וואָגן, אַרופגעשלעפט די טרעפ און אין צימער האָט מען אים אַוועקגעלייגט אפן דיוואַן, ווי אַ זאַך.

קוים מיט צרות האָט דער פורמאן אויסגעזוכט ביי אים אין קעשענע אַ פאפירל פון פינף קרון, וואס ער האָט זיך צוגענומען פאַר פורגעלט.

מיט גרויסע צרות איז דער פעלה-קוראַט אַיינגעשלאָפן. ער האָט ניט געקאנט אינרוען — עפעס האָבן אים זיך כסדר געפאָמבלט פאַרשיידענע פלענער. ער האָט געוואָלט שפילן פיאָנאָ, אוועקגיין אין מאַנץ-קלאַס און לערנען זיך בראָטן פיש.

דערנאָך האָט ער צוגעזאָגט שווייקן, אַז ער וועט אים געבן פאַר אַ וויב זיין שוועסטער, וואָס ער האָט גאָר ניט געהאַט. ער האָט געוואלט, אַז שווייק זאָל אים אַריבערטראָגן אין בעט. סוף

— צוויי!

— מיטן גרעסטן כבוד!

דער פעלד־קוראַט האָט אַפן קול געציילט די פרעשק, וואָס שווייק האָט אים אַראָפּגעלאָזן, און האָט געקוואָלן.

— עך, פ־פ־פיין! — האָט ער אויסגערופן. — דאָס איז גוט פאַרן מאָגן, העלפט דער פאַרדייאונג. גיט מיר, זייט אזוי גוט, נאָך אַמאָל איבער די פיסקעס.

— א שיינעם דאַנק! — האָט ער געזאָגט, אַז שווייק האָט תיכף געטאָן זיין באַגער. — איבער גענוג! צערייסט מיר נאָך די וועסט, זייט אזוי גוט.

און ער האָט גענומען אויסדריקן די משונהדיקסטע פאַר־לאַנגען. אים האָט זיך פאַרוואָלט, אַ שטייגער, אַז שווייק זאָל אים אָפּרייסן אַ פוס, דערשטיקן אים, ארומשניידן אים די נעגל און אויסרייסן די פאָדערשטע ציין.

דערנאָך האָט ער גענומען ריידן וועגן פערד־געלאַף, נאָר איז באַלד אַריבער צום באַלעט, אָבער אויך דאָ האָט ער זיך ניט לאַנג פאַרהאַלטן.

— טאַנצט איר טשאַרדאַש? — האָט ער געפרעגט שווייקן.

— און בערן־טאַנץ? אָט אַזוי...

ער האָט געוואָלט זיך אַ האָצקע טאָן, נאָר ער איז אַני־דערגעפאַלן אַף שווייקן, וואָס האט אים מכבד געווען מיט אַ פאָר סטוסאַקעס אין זייט און האָט אים ווידער אַוועקגעזעצט.

— איך וויל עפּעס, — האָט זיך צעשריען דער פעלד־קוראַט, נאָר איך ווייס ניט וואָס! ווייסט איר ניט, וואָס איך וויל? — איבעריקנס, וואָס גייט מיך אָן, וואָס איך וויל, — האָט ער מוסיף געווען ערנסט, אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. — און אייך, מיין הער, גייט דאָס אויך ניט אָן. איך קען אייך ניט. ווי סמייעט איר צו קוקן אַף מיר אַזוי חוצפּהדיק!

אַף אַ ווילע איז ער געוואָרן גאָר האָפערדיק און האָט געפרוווט אַראָפּשלעפּן שווייקן פון זיין פּלאַץ.

אַז שווייק האָט אים אַיינגעשטילט, באַוויזן, אַז ער האָט מער כח, האָט דער פעלד־קוראַט געפרעגט:

די נאַנצע צייט איז שוויק זיך באַגאַנגען מיטן פעלד־קוראַט שטרייַנג ביז גאָר...

נאָר איינמאָל האָט ער געמאַכט אַ פרוו. ארויסצושפרינגען פון עקיפאַזש מיט דער טענה, אַז ער וויל וויטער ניט פאָרן, ווייל ער וויים, אַז אנשטאָט בודויים וועלן זיי קומען קיין באָדענ־באַך. אין איין רגע האָט שוויק אים איינגעשטילט און געצוווּנגען אים צו בלייבן ויצן אַף זיין אָרט און ניט אויצושלאָפן. דערבי האָט ער אין אים איידל און צאַרט אריינגעטענעט:

— ניט שלאָפן, נבלה!

דער פעלד־קוראַט איז ווידער אריינגעפאַלן אין מרה־שחורה און האָט זיך שיער ניט צעוויינט.

— איך בין אייניקער אַליין אַף דער וויסער וועלט, ברי־דערלעך! — האָט ער געכליפעט. — האָט זשע רחמנות אף מיר!

— א סוף, טומל ניט, — האָט שוויק אַריינגעטענעט, — הער אוף, א ניט וועלן אַלע זאָגן, דו ביסט שכור.

— איך האָב קיין קאַפּעלע אין מויל ניט געהאַט, חבר, — האָט געענטפערט דער פעלד־קוראַט, — איך בין גאָר ניכטער.

פלוצים איז ער אופגעשטאַנען און האָט אָפּגעגעבן כבוד מיליטעריש.

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער פולקאָווניק, איך בין שכור. איך בין אַ חזיר! — האָט ער וויטער געריידט מיט אופריכטיקן יאוש.

און געוועדט צו שוויקן, האָט ער ענומען בעטן זיך רחמים:

— וואַרפט מיך אַרויס פון אַוטאָמאָביל! צוליב וואָס נעמט איר מיך מיט? נו, פאַרוואָס ווילט איר ניט מיך ארויסוואַרפן צו אַלע טייוואָלים? גלויבט מיר, עס וועט מיר גאָרנישט געשען.

— אַך, גוטער הער, — האָט ער ענומען בעטן זיך, — מיערער פריינט, גיט מיר אַ פראַשק.

— איינעם אָדער צוויי? — האָט געפרעגט שוויק.

— עס וויל ניט ברענען, — האָט ער געזאָגט, נאָכדעם ווי ער האָט אויסגעבראַכט אַ גאַנץ פודעלע שוועבעלעך. — דאָס בלאָזט איר מיר אַלץ אויס.

נאָר ער האָט ווידער פאַרלאָרן דעם פאָדים און האָט זיך צעלאַכט:

— אָט אַ שפּאַס, מיר זיינען איינע אַליין אין טראַמוואי. ניט אמת, קאָלעגע?

און האָט געזומען זוכן אין די קעשענעס און אַ געשריי געטאָן:

— איך האָב פאַרלאָרן מיין בילעט. האַלט, האַלט, איך מוז געפינען מיין בילעט.

דערנאָך מיט הכנעה אַ מאָך געטאָן מיט דער האַנט.

— אַלץ איינס, פאָר ווייטער...

צולעצט האָט ער געזומען באַלעבאָטשן גאָר וואָס איינס צום צענטן קומט ניט:

— על פּי רוב... יאָ, אַלץ אין אָרדענונג... בכל אופן... נייַן, אַ גרויסער טעות... אפן צווייטן גאָרן... נעכטיקע טעג... גלויבט מיר, מאַדאָם, עס רעדט זיך ניט ווענן מיר, נאָר ווענן אייך... קעלנער, די רעכענונג... איך בין בגילופין...

פון האַלבן דרעמל האָט ער געזומען האַמפערן זיך מיט עמיצן, וואָס האָט כלומרשט אים ניט געוואָלט לאָזן זיצן בײַם פענצטער אין רעסטאָראַן. און פלוצים האָט אים גאָר געזומען אויסווייזן, אַז ער פאָרט אין אַ וואַגאָן פון אייזנבאַן־צוג, און ער האָט געזומען אויסרופן די סטאַנציעס. אַראָפּגעוואָרפן אפן ברוק זיין נאָז־טיכל און געזומען פאָדערן, מען זאָל אָפּשטעלן דעם צוג, ווייל ער האָט פאַרלאָרן זיין באַגאַזש. דערנאָך האָט ער דער־צײלט:

— אין בודוויס איז געווען אַ פּיקלער... האָט ער חתונה געהאַט... איבער אַ יאָר איז ער געשטאָרבן... איז דאָס ניט אַ פּינער אַנעקדאָט?

און האָט זיך צעלאַכט ווי אַ מטורף.

לעך געגאַנגען אָנגעטאָן ציווייל) האָט עמיצער געהאַט בײ אים צוגענומען און אַוועקגעטראָגן.

שוויק האָט אים פֿונאַנדערגעשטורכעט און מיט רער הילף פֿון פֿורמאַן אים אַרײַנגעזעצט אין עקיפּאַזש. דאָרט איז דער פּעלד־קוראַט אינגאַנצן צעגאַנגען. שוויקן האָט ער געהאַלטן פֿאַרן פֿולקאָוויניק יוסט, דעם קאָמאַנדיר פֿון 75־טן פֿוסגייער־פֿולק, און האָט עטלעכע מאָל נאָכאַנאַנד איבערגעחזרט:

— האָב קיין פֿאַראיבל ניט, טייערער חבר, וואָס איך רוץ דיך! איך בין דאָך אַ חזיר!

אַ ווילע האָט געקאָנט אויסווייזן, אַז פֿון דער טרייסלעניש אין עקיפּאַזש איז ער אַביסל געקומען צו זיך, ער האָט זיך אוועקגעזעצט גראָד און גענומען אונטערברומען עפּעס אַ לידל. נאָר באַלד האָט ער זיך ווידער אָפּגעלאָזט און גענומען רײדן פֿון ווע.

— וועסטו איינזיצן? — האָט שוויק אַף אים אָנגעשריען, בעת ער האָט גענומען קריכן מיט די פּיס אפֿן בינקל. — ניט מײן, אַז איך וועל דיך ניט קאָנען אויסלערנען היטן אָרדע־נונג...

האָט רער פּעלד־קוראַט מרה־שחורהדיק אונטערגעשפּאַרט דעם קאָפּ מיט די הענט און גענומען זינגען: „קיינער האָט מיך ניט ליב"... נאָר באַלד האָט ער אופּגעהערט זינגען און גע־זאָגט:

— האָט קיין פֿאַראיבל ניט, מײן טייערער, איר זײט אַן אידיאָט! איך מעג זינגען, וואָס מיר ווילט זיך.

ער האָט, קענטיק, געוואָלט אויספּיפֿן עפּעס א ניגון, אָבער אנשטאָט דעם איז פֿון זינע ליפּן אַראָפּ אַזא הויכער „טפֿרררר", אַז רער עקיפּאַזש איז געבליבן שטיין.

לויט שוויקס פֿאָרשלאָג זינען זי ווײטער געפֿאָרן, און דער פּעלד־קוראַט האָט גענומען אָנצינדן זין בורשטינענעם ציגאַרן־שפּיץ.

מוסיף געווען מיט דער אָפּנהאַרציקייט פּון אַ שבּור. — לאָזט מיך, מיין הער, איך בין מיט אייך ניט באַקאַנט.

דער קאַמף האָט זיך געענדיקט מיט שוויקס נצחון. ער האָט דעם פּעלד־קוראַט אראָפּגעשלעפּט אַראָפּ די טרעפּ אין דעם וועסטיבּול. דאָרט האָט דער פּעלד־קוראַט ווידער זיך איינגעשפּארט: ער ווייל ניט אַרויס אַפּן גאַס.

— איך בין מיט אייך ניט באַקאַנט, מיין הער, — האָט ער כסדר געטענעט צו שוויקן. — איר קענט דען איינעם אַן אָטאָ קאַץ. דאָס בין איך.

האָט שוויק אַוועקגעוואָרפן אַלע כּבודים און האָט זיך צו־רעדט מיטן פּעלד־קוראַט מעשה גוטער ברודער.

— לאָז, זאָג אין דיר, — האָט ער געשריען, — אַניט קריגסטו אין די ציין... אַהיים, און אן עק! אוים רייד!

האָט דער פּעלד־קוראַט אָפּגעלאָזן די טיר און האָט זיך אָנגעשפּאַרט אף שוויקן.

— נו, מילא, לאָמיר גיין. נאָר צו „שוכאַ" גיי איך ניט: איך בין דאָרט געבליבן שולדיק.

שוויק האָט אים אַרויסגעשטופּט אַפּן גאַס און געגומען שלעפּן אים איבערן טראָטוּאַר אַהיים.

— ווער איז דער? — האָט אַ פּאַרבייגייער געפרעגט.

— דאָס איז מיין ברודערקע, — האָט שוויק געענטפערט. — ער איז געקומען אף אורלאָפּ מיך געוואָר ווערן און האָט זיך אָנגעטרונקען פּאַר שמחה, וויל ער האָט געמיינט, אַז איך בין געשטאָרבן.

נעבן אָרט, וווּ עס שטייען די דראָשקעס, האָט שוויק אַוועקגעזעצט דעם פּעלד־קוראַט נעבן וואַנט און איז אַוועק באַ־דינגען זיך אַ פורל אָפּצופירן דעם בעל־הבית זיינעם אַהיים.

נאָך לאַנגע דינגענישן האָט אין פורמאַן מסכּים געווען אָפּצופירן דעם פּעלד־קוראַט.

אַז שוויק האָט זיך אומגעקערט צוריק, האָט ער געפונען דעם פּעלד־קוראַט ווידער שלאָפנדיק. זיין הוט (ער איז געווינט־

— פֿאַראַן אַ באַפעל אויף אָפּצופירן, הער פּעלד־קוראַט.

— הייסט עס, דאַרפט איר מיך אָפּפירן... ווּהין גייען מיר?

— צו אייך אין ווּוינונג, הער פּעלד־קוראַט.

— צוליב וואָס זאָל איך גיין צו זיך אין ווּוינונג? בין איך דען ניט בײַ מיר אין ווּוינונג?

— נײַן, הער פּעלד־קוראַט, איר זײַט אין קאָרידאָר פּון אַ פּרעמדן הויז.

— ווי ק־ק־קום איך אַהער?

— אַזוי, איר זײַט געווען צו גאַסט.

— צו ג־ג־גאַסט? צו ג־ג־גאַסט בין איך ניט געק־ק־קומען. אַ ט־ט־טעות.

האָט שוויק אופּגעהויבן דעם פּעלד־קוראַט און אים אַוועק־געשטעלט בײַם וואַנט. ער האָט ניט געקאָנט אײַנשטײַן אַף די פּים און איז אַרופּגעפּאַלן אַף שוויקן און האָט געזאָגט.

— איך פּ־פּ־פּאַל, דאַכט זיך. איך פּ־פּ־אַ־אַ־אַל, — האָט ער אײַבערגעחזרט מיט אַ נאַרישן גלעלעכטער.

שוויקן האָט זיך סוף כּל סוף איינגעגעבן צוצושפּאַרן דעם פּעלד־קוראַט צו דער וואַנט, און יענער איז ווידער אַנטדרימלט געוואָרן.

האָט שוויק אים אופּגעוועקט.

— וואָס דאַרפט איר האָבן? האָט דער פּעלד־קוראַט אַרוים־געריבן, זיך סטאַרענדיק אומזיסט ווידער אַראָפּצולאָזן אפּן דיל. — ווער זײַט איר דען אײַגנטלעך?

— איך בין, האָט שוויק געזאָגט, ווידער צושפּאַרנדיק מיט אַלע כּחות דעם פּעלד־קוראַט צו דער וואַנט, — איך בין אייער דינער, הער פּעלד־קוראַט.

— איך האָב ניט קיין דינער, האָט דער פּעלד־קוראַט קוים אַרויסגערעדט, פּרוווּנדיק ווידער אַרופּצופּאַלן אַף שוויקן, — און איך בין ניט קיין פּעלד־קוראַט. אַ חזיר בין איך! — האָט ער

— אָי, איך שטאַרב אַ מרונק! — האָט דער אָפטימיסט איבערגעחזרט מיט יאוש.

דער הויכער איז צוּ צוּ דער טיר מיט ניט־זיכערע טריט.

— לאָז אונדז אַרויס, — האָט ער געזאָגט צוּ שוויקן. — גענוג זיך נאַריש געמאַכט.

— אַוועק! — האָט שוויק געענטפערט. — איך האָב אַ באַפעל אייך צוּ היטן. מיר זיינען מער ניט באַקאַנט.

אין טיר האָט זיך באַוויזן דער פעלד־קוראַט.

— איך... איך ק־ק־ק־אָן זיך ניט דערקלינגען אין קאַזאַרמע. גייט זיך אַהיים און פּ־פּ־פּאַרגעס־ד־דיינקט, אַז מען טאָר זיך ניט אָנש־ש־שפּורן בעתן דינסט. אַרום — מאַרש!

צום כבוד פון פעלד־קוראַט דאַרף מען זאָגן, אַז ער האָט גאָרניט געקלונגען אין קאַזאַרמע, וואָרום ער האָט גאָר קיין טעלעפאָן ניט געהאַט, און גערעדט האָט ער צום לאָמפּ.

* * *

שוין דעם דריטן טאָג האָט שוויק געדינט בײַם פעלד־קוראַט אָטאָ קאַץ, נאָר געזען האָט ער אים סך־הכל איין מאָל פֿאַר דער גאַנצער צייט. אפן דריטן טאָג איז געקומען צוּ גיין דער באַדינער פון לייטענאַנט העלמיך, מיט אַ באַפעל, אַז שוויק זאָל קומען און אָפּנעמען זײַן בעל־הבית.

דער לייטענאַנט העלמיך איז אויך שפּור און ער האָט ארויסגעטריבן דעם פעלד־קוראַט אין קאָרידאָר ארוים; דאָרט זיצט ער אפן דיל נעבן טיר און פּאָפּט.

אַז שוויק איז געקומען אַהין, האָט ער אופגעטאָרקעט דעם פעלד־קוראַט, און אַז יענער האָט עפּעס אַ בורטשע געטאָן און געעפנט די אויגן, האָט ער צוגעשטעלט די האַנט צום דאַשעק און ראַפּאָרטירט:

— איך האָב דעם כבוד זיך צוּ מעלדן, הער פעלד־קוראַט.

— וואָס דאַרפט איר דאָ האָבן?

— איר זיט דאָך ש־ש־שבור! — האָט דער פעלד־קוראַט ארויסגערעדט. — אָנגעזשליאָקעט זיך! ווי חזירים בעתן דינסט, און דערפאַר אַר־ר־רעסטיר איך אייך. שוויק, נעמט ביי זיי צו די ביקסן, פירט זיי אָפּ אין קיך און היט זיי ביז אַ פאַטרול וועט קומען נאָך זיי. איך וועל באַלד טעלעפאָנירן אין קא־קא־קאז־ז־זארמע.

אזוי ארום זיינען מקוים געווארן נאַפּאָלעאָנס ווערטער: «אַף מלחמה בייט זיך די לאַנג אַלע מינוט».

אינדערפרי האָבן די צוויי אים געפירט און אַלץ מורא געהאַט, ער זאָל ניט אַנטלויפן, דערנאָך האָט ער אַליין זיי גע־בראכט צופירן אהער, און איצטער האָט ער נאָך באַדאַרפט שטיין אף דער וואַך און היטן זיי.

צוערשט האָבן זיי ניט הופּס געווען, וואָס דאָ איז געשען, אָבער אז זיי האָבן זיך ארומגעזען, אז זיי זיינען אינגעשלאָסן אין קיך, און שוויק שטייט ביי דער טיר מיטן ביקס אין האנט, האָבן זיי זיך אויסגעניכטערט.

— מיר וואָלט זיך ווען אַ טרונק טאָן! — האָט זיך אָפּגעזיפצט דער קליינער אָפּטימיסט, און דער הויכער האָט שוין ווידער ארויסגעקערט דעם סקעפטיקער און האָט גענומען טענען, אז דאָס איז אַלץ אַ געמיינע פראָווָאָקאציע. ער האָט באשולדיקט שוויקן, אז ער האָט זיי דאָס אריינגעפירט אין דער צרה, און האָט אים פאַרגעוואָרפן, הלמאי האָט ער ניט געהאַלטן וואָרט, אַז מען וועט אים מאָרגן אופהיינגען; דערפון איז שיין צו זען, אז דאָס איז געווען אַ קאָמעדיע.

שוויק האָט שוויגעדיק געשפריצט אהין און צוריק פאַר דער טיר.

— וואָס פאַר אַ אייזלען זיינען מיר געווען! — האָט געטענעט דער הויכער.

— איצטער זעט איר לכל הפחות, אַז מיליטער־דינסט איז ניט קיין שפּילכל. איך טו מיין חוב. איך בין אריינגעפאלן אין דער געשיכטע פונקט ווי איר, נאָר מיר האָט דאָס מזל געשפילט.

— גייט אריין, — האט געזאגט דער סאלדאט. — ווו האט איר דאס אזוי אנגעגאסן דעם לאמפ? דער הער פעלד=קוראט איז דא.

דער סאלדאט האט אפילו אויסגעשפיגן.

דערנאך איז ער פארשוווּנדן מיטן פאקעט. זיי האבן לאגג געווארט אין פאָר=צימער. ביז עס האט זיך געעפנט די טיר און דער פעלד=קוראט איז ניט אריינגעגאנגען, נאר אריינגעפלויגן. ער איז געווען אין די העמד=ארבל; אין דער האנט האט ער גע=האלטן א סיגאר.

— הייסט דאָס, איר זייט שוין דאָ, — האָט ער זיך גע=ווענדט צו שווייקן. — הייסט דאָס, מען האָט אייך געבראכט אַהער. עעע — האָט איר ניט קיין שוועבעלע?

— ניין, הער פעלד=קוראט, ניטאָ קיין שוועבעלעך.

— עעע — פאַרוואָס האָט איר ניט קיין שוועבעלעך? איטלעכער סאָלדאַט דאַרף האָבן שוועבעלעך, ער זאָל קאָנען געבן פייער. אַ סאָלדאַט, וואָס האָט קיין שוועבעלעך ניט... וואָס איז אַזאַ סאָלדאַט?

— ער איז אַן אָן=שוועבעלעכדיקער, — האָט שווייק ראַ=פאָרטירט.

— פיין. ער איז אַן אָן=שוועבעלעכדיקער, און דערפאַר קאָן ער קיינעם קיין פייער ניט געבן. מילא, גוט. מיט דער פראגע געענדיקט. איצטער זאָגט מיר אָט וואָס: די פיס שטינקען ביי אייך ניט?

— ניין.

— גוט! דאָס איז געווען די צווייטע פראַגע. איצטער די דריטע: בראָנפן טרינקט איר?

— ניין, בראָנפן טרינק איך ניט, איך טרינק קאָניאַק.

— אויסגעצייכנט. — דאָ האָט דער פעלד=קוראַט באַמערקט שווייקס באַגלייטערס, וואָס האָבן זיך געמיט צו האַלטן גראָד נאָר זיי האָבן זיך געשאָקלט ווי זאַנגען אין ווינט, שטיצנדיק זיך אף זייערע ביקסן.

עס איז שוין געווען פארנאכט, ווען שוויק האט פארגע־
לייגט צו לאזן זיך גיין צום פעלד־קוראט. דער גראבינקער, וואס
האט קוים געפלאנטערט מיטן צונג, האט געגומען צוריידן, זיי
זאלן נאך אביסל ווארטן. דער הויכער האט אויך געהאלטן, אז
דער פעלד־קוראט וועט פון זיי ניט אנטלויפן. נאר שוויקן איז
דערעסן געווארן צו זיצן אין „קוקליק", און ער האט אנגעשראקן,
אז ער וועט גיין אינער אליין.

זינען זיי געגאנגען, נאר שוויק האט זיי געמוזט צוזאגן
אריינצוגיין אונטערווועגס נאך אין אן ארט.

אין דעם קליינעם קאפיי, ווו זיי האבן זיך ווידער אפגע־
שטעלט, האט דער גראבער פארהכלעוועט זיין זילבערנעם זיגער,
וויל קיין געלט האבן זיי שוין מער ניט געהאט.

פון דארט האט שוויק זיי געפירט אונטער די הענט. דאס
איז ניט געווען גרינג. די גאנצע צייט האבן די פים ביי זיי זיך
געפלאנטערט, און זיי האבן ניט אנדערש געוואלט נאך אריינגיין
ערגעץ. דער גראבינקער האט שיער ניט אנגעווארן דעם פאקעט
פארן פעלד־קוראט. דערפאר האט שוויק געמוזט נעמען דעם
פאקעט צו זיך. מיט גרוים מי האט שוויק זיי דערפירט ביז צום
הויז, ווו דער פעלד־קוראט האט געווינט.

אליין האט ער צוגעשרויפט די באגנעטן צו זיערע ביקסן
און מיט סטוסאקעם האָט ער געפועלט ביי זיי, זיי זאלן אים
פירן, און ניט ער זיי.

אפן ערשטן גארן, ווו עס איז געווען צוגעקלאפט צו דער
טיר א קארטל: „אָטא קאץ, פעלד־קוראט", האט זיי געעפנט א
סאלדאט. פון צימער האט מען געהערט שטימען און גלעזל ער
און פלעשלעך קלינגען.

— מיר האבן דעם כבוד... צו מעלדן... הער... פעלד־
קוראט, — האט קוים מיט צרות ארויסגעפראכט דער הויכער,
באגריסנדיק דעם סאלדאט, — מיר האבן... געפראכט... א פא־
קעט... און אין מאן...

— אונטערוועגס האָט שוויק דערציילט זיי אַ פּאָר אנעק־
דאָטן, און אין דער בעסטער שטימונג זיינען זיי אריין אין
„קוקליק" און האָבן טאקע געטאָן, ווי שוויק האָט זיי געעצהט.
די ביקסן האָבן זיי געלאָזט אין קיך, און אליין האָבן זיי זיך
צעזעצט אין ערשטן צימער, ווו עס האָט געשפילט א פידל און
אַ הארמאָניקע.

אין שינקל איז געווען א פריילעכע קאָמפּאַניע פון עלטערע
און אינגערע מענטשן, על פּי רוב סאָלדאטן. אויך פריילנס
זיינען געזעסן ביי די טישלעך. דער עולם איז געווען געשטימט
אפן לאָזונג: „נאָך אונדז כאָטש א מבול".

שוויק האָט זיך פארטיפט אין זכרונות פון די טרעפענישן,
וואָס האָבן זיך מיט אים פאסירט אין אָט דעם זעלביקן שינק.
שוויקס באגלייטערס האָבן אזעלכע זכרונות ניט געהאט. פאר זיי
איז דאָ אלץ געווען נייַ. און זיי איז דאָ געפעלן געווארן.

נאָכן פינפטן קופל ביר איז דער הויכער אוועק טאנצן
מיט א פריילן. דער גראָבער האָט זיך געשמאָלצן פון נחת:
ער האָט שוין לאנג אזא ביר ניט געטרונקען. שוויק האָט גע־
זופט זיין ביר שוויגעדיק. דער לאנגער האָט געענדיקט טאנצן
און איז מיט זיין דאמע צוגעקומען צום טיש. דערנאָך האָבן זיי
געטרונקען, ווידער געטאנצט און ווידער געטרונקען אָן א
סוף.

נאָכן עסן האָט זיך צו זיי צוגעזעצט א סאָלדאט און האט
פאר א פינפערל פארגעליגט צו מאכן זיי פלעגמאָנע און בלוט־
פארגיפטונג. ער האט ביי זיך א שפריץ, און ער וועט זיי אריינ־
שפריצן אין האנט אדער אין פוס פעטראליום. מיט אזא מעשה
קאן מען אפליגן, לכל הפחות, צווויי חדשים, און אויב מען רייצט
די וונד מיט שפייעכץ, אפילו א גאנץ יאר, און אזוי ארום אינ־
גאנצן פטור ווערן פון מיליטער.

דער הויכער, וואס איז געווען אינגאנצן מבולבל, איז אוועק
מיטן דאזיקן סאלדאט אין טואלעט און האט געלאזט זיך אריינ
שפריצן פעטראליום אין פוס.

אויב מיר וואָלטן געקאָנט ערגעץ אין אַ פירהויז אַראָפּנעמען די באגנעטן, עס זאָל ניט אויסזען אַזוי שרעקלעך. דו וועסט דאָך פון אונדז ניט אַנטלויפן? בין איך ניט גערעכט, טאָני? — האָט ער זיך געווענדט צום הויכן, וואָס האָט שטיל געענטפערט:

— די באַגנעטן וואָלטן מיר געקאָנט אַראָפּנעמען. ער אי דאָך פון אונדזערע?

ער איז שוין מער ניט געווען קיין סקעפּטיקער, און זיין האַרץ איז געווען פול מיט רחמנות אַף שווייקן. האָבן זיי אויס-געזוכט אַ פירהויז, אַראָפּגענומען די באַגנעטן, און דער גראָבער האָט ערלויבט שווייקן צו גיין מיט זיי צוזאַמען.

— דו וואָלסט מסתמא געווען אַ בלען צו פאַררויכערן, האַ? — האָט ער געזאָגט. — וועלן זיי דיר געבן... — זאָגן האָט ער געוואָלט: „וועלן זיי דיר געבן צו רויכערן, איידער זיי וועלן דיך אופציען?", אָבער ער האָט ניט פאַרענדיקט מחמת פיינקייט.

זיי האָבן אַלע דריי פאַררויכערט, און שווייקס באַגלייטערס האָבן גענומען דערציילן אים וועגן זייערע היימישע עסקים, וועגן שטיקל ערד, וועגן ווייב, וועגן קו...

— עס ווילט זיך אַ טרונק טאָן, — האָט דערקלערט שווייק.

האָבן דער גרויסער מיטן קורצן זיך איבערגעקוקט.

— כאַפּן אַ טרונק ביר וואָלט זיך אונדז אויך געוואָלט, — האָט זיך אָפּגערופן דער גראָבער פאַר ביידן, — אָבער נאָר אין אַזאַ אָרט, ווו עס זאָל ניט ארויסקומען עפּעס אַ מעשה.

— קומט אין „קוקליק", — האָט פאָרגעלייגט שווייק. — דאָס געווער וועט איר לאָזן אין קיך; דער בעל-הבית איז אַ סאָקאָל, און פאַר אים איז ניטאָ וואָס מורא צו האָבן.

האָבן דער הויכער און דער קורצער זיך ווידער איבער-געקוקט, און דער הויכער האָט געזאָגט:

— מילא, לאָמיר גיין אַהין; ביז צום פעלד-קוראט איז נאָך ווייט.

— אוֹן פּאר וואס וועט מען דיך דאס, ווי רופט מען דאס,
— האט דער הויכער געפרעגט פּאָרזיכטיק, אוֹן דער גראָבער האט א קוק געטאן מיט רחמנות אף שווייקן.

זי זינען בידע געווען בעלי מלאכות, דארפישע מענטשן, טאטעס פון קינדער.

— איך וויס ניט, — האט שווייק געענטפערט, שמייכלענדיק גוטמוטיק, — איך וויס נארנישט. מסתמא איז מיין מזל אזוי.

— מסתמא ביסטו געבארן אונטער א שלעכטן מזל, — האט דער קורצער ארויסגערעדט מיט רחמנות מעשה קענער.

— אט בין אונדז אין יאַסעק נעבן יאוֹעפשטאט האט מען אויך איינעם אופגעהאַנגען, נאך אין פּריסישן קריג. מען איז געקומען, צוגענומען אים, ניט געזאגט נארנישט ניט אוֹן אין יאוֹעפשטאַט האט מען אים אופגעהאנגען.

— איך ווידער האַלט, — האָט סקעפטיש באַמערקט דער הויכער, — אַז מען היינגט ניט קיין מענטשן גלאַט אזוי פון אַ קאַלטן טרונק. אַלע מאָל מוז זיין עפעס א גרונט, אַז מען זאָל דאָס קאָנען דערקלערן.

בעת עס איז ניטאָ קיין מלחמה, האָט געזאָגט שווייק, — מוז זיין אַ גרונט, אָבער בעת אַ מלחמה האָט אַ מענטש קיין באַטרעף ניט. איז דען ניט אַלץ איינס, צי געהרגעט ווערן אפן פראָנט, צי געהאַנגען ווערן אינדערהיים?

— הער נאָר דו, ביסטו ניט פון די פאָליטישע? — האָט געפרעגט דער הויכער. לויטן טאָן פון דער פראַגע האָט מען געקאָנט מערקן, אַז ער הויבט אָן שפירן סימפאַטיע צו שווייקן.

— ווי דען אַנדערש! — האָט שווייק זיך צעלאַכט.

— ביסטו הייסט דאָס, אַ נאַציאָנאַל־סאָציאַליסט?

— דער גראָבער האָט אָנגעשפּיצט די אויערן און האָט זיך אריינגעמישט אין שמועס:

— וואָס גייט דאָס אונדז אָן? — האָט ער אויסגערופן. - איצט זינען אומעטום אַסך מענטשן, און אַלע קוקן אונדז נאָך

מונדיר, וואס עס האט געטראגן אמאל זייער א דיקער מענטש, וואס איז נאך געווען אפשר מיט אַ קאָפּ העכער פאר שוויקן.

די בגדים זיינען געהאנגען אף אים, אוּן די לידיק־גייער אין די גאסן האבן ניט ווינציק געקוואלן פון אים. שוויק האט אף דעם געשפּעט פון די גאסיקע געענטפערט מיט א ווייכן, ליבן שמייכל אוּן מיט אן ענווותדיקן בליק פון זיינע גוטע אויגן.

דער ערשטער האט פאַרקניפט אַ שמועס מיט שוויקן דער גראָבער:

— פון וואנען ביסטו?

— פון פראָג.

— דו ווערסט פון אונדז ניט אַנטלויפן?

דא האט זיך אריינגעמישט אין שמועס דער הויכער. עס איז א מאָדנע מעשה: די קורצע אוּן גראבע זיינען געווינטלעך אָפּטימיסטן, בעת די הויכע אוּן דארע זיינען, פארקערט, פעסימיסטן.

דעריבער האט דער הויכער געזאגט צום קורצן:

— אויב ער וואלט געקאנט, וואלט ער אנטלויפן.

— וואס באַדארף ער לויפן? — האט זיך אפגערופן דער גראבער. — ער איז דאך כּמעט ווי פריי. פון מיליטער־טורמע האט מען אים ארויסגעלאזט. איך טראג דאך א פאקעט.

— אוּן וואס שטייט געשריבן אין דעם פאַקעט פאַרן פעלד־קוראַט? — האט געפרעגט דער הויכער.

— דאס ווייס איך ניט.

— אט זעסטו, אז דו ווייסט ניט, אוּן דו רעדסט נאך.

אין טיפער שווייגעניש זיינען זיי אריבער דעם קארל־בריק. אף דער קאַרל־גאַס האט דער גראבער זיך ווידער געווענדעט צו שוויקן:

— אוּן דו אליין — דו ווייסט, צוליב וואס מיר פירן דיך צום פעלד־קוראַט?

— צו וידוי. — האט שוויק גלייכגילטיק געזאגט, — וואָס רום מארגן היינגט מען מיך. אלע מאל טוט מען אזוי, דאס רופט מען „גיסטלעכער טרייסט".

— וויטער אין ערשטן גאָרן באַדאַרפסטו אויך פאַרביגיין פאַ־ביי איינעם. דעם קאריאָר דאַמט מען אוף ערשט נין, אַזוי אז דו וועסט דאָרט עפּעס כאפן.

נאר זיי האבן זיך אף שוויקן ניט דערווארט. ער איז שוין מער אין דער זעכצענטער קאַמערע ניט געקומען צוריק. די ניינצען גאַטקעניקעס האבן אלץ געפרווט טרעפן אוו האבן ניט פאַרשטאַנען, וואָס מיט אים האט פאַסירט.

איין סאָלדאַט מיט זומער־שפּרענקלעך אַפן פנים, וואס האט פאַרמאגט אַ פלאַמענדיקע פאַנטאַזיע, האט פארשפּרייט אַ קלאנג, אז שוויק האט געוואלט דערהרגען זיין ראָטע־קאָמאַנדיר, אוו דערפאַר האָט מען היינט אים אוועקגעפירט שיסן אפן מאָטאָל־פלאַץ.

10.

שוייק א באדינער ביים פעלד־קוראַט.

ווידער האט שוויק אָנגעהויבן זיין וועג אין דער באַגלי־טונג פוו צווי סאלדאטן מיט ביקסן, וואָס האבן באדארפט אים אָפּפירן צום פעלד־קוראט.

די באליטער זיינען געווען מענטשן, וואס האבן איינער דעם אנדערן ממלא געווען. איינער איז געווען א הויכער אוו אַ דאַרער, דער צווייטער אַ קורצער אוו אַ גראבער. דער הויכער האט געהונקען אַפן רעכטן פוס, דער קורצער אפן לינקן. זיי האבן געדינט אין הינטערלאנד, וויל מיט אַ צייט פאַר דער מלחמה זיינען זיי אף שטענדיק באפרייט געווארן פוו מילי־טער דינסט.

מיט אן ערנסטער מינע האבן זיי געשפּרייזט איבערן ברוק אוו פוו צייט צו צייט האבן זיי געווארפן קרומע בליקן אף שוויקן, וואס איז געגאנגען צווישן זיי אוו האט אלע ווילע גע־גריסט אָפּיצירן. זיינע ציווילע בגדים זיינען ערגעץ פאַרלארן גע־גאנגען אין דער מיליטער־טורמע, צוואַמען מיט זיין זעלנערש היטל, וואס אין דעם איז ער געפארן צו דער דאָקטוירים־קאמי־סיע. ביים ארויסגיין פוו טורמע האט מען אים געגעבן עפּעס א

בליבן, האט ער גענומען קלאפן אין טיר און גוואלדעווען; „באַ=
גנבעט, גנבים, העלפט, עפנט, ווי גאָט איז אייך ליב, העלפט!" זיינען
געקומען צו לויפן אופזעערס, האט מען ארויסגערופן דעם עלטסטן
און דעם קאפראל רזשיכאַ. מיר אלע, ווי איין מענטש, דערקלערן,
אז ער איז פון זינען אַראפ, אז ער האט געפרעסן נעכטן ביז
שפעט אין דער נאכט און האט אלץ אליין אופגעפרעסן, און ער
וויינט אלץ און שרייט: „עס מוזן נאך זיין ערגעץ ברעקלעך". האט
מען גענומען זוכן ברעקלעך, און מען האט, פארשטייט זיך ניט
געפונען, ווארום מיר זיינען אויך קיין טפשים ניט. וואס מיר האבן
ניט אופגעגעסן, האבן מיר אפגעשיקט פער פאָסט מיט א שטרי=
קעלע אין צווייטן גאָרן. האט מען טאקע גארנישט ניט אופגע=
זוכט, הגם דער דאזיקער אידיאָט האט ניט אופגעהערט צו טענען:
„עס מוזן דאך זיין ערגעץ כאָטש ברעקלעך". א גאַנצן טאג האט
ער נאכדעם ניט געפרעסן און האט רק אופגעפאַסט, צי עסט
ניט עמיצער עפעס און צי רויכערט מען ניט. דעם צווייטן טאג
האט ער אויך צו קיין זאך ניט צוגערירט זיך ביז ווארימעס.
ערשט אין אוונט האט ער זיך גענומען שטאפן מיט קרויט און
מיט פוילע קארטאפלעס. שפעטער האט עמיצער ביי אונדז דער=
קאַזשעט א ביסל מאַכאָרקע, און דעמאלט האט ער געפרוווט א
שמועס טאן מיט אונדז, מען זאל אים געבן א רויכער טאן. א
פולע מיט נאך האט מען אים געגעבן!

— און איך האב שוין געמיינט, אז איר האט אים פארט
געגעבן א צי טאן, — האט באַמערקט שווייק. — דאס וואלט
אוועקגעפטרט די גאנצע מעשה. אַזאַ גרויסמוט טרעפט זיך נאר
אין ראָמאַנען. אין מיליטער=טורמע, ביי אזעלכע תנאים, וואלט
דאס נאר געווען טפשות.

צו ביסלעכווייז האבן די שמועסן זיך איינגעשטילט. די
תפוסים זיינען איינגעשלאפן.

אַכט פרי האט מען שווייקן ארויסגערופן אין קאַנצעלאַריע.

— אין דער לינקער האנט נעבן טיר אין דער קאנצעלאַ=
ריע איז פאַראַן א שפיי=קעסטל, וואס אַהין וואַרפט מען אַריין
עקלעך סיגארן, — האט געלערנט שווייקן איינער פון די תפוסים.

ברויט, שילט זיך אייער, לעבט זיך, ווי גאָט אין פריינקריך. רויכערט פאפיראסן און גיט קיין מאָל אפילו ניט א צי טאן. ער האָט אלץ דערוויזן, אז מיר האבן דאך ניט קיין רעכט צו רו= כערן, און טאמער דערזעט דער אופזעער, וועט ער מוזן זיצן אין קאַרצער. האבן מיר דאָס אזוי געליטן דריי טעג, און דעם פערטן טאָג באנאכט האבן מיר אפגעטאן די מעשה. דער ראזי= קער פארשוין האט זיך אופגעכאפט פאר פרי.. יאָ, איך האב אייך פארגעסן צו דערצילן, אז ער פלעגט דריי מאל אין טאג, אין דער פרי, פאר וואַרימעם און פאַר וועטשערע, אלע מאל זאגן תפילות, עפעס זאגן און זאגן אָן אַן אופהער! הקצור, אנגעזאגט זיך און נעמט ארוים פון אונטער דער לאוקע זיינע זעק. די זעק זיינען טאקע פאראן, אבער זיי זיינען עפעס איינגעטריקנט געווארן, איינגעדארט ווי גערויכערטע פלוימען. האט ער גענאכט געוואלדן: מען האט אים באגנבעט. דערנאך האט ער אַ מינוט פינף געטראכט, אז דאס טרייבן מיר מיט אים קאַטאָוועס און מיר האבן זיין פרעסעכץ באַהאלטן. און ער זאגט זיך אזוי פרי= לעך: »יאָ, איך וויס, איר האָט ליב קאַטאָוועס, איר וועט מיר אלץ אַוועקגעבן... נאר איר האט מיך אנגעשראקן אף אן פיינעם אופן!" און צווישן אונדז איז געווען א חברה=מאן פון ליבען, זאָגט ער צו אים: »וויסט איר וואס? דעקט זיך אריבער דעם קאפ מיט דער קאלדרע און ציילט ביז צען, און דערנאך וועט איר א קוק טאן אף אייערע זעק". יענער פאלגט, וי א צוציקל, און ציילט: איינס, צוויי, דריי... אונדזער פארשוין האקט איבער: »היילט זיך ניט אזוי, ציילט פאמעלעכער". האט ער גענומען ציילן אונ= טער דער קאָלדרע פאוואליע, מיט אָפשטעלן; א א איינס... צוויי י י, דרא א א י ... אָנגעציילט ביז צען, איז ער אראָפ פון לאוקע און געכאפט זיך פאר די זעק. איז דאס געווארן א געוואלד: »לייריק ווי געווען!" און דערבי נאך זיין אידיאטישער פרצוף! מיר זיינען שיער ניט געפלאצט פון געלעכטער. און יענער לין פון ליבען גיט אונטער היץ: »פרווט נאך א מאל". וואס זשע מיינט איר? ער איז געווארן אזוי מבולבל, אז ער האט נאך א מאל געפרווט. און אז ער האט דערזען, אז עס איז טאקע שוין גארנישט ניט גע=

אין קאָרידאָר האָבן אָפּגעהילכט געמאָסטענע טריט פון די וואַך־לייט, פון צייט צו צייט פלענגט זיך אין טיר אופעפענען דאָס אייגל, און אין דער קאַמערע פלענגט אַרײַנקוקן אן אופּזעער.

אף דער מיטלסטער לאַווקע האָט עמיצער דערציילט:

— פֿאַר דער מעשה, ווען איך האָב געוואָלט אנטלויפן און מען האָט מיך אַריבערגעזעצט אַהער, בין איך געזעסן אין דער צוועלפטער קאַמערע. דאָרט זיצן אַלײן מענטשן איבער נישטיקע זאַכן. איין מאָל האָט מען געבראַכט אַהין א מענטשן פון פּאָרשטאָט. מען האָט אים געגעבן צווי וואָכן דערפֿאַר, וואָס ער פלענגט אריינלאָזן צו זיך סאָלדאַטן אף נעכטיקן. צוערשט האָט מען געמיינט, אַז דאָס זיינען פארשווערער, דערנאָך האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז ער פלענגט נעמען פון זיי געצאָלט. ער האָט באַדאַרפט אָפּזיצן זיין צייט צווישן די גאָר גרינגע, נאָר היות ווי דאָרט איז געווען אַלץ פארנומען, האָט מען אים אַריינגעלאָזן צו אונדז. אָבער וואָס האט ער מיטגענומען מיט זיך פון דער היים און וואָס האט מען אים אַלץ צוגעשיקט! ער האָט געהאַט געקראגן די ערלויבעניש צו בריינגען זיך עסן פון דער היים. אַפילו רויכערן האָט מען אים דערלויבט! האָט ער געבראכט צו פירן צווי פריידיקעס, אָט אַזעלכע לאַבנס ברויט, אייער, פוטער, פאַפּיראָסן, טאַבאַק... נו, מיט איין וואָרט, אַלץ וואס דאס האַרץ גלוסט, צווי זעק גאנצע. און דער דאזיקער גולם האט זיך איינגערעדט, אז ער איז מחויב דאָס אַלץ אַליין אופצופרעסן. אַז מיר האָבן געזען, אַז ער וויל זיך מיט אונדז ניט טיילן, וי עס טוען אַלע איבעריקע, ווען זיי פלענגן עפעס קריגן, האָבן מיר גענומען מאָנטשען ביי אים. דער דאָזיקער כלב האָט אבער דערקלערט, אז ער קאָן אונדז גארנישט געבן, אז ער מוז זיצן צווי וואָכן, און ער וויל זיך ניט פאַרדאַרבן דעם מאָגן מיט קרויט או. מיט פוילע קאַרטאָפלעס, וואָס מען האט אונדז דערמיט געשפּייזט ער קאָן אונדז טאָן די טובה און אָפּגעבן זיין פארציע און זיין מיטיק. האבן מיר אים געענטפערט, אז מיר שפּייען אף זיין פאָרציע, און צווי דריי טעג האבן מיר זיך איינגעהאלטן. און ער גאָרנישט, דער פאַסקודניק. פרעסט זיך שינקע, שמירט פוטער אַף

און אַלץ, וואס עס האָט זיך אָנגעקליבן פאַרן טאָג אין דער נשמה פון אוודימאָר, האָט איצט ארויסגעשטראָמט אפֿן קאָפּ פונם אויבער־אופֿזעער און האָט זיך געענדיקט מיט די ווערטער:

— און איצטער פארשטייט איר, אַז איר זייט אַ געקרוינטער אייזל!

אזעלכע זאַכן וואלט מען בעצם באַדאַרפט זאָגן נאָר א קיניג אָדער אַ קיסר, נאָר אפילו א פשוטן אויבער־אופֿזעער האָט די מעשה אויך פאַרדראָסן, און זיין כּעס האָט ער אויסגעלאָזן צום אַרעסטאַנט, וואס האט גראָד געקערט דעם קאריאָר.

וואָס איז שייך שווייקן, האָט דער אויבער־אופֿזעער זיך געגעבן אַ וואָרט צו פארהאַלטן אים לכל הפחות נאָך אַף איין נאַכט אין דער מיליטער־טורמע, בכדי ער זאל אָפּשמעקן נאָך עטלעכע פון די תענוגים אירע.

* * *

די דאָזיקע לעצטע נאַכט וואס שוויק האָט פארבראַכט אין דער מיליטער־טורמע, געדינקט ער נאָך עד היום.

נעבן דער זעכצענטער קאַמערע איז געווען דער „חדר מיוחד", א פינסטערע לאָך, די קאַמערע פארן אייצל־ארעסט. פון דאָרט האבן זיך אין יענער נאכט געלאָזט הערן די קרעכצן פון א סאָלדאַט, וואָס איז דאָרט אריינגעזעצט געווארן, וויל ער האָט עפּעס עובר געווען אַף דער דיסציפּלינע, און דער קאפראל רעפּא האָט אים לויטן באַפעל פונם אויבער־אופֿזעער סלאווענק גערבראכן די בּיינער.

אַז די קרעכצן זיינען שטיל געווארן, האט מען אין דער זעכצענטער קאמערע געקאנט הערן, ווי עס קנאקן ליז, וואס זיינען אריינגעפאלן צו די ארעסטאנטן אונטער די נעגל.

איבער דער טיר, דורך אַן עפענונג אין וואַנט, האָט פאַרשפריט א בלאַסן שיין אַ רויכערדיקער לאָמפּ, ארומגענומען פון גראָטעס. דער געשטאנק פון לאָמפּ האָט זיך אויסגעמישט מיט דער נאַטירלעכער אויסדעמפונג פון שמוציקע מענטשלעכע גופים און מיטן עפוש פון דער כּלי, וואָס איז געשטאַנען אין ווינקל.

אינגל אוועקגעפירט אין קאָמיסאַריאַט און מען האָט דאָס אריינ=
געזעצט, און סך הכל איז דאָס געווען אלט צווי יאר. דאָס אינגל
איז געווען גאָט די נשמה שולדיק, און דאָך האָט מען אים
אריינגעזעצט. אויב ער וואלט אפילו געקאָנט ריידן און מען וואלט
אים געפרעגט, פאַר וואָס זיצט ער, וואלט ער אלץ ניט געווסט.
מיט מיר איז פונקט אזא געשיכטע. איך בין אַ געפונענער.

דעם אוודיטאָרס שאַרפער בליק האָט אַרומגענומען און
דורכגעשטאָכן שוויקס פיגור און זיין פנים. ער האָט אָבער גאָר=
נישט ארויסגעקראגן. פון דעם גאנצן פאַרשוין, וואָס איז געשטא=
נען פארן אוודיטאָר, האָט ארויסגעשטראלט אַזוי פיל אומשולד און
גלייכגילט, אז בערנים האט אַן אופגערעקטער גענומען לויפן אַהין
און אַהער איבער דער קאַנצעלאַריע. אויב ער וואלט ניט געהאַט
צוגעזאָגט דעם פעלד=קוראַט צוצושיקן אים שוויקן, וואָלט ער
געהאט שדים וויסן וואָס פאר אַ סוף.

צולעצט האט ער זיך אפגעשטעלט פאַר זיין טיש.

— הערט נאר, — האָט ער געזאגט צו שוויקן, וואָס איז
נאָך אַלץ געשטאנען און געקוקט גלייכגילטיק פאר זיך, — אַז
איר וועט נאָך אַמאָל אַריינפאַלן צו מיר, היט זיך... אָפּפירן אים!

אַז מען האָט שוויקן אָפּגעפירט אין דער זעכצענטער קאַ=
מערע, האָט בערנים געלאָזט רופן דעם אויבער=אופזעער סלאַווק.

— ביז צו אַ וויטערן באפעל, — האָט ער געזאָגט קורץ,
— וועלט שוויק קאָמאַנדירט אין רשות פון הערן פעלד=קוראַט
קאַץ. אויסשרייבן אַ פאַפיר וועגן זיין באַפרייאונג און
אפפירן אים מיט אַ וואַך פון צווי סאָלדאַטן צום הער פעלד=
קוראַט!

— באפעלט איר צו פירן אים געשמידט, הער לייטע=
נאַנט ?

דער אַוודיטאָר האָט אַ קלאַפּ געטאָן מיטן פויסט אין
טיש.

— איר זיט אַן אייזל! איך האָב דאָך אייך בפירוש געזאָגט:
אויסשרייבן אַ פאפיר וועגן זיין באַפרייאונג.

באשולדיקט אין פאליטישע פארבראכנס. ער האט געטענעט, אז דער דאזיקער ציגיינער האט נערעדט אין א בירשינקל פאר סאלדאטן, אז מען דארף גרינדן א זעלבשטענדיקע מלוכה פון די לענדער פון דער טשעכישער קרוין און פון דער סלאוואקיי אונטער דער הערשאפט פון א סלאווישן קיניג.

— מיר פארמעגן דאקומענטן, האט ער געזאגט צום אומגליקלעכן ציגיינער. — איר האט ניט קיין אנדער ברירה, ווי נאר זיך מודה צו זיין, אין וואסער שינקל איז דאס געווען און פון וואסער פולק זיינען געווען די סאלדאטן און ווען איז דאס געווען.

האט דער אומגליקלעכער ציגיינער אפילו אויסגעקלערט דעם טאג און דעם חודש און דעם נאמען פון שינקל און פון פולק, וואס צו אים האבן געהערט זיינע כלומרשטדיקע צוהערער. נאר אז מען האט אים געפירט אפן פארהער, האט ער זיך מיישב געווען און איז פשוט אנטלאפן אונטערוועגס.

— ווילט איר, היסט דאס, זיך ניט מודה זיין? האט בערנים געזאגט צו שוויקן, וואס האט געשוויגן ווי א געהרגעטער.

— היסט דאס, אז איר ווילט ניט זאגן, פאר וואס איר זיט דא, פארוואס מען האט אייך ארעסטירט? מיר וואלט איר דאך אין יערן פאל געקאנט זאגן, איידער איך האב דאס אייך געזאגט. איך מאך אייך אופמערקזאם, אז איר האט געמעגט זיך מודה זיין. דאס וואלט געווען בעסער פאר אייך, ווארום דאס פארגרינגערט דעם אונטערזוך און פארקלענערט די שטראף.

— איך האב דעם כבוד צו מעלדן, — האט זיך געלאזט הערן שוויקם גוטמוטיקע שטים, — אז איך געפין זיך דא אין דער מיליטער-טורמע ווי א געפונענער.

— וואס מיינט איר דערמיט צו זאגן?

— איך קאן דאס דערקלערן זייער פשוט. אף אונדזער גאס האט געווינט א ענדלער, און ער האט געהאט א צווייריק אינגל, גאר אן אומשולדיקס. איינמאל איז דאס דאזיקע אינגל געקומען צו פום פון ווינאגראדאוו קיין ליבען; דארט האט אים א פאליציסט געפונען זיצנדיק אפן טראטואר. האט ער דאס

מיליטער האָט געמאכט אין גאליציע און אין סערביע — אָפּגע־
בּרענטע שטיבלעך אוּן בּוימער, וואס זייערע צווייגן האבן זיך גע־
בּויגן פּון געהאנגענע. צווישן זיי איז געווען אייַן בּילד פּון סער־
ביע, ווו עס איז געווען צו זען א גאַנצע געהאַנגענע פאַמיליע:
פאָטער, מוטער אוּן אַ קליין קינד. בּיים בּוים מיט די געהאַנגענע
שטייַען צווי סאלדאַטן אַף דער וואַך, אוּן אין פאָדער־גרוּנט שטייט
אין דער פאָטע פּון אַ זיגער אן אָפּיצער אוּן רויכערט א פאפּי־
ראָס; הינטן, פּון דער אנדער זייט רויכערט זיך אַ פעלד־קיך...

— נו, שוויק וואָס הערט זיך? — האָט דער אַוודיטאָר בּערנים געפרעגט, אוועקגעלייגט די טעלעפאָנאָגראמע אף א הויפן אנדערע פאפּירן. — וואָס האט איר דאָרטן אנגעטאָן פאר מעשים? וועט איר זיך מודה זיין אָדער ווילט איר וואַרטן אַפּן באשולדי־קונגס־אַקט? אזוי גייט דאָס ניט וויטער. ניט מינט, אַז אייך וועלן אויספּארשן עפּעס יאָלדן. ניט פאַרגעסט, אז בּיי אונדז איז מילי־טער־גערעכט, קיסר־קיניגלעכער מיליטער־גערעכט. ראטעווען קאנט איר זיך נאָר, אויב איר וועט זיך מודה זיין.

דער אַוודיטאָר בּערנים האט זיך געהאט זיין באַוונדער נאנג אין דער אויספּארשונג אין יענע פאלן, ווען ער פלעגט פארלירן דעם באַשולדיקונגס־מאטעריאַל. קיין גרוים חכמה איז דערבּיי ניט געווען, אוּן ס׳איז ניטא זיך וואס צו חידושן, אויב די רעזולטאַטן זיינען געווען גלייך צו נול.

נאָר בּערנים האט זיך געהאלטן פאַר אַ גרויסן מענטשן־קענער. אָן שום מאַטעריאַל אוּן אָן צו ווייסן, פּאר וואס ווערט דער מענטש באשולדיקט אוּן פאר וואס זיצט ער אין מיליטער־טורמע, פלעגט ער אויסקאָמבּינירן די באשולדיקונג, נאָר לויט דעם אויסוויניקסטן אויסזען אוּן לויט דער אופּפירונג פּון די מענטשן, וואס מען פלעגט בּרינגען צו פּירן צו אים צום פארהער.

זיין מענטשן־קענטעניש אוּן זיין חריפות זיינען געווען אזוי גרוים, אז איין מאָל האט ער א ציגיינער, וואס מען האט אים אריינגעזעצט אין דער מיליטער־טורמע פאַר גנבען עטלעכע טוץ וועש (ער איז געווען אונטער־קאַפּטענאַרמוס אין זיין פּולק),

ניט ערלויבן אזוי אויסצודרייקן? אז בי אייך „פארוואלגערט זיך" קיין זאך ניט ?... האלאָ, האלאָ!

אוודימאָר בערנים האט זיך אנידערגעזעצט און גענומען אויסרייד זיין ביטער האַרץ אף דער אומאָרדענונג בים פאָר־אונ־טערזוך. ער מיטן קאפיטאן לינהארט האָבן קיינמאל ניט געקאָנט דורכקומען צוויישן זיך. אז בערנים פלענט קריגן אין די הענט אן ענין, וואס לינהארט האָט געהאט אָנגעהויבן, פלעגט ער בי אים פארפאַלן ווערן. און פארקערט, לינהארד פלעגט אפן זעלביקן שטי־גער פארווארפן בערניסעס פאפירן. און די ארעסטירטע פלעגן אָפטמאָלס אָפזיצן יאָרן לאנג ניט קיין אויסגעפרעגטע, און אפשר א דריטל פון אלע אַרעסטירטע זינען אזוי אפגעזעסן בַיזן סוף פון דער מלחמה.

— הייסט דאָס, אז שוויקס פאפירן האָבן זיך ערגעץ פאר־וואלגערט, — האָט דערקלערט אַוודימאָר בערנים. — באדארף מען אים ארויסרופן, און אויב ער וועט זיך ניט מודה זיין, וועל איך אים באפרייען און אפשיקן צו דיר. און דו וועסט שוין דאָרט ווי עס איז אין פולק בריינגען אין ארדענונג.

(אגב: שוויקס פאפירן זינען געפונען געוואָרן אין מיליטע־רישן ארכיוו ערשט נאָך דער מלחמה מיט אזא באמערק: „ער האָט בדעה אראפצוווארפן די מאסקע פון צביעות און אָפן ארוים־צוטרעטן קעגן דער פערזאָן פון זיין מאַיעסטעט און קעגן אונדזער רעגירונג".)

אז דער פעלד־קוראט איז אוועק, האָט דער אוודימאָר ארויסגערופן צו זיך שוויקן. ער האָט אים געלאזט א ווילע ווארטן בי דער טיר, ווייל ער האָט גראָד אופגענומען אן עקסטרא טעלעפאָנאָגראמע פון דער פאליציי־פארוואלטונג.

דערווייל האט שוויק מיט אינטערעס זיך ארומגעקוקט אין דער קאנצעלאריע פון אַוודימאר.

מען קאן ניט זאגן, זי זאל האבן געמאכט אף אים זייער א גינסטיקן אייndרוק, באזונדערס מחמת די פאָטאָגראַפיעס, וואס זינען געווען אויסגעהאנגען, אף די וועגט.דאס זינען געווען ביל־דער פון די פארשיידענע עקזעקוציעס, וואָס דאָס עסטרייכישע

— איך בּאדאַרף האָבן א דינער, — האָט דער פּעלד־קוראַט געזאָגט. — פּאַר קורצן האָט בּיי מיר געדינט אַן אַלטער בּוכ־האַלטער, ניט קיין אַקאַדעמיקער, נאָר פּאָרט א טפש פּון ערשטן סאָרט. די גאַנצע צייט האָט ער געוויינט און געטאָן תּפלה, גאָט זאָל אַף אים רחמנות האָבן. בּיז איך האָב אים אַוועקגעשיקט מיט א מארש־באַטאַליאָן אפּן פראָנט. מען שמועסט, אז דער דאָזיקער באַטאַליאָן איז שוין אויסגעהרגעט. דערנאָך האָט מען מיך צוגע־שיקט אַ טיפ, וואס איז די גאַנצע צייט געזעסן אין שיינק אוּן האָט געטרונקען אף מיין חשבון. דער דאָזיקער איז פּאָרט געווען נשקשה, נאָר בּיי אים האָבן די פּים געשטונקען, האָב איך אים אויך אַוועקגעשיקט מיטן מארש־באַטאַליאָן, אוּן היינט האָב איך זיך אָנגעמערקט א פּארשוין, וואָס האָט פּון פּארגעניגן וועגן אָנגעהויבן ווינען בּעת מיין דרשה. אָט דער פּאסט מיר געגוי. זיין נאָמען איז שוויק, ער זיצט אין דער זעכצענטער קאַמערע. מיר וואָלט זיך וועלן וויסן, פּאַרוואָס האָט מען אים אריינגעזעצט, אוּן צי קאָן מען ניט מאכן אזוי, מען זאָל אים אַרויסנעמען פּון דאנען?

האָט דער אוודיטאָר געגומען זוכן אין די שופלאָדן שוויקס פּאפּירן, נאָר ווי געוויינטלעך האָט ער ניט געפּונען.

— געווים זיינען זיי בּיי קאַפּיטאַן לינהארט — האָט ער געזאָגט נאָך א צייט זוכן. — שדים וויסן, ווו זיי קומען בּיי מיר אַהין, די פּאפּירן! מסתמא האָב איך דאס פּאָרט אָפּגעשיקט צו לינהאַרטן. איך וועל היכּף אַ קלונג טאָן צו אים.. האַלאָ! הער קאַפּיטאַן? מיט אייך רעדט לייטענאנט בּערנים דער אוודיטאר. ערלויבט צו פרעגן: געפינען זיך ניט בּיי אייך די פּאַפּירן פּון א געוויסן שוויק?.. שוויקס פּאַפּירן דאַרפן זיין בּיי מיר? משונה.. אז מען האָט מיר איבערגעגעבן אונטער מיין חתימה? דאָס פּאַר־חידושט מיך זייער.. ער זיצט אין דער זעכצענטער קאַמערע.. איך וויס, הער קאפּיטאן, אז די זעכצענטע קאמערע געפינט זיך אונטער מיין רשות. אָבער איך האָב געמיינט, אז שוויקס פּאפּירן האבן זיך ערגעץ ווו בּיי אייך פּארוואלגערט... ווי? איך זאָל זיך

געוואָרפן אַ מורא. ער האָט געהאַט די טבע צו פאַרלירן דעם באַשולדיקונגם־מאַטעריאַל, און דערפאַר איז ער אָפטמאָלס געווען געצוווונגען אויסצוקלערן אַ נייעם. ער פלעגט פלאָנטערן נעמען, פאַרלירן די פעדים פון באַשולדיקונג און באַשאַפן נייע, ווי אים פלעגט אינפאַלן אין קאָפּ. ער פלעגט צונויפשטעלן באַשולדיקונגם־אַקטן אף דעזערטירן פאַר גנבה און אַף גנבים פאַר דעזערטירן. ער איז געווען אַפילו אַרייַנגעמישט אין פּאָליטישע פראָצעסן, וואָס ער פלעגט זיי כאַפן פשוט פון דער לופטן. ער פלעגט מאַכן כלערליי פאַרדרייענישן, בכדי צו כאַפן די באַשולדיקטע אין פאַר־ברעכנס, וואָס יענע האָבן אַפילו אין חלום ניט געטאָן. ער פלעגט אויסטראַכטן מאַיעסטעט־באַליידיקונג און אונטערדרוקן אויסגעקלערטע פראַזעס אַזעלכע מענטשן, וואָס זייערע פראָטאָקאָלן אָדער מעלדונ־גען זיינען פאַרלאָרן געגאַנגען אין דעם תוהו ובוהו פון די אָן אַ צאָל פאַפּירן.

— גרים גאָט, — האָט געזאָגט דער פעלד־קוראַט, דער־לאַנגנדיק אים די האַנט. — ווי גייט דאָס?

— ניט גוט, — האָט געענטפערט דער אונטערזוך־ריכטער בערנים. — מען האָט מיר פאַרפלאָנטערט דעם גאַנצן מאַטעריאַל, און איצט וואָלט דער טייוול אַליין זיך אויסגעבראָכן אַ פוס! נעכטן האָב איך אַרופגעשיקט א פאַרטיקן באַשולדיקונגם־אַקט אף איין פּאַרשוין פאַר א בונט, און פון דאָרט האָבן זיי מיר צוריק־געשיקט די פאַפּירן מיטן באַמערק, אַז דער פּאַרשוין וועלט באַ־שולדיקט ניט אין בונט, נאָר אין גנבה פון קאָנסערוון. און איך האָב מיט א כיוון אַוועקגעשטעלט אַן אַנדער נומער, שדים וויסן זיי, ווי אַזוי זיי האָבן דאָס אויסגעגראָבן.

דער אַוודיטאָר האָט אַפילו אויסגעשפּייגן.

— נו, מיר'ן אפשר מאכן א קערטל? — האָט דער פעלד־קוראַט אַ פרעג געטאָן.

— ניין, ברודער, אין קאָרטן האָב איך אַלץ צעטרענצלט; לעצטנס האָב איך געשפּילט מיטן פליכעוואַטן פולקאָוויניק אין מאַקאַאָ און האָב אָפגעגעבן די לעצטע רעשטלעך. און דיר ווי גייט דאָס, הייליקער פאָטער?

געבליבן אַ קאַפּעלע ווײַן אין שאָל, געמאַכט אַן אומצופּרידענע מינע אוּן האָט זיך געווענדט צוּ דער עדה:

— נו, איצט קאָנט איר זיך אָפּטראָגן אַהיים, באַנדיטן, גענוג! איך האָב באַמערקט, אַז איר, פֿאַרליזוקטע שדים, ווייזט ניט אַרויס קיין אמתע פֿרומקייט, וואָס וואָלט באַדאַרפֿט זיין בּיי אייך, ווען איר געפֿינט זיך אין קירך פֿאַר די הייליקע גאָבן. פּנים אל פּנים מיטן אויבערשטן שעמט איר זיך ניט, אידיאָטן, הויך צוּ הירושען, הוסטן, פֿירכען אוּן צוּ שפּאַרן מיט די פּיס, דערצוּ נאָך פֿאַר מיר אין די אויגן, וואָס איך פֿאַרטרעט דאָ די בתּולה מאַריאַ, יעזוּס קריסטוס אוּן גאָט דעם פֿאָטער. אויב דאָס וועט זיך נאָך אַמאָל איבערחזרן, וועל איך אייך אָנחתמען אַזאַ קוויטל, אַז איר וועט האָבן צוּ זינגען אוּן צוּ זאָגן, בכדי איר זאָלט וויסן, אַז ניט נאָר עס איז פֿאַראַן א גיהנם, וואָס איך האָב אייך דערציילט פֿון אים אין מיין לעצטער דרשה, נייערט עס איז פֿאַראַן נאָך אַ גיהנם אַף דער ערד, אוּן אויב אייך זאָל נאָך אָפּגליקן פֿטור צוּ ווערן פֿון יענעם גיהנם, וועט איר אָבער פֿון דעם גיהנם אַף דער ערד בשום אופן זיך ניט אַרויסראַטעווען . . . מאַרש אַהיים!

אָפּגעזאָגט דאָס איז דער פּעלד־קוראַט אַוועק אין קלײדער־צימער, האָט זיך איבערגעטאָן, געהייסן אָנגיסן זיך פֿון פּעסל אַ כּוס ווײַן, האָט אויסגעטרונקען אוּן איז ארויס אין הויף זיך צוּ זעצן רייטן מיט דער הילף פֿונם באַהעלפֿער אַפֿן פּערד, וואָס איז דאָרט געשטאַנען. נאָר דאָ האָט ער זיך דערמאָנט אָן שוויקן, איז אַראָפּ פֿון פּערד אוּן אַוועק אין דער קאַנצעלאַריע צום אַוודי־טאָר בערנים.

דער מיליטערישער אויטערזוך־ריכטער בערנים איז געווען א מאַן פֿון געזעלשאַפֿט, אַ גרויסאַרטיקער טענצער אוּן אַ מאָרא־ליש פֿאַרפֿאַלענער סוביעקט. ער האָט זיך דאָ שרעקלעך געגודיעט אוּן פֿלעגט שרייבן דייטשע פּערזן פֿאַרן אַלבּום. ער איז געווען דאָס וויכטיקסטע שרייפֿל אין דעם אַפּאַראַט. בּיי אים האָט זיך אָנגעקליבן אזא שלל פֿאַרפֿלאָנטערטע אוּן ניט פֿאַרענדיקטע פּראָצעסן, אַז אַפֿן מיליטער־געריכט אין הראַדשין האָט ער ממש אָנ־

דער מעסע־דינסט, וואָס דער פעלד־קוראַט האָט אָפּגעריכט, האָט בײם עולם אַרויסגערופן גרויס אופמערקזאַמקייט און אָפּענע סימפּאַטיע. איינער פון די וואָס זיינען געשטאַנען אונטער דער קאַטעדרע האָט זיך אַפילו פאַרוואָגט, אַז ער וועט אַרויסלאָזן פון האַנט די גאָב־שאָל. ער האָט איינגעשטעלט זיין פּאָרציע ברויט קעגן צווי פרעשק און האָט דאָס געוועט געווונען.

אַלע, וואָס זיינען געשטאַנען אין קירך, האָבן זיך געשפּירט, ווי אין טעאַטער, ווען מען איז שטאַרק טשיקאַווע צו וויסן, מיט וואָס די פּיעסע וועט זיך ענדיקן. זי האָבן מיט גרויס כוונה זיך צוגעקוקט צום בילד, וואָס דער פעלד־קוראַט האָט פאָרגעשטעלט.

זי האָבן געקוואָלן דערפון, וואָס דער פעלד־קוראַט האָט געהאַט אָנגעטאָן דעם תפלה־בגד קאַפּויר. זי האָבן מיט אַן אמתן נחת רוח זיך צוגעקוקט צו דעם, וואָס עס האָט זיך געטאָן בײם אַלטאַר. דער געלער באַהעלפער, אַ דעזערטיר פון גייסטלעכן שטאַנד, וואָס האָט אין 28־טן פולק זיך געהאַט ספּעציאַליזירט אַף קליינע גנבות, האָט זיך געסטאַרעט על פּי זכרון אופּריכטן דעם גאַנצן סדר, די טעכניק און דעם טעקסט פון דער מעסע, ער איז געווען גלייכצייטיק סיי אַ באַהעלפער, סיי אַ פּירזאָרגער פאַרן פעלד־קוראַט, וואָס פלעגט לייכטזיניק דורכלאָזן גאַנצע פּרא־זעם און וואָס האָט גאָר אין מיטן דעריינען געגומען זאָגן, אָנשטאָט אַ געוויינלעכער מעסע, די מעסע פון וויינאַכט. דער עולם האָט געקליבן נחת, בעת ער האָט געגומען לייענען מיט אַ ניגון.

ער האָט ניט געהאַט ניט קיין שטים ניט קיין געהער, און אין קירך האָט זיך גלאָזט הערן אַ פּיסק און חזירשער קוויטש, אַז מען האָט געדאַרפט די אויערן זיך פאַרשטעלן.

— איז ער דאָס היינט מלא! — האָבן זיך פאַסמאַקעווט די וואָס זיינען געשטאַנען בײם אַלטאַר. — עס גיסט זיך ממש אַריבער! קענטיק, שוין ווידער אַמאָל ערגעץ בײ מיידלעך זיך אָנ־געזופט.

אַרויסגעלאָזט דעם לעצטן קוויטש, אַז די שויבן האָבן אוש געציטערט, האָט דער פעלד־קוראַט אַ קוק געטאָן, צי איז ניט

איר זאָלט ניט מינען, אַז עס איז שוין ניט צו געפינען אַפילו איין ערלעכן מאַן, און זיך אַליין האָב איך געוואָלט אָנטאָן פאַרגעניגן, בכדי צו פאַרגרינגערן דאָס געמיט.

האָט דער פעלד־קוראַט זיך איינגעקוקט אין שוויקס המעוואַטן פנים.

— איר הויבט מיר אָן געפעלן ווערן, — האָט ער געזאָגט, זיך ווידער זעצנדיק אַפן טיש. — אין וואָסער פולק דינט איר?

— אין האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער פעלד־קוראַט, איך האָב געדינט אין 91־טן פולק, און איצטער דין איך ניט און בכלל וויס איך ניט, וואָס מיט מיר טוט זיך.

— איבער וואָס זיצט איר דאָ? — האָט געפרעגט דער פעלד־קוראַט, סלוקערצנדיק.

פון קירך ארוים האָבן זיך געלאָזט הערן די קלאַנגען פון א פיסהארמאָניע, וואָס האָט געדינט אָנשטאָט אן אָרגל. דער שפילער, א לערער, וואָס איז אריינגעזעצט געוואָרן פאר דעזער־טירן, האָט געצויגן די אומעטיקסטע כאַראַלן. מיט די סלוקערצן און גרעפצן פונם פעלד־קוראַט האָבן דידאָזיקע קלאַנגען זיך צו־נויפגעגאָסן אין א ני־דאָרישער גאַמע.

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער פעלד־קוראַט, אַז איך וויס אַף נאמנות ניט, פאַרוואָס איך זיץ דאָ, נאָר איך קלאָג זיך ניט, וואָס איך זיץ. איך האָב פשוט קיין מזל ניט. איך וויל אַלע מאָל, אַלץ זאָל זיין גוט, און סוף כל סוף קומט פאַר מיר אַלע מאָל ארוים שלעכט.

האָט דער פעלד־קוראַט זיך צעלאַכט און געזאָגט:

— איר געפעלט מיר מיט אַן אמת. איך וועל זיך נאָכ־פרעגן אַף אייך ביים הערן אַודיטאָר, און מער קאָן איך מיט אייך ניט שמועסן. עך, כ'וואָלט שוין גיכער אָפּגימפלען די שלימזולדיקע מעסע!... נו, לינקס אַרום — מאַרש!..

אַז שוויק איז געקומען צוריק צו זיין חברה גאַטקעניקעס, און מען האָט אים געפרעגט, וואָס האָט פון אים געוואלט דער פעלד־קוראַט, האָט ער קורץ און שאַרף געענטפערט.

— ער איז פשוט שכור!

דו מוזט איבער אים גיין. היינט זעען מיר דאָ א מענטשן, וואָס צעגייט זיך פון געווין, וואס ווייל זיך אומקערן צוריק. און וואס טוט איר, די איבעריקע? גאָרנישט! איר, הער אויבער = אופּזעער, האָט אויך ניט די ריכטיקע השגחה. איר זייט דען סאָלדאַטן? יאָלדן זייט איר! אין קירך דאַרפט איר זיך פירן ווי סאָלדאַטן. דערפּיי ענדיק איך און פּאַרלאַנג פון אייך, לייזיקע קאָמאַנדע, איר זאָלט זיך פירן לייטיש בעת דער מעסע, עס זאָל ניט זיין אַזוי ווי יענס מאָל, בעת מען האָט אין די הינטערשטע רייען אויסגע= ביטן קרוינשע וועש אַף ברויט, וואָס מען האָט געפרעסן דאָ גופּא בעת דער מעסע.

דער פעלד=קוראַט איז אַראָפּ פון דער קאַטעדרע און איז אַראָפּ אין קליידער=צימער, נאָך אים דער אויבער=אופּזעער. אין א ווילע אַרום איז דער אויבער=אופּזעער ארויס, האָט ארויסגערופן שוויקן פון צווישן די צוואַנציק גאַסקעניקעס און אַוועקגעפירט אין קליידער=צימער.

דער פעלד=קוראַט איז באַקוועם געזעסן אפן טיש און האָט געדרייט א סיגאַרעטל.

אז שוויק איז אריין, האָט דער פעלד=קוראַט געפרעגט:

— נו, געכאַפט? איך האָב שוין אלץ ארומגעקלערט ווי גע= העריק, און מיר דוכט, אז איך זע אייך דורך און דורך, גולם אייגער. דאָס טרעפט דאָס ערשטע מאָל, אַז עמיצער זאָל ביי מיר אין קירך וויינען.

ער איז אַראָפּגעשפרונגען פון טיש און טרייסלענדיק שוויקן פּאַרן אַקסל, האָט ער אף אים געשריען:

— זי זיך מודה, מנוול, אַז דו האָסט געוויינט נאָר אַף צו פּליסנס.

— גאַנץ ריכטיק, הער פעלד=קוראַט, — האָט שוויק געענט= פערט ערנסט, אינשטעלנדיק אלץ אין קאָן, — איך בין זיך מודה פּאַרן אלמעכטיקן גאָט און פּאַר אייך, הייליקער פאָטער, ווי זיין פּאַרטרעטער, אַז איך האָב טאַקע געוויינט נאָר אַף צו פּליסנס. איך האָב געזען, אַז ביי אייער דרשה פעלט דער זינדיקער, וואָס טוט תשובה. האָט זיך מיר געוואָלט אָנטאָן אייך פּאַרגעניגן, בכדי

אניט וועל איך דיך לאָזן פארפוילט ווערן אין קאַרצער. אוּן איר
אוּך דאָרט אונטן, ניט מינט, אז איר זייט געקומען אין אַ קרעמל;
גאָט איז אן ארך אפים, אָבער נאָר מיט ארנטלעכע מענטשן, אוּן
ניט מיט אזעלכע אויסווורפן ווי איר, וואָס איר פאָלגט ניט לא
די וואָס גאָטס געזעצן, נאָר אפילוּ ניט די מיליטער־סטאטוטן. אָט דאָס
האָב אין אייך געוואלט זאגן. מתפלל זיין קאנט איר ניט אוּן איר
מינט, אז גיין אין קירך גייט מען אף ווילן זיך, אזוי ווי דאָ
וואָלט געווען א טעאטער אָדער א קינאָ. נאָר דיראָזיקע שטוּת
וועל אין אייך פוּן קאָפּ ארויסשלאָגן, איר זאָלט ניט מיינען, אז
איך קוּם אייך דאָ ווילן אדער פארשאפן אייך א שטיקל פרייד
אין לעבן. איך וועל אייך אלעמען ארויזעצן אין אינצל = ארעסט,
וועט איר דעמאָלט זען, איר מנוולים! אוּן פּטר אף אייך צייט,
נאָר איך זע, אז דאָס איז אומזיסט. אוּן זאָל אפילוּ קומען אהער
דער פעלדמארשאל אליין אָדער דער ארציבישקוּפּ אליין, וועט איר
אוּך ניט תשובה טאָן אוּן זיך אומקערן אפן וועג פוּן גוטע
מעשים. אוּן פאָרט וועט איר אמאָל זיך דערמאָנען אָן מיר, זואס איך
האָב געוואלט אייער טובה!..

פוּן צווישן די צוואנציק גאַטקעניקעס האט זיך געלאזט הערן
אַ כליפּעריי. שוויק האט געווינט.

דער פעלד־קוּראט האט א קוּק געטאן אַראָפּ. דאָרט איז
געשטאנען שוויק אוּן האָט געווישט מיט די קולאַקעס די אויגן.
ארוּם איז דער עולם געווען מלא שמחה.

האָט דער פעלד־קוּראט וויטער געזעדט, טייטנדיק אף
שוויקן:

אָט, נעמט אראָפּ אַ מוסר פוּנם דאָזיקן מענטשן. וואָס טוט
ער? ער ווינט. ניט ווין, זאָג איך דיר, ניט ווין! ווילסט תשובה
טאָן? דאָס וועט דיר, מיין טייערער, ניט אָנקומען אזוי גרינג.
איצט ווינסטוּ טאַקע, אָבער וועסט ניט באוויזן קומען צוריק, אין
דער קאַמערע, בינסטוּ ווידער דער זעלביקער מנוול, וואס פריער.
דוּ וואָלסט נאָך באדארפט אסוּ טראַכטן אוּן קלערן וועגן דער
גענאָד פוּן בורא, וואָס האָט קיין מאָל ניט, אסך אָנמאטערן זיך,
בכדי דיין זינדיקע נשמה זאל געפינען אין לעבן דעם ריכטיקן וועג, וואָס

איידער אומקערן זיך צום מאַמען. וועגדט אייערע אויגן טיפער
און בריטער און העכער צו די הימלישע וויטקייטן, און איר
וועט מנצח זיין, און שלום וועט אַראָפנידערן אף אייערע נשמות,
מנוולים. ניט שנייַ די נאָז, אי דו דאַרט, הינטן! דו ביסט
ניט קיין פערד און געפינסט זיך ניט אין קיין פערד־שטאַל, נאָר
אין גאָטס היכל. אָט אַף וואָס איך וועגד אייער אופמערקזאַמקייט,
מיינע טייערע. יאָ, וווּ האַלט איך? בײַם שלום פון דער נשמה,
זייער וווּיל. בכן, זאָלט איר, בהמות, האָבן אין זינען, אַז איר
זײַט מענטשן און אז איר מוזט מיט אייערע פאַרשטאָכענע אויגן
אַ קוק טאָן אַף גאָטס וועלט און איר מוזט וויסן, אַז אַלצדינג
האָט אַ קיום נאָר אַ געוויסע צייט, אָבער גאָט איז אייביק. זייער
גוט, ניט אמת, מיינע הערן? איך האָב טאָג און נאכט באַדאַרפט
תפילה טאָן פאַר אייך, שוטים, אַז דער באַרימהאַרציקער גאָט זאָל
אויסגיסן זיין נשמה אין אייערע קאַלטע הערצער און זאָל אָפּ־
וואַשן מיט זיין הייליקער געגאָד אייערע זינד, בכדי איר זאָלט
אף אייביק געהערן צו אים און ער זאָל אײַך, מנוולים, שטענדיק
ליב האָבן. נאָר איר האָט אַ טעות. אין גן־עדן וועל איך אייך
ניט אריינפירן... — דאָ האָט דער פעלד־קוראַט אָפּגעסלוקערצט: —
נײַן און נײַן, גאָרנישט וועל אײַך פאַר אייך ניט טאָן, און אײַך
קלער גאָרניט וועגן דעם, וואָרום איר זײַט אינגעגעסענע רשעים,
אף אייערע וועגן וועט אײַך ניט פירן גאָטס געגאָד און גאָטס
גייסט וועט איבער אײַך ניט הויערן. וואָרום דעם אויבערשטן וועט
אפילו אין חלום ניט איינפאַלן צו צאַצקען זײַך מיט אַזעלכע
מנוולים. הערט איר דאָרט, איר גאַטקעניקעס?

האָבן צוואַנציק גאַטקעניקעס אופגעריסן די קעפּ ארוף און
האָבן אינשטימיק געענטפערט:

— יאָ, מיר הערן!

— ס'איז אָבער ניט גענוג נאָר הערן, — האָט דער גי־
סטלעכער וויטער גערעדט, — א פינסטערער וואָלקן פון לעבן,
וואָס אין דעם וועט גאָטס שמייכל ניט באפריען אײַך פון יסורים,
אידיאָטן איר, וואָרום אַפילו גאָטס געגאָד האָט א ברעג. און דו,
אייזל, יאָ יאָ, דאָס מיינט מען דיך, ניט סמיען זאָלסטו שפּיען,

פלייש מיט בעבלעך, זיך צעלייגן אין בעטל, פאָרקען זיך אין נאָז און ניט קלערן וועגן גאָט — דאָס קענט איר! ניט אמת?

ער האָט אַ קוק געטאָן פון דער קאַטעדרע אַראָפּ אף די צוואַנציק וויסע מלאכים אין גאַטקעס, וואָס האָבן געקוואָלן פון זינע רייד ניט ווינציקער, ווי די איבעריקע. ערגעץ הינטן האָט מען געשפּילט אין „מעסערלעך".

— כּפּתור ופּרח, — האָט שוויק אריינגעזאָגט אין אויער זיין שכן, וואָס איז אַרעסטירט געוואָרן לויט אַ חשד, אַז ער האָט פאַר דרי קרוינען אָפּגעהאַקט זיין חבר מיט אַ האַק דרי פינגער, בכדי אים צו באַפרייען פון מיליטער.

— וואַרט, עס קומט נאָך בעסער! — איז געווען דער ענטפער. — היינט איז ער ווידער מלא, און דערפאַר וועט ער דרייען אַ ספּאָדיק וועגן דאָרנדיקן וועג פון זינד.

דער פעלד־קוראַט איז היינט טאַקע געווען אין אַן אויס־געצייכנטער שטימונג. ער האָט זיך די גאַנצע צייט אריבערגע־בויגט איבער דער פאַרענק פון קאַטעדרע, אַווי אַז ער איז שיער ניט אַראָפּגעפאַלן כּיטן קאָפּ אַראָפּ.

נאָכדעם ווי ער האָט אויסגעזונגען אַ פּרייליעכע ליד פון סעמינאַר, האָט ער אָנגעהויבן זיין דרשה:

— איך האַלט, אַז מען דאַרף אייך אַלעמען שיסן, פאַר־שטאַנען? און איך זאָג דאָס פון דעם דאָזיקן הייליקן אָרט אַראָפּ, איר רשעים, וואָס גאָט האָט זיך פון אייך אָפּגעקערט. וואָרום גאָט האָט פאַר אייך ניט מורא און וועט זיך אָפּרעכענען מיט אייך אַזוי, אַז איר וועט די קאָפּ פאַרלירן, וויל איר ווילט זיך ניט אומקערן צו קריסטוסן און גייט בעסער איבערן דערנערדיקן וועג פון זינד.

— אַהא, וואָס האָב איך געזאָגט? ער איז שוין גוט מראה־כהנדיק, — האָט מיט שמחה אַ שעפּטשע געטאָן שוויקן דער שכן.

— דער דערנערדיקער וועג פון זינד, איר חמורים, איז דער וועג פון קאַמף מיטן חטא. נאָר איר זיט פון די צוליהכעים־ניקעס, וואָס איר וועט בעסער זיך וואַלגערן אין אינצל־ארעסט,

אין קאָרידאָר פון הויז, וווּ ער האָט געווינט, האָט מען אָפט געקאָנט הערן די זידלעריי פון קרעדיטאָרן, וואָס האָבן זייערע חובות ניט געקאָנט אופמאָנען. ער פלעגט בריינגען צו זיך גאַסן־פרויען אָדער ער פלעגט שיקן נאָך זיי זיין דינער. ער האָט געשפילט אין קאָרטן, און עס איז געווען גענוג גרונט צו מיינען, אַז ער שפילט ניט כשר, הגם קיינער האָט אים ניט געכאַפט ביז איצט. אין אָפיצער־קריזן פלעגט מען אים רופן „הייליקער פאָטער".

צו זיינע דרשות פלעגט ער זיך קיינמאָל ניט גרייטן, אָבער ווען ער פלעגט רידן, פלענן אַלע האָבן הנאה.

עס איז געווען אַ פייערלעכער מאָמענט, בעת מען פלעגט אריינפירן אין קירך די „זעכצענטע" אין הוילע תחתונים, וואָרום מען האָט מורא געהאַט צו לאָזן די אַרעסטאַנטן זיך אָנטאָן, כדי עמיצער פון זיי זאָל ניט אנטלויפן.

די דאָזיקע צוואַנציק וויסע גאַטקעניקעס האָט מען אויס־געשטעלט אונטער דער קאַטעדרע. עטלעכע פון זיי, וואָס דאָס מזל האָט זיי געשפילט, האָבן באַהאַלטן אין מויל די עקלעך פאַפיראָסן, וואָס זיי האָבן אונטערוועגס געפונען, וואָרום קיין קעשענעס האָבן זיי דאָך ניט געהאַט, וווּ צו באַהאַלטן.

אַרום זיי זיינען געשטאַנען די איבעריקע תפוסים פון דער מיליטער־טורמע און האָבן חוזק געמאַכט פון די גאַטקעניקעס פאַר דער קאַטעדרע, וואָס אַף איר האָט ארופגעשטיגט דער פעלד־קוראַט, קלינגענדיק מיט די שפּאָרן.

— שטיל שטיין! — האָט ער אַ געשריי געטאָן. — צו דער תפילה! חזר איבער נאָך מיר אלין, וואָס איך וועל זאָגן. און דו, מנוול, דאַרט אין דער לעצטער רי, דו שניץ זיך ניט די נאָז אין פויסט, וויבאַלד דו שטייסט אין אַ גאָטס־הויז, אַ ניט וועל איך דיך משלח זיין אין קאַרצער. אַ נו, לאָמיר זען, צי האָט איר, פוסטעפאַסניקעס, ניט פאַרגעסן „פאָטער אונדזער"? א נו, פרווט... נאָט אייך אַוועק. איך האָב געווסט, אז איר וועט איבערדרייען קאַפויער. און פון וואַנען זאָלט איר יאָ ווייס דעם „פאָטער אונדזער"? אייער עסק איז אופפרעסן צווישן פאַרציעס

אזוי ארום איז דער יונגער אָטאָ קאַץ געבליבן אין דער לאגע פון א מענטשן, וואָס האָט זיך ניט צו ריכטן אף ירושה, וואָס ווייס ניט וווּ אהינצוטאָן זיך, און מוז דעריבער בלייבן דינען אין מיליטער.

נאָר דער פריוויליקער אָטאָ קאַץ האָט שוין פריער געהאט זיך דערטראכט צו א מאָלק. ער האָט זיך געשמדט. ער האָט אָנגענומען דעם קריסטלעכן גלויבן מיט דעם הנאי, אז דער קריסטלעכער גאט זאָל אים העלפן מאכן קאריערע. עס איז געווען א פשוט געשעפטל.

די פייערלעכע צערעמאָניע פון שמד איז אָפּגעריכט געוואָרן אין עמאוס. דער פאַטער אַלבאַן האָט אים אָפּגעטובלט. דערבי זיינען געשטאַנען דער גאָטספּאָרכטיקער מאיאָר פון יענעם פּולק, וווּ אָטאָ קאַץ האָט געדינט, אַן אַלטע פריילן פון אַדעליקן מושב זקנים אין הראַדשין און עפּעם א בריהשער פאָרשטייער פון דער גייסטלעכער קאָנסיסטאָריע, וואָס איז געווען דער טויפּפאָטער.

דער עקזאַמען אַף אָפּיצער איז אַראָפּ גוט, און דער נייאויסגעאַקענער קריסט אָטאָ קאַץ איז געבליבן אין פּולק.

צוערשט האָט אים אויסגעדוכט, אַז עס וועט זיין גוט, און ער האָט אַפילו געוואָלט גרייטן זיך צו דער אַקאדעמיע. נאָר איינמאָל האָט ער זיך אָנגעשפּורט, איז אוועק אין קלויסטער, האָט אַוועקגעוואָרפן די שאַבליע און אָנגעטאָן דעם גייסטלעכן בגד. ער האָט באַוּוכט דעם ביסקופ אין הראַדשין און איז אָנגענומען געוואָרן אין סעמינאַריע. ערב דער הייליקונג פאַר א גייסטלעכן האָט ער זיך אָנגעטרונקען טויט שכור ערגעץ אין א מיאוסן שיינקל, און נאָך דער אָרגיע איז ער אַוועק גלייך צו דער הייליקונג־צערעמאָניע. דערנאָך איז ער אַוועק אין פּולק, אַף צו פאַרזיכערן זיך די נויטיקע פראָטעקציע, און אַז מען האָט אים באַשטימט פאַר א פעלד־קוראַט, האָט ער זיך געקויפט פערד, פלענט, ארומרייטן איבער פראָג און גערן נעמען אַן אָנטייל אין אַלע הוליאַנקעס פון די אָפּיצערן פון זיין פּולק.

SHOREDITCH PUBLIC LIBRARIES

נישט־געפלויגן וועגן גאטס חסד, וואָס האָט קיין גבול ניט, און באַפרידיקן די גייסטיקע באַדערפענישן פון איינגעזעסענע פאַר־ברעכערס און בכלל פון מענטשן, וואָס זיינען געשענדט דורכן געריכט. ער האָט אזוי הפלאדיק פאַרשטאַנען זיך צו זידלען פון קאַטעדער אָדער פון אַלטאַר אַראָפּ. ער האָט מיט אַזא קנאַק געקאָנט אַ דונער טאָן בײַם אַלטאַר דעם „ונסלח", האָט פאַר־שטאַנען אזוי אָריגינעל דורכצופירן דעם גאַנצן דינסט, אזוי צו פאַרפלאָנטערן דעם גאַנצן סדר פון דער מעסע און אויסקלערן, ווען ער איז געווען שטאַרק שבור, נייע תפילות, אַ נייע מעסע און נייע צערעמאָניעס — עפעס אזוינס, וואָס האָט קיין גלייכן ניט.

און ווידער אַמאָל, סאַראַ שפּאַס, ווען ער פלעגט זיך אַמאָל אויסגלישן און אַראָפּפליען מיטן קאָפּ אַראָפּ צוזאַמען מיט דער שאָל, מיט די הייליקע גאָבן און מיטן תפילה־בוך, און דער־נאָך פלעגט ער נעמען הויך באַשולדיקן דעם באַהעלפער דעם אַרעסטאַנט, אַז יענער האָט אים אונטערגעשטעלט א פיסל, און פלעגט אים דאָ טאַקע אפן אָרט אריינקאַטעווען כּדי וכך מעת לעת קאַרצער.

דער פעלדקוראַט אָטאָ קאַץ, דער מושלם פון די פעלד־קוראטן, איז געווען א ייד. דאָס איז, אגב, קיין חידוש ניט: אר ציביסקופ קאָן איז אויך געווען א ייד.

דער פעלדקוראַט אָטאָ קאַץ האָט נאָר געהאט אַ שטור־מישערן עבר, ווי דער בארימטער ארציביסקופ קאָן.

ער האָט געענדיקט אַ האַנדלס־הויכשול און האָט געדינט פרייוויליק אין מיליטער. בנוגע צו וועקסלען און וועקסל־רעכט איז ער געווען אזא מאדים, אז די פירמע „קאץ און קאָ" האָט אין זעלביקן יאָר געמאכט א גראנדיאָזן אָנזעץ, און דער אלטער הער קאץ איז אָפּגעפאָרן קיין צפון־אמעריקע, נאָכדעם ווי ער איז געקומען מיט זיינע בעלי־חובות צו א שטילן הסכם, וואָס זיי אליין האָבן פון אים ניט געוווסט און אויך זיין שותף, וואָס האָט עמיגרירט קיין ארגענטינע, האָט פון דעם ניט געווסט.

אלץ אזעלכע, וואָס אַף זייערע פּאַפּירן איז געווען דער באַמערק: „שטרייַנג אופּפּאַסן, צוקוקן זיך". מען האָט זיי טאַקע שטרייַנג געהיט, זיי זאָלן ניט אַנטלויפן.

ווען די תּחתונים וואָלטן געווען רייַנע, און די פּענצטער וואָלטן געווען אָן גראַטעס, וואָלט מען געקאָנט מיינען, אַז מען געפינט זיך אין אויסטו־צימער פון אַ באָד.

דער פּעלדוועבל רעפּאַ האָט איבערגעגעבן שוויקן דעם עלטסטן פון דער קאַמערע, אַ באַפּערדלטן יונגנמאַן אין אַ צע־כראַסטעטער העמד. יענער האָט פּאַרשריבן זיין נאָמען אַף אַ בוינן פּאַפּיר, וואָס איז געהאַנגען אַף דער וואַנט, און האָט גע־זאָגט צו אים:

— מאָרגן איז בייַ אונדז טעאַטער. מען וועט אונדז פּירן אין קירך אַריין הערן אַ דרשה. מיר, גאַטקעניקעס, שטייען סאַמע אונטער דער קאַטעדרע. אָט וועט דאָס זיין פּריילעך!

פונקט ווי אין אַלע טורמעס, איז אויך די קירך בייַ דער מיליטער־טורמע געווען שטאַרק באַליבט בייַם עולם. פּאַרשטייט זיך, אַז דאָס איז ניט געווען דערפּאַר, וואָס די באַזוכערס זיינען געוואָרן גוט און פרום, דורכדעם וואָס מען האָט זיי געצוווּנגען צו באַזוכן די קירך. וועגן אזעלכע נאַרישקייטן האָט גאָר קיין רייד ניט געקאָנט זיין.

די תּפילה און די דרשה איז פשוט געווען אַן אָנגענעמער צייט־פאַרטרייַב און וויילונג אין דער נודנעניש און דעם אַלץ־איינס פון דעם טורמע־רעזשים. היסט דאָס, ניט דער חשק נעענטער צו קומען צו גאָט האָט געצויגן דעם עולם, נאָר די האָפענונג אופצוהויבן אין קאָרידאָר אָדער אפן הויף אן עקל פון אַ פּאַפּיראָס.

— נאָר דער הויפט־תּענוג איז געווען די דרשה. דער פּעלד־קוראַט, דער קאַטוילישער מיליטער־גייסטלעכער, מיטן נאָמען אָטאָ קאַץ, איז געווען אַ מענטש אַ פראַכט! זיינע דרשות זיינען געווען ניט געווינלעך אינטערעסאַנט, און די אַרעסטאַנטן, וואָס זיינען אויסגעגאַנגען פון נודעניש, האָבן זיך ממש געקוויקט מיט זיי. ער האָט פּאַרשטאַנען אזוי ווינציק צו באַלבען נישט־געשטויגן־

מיט זשוליקעס. און אויב עמיצער פרווט בריקעווען זיך, שלימן מיר אים איין אין חדר מיוחד, ברענן אים איבער אַלע ריפן און לאָזן ליגן, ביז ער פגרט. דערוף האָבן מיר דאָס פולע רעכט. אָט אזוי האָבן מיר זיך, אַ שטייגער, אָפגערעכנט מיט יענעם קצב — געדיינקסט, רעפּאַ?

— מ—יאָ, נאָר יענער האָט אונדז פאַרגעבן אַן אַרבעט, הער אויבער=אופזיעער, — האָט רעפּאַ זיך אָפגערופן פארחלומט.— אָט דאָס איז געווען אַ גבר! איבער פינף מינוטן האָב איך אף אים געטראָטן, ביז די ריפן האָבן געגומען טרעשצען ביי אים און בלוט האָט געגומען גיסן פון פיסק. צען טעג האָט ער נאָך געלעבט. בשום אופן ניט מעגלעך געווען צו מאַכן מיט אים אַ סוף.

— איצט זעסטו, מנוול, וואָס מען טוט ביי אונדז, ווען עמיצער פרווט זיך בריקעווען, — האָט פאַרענדיקט דער אויבער=אופזיעער יין מוסר, — אָדער אַנטלויפן. דאָס איז בעצם אַ זעלבסט=מאָרד, וואָס ווערט ביי אונדז סיי ווי באַשטראָפט. אָדער זאָל נאָט דיך אויסהיטן, ווען דיר, חזירשע נשמה, וועט אַיינפאַלן צו בא=קלאָגן זיך בעת אַ רעוויזיע. ווען עס וועט קומען אַ קאָמיסיע און וועט פרעגן: „ניטאָ אַף וואָס צו באַקלאָגן זיך?", דאַרפסטו, אַזוי=נער און אַזוינער, שטעלן זיך אין פראָנט, מילימעריש גריסן און און ענטפערן: „ניין, ניטאָ אַף וואָס זיך צו קלאָגן, צופריידן מיט אַלץ". אַנו, ווי וועסטו דאָס זאָגן, לעמעך? חזר איבער!

— ניין, ניטאָ אַף וואָס זיך צו קלאָגן, צופריידן מיט אַלץ, — האָט שוויק איבערגעחזרט מיט אַזא ענייותדיקן אויסדרוק אין פנים, אַז דער אויבער=אופזיעער האָט דאָס אָנגענומען פאַר דעם אמתן אויסדרוק פון געפילן.

— נו, אויב אַזוי, טו זיך אוים ביז די גאַטקעס און קום אין דער זעכצענטער קאמערע, — האָט ער געזאגט פריינטלעך, אָן די געווינלעכע זידל=ווערטער.

אין דער זעכצענטער קאַמערע האָט שוויק געטראָפן אַ מענטשן צוואַנציק, אַלע אין הוילע התחתונים. דאָס זיינען געווען

* * *

עס איז גאנץ נאטירלעך, וואָס דער אויבער=אופזעער סלאַ=וויק, בעת ער האט צוגענומען שווייקן, האט אף אים א קוק געטאן מיט שטומען פארוווּרף:

— האסטו דאס, ברודער, הייסט דאס, א פלעק אף דיין גוטן נאמען, וויבאלד דו ביסט געקומען אהער צו אונדז? ס'מאכט ניט אויס, גוטער ברודער, מיר וועלן דיר דאָ מאַכן היימלעך, פונקט ווי אַלעמען, וואָס פאלן אריין צו אונדז אין די הענט. אונדזערע הענט זיינען ניט קיין דאמען=הענטלעך.

און בכדי צו דערווייזן דאס בחוש, האט ער אונטערגע=רוקט שווייקן אונטערן סאַמע נאָז זיין מוראדיקן אָדערדיקן פויסט און האט געזאָגט:

— אנו, גיב נאר א שמעק, מנוול!

האט שווייק א שמעק געטאן און געזאָגט:

— איך וואלט ניט געוואלט קריגן דערמיט איבערן נאָז — דאס שמעקט מיט קבר.

דאס דאזיקע רואיקע פארשטאנדיקע ווארט איז דעם אוי=בער=אופזעער געפעלן געווארן.

— היי דו, — האָט ער געזאָגט און א טאָרקע געטאן שווייקן מיטן קולאַק אין בויך, — שטיי גראָד! וואס האסטו דאָ אין די קעשענעס? האסטו א פאפיראס, מעגסטו זיך לאזן, געלט אָבער גיב אהער, מען זאל ביי דיר ניט אוועקגנבען. דאס ,אינ=גאנצן? אמת, מער איז ניטאָ? געדיינק, זאג ניט קיין ליגן פאר ליגן זאגן באשטראפט מען ביי אונדז.

ווו זאלן מיר אים אוועקזעצן" — האט געפרעגט דער פעלדוועבל רעפא.

— אין דער זעכצענטער קאַמערע, — האט געפסקעט דער אויבער=אופזעער, — צו די וואס זיצן אין די גאטקעס. זעט איר ניט, אַז אַף זיין באלייט=פאפיר איז פאראן קאַפיטאַן לינהאַרטס אַ באַמערק: „שטריינג אופפאסן, צוקוקן זיך." יאָ, יאָ, — האָט ער באַמערקט שווייקן, — מיט זשוליקעס באַגייען מיר זיך ווי

די פאָליטישע פאָליציי האט אויך צוגעשטעלט מאטעריאל אין דער מיליטער־טורמע. די מיליטער־צענזור פלעגט שיקן אהין די מחברים פון בריוו צווישן פראנט און צווישן די, וואס פלעגן אומקומען בײ זיך אין דער היים. די זשאנדארן פלעגן אריינזעצן אפילו זקנים געבראכענע, וואס פלעגן שיקן בריוו אפן פראנט, און די מיליטער־געריכטן פלעגן זיי פארמשפטן צו צוועלף יאר פאר זיערע טרייסט־ווערטער און פאר זייער שילדערן די שווערע נויט אינדערהיים.

פון דער מיליטער־טורמע אין הראדשין האט געפירט א וועג איבער ברזשעזונאוו צום מאטאל־פלאץ. איבער דעם וועג איז געגאנגען א מענטש מיט קייטן אף די הענט, ארומגערינגעלט פון סאלדאטן, נאך אים איז געפאָרן א וואגן מיט א טרומנע. און אפן מאטאל־פלאץ האט זיך געלאזט הערן די אפגעהאקטע קאמאנדע: „צילעווע! שים!" און אין אלע פולקן און באַטאל־יאנען איז איבערגעלייענט געווארן א באפעל, אַז דער און דער איז געוואָרן דערשאסן פאר א „בונטי", בעת דער ראטע־קאמאנדיר האט א זעץ געטאן מיט זיין שאַבליע די פרוי פון דעם אומגליקלעכן, וואס האט בשום אופן ניט געקאנט זיך שיידן מיטן מאן, בעת דער עשעלאן האט זיך געוועצט אין צוג...

און אין דער מיליטער־טורמע איז דער דרילינג: דער עלטסטער אופזעער סלאוויק, דער קאפיטאן ליגהארט און דער פעלדוועבל רעפא, מיטן צונאמען „תלין", אויך אויסגעצייכנט פאר־טיק געווארן מיט זיין עסק. וויפיל מענטשן האבן זיי פארפיניקט אף טויט אין די אייגצעל־קאמערעס! זייער מעגלעך, אז קאפיטאן לינהארט איז געבליבן בײ דעם ראנג אין דער רעפובליק. עס וואלט געווען גענוגנשן מען זאל אים פארעכענען די דינסט־יארן אין דער מיליטער־טורמע. רעפא האט פארלאזן דעם דינסט און פארנעמט זיך מיט בוי־ארבעטן. ס'קאן זיין, אז ער האט זיך פארשריבן אין א פאטריאָטישער געזעלשאַפט אין דער רעפובליק.

דער עלטסטער אופזעער סלאוויק האט זיך באגנבעט און זיצט איצט הינטער די גראטעס. אים האט נעבעך ניט אפגע־גאלטן מיט דער רעפובליק, ווי אנדערע!

נעלן אוּן גראנאטעם פּונקט אוועלכע מאטעמאטיק־לערערס, ווי ער — האט ער געהאלטן פאר א משוגעת.

— איך וויל ניט, מען זאל מיך פּיינט האבן פאר מיין אַכזריות, — האט ער זיך געזאגט אוּן האט מיט א רויקן הארץ אוועקגעלקחעט דעם זיגער. קודם כּל האט מען אונטער־זוכט זיין גייסטיקן צושטאנד, נאר אז ער האט געמאלדן, אַז ער האט צוגעגנבעט דעם זיגער, אף רייך צוּ ווערן, האט מען אים אריינגעוועצט אין דער מיליטער־טורמע. אזעלכע ווי ער, וואם זיי־נען געוועסן דארט פאר גנבות אדער אפּנארריי, זיינען געווען ניט ווינציק. דארט זיינען געווען אידעאליסטן אוּן ניט אידעאליסטן, מענטשן, וואם האבן אין דער מלחמה געזען א מיטל רייך צוּ ווערן, פארשיידענע מיליטער־באאמטע פוּן הינטערלאנד אדער פוּן פראנט, וואם האבן געמאכט פארשיידענע פאלשקייטן מיט פראווי־אַנט, אוּן אויך גנבים פוּן קלייניקייטן, וואם זיינען אַמאל געווען טויזנט מאָל לייטישער אוּן פיינער פאר די, וואם האבן זיי אריין־געזעצט. חוץ דעם, זיינען אין מיליטער־טורמע געוועסן אזעלכע סאלדאַטן, וואם זיינען פארמשפט געווארן פאר פארשיידענע פאר־ברעכנס מיט א ריין מיליטערישן כאראקטער, א שטייגער, פאר עובר זיין אף מיליטערישער דיסציפּלינע, פאר פרוון צוּ מאכן אַ בּונט, פאר דעזערטירן. א גרופּע פאר זיך זיינען געווען די פא־ליטישע, וואם אַכציק פראצענט פוּן זיי זיינען געווען גאט די נשמה שולדיק, אוּן פוּן זיי זיינען ווידער געווען נין אוּן נייַנציק פראצענט פארמשפט. דער אַפּאַראַט פוּן די אוודיטאָרס (מיליטעריש אונ־טערזוך־ריכטערס) האט פונקציאָנירט אויסגעצייכנט. אזא געריכטס־אַפּאַראַט איז פארן אין איטלעכער מלוכה, בעת זי האַלט ערב אן אלגעמיינעם פאליטישן, עקאָנאָמישן אוּן מאראלישן חורבן. דעם גלאנץ פוּן דער אמאליקער גרויסקייט אוּן חשיבות האלטן אונטער דאם געריכט, די פאליציי, זשאנדארמעריע אין אן ארמיי שפּיאָנעס.

אין איטלעכן מיליטער־טייל האט די עסטרייכישע רעגירונג געהאט שפּיאנעס אוּן אויסקוקערס, וואם האָבן געמסרט אף איי־גענע חברים, וואם זיינען געשלאפן מיט זיי אף אין געלעגער אוּן וואם האבן זיך מיט זיי געטיילט דעם לעצטן בּיסן ברויט.

ער האָט אַ סך געערעט וועגן דעם, אז איטלעכער פון די, וואס פארלאזן היינט דאס קראנקנהויז, בכדי זיך צו שטעלן אפן פראנט אין די רייען פון די קאמעראדן, באדארף זיין א זיגער אוּן א ריטער, ער איז באזיכערט, אַז זיי וועלן זיין גוטע זעלנער אין שלאכטפעלד אוּן וועלן זיך אופפירן ווי איידעלע מענטשן אין מילימערישע אוּן ציווילע ענינים. אַז זיי וועלן זיין העלדישע קרינגסלייט, געדיינקען די גרויסע מעשים פון ראדעצקי אוּן פרינץ אייזשען פון סאוואיא. אז זיי וועלן מיט זייער בלוט באשפריצן די וויטע פעלדער פון כבוד פארן הויז האבסבורג אוּן וועלן מיט נצחון פארענדיקן די אופגאבע, וואס די געשיכטע האט זיי געשטעלט. מוטיק, אן חשבונות, ניט צו שוינען זייער לעבן, וועלן זיי זיך וואַרפן אין קאַמף אונטערן שוץ פון די בארימטע צעשאסענע פאָנעם פון זייערע פולקן. צו נייעם רום, צו נייע נצחונות.

שפעטער, אין קאָרידאָר, האט דער אויבער־דאקטאר געזאגט צום דאזיקן יונגען מאַן:

— טייערער קאלעגע, איר מעגט מיר גלויבן, ס'איז אלץ ארויסגעווארפן. פונם דאָזיקן פעוול וואָלט אפילו ראדעצקי אליין אָדער אייער פרינץ אייזשען ניט געקאנט מאכן קיין זעלנערס. מען קאן מיט זיי רייטן, ווי א מלאך אָדער ווי א טייוול — אַלץ איינס! פעוול — אוּן וויטער גארנישט!

9.

שוויק אין דער מיליטער־טורמע.

דאס לעצטע באהעלטעניש פאר יענע, וואס האבן ניט געוואלט גיין אף מלחמה, איז געווען די מיליטערישע טורמע. איך האב געקענט א לערער פון מאטעמאטיק, וואס האט ניט געוואלט שיסן אין ארטילעריע, אוּן דערפאר האט ער אוועקגענבעט בייַ א ליטענאנט דעם זיגער, בכדי אנצוקומען אין דער מילימטער־טורמע. ער האט דאס געטאן מיט אַ פולן באווסטזיין. די מלחמה האט בייַ אים ניט אויסגענומען אוּן האט אים ניט געצויגן. שיסן אין פיינט אוּן הרגען בייַם צד שבנגד מיט שראפ־

אָפּפירן אין קאנצעלאַריע און וואַרטן דאָרט אף אונדזער באַ־
שלום און ראפארט. דער דאזיקער מענטש איז געזונט ווי אן אָקס,
סימולירט און האָט נאָך אַ לאנגען צונג און שפעט פון זיינע
עלטסטע. ער מיינט, דאכט זיך, אַז זיי געפינען זיך דאָ נאָר פון
פארגעניגן וועגן, און בכלל אַז די גאנצע מלחמה איז אַ גארנישט
מיט א נישט. אין דער מיליטער־טורמע, שוויק, וועט מען אייך
אָנלערנען, אז די מלחמה איז ניט קיין פוסטע זאַך.

איז שוויק מיטן פעלדוועבל אַוועק איבערן הויף אין דער
קאנצעלאַריע. פאר דער צייט, וואס דער וואך־אפיצער האט אף
אים דארט געשריען, אַז אזעלכע מנוולים, ווי שוויק, דארף מען
שיסן, האט די קאָמיסיע פארענדיקט אין די בראקעס מיט די
סימולאַנטן. פון זיבעציק קראנקע האָבן זיך געראטעוועט נאר צוויי:
ביי איינעם האט א באָמבע אַראָפּגעריסן אַ פוס, דער צווייטער
האט געהאַט די אמתע בראנד.

נאָר די דאָזיקע צווי האָבן ניט געהערט דאס וועלטעלע
„טויג"; אַלע איבעריקע, ניט אויסגעשלאָסן אפילו די דריי שווינד־
יכטיקע, וואס האָבן געהאַלטן בייַם שטארבן, זיינען געווארן אנ־
ערקענט פאר טויגליך פארן אקטיוון דינסט, דערפיי האט דער
אויבער־דאקטאָר זיך פארגונען דעם תענוג צו האַלטן אַ רעדע.

די דאזיקע רעדע איז געווען אָנגעפיקעוועט מיט די
משונהדיקסטע זידלעריַיען און דער אינהאַלט איז געווען אַ קור־
צער: אַלע מענטשן זיינען מנוולים, און נאר אויב זיי וועלן העל־
דיש זיך שלאגן פאר זייער מאנארך, קאָנען זיי קומען צוריק אין
א מענטשישער געזעלשאַפט, און נאכן קריג וועט מען זיי קאָנען
מוחל זיין, וואס זיי האבן געוואלט זיך ארויסמאכן פון מיליטער־דינסט און
האבן סימולירט אַ קראַנקייט. פערזענליך גלויבט ער דערין ניט,
ער מיינט אַז זיי וועלן נאך קומען אף דער תליה.

עפעס א יונגינקער מיליטער־דאָקטאר, נאך א ריינע בשרע
נשמה, האט געבעטן דעם אויבער־דאקטאר א דערלויבעניש צו זאגן
אַ פאר ווערטער. זיין רעדע האט זיך אָפּגעשיידט פון דער רעדע
פון זיין עלטסטן דורך אפטימיזם און תמימות. ער האט געזאגט
דייטש.

— איין זאַך וואָלט איך נאָר וועלן וויסן, איר ים־חזיר איינער, וואָס טראכט איר זיך איצט?

— גאָרנישט, איך טראַכט בכלל גאָרנישט.

— כאַפּט עס דער טייוול, — האָט איינער פון די קאָמי־סיע־מיטגלידער אַ קלאַפּ געטאָן מיט דער שאַבליע אף דער ערד, — ער טראַכט גאָרניט, היסט דאָס! נאָר פאַרוואָס, פלאָקן איינער, טראַכט איר גארניט?

— אַזוי איז דאָס, איך טראַכט ניט דערפאַר, וויל אין מיליטער־דינסט טאָרן פשוטע סאָלדאַטן ניט טראַכטן. אַז איך האָב געדינט אין 11־טן פולק האט אונדזער ראָטע־קאָמאַנדיר שטענדיק געזאָגט: „א סאָלדאַט טאָר אַליין ניט טראַכטן. פאַר אים טראכט שוין דער עלטסטער. ווי נאָר אַ סאָלדאַט הויבט אָן טראַכטן, איז ער שוין ניט קיין סאָלדאַט, נאָר א יאָלד. טראַכ־טענישׂ בריינגט צו קיין גוטס ניט..."

— שטיל געשווינגן! — האָט אים בייז אָפּגעהאַקט דער פאָרויצער פון דער קאָמיסיע. — מיר קענען שוין אייך אַ ביסל. דער דאָזיקער טיפּ מיינט, אַז די קאמיסיע וועט גלויבן, אַז ער איז טאַקע אן אידיאָט?.. ניין, ניט קיין אידיאָט זיט איר, שוויק, איר זיט א פאַרשטאַנדיקער מענטש, אַ דורכגעטריבענער, אַ זשוליק, אן אויסווארף. פארשטייט איר?

— ריכטיק, איך פארשטיי.

— איך האָב דאך אייך שוין געזאָגט, איר זאָלט פארמאכן אייער שפּיי־קעסטל, הערט איר?

— ריכטיק, איך הער, אז איך דארף פארמאַכן מיין שפּיי־קעסטל.

— כאַפּט אייך דער טייוול, ווערט אַנטשטומט, ווען איך באַפּעל; איר וויסט דאָך, אז איר מוזט פאָלגן.

— ריכטיק, איך וויס, אַז איך מוז פאָלגן.

די אפיצירן האָבן זיך איבערגעקוקט און האָבן גערופן דעם פעלדוועבל.

— אט דעם דאָזיקן מענטשן, — האט געזאגט דער פאר־זיצער פון דער קאָמיסיע, אנוויזנדיק אף שוויקן, — זאָלט איר

— פֿארשטאָפּט אים די האַלדז מיט דער קאָלדרע, — האָט עמיצער אַרויסגעבּרטשעט, נאָר אַלע זיינען געווען אַזוי אפּגעשוואַכט נאָך דער שלימזלדיקער סעודה, אז קיינער האָט אַפילו ניט גע־ טראכט צו רירן זיך פון אָרט.

דאָקטאָר גרינשטיין האט געהאלטן וואָרט. ביטאָג זיינען גע־ קומען עטלעכע מיליטער־דאָקטוירים — מיטגלידער פון דער בא־ רימטער קאמיסיע.

זי זיינען מיט אַן ערנסטער מינע אַרומגעגאַנגען צווישן די בעטלעך, און מען האט נאָר געקאָנט הערן:

— וויזט דעם צונג!

שוויק האט אַרויסגעשטרעקט דעם צונג אַווי, אז זיין פּנים איז געווארן צו אַ שרעקלעכער גרימאסע און די אויגן האָבן זיך אינגאַנצן פאַרמאכט.

— איך האב דעם כּבוד צו מעלדן, הער דאקטאר, מער אַרויסשטרעקן דעם צונג קאָן איך ניט.

דערנאָך איז פאָרגעקומען אַן אינטערעסאַנטער שמועס צווישן שוויק און דער קאָמיסיע. שוויק האט געטענעט, אז ער האט דאָס געוואָגט, וויל ער האָט מורא געהאט, זי זאלן אים ניט חושד זיין, אז ער באהאלט פון זי דעם צונג.

מחמת דעם האבן זיך די מינונגען פון דער קאָמיסיע צע־ טיילט.

א העלפט האט געהאַלטן, אז שוויק איז א שוטה, און די צוויי־טע, פאַרקערט, האט געפסקעט, אז ער איז א זשוליק, וואָס וויל פירן די קאָמיסיע פאַרן נאָז.

— דאָס וואָלט געווען שדים וויסן וואס, — האט אנגע־ שריען אף שוויקן דער פארזיצער פון דער קאָמיסיע, — אויב מיר וואלטן ניט געווען בכח פאַרטיק צו ווערן מיט אייך.

שוויק האט אָנגעקוקט דער קאָמיסיע מיט דער גענטלעכער רואיקייט פון אן אומשולדיק קינד.

איז דער אויבער־דאקטאָר צוגעטראטן הארט צו שוויקן.

דיעטע, אוֹן איר טוט אוֹן פרעסט זיך איבער. ווילט איר טאַקע זיך אָנמאַכן א מאָגן־קאַטאַר? אַ טעות, בריידערלעך! אידער אי־ערע מאָגנס וועלן נאָך באַוויזן עפּעס צו פאַרדייען, וועל איך זיי אַזוי גרונטיק אויסריניקן, אַז איר וועט צייט אייער לעבן ניט פאַרגעסן אוֹן אייערע אייניקלעך וועט איר דערציילן, ווי אַזוי מען האָט אינמאָל געפרעסן הינדלעך אוֹן אָנגעשטאָפּט זיך מיט אַלע גוטע זאַכן, נאָר קיין פערטל שעה זיינען זיי ניט געבליבן ביי אייך אין מאָגן, וואָרום מען האָט דעם מאָגן דורכגעוואַשן אַ וואַרעמינקען, אַ הייסינקען. בכן, אַלע נאָך מיר, איינער נאָכן אַנדערן כּסדר, איר זאָלט געדיינקען, אז איך בין ניט אַזא אייזל, ווי איר, נאָר אַ ביסל קליגער, ווי איר אַלע אינאיינעם! חוץ דעם, זאָלט איר ווייסן זיין, אַז מארגן רוף איך אַהער אַ קאָמיסיע, וויל איר וואַל־גערט זיך דאָ גאַנץ לאַנג אוֹן קיינער פוֹן אייך איז נאָר ניט קראַנק, וויבאַלד אז איר קאָנט אין פינף מינוט, אַזוי פאַראומריניקן דעם מאָגן, ווי איר האָט דאָס איצט געטאָן. נו, איינס, צוויי, דריי, מאַרש!

אַז עס איז געקומען די רייִ צו שוויקן, האָט דאָקטאָר גרינ־שטיין אַף אים אַ קוק געטאָן אוֹן האָט געפרעגט:

— איר זייט באַקאַנט מיט דער באַראָנעסע?

— זי איז מיין שטיף־מאַמע, — האָט שוויק געענטפערט.

— אַז איך בין געווען אין עופּעלע, האָט זי מיך אונטערגעווארפן, אוֹן איצט האָט זי מיך ווידער געפונען...

— אויב אַזוי, שטעלט זשע שוויקן נאָך אַ קאַנע, — האָט דאָקטאָר גרינשטיין קורץ באַפוילן.

* * *

אינאָוונט האָט אַף די בעטלעך געהערשט אַן אומעט. מיט עטלעכע שעה צוריק זיינען באַ אלעמען אין די מאָגנס געווען אַזעלכע גוטע אוֹן געשמאַקע זאַכן, אוֹן איצטער איז דאָרט געווען נאָר שוואַכער טיי אוֹן אַ פּעניצל ברויט.

— אירט מיר גלויבן, חברים, איך עס געקאָכטע הוֹן לי־בער ווי געבראָטענע, — האָט זיך געלאָזט הערן פוֹן פענצטער די שטים פוֹן פּאַציענט נומער 21.

דערנאך איז זי ארומגענגען אלע בעטלעך און האט באַ־
טיילט די קראנקע מיט פּאפּיראסן און מיט שאקאלאד = קאָנפעטן.
אומגעקערט זיך צוריק צו שווייקן, האט זי אים א גלעזל געטאן
איבער די האָר און געזאגט: „גאט באהיט און באשיץ אייך!“ און
איז ארוים מיט איר סוויטע פון בארַאק.

איידער דאקטאר גרינשטיין האט באוויזן זיך אומצוקערן צו־
ריק פון הויף, ווו ער האט ארויסבאליידט די בארַנעסע, האט
שוויק געהאט צעטיילט אלע הינדלעך, וואס די פּאציענטן האבן
זיי אריינגעפּיקט מיט אזא אימפּעט, אז דאקטאר גרינשטיין האָט
געפּונען נאר א הייפל בײַנדלעך, וואס זיינען געווען אזוי ריין אפּ־
געגריזשעט, פּונקט ווי די הינער וואלטן לעבעדיקערהייט געווען
אַריינגעפאַלן אין נעסט פון א שפּאַרבער, און זיערע בײַנדלעך
וואלטן חדשים לאנג געלעגן אונטער ברענענדיקע זון־שטראלן.

לײַדיק זיינען געווען אויך א פּלעשל ליקער און דרײַ פּלעש־
לעך ווײַן. די פּליטקע שאקאלאד און די סוכארעס זיינען אויך גע־
ווען פּארשוווּנדן אין די הונגעריקע מאָגנס. עמיצער האט געהאט
נאך אויסגעטרונקען אפילו דאס פּלעשעלע פּאליטור פּאר די נעגל,
וואס האָט זיך געפּונען בײַ דער מאניקור־קעסטעלע און איינגעבינדן
די צאָן־פּאסטע, וואס איז געלעגן בײַ דער צאָן־בערשטל.

געקומען צוריק אין בארַאק, האט דאקטאר גרינשטיין זיך
ווידער געשטעלט אין א קריגעריישער פּאָזע און געהאלטן א גרוי־
סע רעדע, א שטיין איז אים אראפּ פון הארצן, ווען די באזוכע־
רין האט זיך אפּגעטראגן. דאס הייפל אפּגעגריזשעטע בײַנדלעך
האט באשטעטיקט זיין מיינונג, אז אלע זיינע פּאציענטן זיינען היי־
לע סימולאנטן.

— סאלדאטן! — האט ער אָנגעהויבן. — אויב איר וואלט
געווען כאטש א קאפּעלע קליגער, וואלט איר דאס אלץ געלאזן
ניט גערירט, מיט דעם שכל, אז אויב איר וועט די אלע זאכן
אופּפרעסן, וועט דער אויבער־דאָקטאָר אייך ניט גלויבן, אז איר
זײַט שווער קראנקע. דאס איינענע האט איר באוויזן, אז איר
וויסט ניט צו שאצן מיין גוטסקייט. איך סטאַרע זיך דורכצוואשן
אייך די מאָגנס, שטעל אייך קאַנעס, האלט אויך אפּ אפּסאָלוטער

וועט מיט איר פּוצן די ציין זאָל זיך דערמאנען אָן עסטרייך. אַן עלענאנטער געשאנק, וואָס האט זיך טאקע געפאסט פארן פראנט אוּן פאַר די גראָבנס, איז געווען א קעסטעלע מיט מכשירים פאַר מאניקיור. אפן דעקל איז געווען אויסגעמעלט: א שראפּנעל וואס פּלאצט אוּן א סאלדאט אין א שטאָלענעם קיווער, וואס לויפט אין א באגנעטן־אנגריף. אונטערן דאזיקן בילדל איז געשטאַנען: „פארן גלויבן, קיסר אוּן פאטערלאנד!" אָן א שום בילדל איז געווען א פּעקל סוכארעס, דערפאר אָבער איז אף אים געווען אָפּגעדרוקט א פּאטריאָטישער פערז אוּן אף דער אנדער זייט די איבערזעצונג אין טשעכיש.

די לעצטע מתנה איז געווען א היאַצינט אין א בלומען־טעפּל.

אַז אלע מתנות זיינען געווען ארויסגענומען אוּן פאנאנדער־געלייגט אפן בעטל, האָט די באַראָנעסע פאָן באצנהיים ניט גע־קאָנט מער איינהאלטן די טרערן. בּיי עטלעכע אויסגעהונגערטע סימולאנטן איז געלאפן שפּייעכץ פון מויל. די באלייטערין דער בּאראָנעסעס האָט אונטערגעשפּארט דעם זיצנדיקן שווייקן אוּן האָט אויך געוויינט. עס איז געווען א שטילקייט, ווי אין קירך. דעמאָלט האט שווייק צונויפגעלייגט די הענט אוּן געזומען זאגן א תפילה:

— פאטער אונדזער דער דאָ... געהיליקט... דיין קיניגרייך זאל קומען... דאס הייסט, אנטשולדיקט, גנעדיקע פרוי, איך האָב ניט דאָס געוואלט... פאטער אונדזער, מאַטע אין הימל, מוּ בענטשן דידאָזיקע מתנות, וואס מיר וועלן פון זיי געניסן לויט דיין גרוי־סער פרייגעביקייט. אָמן!

נאך דידאזיקע ווערטער האט ער געזומען פון בעטל א הינדל אוּן האט געזומען עסן פאר די אויגן פון דעם איבערגע־שראקענעם דאקטאר גרינשטיין.

— אָך, ווי דאס שמעקט אים, נעבעך! — האט די אלטע באראנעסע באגייסטערט אריינגעוואגט א סוד דעם דאקטאר. — ער איז מסתמא שוין אינגאנצן געזונט אוּן קאן שוין אוועק אפן פראנט. מיר טוט באמת שטארק הנאה, וואס דאס איז אים אזוי צונויץ געקומען.

אַ גלעט געטאָן שווייקס ניט געגאָלטע באַק, האָט זי ווייטער גערעדט:

— אַלץ אין בלעטער געלייענט. געבראַכט אַייך עסן און טאַבאַק און זיסקייט, טשעכיש סאָלדאַט — בראַוו סאָלדאַט. יאָהאַן קומט נאָר אַהער!

און דער לאָקאַי מיטן פאַרוואַקסענעם פּנים האָט צוגעטראָגן צום בעטל אַ גוואַלדיק גרויסן קאָרב, און אין דער זעלביקער צייט האָט די באַלייטערין פון דער אַלטער באַראָנעסע, אַ הויך געוויק־סיקע דאַמע מיט אַ פאַרוויינטער צורה, זיך צוגעזעצט אַף שווייקס בעטל און האָט אים פאַרריכט דעם שטרוי־זאַק: זי האָט געמיינט, אַז אַזוי איז מען זיך נוהג מיט קראַנקע העלדן.

דערווייל האָט די באַראָנעסע גענומען אַרויסשלעפּן פון קאָרב די מתנות. צוערשט האָט זיך באַוויזן אַ טוץ געבראָטענע הינער, איינגעוויקלט אין ראָזע פּאַפּיראָס־פּאַפּיר און איבערגעבונדן מיט שוואַרץ־געלע זיידענע בענדלעך. און דערנאָך צוויי פלעשלעך מיט עפּעס אַ ליקער פון דער קריגס־צייט מיט אַן עטיקעטקע: „גאָט, שטראָף ענגלאַנד!" און פון דער אַנדער זייט איז געווען אַרופגעקלעפּט אַן עטיקעטקע, ווו עס זיינען געווען אויסגעמעלט פראַנץ יאָזעף און ווילהעלם, וואס האַלטן זיך פאַר די הענט, אַזוי ווי זיי וואָלטן זיך געקליבן שפּילן די קינדער־שפּיל „העזעלע".

דערנאָך האָט זי אַרויסגעשלעפּט נאָך דריי פלעשלעך וויין „פאַר גענעזנדיקע" און צוויי קעסטלעך פּאַפּיראָסן. דאָס אלץ האט זי מיט געשמאַק אויסגעלייגט אַף אַ ליידיק בעטל נעבן שווייקן. דערביי האָט זי אַוועקגעלייגט נאָך אַ בוך אין אַ שיינעם איינבאַנד: „געשיכטעס פון לעבן פון אונדזער מאָנאַרך", וואס עס האָט אָנגע־שריבן דער זייער פאַרדינטער הויפּט־רעדאַקטאָר פון פּראָגער אָפּי־ציעלער צייטונג, וואס האָט דעם אַלטן פראַנץ באַטראַכט ממש ווי זיך אַליין. דערנאָך האט זי אַוועקגעלייגט אפן בעטל א פּליט־קע שאָקאָלאַד, אויך מיט דער אופשריפט: „גאט שטראף ענגלאַנד!" און מיט די בילדער פון עסטרייכישן און דייטשן קיסר. נאָר אַפן שאָקאָלאַד האבן זיי זיך שוין ניט געהאַלטן פאַר די הענט, ניי־ערט זיי זיינען געווען אויסגעקערעוועט מיט די רוקנס צו אַנאַנד. זייער פיין איז געווען אַ צוויי־רייאיקע צאָן־בערשטל מיטן לאַטיי־נישן דעוויז: „מיט פאַראייניקטע כחות", בכדי איטלעכער, וואס

זי מוז צעגיין אין מויל, נאָר דערביי מוז ניט זיין דער איינדרוק, אַז שמאַלץ רינט איבער דער געמבע.

— ווער פון אייך האָט פאַרזוכט גריוון פון פערד? — האָט זיך געלאָזט הערן אַ שטים. אָבער אַף אָט דער פראַגע האָט קיי=נער ניט געענטפערט, וואָרום אין דער רגע איז אַריינגעלאָפן דער אונטער=אָפיצער און האָט אַ געשריי געטאָן:

— מאַרש אַלע צו די בעטלעך! באַלד קומט אַהער עמיצער פון די ערצהערצאָגינעס, און קיינער זאָל ניט סמייען אפיררוקן די שמוציקע פיס פון אונטער די קאָלדרעס!

נאָר אַפילו אַן אמתע ערצהערצאָגינע וואָלט ניט געקאָנט אַריינגיין מיט אַזאַ פאָמפע, ווי דאָס האָט געטאָן די באַראָנעסע פאָן באָצנהיים. נאָך איר איז געגאַנגען א גאַנצע סוויטע, וואָס צווישן זיי האָט זיך געפונען אַפילו דער קאַפטענאַרמוס פון שפי=טאָל, וואָס האָט אין אַלצדינג חושד געווען אַ באַהאַלטענע רעווי=זיע, וואָס האָט אים באַדאַרפט אַרויסרייסן פון זיין וואַרימער שטע=לע אין הינטערלאַנד און ארויסוואַרפן אים פאַר אַ קרבן די שראַפ=נעלן ערגעץ ביי די דראָט=פאַרצאַמונגען.

ער איז געווען בלייך, אָבער נאָך בלייכער איז געווען דאָק=טאָר גרינשטיין. עס האָט אים געפינטלט אין די אויגן פון דער קליינער וויזיט=קאַרטע פון דער אַלטער באַראָנעסע מיטן טיטל "אַלמנה פון גענעראַל" און פון אַלץ, וואָס האָט געקאָנט זיין דער=מיט פאַרבונדן, אַ שטייגער ווי: באַקאַנטשאַפטן, פראָטעקציעס, אָנ=קלאָגעס, איבערפירן אפן פראָנט און אַנדערע שרעקלעכע זאַכן.

— אָט איז אונדזער שווייק, — האָט ער אַרויסגערעדט מיט אַן אָנשטעל פון רואיקייט, אַז ער האָט צוגעפירט די באַראָנעסע צו שווייקס בעטל. — מיט געדולד טראָגט ער אַריבער זיינע ווייטאָקן.

באַראָנעסע פאָן באָצנהיים האָט זיך אַנידערגעזעצט נעבן בעטל אַף אַ שטול, וואָס מען האָט איר אונטערגעטראָגן, און האָט זיך געווענדט צו שווייקן אין אַ געבראָכענעם טשעכיש:

— טשעכישער סאָלדאַט — בראַוו סאָלדאַט, אינוואַליד=סאָל=דאַט — מוטיג סאָלדאַט. איך זייער ליב טשעכיש עסטרייכער.

גרינשטיין, אינגאַנצן אַ צעטומלטער, האָט אַליין זי אָפּגעפירט אַהין.

שוויק איז גראָד געזעסן נאָך דער געוויינטלעכער טעגלעכער פּראָצעדורע, וואָס דאָקטאָר גרינשטיין האט פּאַרשריבן, אַפּן בעטל, אַרומגעריגלט פון אַ גרופּע אויסגעדיווערטע און הונגעריקע סימו־לאַנטן, וואָס האָבן זיך נאָך ניט געהאַט אונטערגעגעבן און האָבן עקשנותדיק מלחמה געהאַלטן מיט דאָקטאָר גרינשטיין אַרום דער אַפּסאָלוטער דיעטע.

אויב עמיצער וואָלמ זיך צוגעהאָרכט צו זייער שמועס, וואָלט ער געקאָנט מיינען, אַז דאָ האָט ער פּאַר זיך מענטשן, וואָס זינען שטאַרק אַריינגעטאָן אין דער אכילה און וויסן, וואָס דאָס הייסט עסן.

— עסן קאָן מען אַפילו געווינלעכע גריוון פון רינדער־שמאַלץ, — האָט דערציילט איין קראַנקער, וואָס איז דאָ געלעגן מיט אַן "איינגעשטאַנענעם מאָגן־קאַטאַר", — אויב זי האָבן נאָך ניט באַווייזן אָפּצוקילן. אַז די רינדער־שמאַלץ נעמט קאָכן, קוועטשט מען זי טרוקן אוים, באַזאָלצט זי, מיט פעפער, און איך זאָג אייך — זי זינען בעסער פּאַר געזונדענע.

— לאָזט נאָר צו רו געזונדענע גריוון, — האָט זיך אָפּגערופן דער פּאַרשוין מיטן "מאָגן־קרעפּס", — בעסערס ווי געזונדענע גריוון איז נאָר אַף דער וועלט ניטאָ. ווי קומען צו זי חזירשע גריוון! אודאי דאַרפן זי זיין נאָר אַביסל אָנגעברוינט, ווי די אידן מאַכן דאָס. זי נעמען אַראָפּ די שמאַלץ צוזאַמען מיט דער הויט און פּרעגלען דאָס.

— און איך זאָג אייך, אז איר זיט אינגאַנצן ניט געראַטן מכח חזירשע גריוון, — האָט באַמערקט שוויקס נאָענטסטער שכן. — פּאַרשטייט זיך, אַז איך רייד פון די וואָס מען מאַכט פון דער הימישער שמאַלץ, דאָס וואָס מען רופט הימישע גריוון. זי זינען ניט ברוין, אָבער אויך ניט גראָ. עס מוז זיין עפּעס צוויישן די קאָלירן. אזא גריוון באַדאַרף ניט זיין צו ווייך, ניט צו האַרט. זי טאָר ניט כראָמשקן אונטער די ציין, וואָרום אויב אַזוי, איז זי פאַרברענט.

אַפילו סאָקראַטעס האָט מיט אַזאַ רו ניט אויסגעטרונקען זיין שאָל מיט סם, ווי שווייק דעמדאָזיקן כינין. דאָקטאָר גרינשטיין האָט באַשלאָסן אויסצופרווון אַף אים אַלע גראַדן פון עינויים.

אַז מען האָט שווייקן פאַרן דאָקטאָר אין די אויגן איינגע־וויקלט אין אַ נאַסן ליילעך, און דער דאָקטאָר האָט ביי אים גע־פרעגט, ווי איז אים דאָס באַקומען, האָט ער געענטפערט:

— זייער פיין, הער אויבער־דאָקטאָר, גענוי ווי אין אַ שווים־שולע אָדער אין אַ ים־באָד.

— און רעמאַטעס האָט איר נאָך?

— יאָ, הער אויבער־דאָקטאָר, ער וויל ניט ווערן בעסער.

און שווייקן האָט מען ווידער געפייניקט...

אין דער זעלביקער צייט האָט די אַלמנה פון איין אינפאַנ־טעריע־גענעראַל, די באַראָנעסע פאָן באָצנהיים איבערגעקערט די שטאָט אַף צו געפינען יענעס סאָלדאַט וואָס וועגן אים האָט די „באָהעמיאַ" אָפּגעדרוקט אַן אַרטיקל, ווו עס איז געווען באַשריבן, ווי מען האָט אים , דעם אינוואַליד, געפירט אין אַ וועגעלע און ווי ער האָט געשריען: „אַף בעלגראַד!" דערביי האָט דידאָזיקע פּאַטריאָטישע מאניפעסטאַציע געגעבן דער „באָהעמיאַ" אַ געלעגנ־הייט אָנצוהויבן קלייבן נדבות פאר אָט דעם געטרייען אינוואַליד.

סוף כל סוף, נאָכדעם ווי מען האָט אָנגעפרעגט אין דער פּאָליציי־פאַרוואַלטונג, איז געפונען געוואָרן, אַז דאָס איז שווייק. ווייטער איז שוין ניט געווען שווער צו דערגיין. האָט באַראָנעסע פאָן באָצנהיים מיטגענומען איר באַלייטערין און איר לאָקאַי מיט אַ גרויסן קאָרב און איז אַוועקגעפאָרן קיין הראדשין.

די אָרעמע באַראָנעסע האָט אַפילו ניט געוווסט, וואָס דאָס באַטייט, ווען אַ מענטש ליגט אין לאַזאַרעט פון דער מיליטער־טורמע. נאָר איר וויזיט־קאַרטל האָט פאַר איר געעפנט די טירן פון דער טורמע. אין קאַנצעלאַריע איז מען איר אין אַלץ אַנטקעגן געקומען, און שוין אין א פינף מינוט אַרום האָט זי זיך דערוווסט, אַז דער „בראַווער סאָלדאַט שווייק", וואָס וועגן אים פרעגט זי זיך נאָך, געפינט זיך אין 3־טן באַראַק, בעט נומער 17. דאָקטאָר

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, הער אויבער־דאָקטאָר, — האָט זיך געלאָזט הערן אַ שטילע שטים פון איין בעטל בײַם פענצטער, — איך בין שוין געזעסן געוואָרן, איך האָב נאָך בײַ־נאַכט באַמערקט, אַז מיין שטיק־הוסט איז פאַרבײַ.

— ווי הייסט איר?

— קאָוואַרטשיק. איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, אַז איר האָט מיר פאַרשריבן אַ קאַנע.

— גוט. די קאַנע וועט איר נאָך קריגן אַף לעצט, — האָט באַשטימט דאָקטאָר גרינשטיין, — בכדי איר זאָלט זיך ניט קאָנען באַקלאָגן, אַז מען האָט אײַך דאָ ניט קורירט... אזוי. און איצט אַלע קראנקע, וואָס איך האָב אויסגערופן, מאַרש נאָכן אונטער־אָפּיצער, בכדי איטלעכער זאָל קריגן, וואָס אים קומט.

— און איטלעכער האָט געקראָגן זיין פּאָרציע, לויט ווי דער דאָקטאָר האָט פאַרשריבן. אייניקע האָבן געפֿרווט ווירקן אַף די אויספֿירער פון דעם דאָקטאָרס באַפעלן דורך בעטן אָדער דורך סטראַשען, אַז זיי וועלן זיך אויך אָנגעבן פאַר סאַניטאַרן און אַז אפשר וועלן זייערע פֿיניקער אַליין אריינפאַלן צו זיי אין די הענט. אויך שוויק האָט זיך געהאַלטן שטיף:

— גים, וואָס דו קענסט, — האָט ער געמונטערט דעם תלין, וואָס האָט אים געשטעלט די קאַנע, — נעדיינק די שבועה! ווען דאָ וואָלט געלעגן דיין אייגענער פאָטער אָדער דיין לייבלע־כער ברודער, מוזטו זיי אויך שטעלן אַ קאַנע, ניט געפֿינטלט מיט אַ בּרעם. נעדיינק, אַז אַף אַזעלכע קאַנעס איז געגרונט־פעסטיקט די מאַכט פון עסטרייך און אונדזער נצחון!

דעם צוויטן טאָג האָט דער דאָקטאָר גרינשטיין בײַם באַ־זוך אַ פּרעג געטאָן שוויקן, ווי געפֿעלט עס אים אין מיליטער־שפּיטאָל.

שוויק האָט געענטפֿערט, אַז דאָ איז אַן אָרט פאַר גוטע און פֿרומע לייט. דערפאַר האָט ער געקראָגן דאָס זעלביקע, וואָס נעכטן, און דערצו נאָך איין פּראָשעק אַספּירין און דריי פּראָשקעס כינין, וואָס מען האָט אים אַרײַנגעשאָטן אין אַ גלאָז וואַסער און געהייסן תיכף אויסטרינקען.

מיר האָבן דאָ שוין געהאַט א רייכע פראקטיק מיט רעמאטעם. די אבסאָלוטע דיעטע און אלע איבעריקע מעטאָדן פון אונדזער קוראציע העלפן זייער גוט. איר וועט דאָ געזונט ווערן פריער, ווי איר זייט זיך משער, און וועט לויפן צום פראָנט לויפנדיק.

געווענדט צום סאניטאר, האָט ער באפוילן:

— פארשרייבט: שווייק, אבסאָלוטע דיעטע, צווי מאָל אין טאָג דורכוואשן דעם מאָגן, איינמאל אין טאג א קאנע, און וויטער וועלן מיר זען. דערווייל פירט אים אראָפּ אין אָפּעראציע=זאל, וואשט אים דורך דעם מאָגן, און באלד שטעלט אים א קאנע, ווי עס געהער צו זיין. זאָל ער תפילה טאָן צו אלע הייליקע, זיין רעמאטעס זאָל זיך דערשרעקן און אנטלויפן וו פּעפּער וואַקסט.

דערנאָך האָט ער זיך געווענדט צו אלע קראנקע און האט געהאלטן א פיינע רעדע, פול מיט שיינע און קלוגע גע=דאנקען:

— ניט מיינט, — האט ער געזאגט, — אז פאר אייך שטייט אוא אייזל, וואס מען קאָן אים איינרייבן קינדער אין בויך. פון אייערע קונצן און דרייענישן ווער איך קנאפּ וואָס נתפּעל. איך וויים, אז איר זייט אלע סימולאנטן און אז איר ווילט זיך ארויסמאכן פון מיליטער=דינסט. אט לויט דער אינזעענים היל איך אייך. דורך מיינע הענט זיינען שוין דורך אַסך הונדערטער אזעלכע סאלדאטן, ווי איר. אף די דאזיקע בעטלעך זיינען געלעגן מאסן מענטשן, וואס האבן געליטן פון איין מחלה: זיי האבן ניט געוואלט גיין אין מלחמה. בעת זייערע חברים האבן זיך געשלאגן אין די גראבנס, האבן זיי געמיינט, אז זיי מעגן וואלגערן זיך אין די בעטן, ווערן געפילעוועט ווי קראנקע און ווארטן, ביז די מלחמה וועט זיך ענדיקן. זיי האבן אבער געהאט א גרויסן טעות אין חשבון, און אויך איר אלע מאכט א פאלשן חשבון. נאך אין צוואנציק יאר ארום וועט איר זיך אופּכאפּן פון שרעק, ווען עס וועט אייך חלומען, אז איר פרווט ווידער סימולירן בייַ מיר.

— דורכוואשן דעם מאָגן אוּן כינע! — קאַוואַרטשיק?

— דא!

— א קאַנע אוּן אַספּירין!

אוּן אַזוי וויטער, אייגער נאָכן אַנדערן, אָן שום רחמנות, מעכאַניש, קורץ.

— שווייק?

— דא!

— דאָקטאָר גרינשטיין האָט אַבּיסל אופּמערקזאַמער א קוק געטאָן אפּן נייעם פּאַציענט.

— וואָס טוט אייך ווי?

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, אַז איך האָב רעמאַטעם!

דאָקטאָר גרינשטיין האָט בּעת זיין פּראַקטיק זיך צוגעווינט צו א פּיינער איראָניע, וואָס האָט געווירקט אסך שטאַרקער, ווי א געשריי.

— אַך אזוי, רעמאַטעם, — האָט ער געזאָגט צו שווייקן. — דאָס איז טאַקע זייער אַן ערנסטע מחלה! אוּן טאַקע, עס איז ניט געשמאַק צו כאַפּן רעמאַטעם גראָד, וועַן עס האָט זיך אָנגעהויבּן דער וועלט־קריג אוּן מען דאַרף גיין אף מלחמה. איך מיין, אז איר זיט זיך שטאַרק מצער דערוף.

— גאנץ ריכטיק, הער אויבּער־דאָקטאָר, איך בּין זיך שרעקלעך מצער.

— טאַקע? היסט דאָס, איר זיט זיך מצער? זייער פיין פון אייער זיט, אַז איר זיט מיט אייער רעמאַטעם געקומען צו אונדז גראָד אין איצטיקן מאָמענט. אין שלום־צייט לויפט א מענטש ארום מיט אזא רעמאַטעם ווי א ציקעלע, אָבּער ווי נאָר עס הויבּט זיך אָן מלחמה, ווערט בּיי אים היפּ רעמאַטעם אוּן היפּ הערן די קני אוף צו דינען. טוען אייך ניט ווי די קני?

— ריכטיק, די קני טוען ווי.

— אַפילו שלאָפן קאָנט איר ניט א גאנצע נאכט, אמת? רעמאַטעם איז זייער א געפערלעכע, פיינלעכע אוּן שווערע מחלה.

פּולקאָוניק איז געשטאנען, די ביקסן אפן אקסל אוּן האָבן געריסן זיך: „מיר, מנוּולים, האָבן זיך געריכט, אז די דאָזיקע קאָמיסיע וועט אוּנדז העלפן? ווי א טויטן באנקעם האָט זי אוּנדז נע־האלפן!" דער הער פּולקאָוניק האט זיך געעקט פּוּן געלעכטער, ביז עס איז צוגעגאנגען די עלפטע ראָטע. די דאָזיקע גייט פּארבּיי, שטעלט טריט — אוּן גאָרנישט! קיין מינדסטן קול. דער הער פּולקאָוניק האט זיך אָנגעדרוּדלט ווי א האָן, אָפּגעשטעלט די עלפטע, געהיסן גיין צוריק, זי זאָל איבערחזרן נאָך אמאָל. זי גייט פּארבּיי ווידער אוּן שוויגט, אוּן איין ריי נאָך דער אנדערער קוקט נאָר עוּתדיק דעם הער פּולקאָוניק גלייך אין די אויגן אריין. „אָפּשטעלן!" קאָמאנדירט דער פּולקאָוניק אוּן נעמט ארוּמגיין איבערן הויף, שמייסנדיק זיך מיטן ריט־בייטשל איבער די כאָליוועס אוּן שפּייענדיק מיט גרימצאָרן, אוּן דערנאָך א בּרוּם ארוים: „פּריי!" — אוּן אפּן פּערד אוּן טוּץ דוּרכן טויער, ווי א ווינט. האָבן מיר געגוּמען וואַרטן, וואָם וועט דאָם זיין מיט דער עלפּטער — אוּן גאָרנישט. מיר וואַרטן א טאָג, אוּן צווי, אוּן א וואָך — אזוי ווי קיינמאָל גאָרנישט. דער הער פּולקאָוניק האָט זיך שוין מער ניט געוויזן אין קאזארמע, אוּן אלע זיינען געווען דערמיט צופריידן, די פּישוּטע סאָלדאטן, די אוּנטער־אָפּיצערן אוּן די אָפּיצערן. דערנאָך האָט מען צו אוּנדז אין פּולק באשטימט א נייעם קאָמאנדיר, אוּן וועגן אלטן האט מען דערציילט, אז מען האָט אים אריינגעוועצט אין א סאנאטאריע, וויל ער האט אנגע־שריבן זיין מאיעסטעט דעם קיסר א בּריוו, אז די עלפּטע ראָטע האט געמאכט א בּוּנט.

— עס איז געקוּמען די צייט פּוּנם אוּנט־באזוך.

דער מיליטער־דאקטאר גרינשטיין איז געגאנגען פּוּן בּעטל צו בּעטל, אוּן נאך אים א סאניטאר אן אוּנטער־אפּיצער מיטן זשורנאל.

— מאקוּנא?

— דא!

— א קאנע אוּן אספּירין! — פּאָקאָרני?

— דא!

האָבן זיך אין קאזארמע אָפּגעטאָן מעשים. אונדזער פּולקאָווניק האָט בכלל פאַרבאָטן די סאָלדאַטן צו לייענען, אַפילו די אָפי=ציעלע צייטונג, אין קרעמל האָט מען ניט דערלויבט איינצו=וויקלען אין שטיקלעך צייטונג קעז אָדער ווורשט — קיין זאַך ניט. און זינט יענער צייט האָבן די סאָלדאַטן אָנגעהויבן לייענען, און אונדזער פּולק איז געוואָרן דער געבילדעטסטער פון אַלע. מיר האָבן גענומען לייענען אַלע צייטונגען, און אין איטלעכער ראָטע האָט מען פאַרפאַסט לידלעך אף אונדזער פּולקאָווניק, און אויב אין פּולק פלעגט עפּעס טרעפן, פלעגט זיך שטענדיק גע=פינען איינער אַ בעל=טובה, וואָס פלעגט אַריינשיקן אין צייטונג אַ ידיעה פאַר דער רובריקע: „שלעכטע באַהאַנדלונג פון סאָל=דאַטן". איז דאָס ווייניק. האָבן זיי אָנגעשריבן צו די דעפּוטאַטן אין ווין, זיי זאָלן זיך איינשטעלן פאַר זיי, און יענע האָבן גענומען אריינטראָגן איין אָנפראגע נאָך דער צווייטער, אַז אונדזער פּול=קאָווניק איז א רוצח און כדומה אַזעלכע זאַכן. דעמאָלט האָט עפּעס אַ מיניסטר צוגעשיקט צו אונדז אַ קאָמיסיע, בכדי אויס=צופאָרשן די זאך, און דערנאָך האָט אַ געוויסער פראַנטא הענטשל פון גלובאָקאָוואָ זיך אויסגעשתדלט פאר זיך צוויי יאָר, ווייל ער האָט דאָס זיך געווענדט אין ווין צו די דעפּוטאטן פון וועגן דעם פראשק, וואָס ער האָט געקראָגן פון פּולקאָווניק בעת דעם מושטיר. אז די קאָמיסיע איז אוועקגעפאָרן, האָט דער הער פּולקאָווניק געהייסן אונדז אלעמען, דעם גאנצן פּולק, זיך אויס=שטעלן און האָט געזאָגט, אז א סאָלדאט איז א סאָלדאט, וואָס דארף שווייגן און טאָן, וואָס מען הייסט, און אויב אים איז דאָס ניט געפעלן, איז ער עובר אף דער מיליטערישער דיסציפּלין. „איר, מנוולים, האָט זיך געריכט, אז די דאָזיקע קאָמיסיע וועט אייך העלפן? — האָט געזאָגט דער פּולקאָווניק. — זי האָט אייך געהאָלפן ווי א טויטן באנקעס! און איצט זאָל איטלעכע ראָטע פארבייגיין פארבייי מיר און הויך איבערחזרן, וואָס איך האָב געזאָגט".

— און אָט אזוי האָבן מיר פארבייי אים פארבייימארשירט, איין ראָטע נאָך דער צווייטער, די אויגן רעכטס, ווו דער הער

זינען געשטאַרבן, האָט מען וועגן דעם זיך דערוווסט אין פֿאַר=
לאַמענט, און מען האָט אַפֿילו געשריבן אין די צייטונגען. אונדז
האָט מען אָן טענות פֿאַרבאָטן צו לייענען די צייטונגען און מען
האָט געמאַכט אַפֿילו אַן אונטערזוכונג, צו דערגיין, ווער עס האָט
די צייטונגען. אזוי ווי איך האָב קיינמאָל קיין מזל ניט, האָט זיך
ארויסגעוויזן, אַז פון גאַנצן פֿולק האָט מען ביי קיינעם ניט געפֿו=
נען, חוץ ביי מיר. האָט מען מיך געזומען און אוועקגעפירט מיך
מיט אַ ראַפֿארט צום קאָמאַנדיר. און ער, דער חזיר — אַ
ליכטיקע רו זאָל ער דאָרט האָבן! — האָט זיך געזומען פֿאַר
מיינע בייניער. אַ קאָמאַנדעוועט געמאָן: „אופֿפֿאַסן" און געזומען מיך
אויספרעגן, ווער האָט דאָס אָנגעשריבן אין די צייטונגען, און
האָט געסטראַשעט, אַז ער וועט מיר צערייסן די פיסקעס פון איין
אויער ביזן צווייטן, ביז איך וועל ניט פגרן. דערנאָך איז נאָך
געקומען דער דאָקטאָר פון פולק, האָט מיר אונטערגערוקט דעם
פויסט ביז אונטער דער נאָז און האָט אַ גוואלדעווט געמאָן:
„הינטישער חזיר, פגירה, סאָציאַליסט פֿאַרשאָלטענער!" און איך
קוק מיט אַ ריינעם געמיט אַלעמען גלייך אין די אויגן, פינטל
אַפֿילו ניט מיט אַ ברעם, און שוויג, האַלט די האַנט ביים
דאַשעק, און די לינקע האַנט אפן נאָט, ווי עס געהער צו זיין.
זי לויפן אַרום מיר, בילן ווי די הינט, און איך — זאָל דאָס
מיך רירן. איך שוויג, גיב אָפּ כבוד, ווי אַ זעלנער, און די
לינקע האַנט ליגט אַפן נאָט. אַזוי איז אַוועק ביי אַ האַלב שעה.
דערנאָך איז דער פולקאָוויניק צוגעשפרונגען צו מיר און האָט אַ
געשריי געמאָן: „וואָס איז דאָס, ביסט אן אידיאָט אָדער ניט קיין
אידיאָט?" — „ריכטיק, הער פולקאָוויניק, — זאָג איך, — איך בין
אַן אידיאָט!" — „קריגסטו צוואנציק מעת=לעת שטרייענען אַרעסט
פֿאַר אידיאָטיזם, צווויי פאַסט=טעג אין וואָך, און אַ חודש אָן אור=
לאָפּ, און צווויי מעת=לעת אין קייטן. אוועקזעצן אים תיכף, ניט
געבן פרעסן, בינדן, ער זאָל זען, אַז די רעגירונג דאַרף קיין
אידיאָטן ניט האָבן. מיר וועלן דיר די צייטונגס=משוגעת אַרוים=
שלאָגן פון קאָפּ, פאררדך איינער!" אָט וואָס עס האָט זיך אָפּ=
געטאָן. און פֿאַר דער צייט, וואָס איך בין געזעסן אין קאַרצער

— מיר קאָסט שוין מיין קריינק איבער צווייהונדערט קרוין, — האָט באַמערקט זיין שכן, אַ לאַנגער און טרוקענער ווי אַ דראָנג. — רופט אָן וואָסער סם איר ווילט, וועט איר ניט געפינען אַזעלכן, וואָס איז זאָל ניט הָאבן אײַנגענומען. איך בין אַ לעבעדיקער לאַגער פון סם־המות. איז האָב געטרונקען סובלעמאַט, אײַנגעעטעמט דאַמף פון קוועקזילבער, געגעסן מיין־סם; איז האָב געוויכערט אָפיום, אריינגענאָסן אין זיך אָפיום־טינקטור, געשאָטן זיך מאָרפיום אַף פוטער־ברויט, געשלונגען סטריכינין און האָב אײַנגענומען אַ מישונג פון פאָספאָר, שוועבל און וויטריאָל. איך האָב צעשטערט מיינע לונגען, דעם לעבער, די נירן, דעם גאַל־פּענכער, דעם מאַרך, דאָס האַרץ און די קישקעס. און קיינער וויים ניט, וואָס פאר א קריינק איך האָב.

— דאָס בעסטע איז, — האָט באַמערקט דער פּאַציענט, וואָס איז געלעגן נעבן טיר, — זיך אריינצושפריצן אין האַנט אונטער דער הויט פּעטראָליום. מיינעם אַ שוועסטערקינד האָט אַזוי אָפּגענגליקט, אַז מען האָט אים אַראָפּגענומען די האַנט ביזן עלנבויגן, און איצטער איז ער רויאיק, אַז מען וועט אים ניט שלעפּן דינען.

— אָט זעט איר, — האָט זיך אָפּגערופן שוויק, — דאָס אַלץ מוז איטלעכער אָפּקומען לכבוד אונדזער קיסר. אַלץ, שוין אריינגערעכנט דורכוואַשונג פון מאָגן און קאַנעם. אָבער אַז איך האָב געדינט אין מיליטער מיט אַסך יאָר צוריק, איז בײַ אונדז געווען אַסך ערגער. אין יענע צייטן פלעגט מען אַזאַ »קראַנקען" צושמירן די רעכטע האַנט צום רעכטן פּום און אריינזעצן אים אין קאַרצער, ביז ער ווערט געזונט. און דאָרט זיינען ניט געווען קיין בעטלעך, ווי דאָ, אָדער שפּיי־קעסטלעך. הילע ברעטער, און דערוף האָבן די קראנקע באַדאַרפט ליגן. איינמאָל האָט געטראָפן אַ מעשה, אַז איין קראנקער האָט געהאַט טיפוס און דער צווייטער שוואַרצע פּאָקן. בײדע זיינען געווען געשמידט, און דער דאָקטאָר האָט זיי דערלאַנגט אַ בריק אין בויך, וויל זיי זיינען פאַרשאָלטענע סימולאַנטן. שפּעטער, אַז די דאָזיקע צווייי סאָלדאַטן

פּאָרציע שפּיז—אינדערפּרי קאָווע מיט אַ בּולקע, פּאַרנאַכט אַ קאַשע אָדער סוּפּ. און מיר אפּן ניכטערן האַרצן אוּן מיטן גע־וואשענעם מאָגן אוּן מיט דער הונגער־פּאָרציע האָבן געמוזט צוקוקן, ווי אָט דער פּאַרשוין האָט געגעסן אוּן פּאַסמאַקעווועט זיך אוּן געגרעפּצט פּוּן זעט. דערמיט האָט ער אומגליקלעך געמאַכט נאָך דרייען פּוּן אונדז, וואָס האָבן זיך אויך מודה געווען. לויט זייערע רייד, האָבן זיי געהאַט אַ האַרץ־פּעלער.

— גרינגער פּוּן אַלץ, — האָט דערקלערט נאָך איינער פּוּן די סימולאַנטן, — איז צו סימולירן משוגעת. פּוּן אונדזער לערער־סעמינאַר ליגן אין שכנישן ציימער צוויי. איינער שרייט טאָג אוּן נאַכט אָן אופהער: »נאָך רויכערט זיך דער שיטערהויפּן פּאַר דזשאָרדאַנאָ ברונאָ, רעווידירט גאַליליים פּראָצעס!« אוּן דער צווייטער בילט, צוערשט דרייַ מאָל פּאַמעלעך: האַ־האַ־האַ, אוּן דערנאָך פּינקט מאָל אַסטיק: האַ־האַ־האַ־האַ, אוּן דערנאָך ווידער אַמאָל פּאַמעלעך, אוּן אזוי אָן אַ סוף. אַזוי בילט ער דאָס אָפּ שוין די דריטע וואָך. איך האָב אויך געוואָלט צוערשט זיך פּאַרשטעלן פּאַר אַן אידיאָט אָדער פּאַר משוגע אַף אַ רעליגיעזער משוגעת אוּן אָנהויבן פּריידיקן וועגן דער חטאים־ריינקייט פּוּן פּויפּס. אָבער סוף כל סוף האָב איך זיך אָנגעשאַפּט דורך אַ שערער פּאַר פּופּצען קרוין אַ פּיינעם מאָגן־קרעפּס.

— אוּן איך קען אַ קוימענקערער אין ברזשענאָוואָ, — האָט אַ צווייטער פּאַציענט אריינגעשטעלט אַ וואָרט, — וואָס פּאַר צען קרוין מאַכט ער אייך אַזאַ פּיבער, אז איר וועט ארוים־שפּרינגען פּוּן פּענצטער.

— אויך מיר אַ זאַך! — האָט זיך געלאָזט הערן אַ שטים. — אין וורשאָוויץ איז פּאַראַן אַ הייבאַם, וואָס פּאַר צוואַנציק קרוין וועט זי אייך אוּי אויסדרייען אַ פּוּס, אַז איר וועט בלייבן אַ קאַליקע צייט איר לעבן.

— אוּן איך האָב זיך אויסגעדרייט אַ פּוּס סך־הכל פּאַר פּינקט קרוין, — האָט באַשיידן באַמערקט עמיצער פּוּן די וואָס זיינען געלעגן אַף די בעטלעך בּיים פּענצטער, — פּאַר פּינקט קרוין אוּן דרייַ קופּל בּיר.

אפילו באנג געטאן. ער האט זיך אוועקגעשטעלט נעבן זיין בעטל, אויסגעצויגן זיך ווי גרוים ער איז, באגריסט מיטן האנט, ווי א סאלדאט, און ראפארטירט: „איך האב דעם כבוד אייך צו מעלדן, הער אויבער־דאקטאר, אז דער הונט, וואס האט מיך איינגעבינן, איז מסתמא ניט געווען קיין משוגענער". האט דער אויבער־דאקטאר אף אים א קוק געטאן אזוי שטרייטג, אז דער געבינסענער האט געזומען טרייסלען זיך מיטן גאנצן גוף און האט ווייטער געזעדט: „איך האב דעם כבוד צו מעלדן, הער אויבער־דאקטאר, אז קיין שום הונט האט מיך כלל ניט איינגעבינן, נאר איך אליין האב מיר איינגעבינן אין האנט". נאך אזא הודאה האט מען קיינמאל אים פארפירט א פראצעס, פאר מאכן זיך א מום, וואהרום ער זאל, קלאמפערשט, האבן געוואלט אפבייסן זיך די האנט, בכדי מען זאל אים ניט שיקן אף די פאזיציעס.

— אלע אזעלכע קרייטק, וווּ מען דארף האבן שוים אף די ליפן, — האט געזאגט דער פארשמאלצעווטער סימולאנט, — איז זייער שווער צו סימולירן. לאמיר נעמען, א שטיינער, די פאליקע. געווען דא איינער מיט פאליקע, וואס פלעגט שטענדיק זיך באריטען, אז א פאל מער אדער וויניקער האט בי אים קיין באטרעף ניט, און ער פלעגט אמאל אפשפילן דאס א מאל צען א טאג. ער האט זיך געוואהרפן אין קרעמף, פארקווטשט די קולא־קעס, די אויגן פלעגן בי אים ארויסקריכן אפן שטערן, ער פלעגט זיך רייסן פון די הענט, ארויסשטעקן דעם גאנצן צונג, מיט איין וואהרט, א בילד פון דער פאליקע מיט אלע פישטשעוו־קעס, וואס מען דארף ניט בעסער. און פלוצים זיינען בי אים ארויסגעשפראצט פורונקולעס, צווישן אפן האלדז און צווישן אפן רוקן... פארשטייט איר, דאס שוין, אז עס איז געקומען א סוף צו דער פאליקע מיט די קרעמף, וואהרום ער האט ניט געקאנט א דיר טאן מיטן קאפ, ער האט ניט געקאנט ניט זיצן און ניט לינן! און דא איז בי אים נאך געוואהרן היץ, און פון היץ האט ער אלצדינג אויסגעפלוידערט פארן דאקטאר. מיט זיינע פורונקולעס האט ער אונדז בדאיבעי אנגעמוטשעט. ער איז דא אפגעלעגן בי אונדז דריי טעג, און די צייט האט מען אים פארגרעסערט זיין

פינף ריפן און אַ האַלבער מאָנן, און מען גלויבט מיר ניט. דאָ איז געווען אפילו א טויבשטומער, האט מען אים צווי וואכן איינגעוויקלט אלע האלב שעה אין לילעכער, איינגעוויקטע אין קאלט וואַסער, און אלע טאג פלעגט מען אים דורכוואשן דעם מאגן אוּן שטעלן קאַנעם. אַפילו אלע סאַניטאַרן האבן שוין געמיינט, אז ער וועט אויסשפילן אוּן וועט זיך אַוועק אהיים, האָט אים פלוצים דער דאקטאר פארשריבן א ברעך = מיטל. אַוא ברעך=מיטל, אז עס האט אים, נו, ממש אויסגעקערט איינאנצן! דעמאלט האט דער יונג ניט אויסגעהאלטן און זיך אונטערגעגעבן. איך קאן מער ניט, זאגט ער, פארשטעלן זיך פאר א טויב=שטומען, ווארום איך האב ווידער געזומען ריידן אוּן הערן. אנדערע קראנקע האבן אים געעצהט, ער זאל ניט קריכן אין פייער, נאר ער איז באשטאנען אף זיינס, אז איצט איז ער רייד‌עוודיק ווי אלע. אזוי האט ער טאקע היינט געמאלדן דעם דאקטאר.

— יא, ער האט זיך געהאלטן גאַנץ לאנג, — האט מוסיף געווען א צווייטער, וואס האט סימולירט, אז כלומרשט איין פוס איז בייּ אים אף צען סאַנטימעטער קירצער פאַרן צווייטן, — ניט אזוי ווי יענער. וואס האט סימולירט, אז ער איז א פאַראַליזירטער. פאר יענעם איז געווען גענוג דריי פארציעס כינע, איין קאנע אוּן איין טאג הונגער. ער האט שוין זיך אונטערגעגעבן, אוּן מען האט נאך ניט באוויזן נעמען זיך פאר דער דורכוואשונג פוּן מאגן, איז שוין מער קיין רייד ניט געווען פוּן פאַראַליז. נאר ליינגער פוּן אלעמען האט זיך געהאלטן יענער, וואס איז געווען איינגעבינסן פוּן א משוגענעם הונט. ער האט זיך געבינסן אוּן געוואָיעט אוּן האט בכלל זייער פיין געשפילט זיין ראלע, נאר קיין שוים פארן מויל — דאס האט ער בשום אופן ניט געקאנט ארויסבריינגען. מיר האבן אים געהאלפן, ווי מיר האבן נאר געקאנט. איניקע מאל האבן מיר פארן באזוך פוּן דאקטאר אים געקיצלט א גאַנצע שעה נאכאַנאַנד, בייּ אים האט געכאפט א קראמף, אוּן ער איז אינגאנצן געווארן בלאָ, נאר קיין שוים איז אלץ ניט ארויסגעקומען. דאס איז געווען א גרויל! אין איין שיינעם פרימארגן, אז ער האט זיך אונטערגעגעבן, האט אונדז

5. איינוויקלען אין אַ ליילעך, איינגעווייקט אין קאַלט וואַ=סער.

עס זיינען געווען אַזעלכע שטאַרקע מענטשן, וואָס זיינען אַריבערגעקומען אַלע פינף גראַדן פון עינויים, און דערנאָך פלעגט מען זיי אין פשוטע זעלנערשע טרומנעס אַוועקטראָגן אַפן מילי=טער=צווינטער. עס זיינען אָבער געווען אויך שוואַך = מוטיקע, וואָס קוים פלעגן זיי דערציען ביז דער קאַנע, פלעגן זיי מעלדן, אַז זיי איז איצט בעסער און אַז זיי האָבן קיין אַנדער פאַרלאַנג ניט, ווי צו ווערן אָפּגעשיקט מיטן ערשטן עשעלאָן אף די פאָדערשטע פאָזיציעס.

שווייקן האט מען אריינגעלייגט אין אַן ארעסטאַנטן = באַראַק גראָד בשכנות מיט אַזאַ איינגעשראָקענעם סימולאַנט.

— ניין, איך גיב זיך ניט אונטער, — האָט געמאָלדן אט דער מענטש, וואס מען האט אים אָקאָרשט געהאַט געבראַכט פון אָפּעראַציע=זאַל, ווו מען האט אים שוין דאָס צווייטע מאָל אין דעם טאָג דורכגעוואשן דעם מאגן.

דערדאָזיקער מענטש האט סימולירט קורצזיכטיקייט.

— בעסער וועל איך שוין אוועק אין פולק, — האט באַ=שלאָסן אויך דער שכן פון דער לינקער האַנט, וואס מען האט אים געהאט געשטעלט א קאַנע און וואס האט סימולירט, אַז ער איז טויב ווי די וואַנט.

אף אַ בעטל נעבן טיר האָט געהאלטן ביים שטאַרבן אַ שווינדזיכטיקער, איינגעוויקלט אין אַ נאַסן ליילעך.

— דאָס איז שוין דער דריטער היינטיקע וואָך, — האט באַמערקט דער שכן רעכטס. — נו, און דיר וואָס פעלט?

— איך האב רעמאַטעס, — האט געענטפערט שווייק. דע=רויף האָט אויסגעבראָכן אַ געלעכטער. אַפילו דער גוסס, וואָס האט סימולירט סוכאטע, אויך דער האט זיך צעלאַכט.

— ניין ברודער, מיט רעמאַטעס זאלסטו זיך ניט רוקן,—האָט מיט אן ערנסטן טאָן באַמערקט עפּעס א מענטשל פארגאָסן מיט שמאלץ , — רעמאטעס האט דא דעם אייגענעם באטרעף, וואס א הינעראויג. אט איך בין בלוט=אָרעם, ביי מיר זיינען ארויסגעשניטן

זיך אומגעקערט צום המון, וואס איז געגאנגען נאך אים:

— אף בעלגראד! אף בעלגראד!

און פעלדמארשאל ראדעצקי האט פון זיין פיעדעסטאל אראפ פארקלערטערהייט נאכגעקוקט דעם בראון סאלדאט שוויק מיט זיין בוקעט אין לאץ, ווי יער האט זיך געהונקען פאוואליע אף די אלטע קוליעס. און אין דער זעלביקער צייט האט אין עלטערער בכבודיקער הער דערקלערט די ארומיקע, אז דאס האט מען פארביגעפירט א דעזערטיר.

8.

שוויק אין דער ראלע פון א סימולאנט.

אין יענער גרויסער עפאכע פלעגן די דאקטוירים אנוועגדן די גרעסטע אנשטרענגונגען, בכדי ארויסצוטרייבן פון די סימולאנטן די עקשנות און זיי ברענגען צוריק אין שוים פון דער ארמיי.

מען האט ארויסגעפירט עטלעכע גראדן עינויים פאר סימולאנטן און פאר אזעלכע, וואס מען האט זיי חושד געווען אין סימולאציע, ווי, למשל: די וואס האבן געליטן פון סוכאטע, רעמאטעם, ברוך, נירן, טיפוס, לונגען-אנטצינדונג, צוקער-קרייגק און אנדערע קראנקייטן.

די עינויים, וואס די סימולאנטן האבן באדארפט אויסשטיין, ינען געווען סיסטעמאטיזירט און איינגעטיילט אין אזעלכע גראדן:

1. אבסאלוטע דיעטע, אין משך פון דריי טעג נאך איין שאלכל טיי אינדערפרי און פארנאכט, דערבי גיט מען אלעמען אספירין צום שוויצן, אלץ איינס, אף וואס זיי באקלאגן זיך.

2. בכדי מענטשן זאלן ניט מיינען, אז מלחמה איז א קינדער-שפיל, שטאפט מען זיי מיט כינין, אין פראשקעס אדער אין טאבלעטן.

3. צווי מאל אין טאג ווערט דער מאגן דורכגעוואשן מיט איין ליטער וואסער.

4. א קאנע פון זיך-וואסער מיט גליצערין.

— דאס איז טאקע אַ מערקווירדיק פיגנבלאַט — האט געואגט באוטצע. - אַזעלכע פיגנבלעטער זיינען אין גן־עדן זיכער ניט געווען.

— באַפרייט פון אקטיוון דינסט איבער שוואכזיניקייט, — האט באמערקט דער פעלדוועבל, וואס האט אריינגעקוקט אין זיינע פאַפירן.

— און וואס טוט אייך נאך וויי? — האט באוטצע געפרעגט.

— איך האב דעם כבוד צו מעלדן, אז איך האב רעמאטעם, נאר איך פארלאנג צו דינען זיין מאיעסטעט דעם קיסר, ביז מען וועט מיך ניט צעריסן אף שטיקלעך. — האט שוויק געענטפערט באשיידן. — און וויטער זינען ביי מיר נאך די קני נעשוואלן.

האט באוטצע שטריינג אַ קוק געטאן אַפן בראוון סאלדאט שוויק און האט ארויסגעפרומט:

— איר זיט אַ סימולאנט!

געווענדט צום פעלדוועבל, האט ער מוסיף געווען מיט אייזער קאלטקייט:

— אומגעוואַמט אריינזעצן אים אונטער אַרעסט.

האבן צווי זעלנער מיט ביקסן אפגעפירט שוויקן אין דער דוויזיע־טורמע.

שוויק האט אונטערגעהונקען אף די קוליעס און האט צו זיין שרעק באמערקט, וויין רעמאטעם גיט פאַוואָליע פארבי. אז פרוי מילער, וואס האט אף אים געווארט ביים בריק מיטן וועגעלע, האט אים דערזען אונטער דער וואך פון צווי ביקסן, האט זי זיך בימער צעווינט און האט גלאזן דאס וועגעלע אף הפקר, און אליין איז זי אַוועק אַהיים.

און דער בראוער סאלדאט שוויק איז זיך שטילנקערהייט געגאַנגען און געגאנגען, באגליט פון די באוואפנטע באשיצער פון פאטערלאנד.

די באגעטן פון די ביקסן האבן געגלאנצט אף דער זון. אפן פלאץ פאר פעלדמארשאל ראדעצקים דינקמאל האט שוויק

די ווערטער, אז דעם פרייוויליקן אינוואַליד האָט באַגלייט אַ גרופּע דייטשן, וואָס האָבן אים מיט זייערע ליבער באַשיצט קעגן די טשעכישע אגענטן פון דער פּאַרשאָלטענער אַנטאַנטע, וואָס האָבן אים געוואָלט דורכן זיין.

די „באָהעמיאַ" האָט ביים דערציילן די מעשה אויסגעדריקט דעם וווּנטש, אַז דער דאָזיקער אינוואַליד דער פּאטריאט זאָל באַקומען אַ באַלוינונג. די רעדאַקציע פון דער צייטונג האָט אָנגעוויזן, אַז זי נעמט אָן נדבות פון דייטשע בירגער לטובת אָט דעם „אומבאַקאַנטן".

צו גלויבן די דאָזיקע דרי צייטונגען, האָט גאַנץ טשעכיע ניט געקאָנט געבּאָרן קיין אייַדעלערן פּאטריאָט; נאר די מיט־גלידער פון דער דאקטוירים־קאמיסיע האבן אנדערש גע־האַלטן.

באַוונדערט דער עלטסטער מיליטער־דאקטאר• באוטצע.

דאס איז געווען אַ שטריינגער מאַן, וואס האט אין אַלץ חושד געווען אַ פּרווו זיך ארויסצומאַכן פון מיליטער, פון פראנט, פון אַ קויל אדער שראפּנעל.

באַרימט איז זיין שפּראָך: „דאס גאנצע פּאָלק טשעכן איז איין באנדע סימולאַנטן!"

פּאר צווי וואָכן „ארבעט" האט ער געכאַפּט צווישן 11.000 געוופּענע 10.999 סימולאַנטן און וואלט געכאפט אויך דעם לעצטן, אויב יענער בר־מזל וואלט גראד אין דער רגע, בעת דער דאקטאר האט אף אים א ברוּם געטאן: „לינקס אַרום מארש!" ניט געכאַפּט די שלאק.

— טראגט אוועק דעם דאזיקן סימולאנט! — האט באוטצע באַפּוילן, נאכדעם ווי ער האט קאנסטאטירט, אז יענער איז טויט.

אט פּאר דעם דאזיקן מענטשן איז דאס געשטאנען אין יענעם טאג שווייק, אינגאַנצן אַ הוילער, שעמעוודיק פּאַרדעקט זיין נאקעטקייט מיט די קוליעס, וואָס ער האט זיך אף זי אנגעשפּארט.

— זשוויאָ! נידער מיט די סערבן!

אפן ראָג וואסער־גאס האָט זיך אריינגעמישט רייטער־פאָליצי און האָט דעם המון צעטריבן.

אַז שוויק האָט צוגעשטעלט דעם באַצירק־אופּזעער דעם שיין, אַז ער מוז זיך היינט שטעלן פאַר דער אופּנעם־קאָמיסיע, איז דער באצירק־אופּזעער געווען אַביסל אַנטוישט, און בכדי צו פאַרהיטן פון טומלענישן, האָט ער באַפוילן צווי רייטער־פאָלי־ציסטן צו באגליטן דאָם וועגעלע ביז צום שיסער־אינזל.

וועגן אָט דער גאַנצער געשעענישׂ איז אין אָפיציעלן אָרגאַן אין טשעכיש געווען אָפגעדרוקט אַזאַ מאמר:

„פּאַטריאָטיזם פון אַן אינוואַליד. נעכטן בייטאָג זיינען די דורכגייער אַף די הויפט־גאַסן פון פּראג געווען עדות פון אַ רירנדער סצענע, וואָס קאָן דינען פאַר אַ בולטן בישפּיל, ווי אזוי אין דער דאָזיקער גרויסער און גרויזאַמער צייט באַווייזן אויך די זין פון אונדזער פאָלק, ווי שטאַרק געטרייַ און איבערגעבן זיי זיינען דעם טרון פון אונדזער באַאָרנטן מאָנאַרך. עס האָט אויסגעוויזן, ווי עס וואָלט זיך האָבן אומגעקערט די צייט פון די אַלטע גריכן און רוימער, וועו מוציוס סצעוואלא האָט באַפוילן צו טראָגן אים אין מיטן דער שלאַכט אַריין, ניט געקוקט אַף זיין פאַרברענטער האַנט. די הילִיקסטע געפילן און אינטערעסן האָט נעכטן אַרויסגעוויזן אפן הפלאַדיקסטן אופן אַן אינוואַליד מיט קוליעס, וואָס אַן אַלטיטשקע האָט אים געפירט אין א קראַנקן־וועגעלע. דער דאָזיקער זון פון טשעכישן פאָלק האָט פרייוויליק, ניט געאַכט אף זיין מום, געהיסן אָפּפירן זיך אין דער מאָביליזיר־קאָמיסיע, בכדי אָפצוגעבן זיין לעבן און גוטס פאַר זיין קיסר. און אויב זיין רוף „אַף בעלגראד!“ האָט געפונען אַזאַ לעבעדיקן אָפהילך אַף די פּראגער גאַסן, באַווייזט דאָס, אַז די איינווינער פון פּראג דינען פאַרן בעסטן מוסטער פון ליב־שאפט אָן א מאָס צו זייער פאָטערלאַנד און צום הויז האַבס־בורג“.

אין דעם זעלביקן גייסט האָט געשריבן אויך דאָס דייטשע „פּראגער טאגעבלאט“, וואָס האָט פאַרענדיקט דעם ארטיקל מיט

היטל. דערנאָך האָט ער זי געשיקט צום קאָנדיטער אפּן ראָג בעטן בי אים דאָס וועגעלע, וווּ ער האָט אַמאָל געפירט שפּאַ־ציר זיין שלעכטן זיידן אָן פּים. דערנאָך האָט ער זיך דערמאָנט, אַז ער באַדאַרף נאָך האָבן קוליעס. צום גליק, האָט דער קאָנ־דיטער געהאַט אויך קוליעס, וואָס ער האָט געהיט ווי אַ טייערע ירושה־זאַך.

איצטער האָט נאָך אויסגעפעלט אַ רעקרוטן־בוקעט. נאָר דאָס האָט שוין געבראַכט פרוי מילער, וואָס איז קענטיק אין יענע טעג אַראָפּ פון צורה און פלעגט אַלע ווילע זיך באגיסן מיט טרערן.

און אָט איז געקומען יענער געדינקווערדיקער טאָג, וועו מען האָט געקאָנט זען אַף די גאַסן פון פראג א בילד פון גע־טריישאפט דער מלוכה, וואָס האָט געקאָנט נעמען פארן הארץ.

עפעס אַן אַלטיטשקע האָט געשטופט פאַר זיך אַ וועגעלע, און אין וועגעלע איז געזעסן אַ מענטש אין אַ זעלנערשן היטל מיטן בלאַנק אויסגעפוצטן מאָנאָגראַם „פ. ר. 1" און האָט גע־וונקען מיט קוליעס. אַף זיין רעקל איז געווען קענטיק אַ רעקרוטן־בוקעט.

און דער דאָזיקער מענטש, וואָס האָט אָן אופהער גע־וונקען מיט די קוליעס, האָט געשריען מיט קולי־קולות:

— קיין בעלגראד! קיין בעלגראד!

נאָך אים איז נאָכגעגאַנגען אַ היפשער המון ליידיק־גייערס, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן קלייבן נאָך פּארן הויז, פון וואַנען שוויין איז ארוים צו גיין אַף מלחמה.

שוויין האָט געהאַט די געלעגנהייט צו קאָנסטאַטירן, אַז די פּאָליציסטן, וואָס זיינען געשטאַנען בי אייניקעווינקל־גאַסן, האָבן אים מיט כבוד באַגריסט.

אף וועגעלאוו־פלאַץ איז דער געזעמל אַרום שוויקס וועגעלע דערגאַנגען ביז עטלעכע הונדערט מאָן, און אַפּן ראָג קראָקעווער גאַס האָט מען צעמזיקט עפעס אַ סטודענט אַ קאָר־פּאָראַנט, וואָס האָט אויסגעשריען:

געעצהט דעם בראון קריגסמאן שוויק, ער זאל ארויסווארפן די מלחמה פון קאפ.

— ליגט רואיק און רעגט זיך ניט אוף, מארגן קום איך ווידער.

אז ער איז געקומען דעם צווייטן טאג, האט ער נאך אין קיך געפרעגט פרוי מילער, ווי שפירט זיך דער חולה.

— אים איז ערגער געווארן, הער דאקטאר, — האט זי געענטפערט מיט אופריכטיקן צער. — בינאכט, אז דער רעמא=טעם האט אים דורכגענומען ווי געהעריק, האט ער, מיט רעשפעקט צו מעלדן, געזומען זינגען דעם עסטרייכישן הימן.

האָט דער דאָקטאָר פאַווענק געהאלטן פאר נויטיק צו ענטפערן אַף אָט דעם נייעם אויסבראָך פון פאַטריאָטיזם ביי זיי חולה מיט אַ נייער פאָרציע בראָם.

דעם דריטן טאָג האָט פרוי מילער אים געמאָלדן, אַז שוויקן איז געוואָרן נאָך ערגער.

— היינט בייטאָג, הער דאָקטאָר, האָט ער מיך געשיקט קויפן אַ קאַרטע פונם קריגס=טעאַטער, און בינאכט איז ביי אים געווארן אַ טומל אין קאָפ, און ער טענעט, אַז עסטרייך וועט געווינען דעם קריג.

— און די פראָשקעס האָט ער איינגענומען, ווי איך האָב געהייסן?

— ער האָט אַפילו ניט געשיקט נאָך זיי, הער דאָקטאָר.

אויסגעבטלט צו שוויקן אַלע חלומות, איז דאָקטאָר פאַווענק אַוועק און האָט זיך פאַרזאָגט, קיין מאָל ניט צו היילן מער אַ מענטשן, וואָס זאָגט זיך אָפּ פון זיין מעדיצינישער הילף צוזאַמען מיטן פאַרשריבענעם בראָם.

עס זיינען געבליבן נאָך צווי טעג, וואָס נאָך דעם האָט שוויק זיך געדאַרפט שטעלן פאַר דער מעדיצינישער קאָמיסיע.

פאַר דער צייט האָט שוויק זיך צוגעגרייט ווי געהעריק. קודם=כּל האָט ער געהייסן פרוי מילער קויפן אים אַ זעלנערש

— זאל איך ניט א לאָך טאן נאך א דאקטאר?

— איר באדארפט אין ערגעץ ניט לויפן, פרוי מילער, ווארום, חוץ די פיס, טויג איך גאנץ גוט אף הארמאטן־פלייש, און אין דער צייט ווען עסטרייך האלט אין פלאצן, מוז איטלעכער קאליקע זיין אפן פאסטן. גייט געזונטערהייט קאכן קאווע.

און פאר דער צייט, וואס פרוי מילער, פארגאסן פון טרערן און אינגאנצן א צעטראגענע, האט דורכגעזייט די קאווע, האט דער בראוער סאלדאט שוויק איבערגעזונגען במעט די גאנצע ליד וועגן געזעראל ווינדישגרעץ און זיינע מיט־קעמפער.

אונטערן איינדרוק פון אט דער שרעקלעכער סאלדאטן־ליד האט פרוי מילער פארגעסן אן דער קאווע און האט זיך צוגעהארכט, ציטערנדיק מיט אַלע אברים, ווי אזוי דער בראוער שוויק פארענדיקט די לעצטע ווערטער.

— הער שוויק, גאט איז מיט אייך, הערט אף, — האט פרוי מילער א געשריי געטאן, ווי אן זינען, און האט זיך גע־לאזן צו דער טיר און געלאפן נאך א דאקטאר. אין א שעה ארום איז זי איז געקומען צוריק — האט שוויק שוין באוויזן אינצושלאפן.

אופגעוועקט האט אים א דיקלעכער פארשוין, וואס האט אים ארופגעלייגט די האנט אפן שטערן. דער גראבינקער האט דערקלערט:

— האט קיין מורא ניט, איך בין דאקטאר פאוועק פון ווינאגראדאוו. א נו, באוויזט אָקאָרשט דעם דופק... לייגט ארונטער דעם טערמאָמעטער אונטער דער פאכווע... אזוי... אצינד בא־ווייזט דעם צונג... מער אביסל... ניט באווענגט אים... פון וואָס זיינען געשטאָרבן אייערע עלטערן?

אזוי ארום איז דאס געשען, אז אין דעם גרויסן היסטאָרישן מאָמענט, בשעת ווען האָט פארלאנגט, אז אלע פעלקער פון עסטרייך־אונגארן זאלן ארויסוויזן, ווי וויט געטרייַ און איבערגעבן זיי זיינען דער אימפעריע, האט דאקטאר פאוועק פארשריבן שוויקן קענן זיין פאטריאטישער היץ א היפשע פארציע בראם און האט

אז מען האָט צו שוויקן געבראַכט די מעלדונג, אַז ער איז מחויב אין אַ וואָך אַרום צו קומען אפן שיסער־אינזל צו שטעלן זיך פאַר אַ קאָמיסיע, אַף אונטערזוכונג, איז ער גראָד געלעגן אין בעט מיט זיין רעמאַטעס.

פרוי מילער האט אין קיך איבּ געקאָכט קאוע.

— פרוי מילער, — האָט זיך געלאָזט הערן פון צימער זיין שוואַכע שטים, — פרוי מילער, קומט נאָר אַהער אף א מינוטעלע.

די דינסט איז צו צום בעט, און שוויק האָט שטיל ארוים־געערעדט:

— זעצט זיך, פרוי מילער.

אין זיין שטים איז געווען עפעס אַ סודותדיקע פייער־לעכקייט.

פרוי מילער האָט געפאָלגט און זיך אנידערגעזעצט, און שוויק האָט זיך אָנגעשפּאַרט אפן געלעגער און אָנגעזאָגט די בשורה:

— מען רופט מיך צום מיליטער־דינסט!

— מאריא הייליקע! — האָט אויסגערופן פרוי מילער. — וואָס וועט איר דאָרט טאָן?

— קעמפן, — האָט שוויק געענטפערט ערנסט. — מיט עסטרייך האַלט עס שמאָל! אין צפון־זייט מארשירט דער שונא שוין אף קראָקע, אין דרום־זייט אף אונגארן! מען שלאָגט אונדז פון אלע זייטן, און דערפאר רופט מען מיך. איך האָב אייך דאָך געלייענט נעכטן פון די צייטונגען, אז איבער אונדזער פאָטערלאנד היינגען שווארצע כמארעס.

— איר קאָנט דאָך אָבער זיך קיין ריר ניט טאָן.

— דאָס איז גאָרנישט, פרוי מילער. איך וועל פאָרן אהין אף א וועגעלע. איר קענט דאָך דעם קאָנדיטער אפן ראָג, האָט ער א וועגעלע אוא. מיט אסך יארן צוריק פלעגט ער דערין פירן שפאצירן זיין שלעכטן זיידן, וואס אָן די פיס: איצט וועט איר מיך אפפירן אין דאזיקן וועגעלע צום זאמל־פונקט.

פרוי מילער איז צעגאנגען פון געווין.

נאָר קאַלאָאום האָט אויך גאָרנישט ניט געקאָנט מאַכן מיט שווייקן. ער האָט געהאַט רעם זעלביקן פּסק, וואָס ברעטשניידער. די סאַמע פּאַרשפּיצטע פּאָליטישע שמועסן פלעגט שווייק אָפּוועגן צו דער פראַגע, ווי אַזוי היילט מען הינטישע חולאתן. און די קונציקסטע פּראָוואָקאַציע פלעגט יך אויסלאָזן דערמיט, וואָס ברעטשניידער האָט ווידער אוועקגעשלעפּט פון שווייקן עפּעס א חלשותדיקע פּאַרזעעניש פון א הינטל.

אָט דאָס איז געווען דער מיאוסער סוף פון באַווסטן דעטעקטיוו ברעטשניידער! אז ביי אים אין דירה האָבן זיך געהאַט צוגויפגעקליבן אַזעלכע פּאַרזעעניש א שטיקער זיבן, האָט ער זיך מיט זיי פּאַרשפּאַרט אין א הינטערשטן חדר און האָט זיי ניט געגעבן צו פרעסן, ביז זיי זיינען אַלע מיטאמאָל אָנגעפּאַלן אף אים און האָבן אים פּאַרצוקט.

ער איז געווען אזוי ערלעך, אז ער האָט דער קרוין פּאַרשפּאָרט די הוצאות אַף זיין באַגרעבעניש.

אין זיין דינסט־צעטל אין דער פּאָליטישער פּאָליציי האָט מען פּאַרצייכנט אין דער רובריק „העכערונג אין ראַנג" אָט די טראָגישע ווערטער: „אויפגעגעסן פון די אייגענע הינטי".

שפּעטער, אז שווייק איז געווָאָרן פון אָט דעם טרויעריקן פאַל, האָט ער אויסגערופן:

— איך בין טשיקאַוו צו ווייסן, ווי אזוי מען וועט דאָס צוגויפהעפּטן די שטיקלעך צום גרויסן יום־הדין?

7.

שווייק גייט אַוועק אַף מלחמה.

אין יענע צייטן, ווען די וועלדער בייַם טייך ראַוואַ אין גאַליציע זיינען געווען עדות פון דעם, ווי די עסטרייכישע אַרמיי, איז אַנטלאָפן אף יענער זייט ראַוואַ, און די עסטרייכישע דיוויזיעס אין סערביע האָבן געקראָנן קלעפּ אויף נאָך די אנדערע, האָט דאָס עסטרייכישע קריגס־מיניסטעריום זיך דערמאָנט אָן שווייקן, אז אויך ער קאָן אַרויסהעלפן די צוויי־אייניקע אימפּעריע פון אירע צרות.

פאָקסטעריער? דערנאָך האָבן זיי מיט מיר פריינטלעך פאַרבראַכט
און האָבן מיר רעקאָמענדירט אָט דעם שווייצער פון נאַכט־קאפיי,
איך זאָל ניט דאַרפן מורא האָבן צו בליבן איינער אַליין אין
דירה, אָט דעם זעלביקן, וואָס איר האָט אָקאָרשט ארוים־
געטריבן.

— יאָ, איך האָב ניט קיין מזל מיט די מלוכה־אַנשטאַלטן,
פרוי מילער. איר וועט איצט זען, וויפיל זיי וועלן זיך שלעפן צו־
מיר קויפן הינט, — האָט שווייק זיך אָפגעזיפצעט.

עס איז ניט באַווּסט, צי יענע, וואָס האָבן נאָך דער רע־
וואָליוציע דורכגעקוקט דעם פאָליציי־אַרכיוו, האָבן געקאָנט ארוים־
קריגן, וואָס האָבן באַטייט די הוצאות פון פאָליצייאישן געהיים־
פאָנד, וואָס זיינען געווען פאַרשריבן אף אזא שטייגער: ס. —
40 קרוין, פ. — 50 קרוין, ל. — 80 קרוין א. אז. וו. אויב
זיי האָבן געמיינט, אַז ס. פ. און ל. האָבן באַטייט ראשי תבות
פון געוויסע בירגער, וואָס האָבן פאַרקויפט דאָס טשעכישע פאָלק
פאַר 40, 50 אָדער 80 קרוין דעם שוואַרץ־געלן אָדלער, —
האָבן זיי געהאַט אַ גרויסן מעות.

ס. — האָט באַטייט פשוט „סאַן־בערנאַרי", פ. — „פאָקס־
טעריער", ל. — „לאָנבערג". אָט די אַלע הינט האָט ברעט־
שניידער איינגעקויפט פאַר דער פאָליציי פון שווייקן. דאָס זיינען
אַלץ געווען מיאוסע פאַרזעענישן, וואָס האָבן קיין שום שייכות
ניט געהאַט מיט די ראַסן־הינט, וואָס פאַר זיי האָט שווייק זיי
ארויסגעגעבן.

געקומען קויפן הינט ביי שווייקן איז נאָך דער דעטעקטיוו
קאַלאָוס. ער האָט איינגעהאַנדלט אַ מין פאַנטאַסטישע באַשע־
פענישן, וואָס האָט מער פון אַלץ דערמאָנט אָן אַ געפלעקטער
היענע מיט דער לאַנגער וואָל פון אַ שאָטלענדער שאָף־הונט.
און אין די הוצאות פון געהיים־פאָנד האָט זיך באַוויזן אַ ני
פאַרציכענישׂ: „ד. — 90 קרוין."

אָט דאָס פאַרזעענישׂ האָט ביי זיי געגאָלטן פאר א
דאָג.

וועט אייך ניט אפגילטן, וועט איר זיך צעברעכן נאר די ריפן און די הענט און פיס, און מען וועט נאך אופמאנען ביי אייך פאַרן היילן אין קראנקנהויז.

פרוי מילער איז זיך צעגאנגען פון געוויין, איז שטילער־הייט אַריין אין צימער און האט פארמאכט דעם פענצטער. דערנאך איז זי געקומען צוריק מיט די ווערטער:

— אַ צוק־ווינט, און עס איז ניט גוט פאר אייער רע־מאטעס.

דערנאך האט זי געמאכט די בעט און אַלצדינג אויפגע־ראמט זייער ציכטיק. געקומען צוריק צו שווייקן אין קיך, האט זי מיט טרערן אין די אויגן דערציילט:

— די צוויי הינטלעך, וואס זיינען געווען ביי אונדז אין הויף, זיינען געפגרט. און דער סאן־בערנאר איז אנטלאפן, בעת מען האט ביי אונדז געמאכט די הויז־זוכונג.

— אַיי אַיי — אַיי! — האט שווייק אויסגערופן. — א שיינע געשיכטע! איצטער זוכט אים מסתמא די פאליציי.

— ער האט צעביסן דעם קאמיסאר אַליין, בעת יענער האט אים ארויסגעשלעפט פון אונטערן בעט, — האט פרוי מילער ווייטער דערציילט. — אנגעהויבן האט זיך דאס דערפון, וואס איינער פון די הערן האט געמאלדן, אז אונטערן בעט האט זיך עמיצער באהאלטן. האבן זיי אין נאמען פון געזעץ געהייסן דעם סאַן־בערנאַר ארויסקריכן, האט ער זיי אבער ניט געפאלגט, האָבן זיי אים גענומען שלעפן. ער האָט זיי שיער ניט אויפגע־פרעסן, און דערנאָך — פוץ דורכן טיר, און ניטאָ! מיך האָבן זיי אויך אויסגעפרעגט: ווער קומט צו אונדז צו גיין, און צי קריגן מיר ניט געלט געשיקט פון אויסנלאַנד. דערנאָך האָבן זיי געגעבן אַן אָנצוהערעניש, אז איך בין אַ שטיא, דערפאר וואָס איך האָב געזאָגט, אַז געלט פון אויסנלאַנד קומט אָן זעלטן, דאָס לעצטע מאָל פונם דירעקטאָר פון ברנאָ — געדיינקט איר, זעכציק קרוינען אדעראָף פאַר דער אַנגאָראַ־קאַץ, וואָס איר האָט אַנאָנסירט אין דער „נאַראָדנאַ פאָליטיקאַ" און וואָס אנשטאָט איר האָט איר געשיקט אין אַ פייגן־קעסטל אַ בלינד־הינטל אַ

— איך האב געגרייט זיך שלאפן בײַ אַכט אַזײגער פאַר=
נאכט, — האט געזאגט דער שווייצער, זיך אנטוענדיק, שוין
מיט אַ שטארק געפאלענעם טאן. — איך צאל דאָך דער פרוי
צווי קרוין אַ טאג פאַר דער בעט.

אז ער האט אנגעטאן דעם קאלנער און פארבונדן דעם
שניפס איז ער שוין געווען אזוי תקיף בײַ זיך, אז ער האט גע=
קאנט אופווײזן שווייקן, אז דער נאכט=קאפיי „מימאוַ" איז איינער
פון די אנשטענדיקסטע לאָקאלן פון דעם מין: ער האט פון
גאנצן הארצן איינגעלאדן שווייקן צו באזוכן זייער לאקאל.

אז דער אומגעבעטענער אורח איז אוועק, האט שווייק גע=
וואלט זיך אויסטענען מיט פרוי מילער. ערשט זי איז געווען
פארשוווונדן, און פון איר איז געבליבן נאר עפעס א שטיקל פא=
פיר, וואס אף דעם זיינען געווען מיט א בלייפען אנגעקריצלט
עטלעכע שורות, וואס אין זיי האט פרוי מילער אויסגעדריקט
אירע געדאנקען איבער איר פיינלעכן אינצידענט מיט שווייקס
בעט, וואס זי האט פארדונגען דעם שווייצער פון נאכט=קאפיי.

„זייט מוחל, בעל=הבית, וואס איך וועל אייך מער ניט זען,
וואוהם איך וואלף זיך ארויס דורכן פענצטער".

— כזב ושקר, — האט שווייק באשלאסן און האט גע=
נומען וואוהטן.

אין א שעה ארום האט די אומגליקלעכע פרוי מילער זיך
שטילערהייט פארגנבעט אין קיך אריין. לויט איר טרויעריקן פנים
האט מען געקאנט זיך אנשטויסן, אז זי האט געהאפט צו הערן
פון שווייקן עפעס א טרייסט וואוהטן.

— אויב איר ווילט זיך ארויסוואוהפן דורכן פענצטער, —
האט שווייק צו איר געזאגט — קאנט איר אריינגיין צו מיר אין
צימער. איך האב דאוהט געעפנט א פענצטער. פון קיך=פענצ=
טער זיך ארויסוואוהפן וואלט איך אייך ניט געעצהט, וואוהם איר
וואלט אראפגעפאלן אין סעדל אף די רויזן=שטאקן און איר וואלט
זיי צעטראטן, וואלט איר געמוזט באצאלן. פון מיין פענצטער
אבער פליט איר ארויס גליק אפן טראטואר, און אויב דאס מזל
זאל אייך שפילן, וועט איר ברעכן האלדז=און=אקן. טאמער זשע

באַגריסט מיט איר געוויינטלעכער תמימות. — דערווייל האב איך אריינגענומען פאַר אַ שכן אַ שווייצער פון א נאַכט־קאַפיי — עס איז געווען אַ רחמנות אפן מענטשן. ביי אייך האט מען דריי מאל געמאכט אן אונטערזוכונג אין שטוב, און היות ווי זיי האבן גארנישט געפונען, האבן זיי געזאגט, אז איר זייט סיי ווי סיי אַ פארפאלענער, ווייל איר זייט אַ דורכגעטריבענער.

שווייקן איז באלד קלאר געווארן, אז דער אומבאקאנטער שכן האט זיך ביי אים זייער באקוועם געמאכט. ער איז זיך גע־לעגן אין בעט און געשלאפן, און ארום זיינען געלעגן צעווארפן זיינע קליידער.

— הערט זיך נאר איין, בעסטער פריינט, — האט געטענעט שווייק, וועקנדיק דעם אומגעבעטענעם אורח, — איר קענט נאך פאַרשפּעטיקן צו מיטאג. מיך וואלט פארדראסן, ווען איר וואלט געקאָנט האבן צו מיר אַ טענה, אז איך האב אייך ארויסגעטריבן, און איר האט שוין אין ערגעץ קיין וואַרימעס ניט געקענט קריגן.

דער שווייצער פון נאַכט־קאַפיי איז געווען שטאַרק פאַר־שלאפן, און עס האט געדויערט אסך צייט, ביז ער האט גע־נומען פאַרשטיין, אז עס איז געקומען צוריק דער בעל־הבית פון בעט, און וויל זי האבן.

ווי דער מנהג פון אַלע שווייצערס פון די נאַכט־לאקאלן, האט אויך דער דאזיקער געלאזט צוערשט וויסן, אז ער וועט אנברעכן די ביינער איטלעכן, וואס וועט אים שטערן אין זיין שלאף, און האט טאקע געפּרוווט ווידער איינשלאפן.

נאר שווייק האט צונויפגענומען אַלע זיינע בגדים, ארופ־געלייגט צו אים אפן בעט און האט גענומען טרייסלען אים ענערגיש, טענענדיק:

— אויב איר וועט זיך ניט אנטאן די רגע, וועל איך פּרוּוון אייך ארויסווארפן אין גאַס, ווי איר שטייט און גייט. עס וואלט פאר אייך געווען כדאיער ארויסצופליען פון דאַנען אנגע־טאנערהייט.

אַז זיי האָבן פאַרענדיקט די פּינפּטע גלאָז, האָט בּרעט־
שניידער זיך מודה געווען, אַז ער איז אַן אנארכיסט, און האָט
געפֿרעגט ביי שוויקן אַן עצה, אין וואָסער אָרגאַניזאַציע ער זאָל
זיך גיין פאַרשרייבן.

דערויף האָט שוויק געענטפֿערט, אַז אייגער אַן אנאַרכיסט
האָט אַמאָל געקויפֿט ביי אים אַ הונט פֿאַר הונדערט קרוין און
האָט אים די לעצטע ראַטע ניט דערצאָלט.

נאך דער זעקסטער גלאז האט בּרעטשניידער גענומען
ריידן וועגן דער רעוואָליוציע און קעגן מאביליזאַציע. דעמאלט
האט שוויק זיך צו אים צוגעבוגן און האט אים אריינגעזאגט
אין אויער:

— אקארשט איז דא אריין אַ גאַסט. היט זיך, ער זאל
ניט דערהערן, איר קאנט נאך האבן צרות... איר זעט, די בעל־
הבּיתטע וויינט שוין.

מאַדאַם פֿאַליוועץ האט טאקע ביטער געווויינט, זיצנדיק
אפן שטול הינטערן טאמבאנק.

— וואס וויינט איר אזוי, בעל־הבּיתטע לעבן? — האט
בּרעטשניידער געפֿרעגט. — אין אייגע דריי חדשים געווינען מיר
דעם קריג, און דעמאלט וועט זיין אַן אמנים־טיע, און אייער מאַן
וועט קומען צוריק, און מיר וועלן זיך אַלע אנטרינקען אַפֿן
פּינסטן אופן. אדער איר מיינט, אַז מיר וועלן ניט געווינען? —
האט ער זיך געוועדט שוין צו שוויקן.

— וואס איז דא שוין פאַראַן וואס איבערצוקייען? — האט
שוויק זיך אפגערופן. — מיר מוזן דאך געווינען, און אן עק! און
איצטער מוז איך שוין גיין אהיים.

שוויק האט באצאלט, וויפיל עם האט פון אים ארויסגע־
קומט, און איז אַוועק אהיים צו זיין אלטער דינסט. פרוי מילער
האט זיך שטאַרק דערשראקן, וועז זי האט דערזען, אַז דער
מענטש, וואס האט געעפנט די טיר מיט אַן אייגענעם שליסל,
איז געווען שוויק בּכבודו ובעצמו.

— און איך, הער שוויק, האב געמיינט, אַז איר וועט
קומען צוריק ערשט אין עטלעכע יאר אַרום, — האט זי אים

— איך וואלט בעסער פון אלץ געוואלט האבן א שפיץ, — האט ברעטשניידער רואיק געענטפערט, — א שפיץ, וואס בייסט ניט.

— ווילט איר, הייסט דאס, א שפיץ אן ציינער? — האט שוויק געפרעגט. — קאן מען אזא איינעם קריגן ביים שיינקער אין דיוויץ.

ברעטשניידער איז געווען א קנאפער מבין אין הינט און אין זייער ראסע. נאר ער האט געקראגן א קלארן באפעל, וואס מען האט אים ניט געקאנט דרייען. ער האט געדארפט זיך נעענטער באקענען מיט שוויק און מיט זיין געשעפט. צוליב דעם איז אים געגעבן געווארן דאס רעכט צו נעמען זיך א געהילף און געשטעלט געווארן אין זיין רשות א געוויסע סומע צו קויפן הינט.

האבן זיי אפגערעדט, אז שוויק וועט אים צושטעלן הינט פון די מין „שטשורעס-כאפערס" צו פופציק קרוינען א שטיק. און ברעטשניידער האט אים געגעבן דרייסיק קרוינען אן אדרעסף און האט אים מכבד געווען מיט א גלעזל ווין.

אז זיי האבן שוין געהאלטן נאכן פערטן כוס, האט ברעטשניידער גענומען אויפרייד שוויקן, ער זאל פאר אים זיך ניט שרעקן, וויל היינט האט ער ניט קיין דינסט, און דערפאר קאן מען מיט אים פריוואט רייד ן וועגן פאליטיק.

האט שוויק דערקלערט, אז אין שוינק רעדט ער קיין מאל ניט וועגן פאליטיק און אז בכלל איז די גאנצע פאליטיק אן עסק פאר קליינע קינדער.

ברעטשניידער, פארקערט, איז געווען רעוואליוציאנער ge-שטימט; ער האט געמענעט, אז איטלעכע שוואכע מלוכה איז פארמשפט צום אונטערגאנג, און האט געפרעגט שוויקן, וואס האלט ער מכח דעם.

שוויק האט דערקלערט, אז ער האט מיט דער מלוכה קיין געשעפטן ניט געהאט, נאר איין מאל האט ער געמוזט צום האדעווען א שוואך סען-בערנאר-הינטל און האט דאס ge-שפיזט מיט סאלדאטישע סוכארעס, איז דאס הינטל געפגרט.

— טשימפּערס, וואָס ווינט אין סטראַשקאָוו נומער 5, פּאָסט־אָפּטייל ראַטשינאָווא, פּאַרקויפט זיין הויפּל מיט דרייצן מאָרג אַקער־ערד. אין שטעטל איז פּאַראַן אַ שולע און אַן אייזנבאַן־סטאַנציע.

ברעטשנייַדער האָט נערווייז אַ פּיקל געטאָן מיט די פינגער אין טיש, האָט זיך געוואַנדט צו שוויקן און גע־פרעגט:

— מיך וווּנדערט אָבער, וואָס אינטערעסירט אייך דאָס דאָזיקע הויפּל, הער שוויק.

— א, דאָס זייט איר! — האָט שוויק אויסגערופן און דערלאַנגט אים די האַנט. — איך האָב אייך ניט דערקענט באַלד, וואָרום איך האָב אַ שלעכטן זכרון. אויב איך האָב ניט קיין טעות, האָבן מיר זיך געזען צוליעצט אין דער אויפנעם־קאַנצע־ליאַריע פון דער פּאָליציי־פּאַרוואַלטונג. ווי איז עס אייך געגאַנגען זינט דעמאָלט? קומט איר אַהער אָפט אַריין?

— היינט בין איך געקומען צוליב אייך, — האָט ברעט־שנייַדער געענטפערט. — די מעשה איז די, וואָס אין פּאָליציי־פּאַרוואַלטונג האָט מען מיר געזאָגט, אַז איר פּארקויפט הינט. דאַרף איך האָבן אַ פּאָקסטעריער אָדער אַ שפּיץ אָדער כדומה עפּעס אַזוינס.

— דאָס אַלץ קאָן איך אייך פּארשאפן, — איז שוויק גע־וען גרייט. — דאַרפט איר האָבן אַ ראַסיגן הונט אָדער אַ פּשוטן?

— איך מיין, — האָט ברעטשנייַדער געזאָגט, — אַז בעסער אַ ראַסיגן.

— וואָס וועט איר זאָגן מכּח אַ דאָבערמאַן? — האָט שוויק געפרעגט. — אַזאַ מין חברה־מאַן וועט אייך מיט איין מאָל אַלץ אויסשמעקן און ארויפּפירן אייך אפּן אמתן שליאַך. איינער אַ קצב אין וורשאָוויץ האָט אַזאַ הונט, וואָס פּירט בי־אים דאָס וועגעלע. דער דאָזיקער כּלב האָט ממש פּאַרפּעלט זיין קאַריערע.

— ער איז דאָ געווען עטלעכע מאָל, — האָט די בעל־הבֿיתטע געענטפערט, — אויסגעטרונקען אַ פּאָר קופּל בֿיר, אויסגעפּרעגט מיך, ווער עס קומט אַריין, און צוגעהערט זיך, ווי די געסט האָבן געשמועסט מכּח פּוטבאָל. אַלע מאָל, ווי זיי דערזעען אים, דערציילן זיי עפּעס מכּח פּוטבאָל. און אים האָט געהויבן די גאַנצע צייט, ווי אָט־אָט כאַפּט אים די ניכפה. פּאַר דער גאַנצער צייט איז צו אים אין די לאַפּעס אריינגעפאַלן סך־הכּל איין טאַפּעציירער פון דער קווער־גאַס.

— אַלץ איז געווענדט אָן דער פּראַקטיקע, — האָט שוויק באַמערקט. — איז דער דאָזיקער טאַפּעציירער געווען אַ נאַר?

— אַן ערך אַזוי ווי מיין מאַן, — האָט זי געענטפערט מיט מרערן. — ער האָט אים געפּרעגט, צי ער וואָלט געוואָלט שיסן אין די סערבן. נעמט יענער און טוט אַ זאָג, אַז ער קאָן גאָר ניט שיסן און אז איין מאָל אפּן שים־פּלאַץ האָט ער דורכ־געשאָסן די קרוין. און דעמאָלט האָבן מיר דערהערט, ווי הער בּרעטשנייַדער האָט געזאָגט, ארויסנעמענדיק פון קעשענע זיין נאָטיץ־ביכל: „אַהאַ, אָט האָבן מיר שוין ווידער אַ קליינעם מלוכה־פּאַראָט". דערנאָך איז ער אַוועק מיט אָט דעם טאַפּע־צירער פון דער קווער־גאס, און יענער איז שוין צוריק ניט געקומען.

— יאָ — אָ, אַסך פון זיי וועלן שוין מער ניט קומען צוריק! — האָט שוויק אַ זיפּץ געטאָן. — גיט מיר אָקאָרשט אַ גלעזל קאָניאַק.

שוויק האָט זיך שוין געגרייט צו באַשטעלן אַ צוויי גלעזל קאָניאַק, ווי אין שיינקל איז אַריין דער געהיים־פּאָליציסט בּרעטשנייַדער. ער איז דורכגעפלויגן מיטן בליק דעם ליידיקן לאָקאַל, אַ קוק געטאָן אויך הינטערן טאָמבאַנק, צוגעזעצט זיך צו שוויקן און געוואַרט, וואָס וועט יענער זאָגן.

שוויק האָט אַראָפּגענומען פון פּאָליצע עפּעס אַ צייטונג און האָט געניומען איבערקוקן די אַנאָנסן אף דער לעצטער זייט און האָט געליינט אפּן קול:

האט געפרוווט דער קיסטער פון קירך פון הייליקן אַפּאָלינאַריוס אפציען דעם שמועס אף אן אנדער טעמע.

— מענטשן, הייסט דאס, שטארבן, — האט זיך א צווייטער גאסט אפגערופן, און א דריטער האט געפרעגט:

— די לויה איז פארגעקומען מיט א קאטאפאלק?

— איך וואלט געווען טשיקאַוו צו וויסן, — האט שווייק באמערקט, — ווי אזוי וועט מען דאס איצט קריגס-צייט מקבר זיין מיליטער-לייט?

אלע געסט האבן, ווי איין מאן, אפגעצאלט, וואס עס קומט, און זיינען ארויס. שווייק איז געבליבן מיט דער בעל-הביתטע אליין.

— דאס האב איך זיך ניט געריכט, — האט ער געזאגט, — זיי זאלן א מענטשן, וואס איז גאָט די נשמה שולדיק, אריינ-בראקן גאנצע צען יאר. אז מען האקט אריין אומשולדיקע מענטשן אף פינף יאר, דאס האָב איך געהערט, אבער צען יאר — דאס איז שוין — פאָלג מיך א גאנג!

— ווי זשע דען, אַז מיין אַלטער האָט זיך אין אַלץ מודה געווען! — האָט מאַדאַם פּאַליוועץ זיך ווידער צעוויינט. — אַלץ, וואָס ער האָט גערעדט דאָ וועגן די פליגן און וועגן בילד, האָט ער איבערגעחזרט אין דער פּאָליציי און אין געריכט. מיך האָט מען אַרויסגערופן אין געריכט פאַר אַן עדות, נאָר וואָס האָב איך געקאָנט זאָגן, וויבאַלד זיי האָבן מיר דערקלערט, אַז איך בין מיין מאַנס אַ קרובה, און דעריבער מעג איך זיך אָפּזאָגן פון עדות זאָגן? איך האָב זיך אַזוי איבערגעשראָקן פאַר דער דאָזיקער קרובישאַפט, אַז איך האָב זיך אָפּגעזאָגט צו זאָגן עפּעס. און ער נעבעך האָט אף מיר אַזאַ קוק געטאָן, אז איך וועל אייביק זיינע אויגן ניט פאַרגעסן. און שפּעטער, שוין נאָכן פסק, אַז מען האָט אים אָפּגעפירט, איז ער אַזוי צעטומלט געוואָרן, אַז אין קאָרידאָר האָט ער גענומען שרייען: „לעבן זאָל דער פרייער געדאַנק!"

— און דער הער ברעטשניידער קומט מער ניט צו גיין אַהער?

אזוי ארום איז שוויק ארוים אף דער פריי און האט זיך געלאזט גיין אהיים.

אונטערוועגס האט ער א טראכט געטאן, צי זאָל ער זיך ניט אריינכאפן אף א ווילע אין „פון כל טוב". און טאקע אין א ווילע ארום האט ער אופגעעפנט ווידער יענע טיר, וואס דורך איר איז ער מיט א שטיקל צייט פריער ארוים אין דער באגלי= טונג פון דעטעקטיוו ברעטשניידער.

אין שיינקל האט געהערשט א טויטע שטילקייט. עס זינען געווען אפילו עטלעכע געסט, צווישן זיי דער קיסטער פון דער קירך פון היליקן אַפאָלינאַריוס, אבער אלע זינען זיי געווען עפעס פאַרדאגעט. בייס מאמבאנק איז געזעסן מאדאם פאליווץ און האט טעמפ געקוקט אף די בויר=קראנען.

— אט בין איך אויך דא! — האט שוויק פריילעך אוים= גערופן. — גיט זשע מיר א זופ בויר. וווּ איז דאס אונדזער הער פאליווץ? איז ער נאך ניט אינדערהיים?

אנשטאט אן ענטפער, האט מאדאם פאליווץ זיך באגאסן מיט טרערן. כליפענדיק האט זי דערציילט:

געגעבן... אים... צען... יאר... יענע... וואך...

— מילא, — האט שוויק באַמערקט,— איין וואך איז ער, היסט דאס, שוין אפגעזעסן.

— ער איז דאך געווען אזוי פארזיכטיק, — האט מאדאם פאליווץ געכליפעט, — ער פלעגט דאס אליין אלע מאל זאגן.

די געסט האבן נאך אלץ געשטומט, אזוי ווי דא וואלט נאך ארומגעבלאנקעט זיך א גלגול פון פאליווץ, וואס האט געווארנט, אז מען מוז זיין פארזיכטיק.

— ווער עס היט זיך אליין, דעם היט גאט, — האט שוויק ארויסגערעדט, זיך זעצנדיק צום טיש און נעמענדיק זיך פאר די בויר. — איצטער זינען אנגעשטאנען צייטן, אז מען מוז ניט ווילנדיק זיין פארזיכטיק.

— נעכטן האט מען בייַ אונדז צווייען מקבר געווען, —

דער שוואַרץ־געלער תּלין, א געפֿלעפּטער און פֿאַרשעמטער, האָט ניט געקאָנט אויסהאַלטן דעם בליק פֿון שוויקן, דעם אומ־שולדיקן שעפּעלע. האָט ער זינע אויגן אַראָפּגעלאָזט אַף די פּא־פּירן, וואָס זינען געלענן פּאַר אים אוּן האָט געזאָגט:

— איך נעם אָן אייער התּלהבות, איר האָט אָבער באַדאַרפֿט זי אַרויסווייזן בּיי אַנדערע אומשטאַנדן. איר פֿאַרשטייט דאָך אַליין, אַז וויבאַלד, אייך האָט געפּירט אַ פּאָליציסט, האָט אייער פּאַטריאָטישע מאַניפעסטאַציע געקאָנט אוּן געמוזט אויסנעמען זיך אין די אויגן פּון דער באַפּעלקערונג גיכער ווי אַ חוזק, אייַ־דער ווי אַן ערנסטע זאַך.

— אַ מענטשן וועלן עס פּירט אַ פּאָליציסט, — האָט שוויק געענטפֿערט, — איז דאָס זייער אַ שווערע מינוט אין לעבן פּון דאָזיקן מענטשן. נאָר אויב אַפֿילוּ אין אַזאַ שווערער מינוט פֿאַר־געסטוּ ניט, וואָס דוּ האָסט צוּ טאָן, וועלן עס ווערט דערקלערט קריג, קאָן שוין דער דאָזיקער מענטש ניט זיין אַזאַ שלעכטער.

דער שוואַרץ־געלער תּלין האָט עפּעס א בּורטשע געטאָן אוּן האָט ווידער אַמאל אַ קוק געטאָן שוויקן אין די אויגן.

שוויק האָט געענטפֿערט מיט דער אומשולדיקער, וויכער, באַשיידענער אוּן צערטלעכער וואַרימקייט פּון זיין בליק.

א גוטע ווילע האָבן זיי געקוקט גלייך אייַנער דעם צווייטן אין די אויגן אַריין.

— כאָפּט אייך דער טייוול, שוויק! — האָט ארויסגערעדט סוף כל סוף דער ביוראקראַט. — אויב איר וועט נאָך אַמאל אַרײַנפֿאַלן צוּ אוּנדז, וועל איך אייך בכלל שוין מער ניט אויס־פֿרעגן, אוּן איר וועט מוזן גיין גלייך צוּם מילימער־געריכט אין הראַדשין. פֿאַרשטאַנען?

ער האָט נאָך ניט באַווייזן קומען צוּ זיך, ווי שוויק איז צוּ־געשפּרונגען צוּ אים, האָט אים אַ קוש געטאָן אין האַנט אוּן גע־זאגט:

— געזונט אוּן שטאַרק זאָלט איר מיר זיין, אויב איר וועט דאַרפֿן אַ הינטל, בעט איך זיך וועלן צוּ מיר. איך האַנדל מיט הינט.

— מאַכט ניט דעם אָנשטעל פון אַ שוטה!
נאָר היכף האָט ער אָנגענומען אַ פריינטלעכן טאָן און האָט וויטער גערעדט:

— אונדז איז אַודאי זייער ניט אָנגענעם צו האַלטן אייך אין אַרעסט, און איך קאָן אייך פאַרזיכערן, אַז לויט מיין מיינונג איז אייער שולד גאָר ניט אַזוי גרויס, וואָרום, וועדליג דער נידעריקער מדרגה פון אייער גיסטיקער אַנטוויקלונג, קאָן ניט זיין קיין שום ספק, אַז איר זייט אַ קרבן פון אַן אונטערהעצער. זאָגט זשע מיר, הער שוויק, ווער האָט אייך אָנגערעדט צו טאָן די נאַרישקייטן?

האָט שוויק זיך אויסגעהוסט און האָט געזאָגט:
— זייט מוחל, איך וויים ניט וואָסערע נאַרישקייטן איך האָב געטאָן.

— איז דען דאָס ניט אַ נאַרישקייט, הער שוויק, — האָט יענער געענטפערט מיט אַ געמאַכט פאָטערלעכן טאָן, — וואָס איר האָט, לויט די רייד פונם פאָליציסט, וואָס האָט אייך געבראַכט אַהער, ארויסגערופן אַ געזעמל פון פאָלק פאַרן אָנגעקלעפטן קריגם-מאַניפעסט דורך אַזעלכע אויפרופן, ווי „לאַנג לעבן זאָל דער קיסר פראַנץ יאָזעף! די מלחמה וועלן מיר געווינען!"?

— איך האָב ניט געקאָנט בלייבן גלייכגילטיק, — האָט שוויק מיט היץ אויסגערופן, קוקנדיק גלייך אין פנים דעם אינקוויזיטאָר מיט זיינע גוטע אויגן. — דאָס האָט מיך אַזוי אופגערעקט, בעת איך האָב געזען, ווי אַלע לייענען דעם מאַניפעסט וועגן מלחמה, און קיינער וויזט ניט אַרויס קיין פרייד: קיין שום הויך-רופן, קיין שום הורא — קיין זאַך ניט, הער ראַט! אַזוי ווי דאָס וואָלט זיי גאָר ניט אָנגיין. האָב איך אַן אַלטער סאָלדאַט פון 91-טן פולק, ניט געקאָנט מער זיך איינהאַלטן און האָב געזאָגט די ווערטער. איך מיין, אַז אויב איר וואָלט געווען אַף מיין אָרט, וואָלט איר אויך אַזוי געטאָן. וויבאַלד קריג איז דערקלערט, מוזן מיר אים דאָך געווינען, און מען מוז לאָזן הויך לעבן דעם קיסר; קיינער וועט מיך ניט אַראָפּפירן פון וועג.

מיט די דאָזיקע ווערטער האָט ער זיך געזאגט מיטן המון, וואָם האָט אים באַלייט.

אין דער זעלביקער צייט האָט שוין אין די ווייטע וויטן פון דער געשיכטע איבער איראָפּע זיך אַראָפּגעלאָזט דער אמת, אז שוין דער מאָרגעדיקער טאָג קאָן אף פיץ-פיצלעך צעשמעטערן אַלע פלענער פון היינט.

6.

דורכגעריסן דעם כישוף-קרייז, קומט שוייק צוריק צו זיך אהיים.

איבער דעם גאַנצן בנין פון דער פאָליציי-פאַרוואַלטונג האָט אַרומגעשוועבט דער גייסט פון א פרעמדן מאַכט-אַוטאָריטעט, וואָם האָט געפרוווט דערגיין, ווי וויט די באַפעלקערונג איז נוטה צו מלחמה: חוץ ווינציק אויסנאַמען, וואָם האָבן ביי זיך געווּוסט, אז זיי געהערן צו נאַציעס, וואָם מוזן פאַרגיסן בלוט פאַר פרעמדע אינטערעסן, זיינען אין דער פאָליציי-פאַרוואַלטונג געזעסן בלוטגעריקע ביוראָקראַטן, וואָם נאָר זייער געדאַנק איז געווען געווענדט אף טורמעס און תליות, בכדי אויסצוהיטן די משונהדיקע געזעצן.

דערבּיי זיינען זיי זיך באַגאַנגען מיט זייערע קלבנות מיט גיפטיקע פריינטלעכקייט, געלאָקערט אף אַלע זייערע ווערטער.

— עס טוט מיר לייד ביז גאָר, — האָט געזאָגט אויפער פון די דאָזיקע שוואַרץ און גלל געשטרייפטע תלינים, ווען מען האָט צו אים אַריינגעפירט שוויקן, — עס טוט מיר ביז גאָר לייד, וואָם איר זייט ווידער אַריינגעפאַלן צו אונדז אין די הענט. מיר האָבן שוין געמיינט, אז איר האָט תשובה געטאָן, ערשט, אַפּנים, אז מיר האָבן א טעות געהאַט.

שוויק האָט שטום צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ און אָנגעשטעלט אזא אומשולדיק פנים, אז דער שוואַרץ-גלעזער תלין האָט א קוק געטאָן מיט א שאלה אף אים און האָט מיט א באַזונדער קוועטש געזאָגט:

SHOREDITCH PUBLIC LIBRARIES

— איך האָב ליב ביי איטלעכן צו פרעגן אַן עצה, — האָט שווייק געענטפערט. — גלויבט מיר, הער קאָמיסאַר, איך וועל קיינמאָל אייער גוטסקייט ניט פאַרגעסן.

מיט העפלעכן פאַרנויג איז ער אַראָפּ מיטן פּאָליציסט אין וואַך־שטוב, און שוין אין אַ פערטל שעה אַרום האָט מען געקאָנט זען שווייקן ביים ראָג פון קאַרל־פּלאַץ, באַלייט פון אַ צווייטן פּאָ־ליציסט, וואָס האָט געהאַלטן אונטערן אָרעם אַ גראָבן בוך מיט אן אופשריפט אַף דייטש: „אַרעסטאַנטן־בוך".

אַפן ראָג פון ברענטאַ גאס האָבן שווייק און זיין באַלייטער זיך אָנגעשטויסן אַף אַ געדיכט רעדל, וואָס האָט אַרומגערינגלט אַן אויסגעקלעפּטן באַפעל.

—דאָס איז דער מאַניפעסט פון זיין קייזערלעכער מאַיעסטעט וועגן דעם, אַז עס איז דערקלערט קריג, — האָט געזאָגט דער פּאָליציסט צו שווייקן.

— איך האָב דאָס שוין פאָרויס געזאָגט, — האָט געזאָגט שווייק, — נאָר אין משוגעים־הויז ווייס מען נאָך ניט דערפון, הגם זיי וואָלטן געקאָנט קריגן די ידיעה פון ערשטן מקור.

— וואָס מיינט איר דערמיט צו זאָגן? — האָט געפרעגט דער פּאָליציסט.

— דאָס איז דערפאַר, ווייל דאָרטן זיצן אַסך אָפיצערן, — האָט שווייק דערקלערט. און אָנגעטראָפן ווידער אַ ניי רעדל, וואָס האָט געהאַט זיך צונויפגעקליבן אַרום מאַניפעסט, האָט ער אויס־געשריען אַפן קול:

— הויך לעבן זאָל דער קיסר פראַנץ יאָזעף! די מלחמה וועלן מיר געווינען!

עמיצער פון צווישן דעם המון האָט אים אַראָפּגערוקט די הוט אף די אויגן, און אין אַזאַ הילוך איז דער בראַווער סאָלדאַט שווייק אַריין אין טויער פון דער פּאָליציי־פאַרוואַלטונג. דער המון איז בינתים געוואַקסן.

—די מלחמה וועלן מיר געווינען, ניט אַנדערש, איך חזר אייך איבער נאָך אַמאָל, מיינע הערן!

איז דאָס אַזוי. נאָר האָט קיין צער ניט. מענטשן מיט אַ געריר=
טער אָדער געפּטרטער רעפּוטאַציע זיינען אַף דער וועלט פּאַראַן
צען מאָל מער, איידער מענטשן מיט אַ גוטער רעפּוטאַציע. דאָס
איז אַ גאָרנישט מיט אַ נישט...

אין קאָרידאָר האָבן זיך געלאָזט הערן שוועָרע טריט, דער
שלאָס האָט אַ קלונג געטאָן, די טיר האָט זיך געעפנט, און אַ
פּאָליציסט האָט אויסגערופן שוויקס נאָמען.

— אַנטשולדיקט, — האָט שוויק באַמערקט העפלעך, איך
בין דאָ נאָר פּון וואַרימעס אָן, און אָט דער הער זיצט שוין פּון
זעקס אינדערפרי. איך האָב צייט.

אָנשטאָט אַן ענטפער האָט דער פּאָליציסט מיט אַ שטאַר=
קער האַנט אַרויסגעשלעפּט שוויקן אין קאָרידאָר אַרויס און שווי=
געוודיק אַרופּגעפירט אים איבערן טרעפּ אַפּן ערשטן גאָרן.

אין צוויטן צימער איז געזעסן ביי אַ טיש אַ פּאָליציי = קאָ=
מיסאַר, אַ דיקער מענטש מיט אַ גוטמוטיקן אויסזען, וואָס האָט
זיך געוועדט צו שוויקן מיט אַזעלכע ווערטער:

— איר זייט דאָס שוויק? ווי קומט איר אַהער?

— זייער פּשוט, — האָט שוויק געענטפערט. מיך האָט גע=
בראַכט אַהער אַ פּאָליציסט, וויל איך האָב ניט געוואָלט ליידן,
מען זאָל מיך אַרויסטרייבן פּון משוגעים=הויז, ווי אַ ליאַדע גאַס=
מידל.

— וויסט איר וואָס, שוויק? — האָט פּריינטלעך געזאָגט
דער הער קאָמיסאַר. — צוליב וואָס זאָלן מיר זיך מאַכן דאָ בייז
בלוט איבער אייך? בעסער אייך איבערשיקן אין דער פּאָליציי=
פּאַרוואַלטונג, ווי מיינט איר?

— איר זייט, ווי יענער זאָגט, דער בעל=הבית אין אייער
הויז, — האָט שוויק באַמערקט מיט אַ צופּרידענעם טאָן. — און
איצטער פּאַרנאַכט דורכגיין זיך אין דער פּאָליציי = פּאַרוואַלטונג
וואָלט געווען זייער אַן אָנגענעמער שפּאַציר.

— טוט מיר הנאה, וואָס מיר האָבן זיך צונויפּגערעדט מיט
אייך, — האָט דער קאָמיסאַר געזאָגט פּריילעך. — איז דען ניט
בעסער, ווען אַלץ גייט מיט גוטן? ווי האַלט איר, שוויק?

— איז אײַך ניט קאַלט? — האָט שוויק געפרעגט גוטמו־
טיק, אַז ער האָט באַמערקט, ווי בײַם אינטעליגענטן הער האָט
געקלאַפּט אַ צאָן אָן אַ צאָן. — דער זומער הײַ־יאָר איז טאַקע
אַ קילער.

— אַ געעקטער מענטש בין איך איצט, — האָט געכלי־
פּעט שוויקס קאָלעגע. — קיין העכערונג אין דינסט וועל איך
שוין נישט דערלעבן.

— אָט דאָס איז ריכטיק, — האָט שוויק מיט חשק בא־
שטעטיקט. אויב מען וועט אייך, נאָכדעם ווי איר וועט אָפּזיצן
אייער שטראָף, ניט צונעמען ווידער אף אייער שטעלע, וויס איך
ניט, צי וועט זיך אייך איינגעבן גיך צו געפינען אן אַנדערע. וואָ־
רום איטלעכער, אַפילו דער היצל, וועט בײַ אייך מאָנען אַ שיין,
אַז איר זײַט ניט געשטאַנען פאַרן געריכט. יאָ, אַזאַ רגע פון
התענוג, וואָס איר האָט זיך פאַרגונען, קאָן אייך פיין אָפּקאָסטן!
און אייער פרוי האָט עפּעס מיטלען אַף זיך דורכצולעבן מיט די
קינדער, בעת איר וועט זיצן? אָדער זי וועט מוזן גיין איבער די
הייזער, און די קינדער וועלן זיך אויסלערנען מיאוסע מעשים?

דער ענטפער איז געווען אַ געוויין:

— אָ, מיינע אָרימע קינדער, מיין אומגליקלעכע פרוי!

און דער זינדיקער טאַטע איז אופגעשפרונגען און האָט גע־
נומען דערציילן וועגן זיינע קינדער. פינף קינדער האָט ער גע־
האַט. דער עלטסטער אַלט צוועלף יאָר. ער האָט זיך פאַרשריבן
בײַ די באַי־סקאוטן. ער האָט געטרונקען נאָר וואַסער און האָט
געזאָלט דינען אַ מוסטער פאַר זיין פאָטער, וואָס האָט אָפּגעשפילט
אַזאַ געשיכטע דאָס ערשטע מאָל אין זיין לעבן.

— וואָס האָב איך אָנגעטאָן! וואָס האָב איך אָנגעטאָן! —
האָט ער געקרעכצט. — איצט איז מיין רעפוטאַציע אַוועקגעפטרט.

— דאָס איז ריכטיק, — האָט שוויק זיך אָפּגערופן מיט
זיין געווינלעכער אָפּנהאַרציקייט. — נאָך אָט דער געשיכטע איז
אייער רעפוטאַציע שוין געפטרט צייט אייער לעבן. וואָרום נאָך
אייַדער מען וועט אויפֿערלייענען אין די ציימונגען, וועלן אייערע
גוטע פריינט פון זיך נאָך אויסקלערן מי יודע וואָס. אַלע מאָל

היינגען דעם קאָפּ, ווי אַ מענטש, וואָס ווערט געפּייניקט פון חרטה.

— און אינדערהיים ווייס מען ביי אייך אַז איר זיצט אין חד=גדיא? — פרעגט שווייק, — אָדער זיי וואַרטן אפשר, ביז מען וועט וועגן אייך אָנשרייבן אין די צייטונגען?

— שוין זשע מיינט איר, אַז מען וועט וועגן דעם שרייבן אין די צייטונגען? — האָט נאַאיוו געפרעגט דער אומשולדיקער קרבן פון דעם עלטסטנס געבורטסטאָג.

— ווי צוויי מאָל צוויי — איז געווען דער אָפענער ענט=פער, וואָרום שווייק איז ניט געווען געוויינט צו באַהאַלטן אַ סוד פאַר עמיצן. — און אייער געשיכטע וועט שטאַרק געפעלן ווערן די לעזער פון די צייטונגען. איך אַליין האָב אויך ליב צו לייענען וועגן שכורים און זייערע מעשים. אַנומלטן האָט איין גאַסט אין „פון כל טוב" אָפּגעטאָן אַ קלייניקייט: ער האָט זיך געשפּאָלטן דעם שאַרבן מיט דער אייגענער גלאָז. גענומען די גלאָז אַרופּגעוואָרפן זי אין דער הויך און אונטערגעשטעלט דעם פּליך. מען האָט אים אַוועקגעפירט, און באַלד אינדערפרי, האָבן מיר דאָס שוין געלייענט אין צייטונג. און איינמאָל אין בענדלאָ=וועץ בין איך אַליין פאַרפאָרן אין באַק אַ שטורקאַצן=טראָגער, און ער מיר צוריק. בכדי צו מאַכן שלום צווישן אונדז האָט מען אונדז פאַרבעטן אין צירקל אַריין, און אין אָוונט=צייטונג איז דאָס שוין געווען באַשריבן. און אָט האָט אַ באַאַמטער אין קאַפּיי „לע=בעדיקער בר=מינן" צעבראָכן צוויי שאָלכלעך — מיינט איר דאָך, מען האָט אים פאַרזען? באַלד דעם צווייטן טאָג אינדערפרי איז ער שוין געווען אין צייטונג! אין בעסטן פאַל, קאָנט איר שיקן פון טורמע אין רעדאַקציע אריין אַ הכחשה, אַז די ידיעה, וואָס שטייט אין צייטונג, איז ניט שייך צו אייך, און אַז דער מענטש, וואָס האָט זיך אָנגערופן מיט אייער נאָמען, איז אייך ניט קיין קרוב, און אַז איר זייט גאָר אַפילו ניט יענער מענטש. און אַהיים קאָנט איר אָנשרייבן אַ בריוו, אז זיי זאָלן אויסשניידן אייער הכחשה און באַהאַלטן זי, בכדי איר זאָלט זי קאָנען איבערלייענען, נאָכדעם ווי איר וועט אָפּזיצן אייער שטראָף.

ווייס נאָר, אַז די צוויי פּאָליציסטן, וואָס האָבן מיך געבראכט אַהער, האָבן אין קאָמיסאַריאַט געמאָלדן, אַז איך בין געווען טויט־שכּור און האב זיך אופגעפירט מיאוס. חוץ דעם זאָל איך האָבן אָנגעשלאָגן אַ דאַמע און צעשניטן מיט א מעסערל אַ פרעמדע הוט; דערנאָך זאל איך האָבן צעטריבן דעם דאַמען־אָרקעסטער. באַשולדיקט דעם אָבער־קעלנער פאַר אַלעמען אין די אויגן, אַז ער האָט געגנבעט אַ פּאַפּירל פון צוואַנציק קרוינען, צעבראָכן דעם מירמל־שטיינערנעם טיש־ברעט, און אַריינגעשפּייגן אַן אומבאַקאַנטן הערן ביי אַ שכנישן טישל אין שאָלכל שוואַרצע קאַווע. מער האָב איך קיין זאַך ניט געטאָן. על כל פּנים, געדיינק איך ניט, איך זאָל נאָך וואָס האָבן געטאָן. און גלויבט מיר: איך בין אַן אָנ־שטענדיקער, אינטעליגענטער מענטש, וואס קלערט וועגן קיין זאַך ניט, חוץ זיין פאַמיליע... וואָס וועט איר זאָגן דערויף? איך בין דאָך ניט עפּעס אַ כוליגאַן!

— איז אייך עפּעס שווער אָנגעקומען צו צעברעכן דעם מירמלשטיינערנעם טיש־ברעט? — האָט שווייק געפרעגט מיט אינ־טערעס. — אָדער איר האָט עס צעקלאַפּט מיט איין זעץ?

— מיט איין זעץ, — האָט געענטפערט דער אינטעליגענ־טער הער.

— דעמאָלט זייט איר פאַרפאַלן, — האָט שווייק געענטפערט פינצטער. — אין געריכט וועט מען דערווייזן אַז איר האָט זיך לאַנג געגרייט דערצו דורך טרענירונג. און די קאַווע פון יענעם פרעמדן הער, וואָס איר האָט אַריינגעשפּייגן צו אים, איז געווען מיט קאָניאַק אָדער אָן קאָניאַק?

און אָן צו וואַרטן אַף אַן ענטפער, האָט ער אויסגע־טייטשט:

— אויב די קאַווע איז געווען מיט קאָניאַק, וועט אייך זיין ערגער, וואָרום אַזאַ קאַווע איז טייערער. אין געריכט נעמט מען אַלץ אַריין אין חשבון, בכדי עס זאָל אויסקומען אַ פאַרברעך...

— אין געריכט... — האָט איבערגעחזרט מיט אַ געפאַ־לענער שטים דער אָרנטלעכער מאַן; דערנאָך האָט ער געלאָזט

אים אף דער לאווקע. — אזא פרעה ווען עס כאפט אים אן דער גזלן, איז ער קאפאבל אף אלץ. זיצט שטיל און ניט ברי=קעט זיך, וויבאלד אז היינגען זיך ווילט איר ניט, און ווארט, וואס עס וועט ארויסקומען. אויב איר זייט אף א מלוכה=שטעלע און איר האט א ווייב מיט קינדער, איז דאס טאקע א שרעקלע=כע זאך, איך בין מיט אייך מסכים. אבער איר זייט דאך מסתמא באזיכערט, אז מען וועט אייך אפזאגן פון שטעלע, אויב איך האב ניט קיין טעות?

— דאס קאָן איך אייך ניט זאגן, — האָט דער מענטש אָפּגעזיפצט, — וואָרום איך געדיינק אַליין ניט, וואס איך האב אָפּגעטאָן. איך געדיינק נאָר, אז מען האָט מיך פון ערגעץ אַרויסגעווארפן און איך האב זיך אלץ געריסן אַהין צוריק, בכדי צו פאַררויכערן אַ ציגאַר. נאָר אָנגעהויבן האָט זיך דאָס זייער פיין. דער עלטסטער פון אונדזער אָפּטייל האָט געפייערט זיין גע=בורטס=טאָג און האט אונדז אַלעמען איינגעלאַדן אין ביר = שיינק; פון דאָרט זיינען מיר אַריבער אין אַ צווייטן, אַ דריטן, פערטן, פינפטן, זעקסטן, זיבעטן, אַכטן, ניינטן...

— זאָל איך אייך ניט העלפן ציילן? האָט שווייק געפרעגט. — איך ווייס די מעשיות, איך אַליין בין אַמאָל אין איין נאַכט אי=בערגעווען אין אכטאונצוואַנציק לאָקאַלן, נאָר אַלץ אפן פיינסטן אופן, אין איטלעכן האָב איך אויסגעטרונקען ניט מער ווי דריי קופלעך ביר.

— קורץ און גוט, — האָט ווייטער גערעדט דער אומגליק=לעכער באַאַמטער, — אַז מיר האָבן שוין באַוויזן איבערצוגיין אין אַ צענדליק אַזעלכע שיינקלעך, האָבן מיר באַמערקט, אַז אונדזער עלטסטער איז ערגעץ ניט געוואָרן, הגם מיר האָבן געהאַט אים צוגעבונדן אַף אַ שטריקל און מיטגעפירט ווי אַ הינטל. האָבן מיר גענומען גיין זוכן אים צוריק אין אַלע ערטער, ווו מיר זיינען שוין געווען. סוף כל סוף האָבן מיר זיך צעשפרייט אין אַלע זייטן, און איך בין אַריינגעפאַלן עפעס אין אַ נאַכט=קאַפיי, עפעס זייער אַן אָנשטענדיקן קאַפיי. דאָרט האָב איך געזופט ליקער פון אַ פלאַש. וואס איך האָב דאָרט נאָך געטאָן, געדיינק איך ניט, איך

וועט אײַך קוים אויסהאלטן. סיידן אט וואס: איר זאלט זיך אופהיינגען קניענדיק אף דער לאווקע. אזוי האט געטאן אין קלויסטער פון עמאוס א מאנאך, וואס האט זיך אופגעהאנגען אפן קריץ איבער א יונגער פריילן. איך האב זייער ליב מענטשן, וואס נעמען זיך דאס לעבן, — אנו, הויבט אן.

דער אנגעברוגזטער פארשוין, וואס שוויק האט אים אונטערגערוקט זיין רימען, האט אף אים א קוק געטאן, א כאפ געטאן דעם רימען און א וואַרף געטאן איןווינקל און איז צעגאנגען זיך פון געוויין, צעשמירנדיק די טרערן איבערן פנים מיט שמוציקע הענט. ער האט געכליפעט:

— איך האב דאך קינדער, און זיי האבן מיך דא אוועקגעזעצט פאַר שבורן און הולטאיעווען. הייליקע מאריא, וואס וועט זיין מיט מיין אריימער פרוי, און וואס וועט מען מיר זאגן אף דער שטעלע? איך האב דאך קינדער, און בין דא אריינגעפאלן פאר שברות... און אזוי וויטער.

סוף כל סוף האט ער זיך אפיסל בארואיקט, איז צו צו דער טיר און האט גענומען פויקן און קלאפן אין איר מיט די פויסטן.

אף יענער זייט טיר האבן זיך געלאזט הערן טריט און א שטים האט געפרעגט:

— וואס ווילט איר?

— לאזט מיך ארוים! — האט ער געשריען מיט א קול, אזוי ווי אים וואלטן שוין ניט געבליבן קיין שום האפענונגען אין לעבן.

— ווהין? — האט די שטים וויטער געפרעגט.

— אף מיין שטעלע! — האט זיך אפגערופן דער אומגליקלעכער פאטער, מאן, באאמטער, שבור און הולטאי.

געלעכטער, טיוולשער געלעכטער אין דער שטילקייט פון קאריאדאר... און אוועקגייענדיקע טריט.

— מיר דוכט, אז יענער הער האט אייך פיינט, וויבאלד ער איזדעקעווען זיך אזוי איבער אייך, — האט געזאגט שוויק, נאכדעם ווי דער מענטש האט זיך אפהענטיק אראפגעלאזן נעבן

שמאָלן רוים צווישן לאווקע אוּן טיר, אזוי ווי ער וואלט געלאפן עמיצן ראַטעווען.

דערווייל האט שוויק פאַראינטערעסירט איבערגעקוקט די אופשריפטן, וואס זינען געווען אנגעקריצלט אף די וועגט. אט איז אן אופשריפט, וווּ אן אומבאקאנטער ארעסטאנט שווערט אז ער וועט פירן מיט דער פאָליציי אַ קאמף אף טויט אוּן לעבן. זו האָט זיך אַזוי געלייענט: „כ׳ל פארקאָכן אַ קאשע — ט׳ איר ניט אויסכליאָבן!" אַ צווייטער ארעסטאַנט האָט אָנגעשריבן: „איך שפּיי אף אייך, פערדישע קעפּ!" אַ דריטער האָט פשוט קאָנסטאַטירט אַ פאקט: „איך בין דאָ געזעסן 5 יוני 1913, אוּן מען איז זיך מיט מיר באַגאַנגען אָנשטענדיק. יאָזעף מאַרעטשעק, קאָמערסאַנט פוּן ארשאָוויץ". געווען נאָך אַן אופשריפט, וואָס האָט געמאַכט ציטערן מיט איר אינהאלט. געווען אויך אַ פערז.

דער מענטש, וואָס איז געלאָפן צווישן טיר אוּן לאווקע, פונקט ווי ער וואָלט געוואָלט געווינען א פריז אין אַ וועט־נעלאַף, איז געבליבן שטיין אוּן האָט זיך אָן כּחות אַראָפּגעלאָזן אף זיין פריערדיקן ארט. ער האט אנגעשפּארט דעם קאפ אף די הענט אוּן האט זיך צערעוועט אף אַ ווילדן קול:

— לאזט מיך ארוים!

— ניין, זיי וועלן מיך ניט ארויסלאזן, — האט ער געזומען רייבן ווי פאר זיך, — בשום אופן וועלן זיי מיך ניט ארויסלאזן. איך בין דאך דא שוין פוּן זעקס פרי.

פלוצים האט ער זיך א כאפּ געטאן, ווי ער וואלט זיך האבן צו עפּעס באשלאסן. ער האט זיך אויסגעגלייכט אוּן א פרעג געטאן שוויקן:

— האט איר בּיי זיך צופעליק א רימען, איך וויל זיך אופהייגען?

— טוט מיר הנאה, וואָס איך קאן אייך דינען, — האט שוויק געענטפערט, אפשפּילענדיק זיין רימען. — איך האב נאך קיין מאל ניט גיזעסן, ווי אזוי מענטשן היינגען זיך אין קארצער אף א רימען. נאר א שאד, — האט ער וויטער גערעדט, זיך ארומגעקוקט, — אז דא איז ניטא קיין האק. דער פענצטער־ריגל

קער אכזריות, ווי נירונם רוימישע שארפריכטערם האָבן אמאָליקע צייטן באַגעגנט אומשולדיקע קריסטן. מיט דער זעלביקער רציחה, ווי יענע האָבן געשריען: „וואַרפט אַרוים דעם פאַרברעכער, דעם קריסט, אין לייבן־גרוב!" — האָט דער אופזעער בראון אַ באַפעל געגעבן: „אריינזעצן אין דער באַזונדערער!"

ניט מער און ניט ווייניקער. נאָר די אויגן האָבן ביי דעם באַצירק־אופזעער געבלישצעט מיט אַ מין משונהדיקער מיאוסער התוועה.

שוויק האָט זיך אַ פאַרנויג געטאָן און געזאָגט:

— צו דינען, מיינע הערן, איך מיין, אז „די באַזונדערע" איז דאָס נעמלעכע, וואָס „קארצער", איז דאָס אָבער ניט דאָס ערגסטע.

— נו, נו, איר מאַכט דאָרט ניט קיין הינטישע שטיק, — האָט אים באַמערקט דער פאָליציסט. דערויף האָט שוויק געענטפערט:

— איך בין באַשיידן און דאַנק אייך דערפאַר, וואָס איר טוט פאַר מיר.

אין קאַרצער איז שוין געוועסן אף דער לאווקע עפעס אַ פארצרהטער מענטש. עס האָט אויסגעוויזן, אַז דאָס ארומיקע גייט שוין אים אינגאַנצן ניט אָן, און לויט זיין גאַנצן אויסזען האָט מען געמעגט זיך אָנשטויסן, אַז ער האָט שוין לחלוטין ניט געגלויבט, אַז פאַר אים וועט שלאָגן די שעה פון פרייהייט.

— גרים גאט, — האָט שוויק ארויסגערעדט, זיך צוזעצנדיק צו אים אַף דער לאווקע. — אגב, וויפיל איז דער זיגער?

— איך האָב קיין זיגער ניט, — האָט געענטפערט דער פאַרצרהטער מענטש.

— דאָ איז גאָר ניט אַזוי שלעכט, — האָט שוויק וויטער געערעדט. — טוט נאָר אַ קוק, די לאווקע איז פון גלאַט געהויבלטע ברעטער.

דער ערנסטער מענטש האָט גאָרנישט געענטפערט, נאָר איז אופגעשטאנען און געגומען שפּריזן אהין און אהער אין דעם

און אָפּטראָגן זיי אין קאַנצעליאַריע. און זאָגט דאָרטן אָן, מען זאָל אים וואָס גיכער הייסן גיין, — ניטאָ וואָס צו מאַכן מיט אים מחזקות.

די דאָקטוירים האָבן צום לעצטן מאָל אַ קוק געטאָן מיט בשול אַף שוויקן, וואָס האָט זיך גערוקט הינטערווילעכם צו דער טיר, בוקנדיק זיך און נויגנדיק. אַף דער פראגע פונם באַדינער, וואָס מאַכט ער דאָס פאַר אַ קונצן, האָט ער גענטפערט:

— היות ווי איך בין ניט אָנגעטאָן, עם הייסט, נאַקעט, ווייל איך ניט באַווייזן די הערן דאָקטוירים עפעס אַווינם, אַז זיי זאָלן מיינען, אַז איך בין אַ גראָבער יונג אָדער אַ פּאַסקודניק.

אָבער פון יענעם מאָמענט, זינט מען האָט די באַדינערם געהייסן אָפּגעבן שוויקן זיינע קליידער, האָבן זיי אופּגעהערט אַפילו זיך אומצוקוקן אף אים. זיי האָבן געהייסן אים אָנטאָן זיך און האָבן אים אָפּגעפירט אין דער אָפּטיילונג 3. דאָרט איז ער אָפּגעזעסן עטלעכע טעג, ביז מען האָט אין קאַנצעליאַריע אָנגע־שריבן דעם אָרדער וועגן זיין אַרויסלאָז פון קראַנקנהויז. די דאָקטוירים האָבן אים ארויסגעגעבן אַ באַשיניקונג, אַז ער איז »אַ גיימטיק־אָפּגעשטאַנענער סימולאַנט". אָפּגעלאָזן האָט מען אים פאַר מיטאָק, און דערבי איז ארויסגעקומען אַ שטיקל סכסוך.

שוויק האָט דערקלערט, אַז אויב מען טרייבט ארוים אַ מענטשן פון משוגעים־הויז, דאַרף מען אים געבן פריער אָפּעסן וואַרימעס.

אַ סוף צו דער סצענע האָט געמאַכט אַ פּאָליציסט, אַרויסגערופן פונם שוויצער — ער האָט שוויקן אָפּגעפירט אין צירקל.

.5

שוויק אין פּאליציי־צירקל.

נאָך די הפלאדיקע, ליכטיקע טעג אין משוגעים־הויז זיינען אָנגעשטאַנען פאַר שוויקן טעג, פול מיט צרות. דער באַצירק־אופּזעער בראון האָט מקבל־פּנים געווען שוויקן מיט דער זעלבי־

אוועק צום טיש אוּן האָבּן זיך דורכגעוואָרפן מיט עטלעכע לאַטײַנישע ווערטער.

— הערט נאָר, זינגען קאָנט איר? — האָט איינער געפרעגט שוויקן. — וואָלט איר ניט געקאָנט אונדז פירזינגען א לידל?

— אָך, מיטן גרעסטן פאַרגניגן, — האָט געענטפערט שוויק. — איך האָב אמת, ניט קיין קול אוּן ניט קיין גוסט צום זינגען. נאָר אויב אייך איז ליב, וועל איך אייך ווײַזן, וואָס איך קען.

אוּן שוויק האָט אָנגעהויבן עטלעכע לידער, אָבער ער האָט ניט געווּסט, ווי צו ענדיקן.

— ניין, אַלץ פאַרגעסן, — האָט שוויק א קרעכץ געטאָן. — איך קען נאָך א פּאָר טשעכישע פאָלקס־לידער.

די צווײ דאָקטוירים האָבן זיך איבערגעקוקט, אוּן איינער פון זיי האָט געפרעגט:

— האָט מען שוין פריער אַמאָל אונטערזוכט אייערע גײַסטיקע פיאיקיטן?

— בײַם מיליטער, — האָט שוויק פײַערלעך אוּן שטאָלץ געענטפערט, — האָט א מעדיצינישע קאָמיסיע אָפּיציעל מיך אנערקענט פאַר אַן אמתן אידיאָט.

— מיר דוכט, איר זײַט פשוט א סימולאַנט! — האָט אָנגעשריען אַף שוויקן דער צווייטער דאָקטאָר.

— ניין, מײַנע הערן, — האָט שוויק זיך פאַרענטפערט, — איך בין ניט קיין סימולאַנט, איך בין א ריכטיקער אידיאָט. איר קאָנט אָנפרעגן אין דער קאַנצעליאַריע פון 91 פּולק אין בּודווײַס אָדער אין רעזערוו־באַטאַליאָן אין קאַראָלינענטאַל.

דער עלטערער פון די דאָקטוירים האָט א מאַך געטאָן מיט דער האַנט אוּן האָט געזאָגט צו די באַדינערס, אָנצווײַזנדיק אַף שוויקן:

— ניט דעם דאָזיקן מענטשן אָפּ זײַנע קלײדער אוּן פירט אים אַוועק אין דער דריטער אָפּטײלונג. אין ערשטן קאָרידאָר; דערנאָך זאָל איינער פון אײַך קומען אהער נאָך זײַנע דאָקומענטן

מיטן דאָזיקן געפיל איז ער אַנטשלאָפן געוואָרן. אין אַ שטיקל צייט ארום האָט מען אים אופגעוועקט און געגעבן אַ קרינגל מילך און אַ בולקע. די בולקע איז שוין געווען צעשניטן אף שטיקלעך. איין באַדינער האָט אים צוגעהאַלטן די הענט, און אַ צווייטער האָט געטונקט די שטיקלעך בולקע אין מילך און האָט אים געשטאָפט אין מויל אַריין, ווי מען שטאָפט אַ גאַנז. אָנגעהאָדעוועט אים, האָבן זיי אים געזומען אונטער די הענט און אַוועקגעפירט אין טואַלעט.

מיט ליבשאַפט דערמאָנט שוויק די גליקלעכע מינוטן.

דערנאָך האָט מען שוויקן געבראַכט צוריק, אריינגעלייגט אים אין בעט און געבעטן וויטער שלאָפן. ניט באַווייזן איינשלאָפן ווי געהעריק, האָט מען אים ווידער אופגעוועקט און אַוועקגעפירט צום אויפנעם. דאָרט איז ער געשטאַנען אַ הוילער פאַר צווי דאָקטוירים, דערמאָנט זיך, ווי מען האָט אים צוגענומען אין מיליטער. ניט ווילנדיק האָט זיך ביי אים פון מויל ארוים־געריסן:

— טוויג.

— וואָס האָט איר געוואָגט? — האָט אַ פרעג געטאָן אייגער פון די דאָקטוירים. — גיט אָקאָרשט אַ שפריץ פינף טריט אהין און פינף צוריק.

האָט שוויק געמאַכט צען.

— איך האָב דאָך אייך געוואָגט, איר זאָלט מאַכן פינף טריט, — האָט באַמערקט דער דאָקטאָר.

— נישקשה, — האָט געענטפערט שוויק: — וואָס, איך זאָל אייך זשאַלעווען אַ פאָר טריט?

דערנאָך האָבן די דאָקטוירים אים געהיסן זעצן זיך אף אַ שטול; אייגער פון זיי האָט אים עטלעכע מאָל אַ קלאַפ געטאָן איבער די קני און האָט געוואָגט צום אַנדערן, אַז די רעפלעקסן זיינען פולקום נאָרמאַל. דעמאָלט האָט דער צווייטער אַ שאָקל געטאָן מיט קאָפ און געזומען אליין קלאַפן שוויקן איבער די קני; דער אַנדערער האָט בינתים אופגעהויבן ביי שוויקן די וויהעם און אונטערזוכט די אויג־אַפלען. דערנאָך זיינען זיי בידע

פּעט אין נאָז אוּן אינמאָל אין טאָג פלעגט ער מודיע זיין: „איך האָב אָקאָרשט אַרויסגעפונען עלעקטריע!" איך האָב אייך שוין גע־זאָגט, אַז דאָרט איז געווען זייער פיין, אוּן די עטלעכע טעג, וואָס איך האָב דאָרט פאַרבראַכט, זיינען פון די גליקלעכסטע טעג פון מיין לעבן.

אוּן טאקע שוין דער אופּנעם אַליין, בשעת שוויק איז אָנגעקומען אין משוגעים־הויז, האָט אים פאַרחידושט איבער אַלע מאָסן. קודם־כּל האָט מען אים אויסגעטאָן אָדם־נאַקעט, דערנאָך האָט מען אים אָנגעטאָן אַ כאַלאַט, אוּן צווישן באַדינער האָבן אים גענומען אונטער די הענט אוּן האָבן אים אָפּגעפירט אין אַ וואַנע, אוּן אונטערוועגס האָט אים איינער פון זיי דערציילט אַנעקדאָטן. צוערשט האָט מען אים אריינגעזעצט אין אַ וואַנע מיט וואַרים וואַסער, אוּן דערנאָך אַרויסגענומען אוּן אוועקגע־שטעלט אונטער אַ קאַלטן דוש. דאָס האָט מען איבערגעחזרט דריי מאָל כּסדר אוּן געפרעגט אים, ווי איז אים דאָס באַקומען. האָט שוויק דערויף געענטפערט, אַז דאָ איז בעסער ווי אין באָד בּיים קאַרל־בריק, אוּן אַז ער האָט זייער ליב אַ באָד.

— אויב איר וואָלט מיר נאָר אונטערגעשאָרן די האָר אוּן אָפּגעשניטן די נעגל, וואָלט מיין גליק געווען פאַרפול, — האָט ער מוסיף געווען מיט אַ פריינטלעכן שמייכל.

האָט מען אים געטאָן זיין פאַרלאַנג. אויסגעווישט אים ווי עס באַדאַרף צוּ זיין מיט אַ נאָמבקע, האָבן די באַדינער אים איינגעוויקלט אין אַ לילעך אוּן אַוועקגעטראָגן אַף אַ בעטל אין דער ערשטער אָפּטיילונג. מען האָט אים דאָרט אַוועקגעליגט, איינגעדעקט גוט אין אַ קאָלדרע אוּן געבעטן וואָס גיכער אַנט־שלאָפן ווערן.

ביזן היינטיקן טאָג דערמאָנט שוויק מיט ליבשאפט יענע מעשה.

— ניין, מעלט זיך נאָר אוים, — פלעגט ער דערציילן, — זיי האָבן מיך דאָך געטראָגן אַף די הענט, בפועל ממש אַף די הענט געטראָגן, אוּן אין יענער רגע האָב איך זיך געשפירט אמת גליקלעך.

פּוּיזן נאַקעטערהייט איבערן דיל, וואָיען ווי אַ שאַקאַל, מאַכן זיך משוגע, בייסן זיך. פּרוווט אקאָרשט אָפּטאָן אַזאַ שטיקל ערגעץ אַף א בולוואַר — וואָלטן אַלע זיך געווים פאַרחידושט, דאָרטן אָבער איז עס אַ געוויינלעכע זאַך. איך זאָג אייך, דאָרטן איז אַזאַ פּריי־הייט, וואָס אַפילו סאציאַליסטן חלומען וועגן איר ניט. דארטן קאָנט איר זיך אנרופן גאָט, הילליקע מאריאַ, רוימישער פּויפּס, קיניג פּון ענגלאַנד אדער קייזערלעכע מאַיעסטעט. איינער איז דארט געווען, וואס האט געשריען, אַז ער איז דער אַרציביסקופּ, נאר ער האט געטאן איין אַרבעט: געגעסן און נאָך עפּעס, מיט רעשפּעקט צו מעלדן. דאָרט איז געווען איינער, וואָס האָט געטענעט, אַז ער איז די הילליקע פּאָר קיריל און מעטאָדי, בכדי צו קריגן אַ טאָפּלטע פּאָרציע. און איינער האָט געשפּירט זיך טראָגעדיק און האָט גערופן צו א מזל־טוב. דארט זיינען געווען כלערלי אַקטיאָרן, פּאָליטיקער, פישערס, מאַר־קעס־קלייבער, פּאָטאָגראַפן און קינסטלער. איינעם האָט מען באַדאַרפט די גאַנצע צייט האַלטן אין אַ צוואַנגס־העמד, וויל ער האָט בשום אופן ניט געקאָנט אויסחשבונען, ווען עס הויבט זיך אָן דער וועלט־אונטערגאַנג. איך האָב זיך דאָרט באַגעגנט מיט פּרא־פעסאָרן. איינער איז מיר נאָכגעגאַנגען ווי אַ הינטל און האָט דערווייזן, אז די וויג פון ציגיינער־פּאָלק געפינט זיך אַף די ריזן־בערג אין דייטשלאַנד. אַ צווייטער האָט זיך אַלין געפּליסט צו דערקלערן מיר, אַז אינעוויניק אינם ערד־קיילעך איז פּאַראַן נאָך אַ קיילעך, וואָס איז גרעסער פּאַרן אויסווייניקסטן.

— איטלעכער מעג באָלבענען דאָרט, וואָס ער וויל און ווי ער וויל, פונקט ווי אין פּאַרלאַמענט. בכלל האָט זיך דאָרט גע־לעבט ווי אין גן־עדן. מען האָט געקאָנט כאָטש אַ גאַנצן טאָג שרייען, געוואַלדעווען, זינגען, וויינען, מעקען, קרעכצען, שפּרינגען, מתפּלל זיין, קוליען זיך, פּוזן אַף אַלע פיר, וואַלגערן זיך איבערן דיל אָדער קריכן אַף די וועגן. קיינער וועט ניט צוגין און זאָגן: „מען טאָר דאָס ניט, עס פּאַסט ניט, שעמט זיך!" אמת עס זיי־נען גענוען אויך שטילע משוגעים. געווען דאָרט, אַ שטיגער, אַ גע־בילדעטער מאַן, אן ערפינדער. וואָס האָט כסדר זיך געקאָלו־

אונטערזוכן, און וואָס די דעפעקטיווקייט און דער קרעטיניזם זיי=
נען בולט פון אַזעלכע ווערטער שווייקס, ווי „הויך זאָל לעבן דער
קיסר פראַנץ יאָזעף דער ערשטער!", וואָס וואָלטן שוין פאַר
זיך געווען גענוג צו באשטימען די פערזענלעכקייט פון יאָזעף
שווייק, ווי אַ בפירושן אידיאָט — האַלטן פאַר נויטיק: 1) דעם
קעגן יאָזעף שווייק אָנגעהויבענעם קרימינעלן פראָצעס אָפּשטעלן
און 2) אַריינזעצן יאָזעף שווייק אין א פסיכיאַטרישן קראַנקנהויז, בכדי
פעסטצושטעלן, ווי ווייט דער צושטאנד פון זיינע גייסטיקע פייאי=
קייטן קאָן זיין געפערלעך פאַר די אַרומיקע".

אין דער צייט ווען אָט דער באַשלוס איז פאַרפאַסט גע=
וואָרן, האָט שווייק דערציילט זיינע טורמע=חברים:

— אף פערדינאַנדן האָבן זיי אַ שפּיי=געטאָן, און געשמועסט
האָבן מיר וועגן בוידעם=פאָליצע. און צום סוף האָבן מיר געזאָגט
איינע די אַנדערע, אַז מיר זיינען פולקום באַפרידיקט מיטן שמועס,
און מיר זיינען זיך צעגאַנגען.

— איך גלויב קיינעם ניט, — האָט באַמערקט דער קליי=
נער הויקערל, וואס אַף זיין פעלד האָט מען צופעליק אופגעגראָבן
אַ מענטשישן סקעלעט. — ס'איז אלץ איין באַנדע.

— אָבער אַזאַ באַנדע מוז אויך עקסיסטירן אַף דער וועלט,
— האָט שווייק באַמערקט, זיך איינלייגנדיק אַף זיין שטרוי=גע=
לעגער. — אויב אַלע מענטשן וואָלטן געווען גוט צו אַנדערע
מענטשן, וואָלטן זיי גיך איינער דעם אַנדערן איבערגעביסן די
העלדזער.

.4

שווייק ווערט פארטריבן פון משוגעים־הויז.

שפּעטער, אַז שווייק פלעגט דערציילן, ווי אַזוי ער האָט
פאַרבראַכט אין פסיכיאַטרישן קראַנקנהויז, פלעגט ער ניט געפי=
נען גענוג ווערטער, ווי זיך אָפּצולויבן:

— איך פאַרשטיי, בנאמנות, ניט, פאַרוואָס די שוטים זיינען
ברוגז, ווען מען זעצט זיי אַריין אַהין! דאָרט קאָן מען דאָך אַרומ=

— אַ סברה, אַז איך וואָלט דאָס ניט געקאָנט טרעפן, — האָט שווייק געענטפערט. — נאָר איך וואָלט אייך אויך וועלן פאַרגעבן אַ רעטעניש, מיינע הערן: עס שטייט אין שטאָט אַ דרייגאָרנדיקע הויז, אין איטלעכן גאָרן צו אַכט פענצטער. אַפן דאַך — צוויי שפּיצן און צוויי קוימענס. אין איטלעכן גאָרן וווינען צוויי שכנים. איז די שאלה, אין וואָסער יאָר איז געשטאָרבן די באָבע פונם וועכטער פון דאָזיקן הויז?

די מיטגלידער פון דער קאָמיסיע האָבן זיך איבערגעוואָרפן מיט באַטייטפולע בליקן. פונדעסטוועגן האָט איינער פון זיי פאָר־געלייגט שווייקן צו ענטפערן נאָך אַף אַזאַ פראַגע:

— ווייסט איר ניט, וויפיל איז די גרעסטע טיף פון גרויסן אָקעאן?

— גענוי ווייס איך ניט, — האָט שווייק געענטפערט. — נאָר איך מיין, אַז זי איז בכל אופן גרעסער, ווי די טיף פון דער מאָלדאַווע ביים ווישגראַדער פעלז.

האָט דער פאָרזיצער פון דער קאָמיסיע קורץ אַ פרעג געטאָן:

— גענוג? — נאָר איינער פון די מיטגלידער האָט נאָך געשטעלט אַזאַ פראַגע:

וויפיל וועט זיין 12897 אַף 13863?

— 729, — האָט שווייק געענטפערט אפן שטעל.

— איך מיין, אַז דאָס איז פולקום גענוג, — האָט דער־קלערט דער פאָרזיצער. — פירט דעם באַשולדיקטן אַרויס.

אַז מען האָט אים אַרויסגעפירט, האָט די קאָמיסיע איינשטי־מיק אָנערקענט, אַז שווייק איז אָן שום ספק א שוואַכזיניקער און אַן אידיאָט, לויט אַלע נאַטור־געזעצן, וואָס די געלערנטע פסיכי־אַטרען האָבן אויסגעקלערט.

אין דעם באַשלום פון דער קאָמיסיע וואָס איז צוגעשטעלט געוואָרן דעם אויספאָרש־ריכטער, איז צווישן אַנדערע זאַכן גע־שטאנען: „די אונטן־געחתמעטע מיטגלידער פון דער דאָקטוירים־קאָמיסיע, אַרויסגייענדיק פון דער פולער גייסטיקער דעפעקטיווקייט און פון נאַטירלעכן קרעטיניזם פון יאָזעף שווייק, וואָס איז צוגע־שטעלט געוואָרן אין אויבן באַצייכנטער קאָמיסיע, בכדי אים צו

* * *

די דאָקטוירים־קאָמיסיע, וואָס האָט געהאַט צו באַשטימען, צי פאַסט שוויקס אינטעלעקטועלע אַנטוויקלונג פאַר יענע פאַר־ברעכנס, וואָס מען האָט אים באַשולדיקט, צי זי פאַסט ניט, איז באַשטאַנען פון דריי ניט געווינלעך ערנסטע מענטשן, מיט פע־סטע איינגעשטעלטע מיינונגען, דערבי איז איטלעכנס מיינונג ג׳ע־וועז שטאַרק פאַרשיידן פון דער מיינונג פון די איבעריקע צוויי...

דאָ זיינען געווען פאַרטראָטן דריי פאַרשיידענע שיטות אין דער ווייסנשאפט אוּן דריי פאַרשיידענע פסיכיאַטרישע שטאַנד־פונקטן.

אוּן אויב דידאָזיקע פיינטלעכע מחנות זיינען אין ענין שוויק געקומען צו אַ הסכם, איז דאָס נאָר צו דערקלערן דערמיט, וואָס שוויק האָט באַלד פון ערשטן קוק געמאַכט אַ שטאַרקן אײַנדרוק אַף דער קאָמיסיע. ווי נאָר ער איז אַריין אין צימער, ווּ די קאָ־מיסיע איז געזעסן, האָט ער באַמערקט אַף דער וואַנט דאָס בילד פונם עסטרייכישן קיסר אוּן האָט אויסגערופן: „מיינע הערן, הויך זאָל לעבן דער קיסר פראַנץ יאָזעף דער ערשטער!״

ס׳איז שוין געווען קלאָר, שוויק אַליין האָט זיך שוין דורך דעם אויסגעשריי באַוויזן אין זיין אמתער געשטאַלט, אַזוי אַז אַסך פראַגן זיינען שוין געווען איבעריק. האָט מען נאָר באַדאַרפט שטעלן נאָך עטלעכע וויכטיקע פראַגן לויט די מעטאָדן פון די באַווסטע אַוטאָריטעטן.

— וואָס איז שווערער — ראַדיום אָדער בליי?

— אויך האָב ניט געווויגן, זייט מוחל, — האָט שוויק גע־ענטפערט מיט אַ זיסן שמייכל.

— גלויבט איר אין וועלט־אונטערגאַנג?

— צוערשט וואלט איך וועלן אַ קוק טאָן אַפּן דאָזיקן וועלט־אונטערגאַנג, — האָט שוויק גלייכגילטיק א וואָרף געטאָן.

— בכל אופן, מאָרגן וועט ער נאָך ניט קומען.

— וואָלט איר געקאָנט אויסמעסטן דעם דורכמאָס פון כדור הארץ?

מעשה אין נוסלאָ. גיי איך מיר אַזוי בײנאַכט איבערן בריק. מיט־
אַמאָל גייט צו צו מיר אײנער אַ מענטש און דערלאַנגט מיר אַ
כמאַליע מיט אַ שטעקן איבערן קאָפּ. און אַז איך בין אַנידערגע־
פאַלן, האָט ער זיך צוגעבוגן צו מיר מיט א לאַמטערנדל און
האָט געזאָגט: „א, אַ טעות געהאַט, דאָס איז ניט ער!" און פאַר
בעם אַפן טעות האָט ער מיר דערלאַנגט נאָך אַ זעץ איבערן
רוקן. דעם מענטשנס טבע איז שוין אַזא, אַז בײַן סאַמע טויט
בלאָנדושעט ער. אָדער איך כאַפּ אײַך אָן, נאָך אַ מעשה, ווי אַזוי
עס האָט אַ טעות געהאַט אַ פּאָליציי־הונט אין קלאַדנאָ, אַ דאָ־
בערמאַן־פּינטשער, וואָס האָט געהערט דעם באַצירק־אופּזעער רא־
טער. ראָטער האָט אויסדרעסירט זײַן הונט אַף בראָדיאַגעס. ער
איז זיי אַזוי דערגאַנגען די יאָרן, אַז די בראָדיאַגעס האָבן גענומען
אויסמיידן דעם קלאַדנער ראַיאָן. דעמאָלט האָט ראָטער צרויסגע־
געבן אַ באַפעל, אַז די זשאַנדאַרן זאָלן אים ניט אַנדערש ברײנ־
גען אַ חשודיקן פּאַרשוין. האָבן זיי געבראַכט צו פּירן טאַקע אײ־
נעם אַ הער, גאַנץ עלענאַנט אָנגעטאָן, וואָס זיי האָבן אים אָנ־
געטראָפן זיצנדיק אין וואַלד אַף אַן אָפּגעהאַקטן בוים־שטאם.
באַלד האָבן זיי ביי אים אָפּגעשניטן אַ פּאָלע פון זײַן ראָק און
האָבן דאָס שטיקל געגעבן שמעקן דעם פּאָליציי־הונט. דערנאָך
האָבן זיי דעם מענטשן אָפּגעפירט אויסן שטאָט, אין אַ ציגעל־
ניע, און האָבן אָנגעריצט דעם הונט אַף זײַן שליאַד. דער הונט
האָט אים טאַקע אויסגעשפּירט און געבראַכט אים צוריק. דערנאָך
האָט דער אומגליקלעכער מענטש באַדאַרפט קריכן איבער אַ לי־
טער אַף אַ הי־בוידעם, אַריבערקלעטערן איבער אַ פּאַרקן, שפּרינ־
גען אין אַ סאַושלקע — און דער הונט נאָך אים. סוף כל
סוף האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דער דאָזיקער מענטש איז געווען
א משעכישער דעפּוטאַט, אַ ראַדיקאַל, וואָס איז געקומען צו פּאָרן
אין וואַלד זיך אויסרוען פון פּאַרלאַמענט. און אָט דערפאַר זאָג
איך טאַקע, אַז ס׳איז ניטאָ קיין מענטש, וואָס זאָל זיך ניט טועה־זיין,
אַלץ איינס אַ געלערנטער, צי דער לעצטער עם־הארץ. און אַפילו
מיניסטאָרן זיינען זיך טועה!...

מען קאן מיר גארנישט טאן. מיין אדוואקאט האט מיר נעכטן
געזאגט, אַז וויבאלד איך בין שוין איין מאל אנערקענט געווארן
שוואכזיניק, בין איך שוין פארזיכערט אף א גאנץ לעבן.

און איך גלויב ניט אין אָט די נעריכטלעך־מעדיצינישע אוּנ־
טערזוכן! — האָט זיך אַריינגעמישט אַ פּאַרשוין מיט אַ פּנים פון
אן אינטעליגענט. — אַז איך האָב געמאַכט פּאַלשע וועקסלען,
האָב איך אַף פאַרוואָרענישׂ געוּמען גיין אף די לעקציעס פון
דאָקטאָר העוועראָך, און אַז מען האָט מיך אַרעסטירט, האָב איך
זיך געמאַכט משוגע, לויט אַלע סמנים, ווי דאָקטאָר העוועראָך
האָט באַשריבן. איינעם פון דער דאָקטוירים־קאָמיסיע האָב איך
איינגעבּיסן אין פוס, אויסגעזופט א טינטער מיט טינט און געטאָן
אַלץ, וואָס דער דאָקטאָר הייסט, נאָר ס׳האָט ניט געהאָלפן. אוים
נקמה, וואָס איך האָב יענעם צעבּיסן די ליטקע, האָבן זיי מיך
אָנערקענט פאַר געזונט, און דאָס נעריכט האָט מיר אַריינ־
געישבעט.

— איך האָב אַ האָרעלע ניט מורא פאַר דידאָזיקע, —
האָט שוויק דערקלערט. — אַז איך האָב געדינט אין מיליטער,
האָט מיך אייגמאָל אונטערזוכט אַ וועטערינאַר, און עס איז גע־
וען גוט, וואָס מען דארף ניט בעסער.

— אַלע דאָקטוירים פון נעריכט זיינען מנוולים און הינט,—
האָט זיך אַריינגעמישט א קליין הויקערדיק מענטשל. — ניט
לאַנג האָט מען געפונען צופעליק בּיי מיר אין פעלד אַ מענטשישן
סקעלעט. האָט דער נעריכטס־דאָקטאָר קאָנסטאַטירט, אַז דאס איז
דער סקיגלעט פון אַ מענטשן, וואָס איז מיט פערציק יאָר צוריק
דערהרגעט געוואָרן דורך אַ קלאַפ אין קאָפ מיט אַ טעמפער זאַך.
בין איך איצט אַכטאונדרייסיק און האָב אַלע פאַפירן, און דאָס
האָט מען מיך אַרעסטירט.

— איך מיין, — האָט געזאָגט שוויק, — אַז מיר דאַרפן
אַלץ אָננעמען פון דער גוטער זייט. איטלעכער קאָן האָבן א
טעות, און וואָס מער מען חקירהט זיך, אַלץ מער בלאָנדזשעט
מען. די דאָקטוירים פון נעריכט זיינען ניט מער ווי מענטשן, און
מענטשן האָבן זיך זייערע חסרונות. מיט מיר האָט געטראָפן א

— איך קאָן ניט זאָגן, אַז גאָר געזונט, הער ריכטער. איך האָב רעמאַטעס, און איך רייב זיך איין מיט אָפּאָדעלדאָק.

דער אַלטינקער האָט זיך ווידער פריינטלעך צעשמייכלט.

— און וואָס וואָלט איר געזאָגט, אַ שטיינער, ווען מיר לאָזן אייך געריכטלעך־מעדיציניש אונטערזוכן?

— איך האַלט, אַז אַזוי קראַנק בין איך נאָך ניט און אַז די דאזיקע הערן וועלן אומזיסט זיך מטריח זיין. מיך האָט שוין באַקוקט אַ דאָקטאר אין דער פאליציי־פאַראוואַלטונג, צי האָב איך ניט דיִ מיאוסע קריינק.

— וויסט איר וואס, הער שוויק, גלייכער וועלן מיר זיך פאָרט האַלטן אן עצה מיט אונדזערע דאקטוירים פון געריכט. מיר וועלן צונויפרופן דאס, וואס מען רופט אַ קאמיסיע, מיר וועלן האלטן אייך אין אונטערזוך, און איר וועט בינו ליבנו זיך אויס־רוען. ערלויבט נאך א פראגע: צי איז דאס אמת, ווי עס שטייט אין פראטאקאל, אז איר האט דערקלערט און פארשפרייט, אז אין גיכן וועט זיין מלחמה?

— אמת, ווילגעפארן, עס וועט זיין מלחמה גאר גיך.

— צי האט איר ניט פון צייט צו צייט קרעמף אדער אנפאַלן?

— קיין מאל ניט, נאר איין מאל האט מיך א זוארף געטאן אן אוטאמאביל אף קארל־פלאץ, נאר דאס איז געווען מיט עטלעכע יאר צוריק.

דערמיט האט דער פארהער זיך פארענדיקט. שוויק האט נדערלאנגט דעם אויספארש־ריכטער די האנט, און אז ער איז עקומען צוריק אין קאמערע, האט ער געזאגט צו זיין שכן:

— וויסט איר, פון וועגן דעם מארד פון ערצהערצאג פערדינאנד וועט מיך אונטערזוכן א קאמיסיע פון דאקטוירים.

— מיך האט אויך איין מאל אונטערזוכט אזא קאמיסיע, — האט באמערקט א יונגער מאן. — דאס איז געווען יענס מאל, ווען מען האט מיך געמשפט מיט געשווארענע פאר מעפיכער. די קאמיסיע האט מיך אנערקענט שוואכזיניק, איצט האב איך צוגענומען און פארקויפט א דאמף־דרעש־מאשין, און

מענטש. ער איז שוין געווען אַן עלטערער מענטש מיט אַ גוט־מוטיק אויסזען. וועגן אים האָט מען דערציילט, אַז בעת ער האָט געפירט דעם אונטערזוך אינם פּראָצעס פון דעם באַוואוסטן מערדער וואַלעש, פלעגט ער קיין מאָל בײם פאַרהער ניט פאַרגעסן צו זאָגן: „זעצט זיך, הער וואַלעש, זײט אַזוי גוט, אָט איז אַ פרייער שטול".

אַז מען האָט צו אים געבראַכט צו פירן שוויקן, האָט ער מיט זײן נאַטירלעכער פריינטלעכקייט אָנגעבאָטן אים אַ שטול און האָט געזאָגט:

— זײט איר דאָס, היסט עס, הער שוויק?

— איך מײן, — האָט שוויק געענטפערט, — אַז איך מוז דאָס זײן, וואָרום מײן פאָטער אוז מײן מוטער זינען געווען שוויק. קען איך דאָך ניט אָנטאָן דעם בזיון אוז אָפּזאָגן זיך פון מײן פאַמיליע־נאָמען.

אַ פריינטלעכער שמייכל איז דורכגעפלויגן איבער דעם אויספּאָרש־ריכטערס פּנים:

— יאָ, אָבער אַ פּינע קאַשע האָט איר זיך פאַרקאָכט. אַף אייער געווישן האָט איר ניט ווינציק פּינע מעשים.

— איך האָב אַלע מאָל געהאַט אַ סך אַף מײן געווישן, — האָט שוויק זיך אָפּגערופן, שמייכלענדיק נאָך פריינטלעכער, ווי דער אויספּאָרש־ריכטער. — אַף מײן געווישן ליגט פון כּל המינים שהוא. אַ סך מער, ווי אַף אייערן, ווילגעבאָרן.

— יאָ, דאָס איז צו זען פון פראָטאָקאָל, וואָס איר האָט אַליין געהתמעט, — האָט דער אויספּאָרש־ריכטער מיט דער זעלביקער פריינטלעכקייט געזאָגט. — זאָגט נאָר, אין דער פאָליציי האָט מען אַף אייך ניט געמאַכט קיין דרוק?

— סטייטש, ווילגעבאָרן! איך אַליין האָב בײ זיי געפרעגט, צי איך זאָל חתמען צי ניין, און אַז זיי האָבן מיר געזאָגט, איך זאָל חתמען, האָב איך געפאָלגט. איך וועל זיך דאָך ניט גיין שלאָגן איבער אַ חתימה! דערמיט וואָלט איך זיך דאָך אין גאַנצן קאַליע געמאַכט. עס מוז דאָך זײן אָרדענונג.

— שפּירט איר זיך אין גאַנצן געזונט, הער שוויק?

— וויפיל אַזייגער, ווילגעבאָרן? איך זאָל, חס וחלילה, ניט פאַרשלאָפן?

— אַרויס! — האָט ווידער זיין ווילגעבאָרן אַ דונער געטאָן, היינט דאָס צווייטע מאָל אף שווייקן.

אַז שווייק איז געקומען צוריק אין זיין קאַמערע, האָבן אַלע אַרעסטירטע אים אַרומגערינגלט מיט שאלות. און שווייק האָט אָפן אַלעמען געענטפערט:

— איך האָב זיך נאָר וואָס מודה געווען, אַז דאָס האָב איך דערהרגעט דעם ערצהערצאָג פערדינאַנד.

זעקס מענטשן האָבן זיך אין איין שטראָם באַהאַלטן אונטער זייערע פאַרלייזיקטע קאָלדרעס, און נאָר דער באָסניאַק האָט גע־זאָגט:

— דאָס האָט איר רעכט געטאָן!

איינלייגנדיק זיך אַף דער לאַווקע, האָט שווייק גע־בורטשעט:

— אַ שאָד, וואָס דאָ איז ניטאָ קיין וועקער.

אין דערפרי האָט מען אים אופגעוועקט אָן אַ וועקער און פונקט זעקס אַזייגער האָט מען אים אַוועקגעפירט אין טורמע־וואָגן אין קרייז־געריכט.

3

שווייק שטייט אונטער געריכט־מעדיצינישער עקספערטיזע.

די רייניגקע, היימלעכע צימערן פון קרימינאַל־קרייז־געריכט האָבן געמאַכט אַף שווייקן דעם בעסטן איינדרוק. געפעלן זיינען אים געווען די אויסגעווייסטע ווענט, די שוואַרץ־לאַקירטע גראַטעס, דער עלטסטער אופזעער פון דער אונטערזוך־אָפטיילונג דעמאַרטיני מיט די לילע שליפעס אפן רעקל און מיטן לילע ראַנד פון היטל.

שווייקן האָט געשפילט דאָס מזל. ער איז אַריינגעפאַלן צו אַן אויספאָרש־ריכטער, וואָס איז ניט געווען אַזוי געבונדן דורכן אות פון געזעץ, וואָס איז חוץ אַ ריכטער, געווען אויך אַ שטיקל

— זאל זיין אזוי. — האט שוויק זיך אפגערופן, עס איז מיר קיין קונץ ניט זיך אנצוטאן. איך האב אבער מורא, טאמער איז דאס א טעות, ווארום מען האט מיך שוין איין מאל געפירט צום פאַרהער. און איך האב נאך מורא, אז די הערן, וואס זיצן מיט מיר קאנען נאך פאראיבל האבן, וואס איך גיי צום פארהער צווי מאל נאך אנאנד, און זיי זיינען נאך קיין איין מאל ניט געווען היינט אוונט. און עס איז דאך טאקע אן עוולה!

— קומט שוין און רעדט ניט קיין שטותערייי, איז געווען דער ענטפער אף שוויקס איידעלע רייד.

ווידער אַמאָל איז שוויק געשטאנען פאַרן הער מיטן פנים פון א גזלן. יענער האָט אָן שום הקדמות אים אַ פרעג געטאָן מיט א שטריינגער שטים:

— זייט איר זיך מודה אין אַלץ?

האָט שוויק אָננעשטעלט דעם בליק פון זיינע גוטע בלאָע אויגן אף דעם ביזן באַאַמטן און האָט אייך געענטפערט:

— אויב איר, ווילגעבאָרן, פאַרלאַנגט, איך זאָל זיך מודה זיין, בין איך זיך מודה. זאָל זיין אַזוי. אויב ווידער איר וועט זאָגן: »שוויק, זייט זיך ניט מודה אין קיין זאַך!« — וועל איך אַלץ לייקענען, ביז מען וועט מיך צעריסן אף שטיקער.

דער שטרענגער הער האָט עפעס צוגעשריבן אפן פאַפיר און האָט דערלאַנגט שוויקן א פערער און געהייסן אים חתמען.

און שוויק האָט אונטערגעחתמעט אַלצדינג, וואָס ברעט־שניידער האָט געמעלדעט, און דערצו נאָך אַזא הוספה:

»אַלע אויבנדערמאָנטע באַשולדיקונגען, וואָס זיינען מיר געשטעלט, זיינען פולקום ריכטיק. יאָזעף שוויק«.

אונטערגעחתמעט דאָס, האָט ער זיך געוועגדעט צום באַאַמטן:

— אפשר דאַרף מען נאָך עפעס אונטערחתמען? אָדער איך זאָל קומען מאָרגן פרי?

— מאָרגן פרי וועט מען אייך אָפּפירן אין געריכט, — איז געווען דער ענטפער.

אדער אויסציען אף א טרעפ, אויב זיי האבן זיך ניט געוואלט מודה זיין. און דאס פלעגט זיך מאכן אלע ווילע. און דערנאך פלעגט מען נאך די אומגליקלעכע פערטלען אדער צונאגלען צו א סטויפ ערגעץ ווו. און אויב מען פלעגט אזא איינעם איינשליסן אין הונגער־טורם, האט ער געמעגט זיך רעכענען איבער־גליקלעך.

— היינט אבער, — האט שוויק ווייטער גערעדט א צוי־פריידענער, — איז זיצן אין טורמע — היילער תענוג. ניט מ׳פערטלט. ניט מען שפארט אין שפאנישע שטיוול. אדרבה! לאווקעס צו ליגן האבן מיר, א טיש האבן מיר, בעטלעך האבן מיר, קיין איינגשאפט איז ניטא, מען האדעוועט אונדז מיט סוף, מען גיט ברויט. וואסער אין קרוג — מרינק וויפיל דאס הארץ גלוסט, א טואלעט — אונטערן נאז... מיט איין ווארט, אין אלץ פראגרעס! אמת א ביסל ווייטלעך צו גיין אפן פארהער, דורך דריי קאריידארן און אפן צווייטן גארן, דער־פאר אבער איז אין די קאריידארן ריין און באלעבט. איינעם פירט מען אהין, א צווייטן אהער, א מאל א יונגן, א מאל אן אלטן, א מאל מאנספיל, א מאל פרויען. און ווידער אמאל א חיות, וואס דו זיצט ניט אליין. אלע זיינען זייער צופרידן און גייען זיך זייער וועג. קיינער דארף ניט מורא האבן, אז אין דער קאנ־צעלאריע וועט מען פלוצים א זאג טאן: „מיר האבן זיך מישב געווען און באשטימט, אז מארגן זאל מען אייך פערטלען אדער פאר־ברענען, ווי אייך איז בעסער געפעלן!" אט דאס איז טאקע מיט אן אמת געווען א שווערע מינוט, און איך מיין, מיינע הערן, אז איטלעכער פון אונדז וואלט אין גאנצן מבולבל געווארן אין אזא מצב. ניין, וואס אמת איז אמת, איצטער איז דאס אלץ בעסער.

ער האט קוים באוויזן ענדיקן זיין לויב־רעדע אף דער איצ־טיקער טורמע, ווי דער אופזעער האט געעפנט די טיר און האט א געשריי געטאן:

— שוויק, טוט זיך אן און קומט צום פארהער!

— נו, וואס וועט איר דערוף זאגן? — האט געפרעגט מיט נצחון דער הער מיטן גזלנישן פנים.

— אַ קאַפּעלע צוּ פיל, דוכט זיך, — האט שוויק אומשולדיק געענטפערט.

— גוט, וואס איר זיט זיך אַליין מודה.

— איך בין מודה אין אלץ. אודאי דאַרף מען האַלטן שטרענג. אַז ניט, איז שלעכט. אט, אַ שטייגער, בעת איך בין געווען בײם מיליטער...

— מויל האַלטן! — האָט דער באַאַמטער אַ דונער געטאן — ענטפערט נאר, וועו מען פרעגט. פאַרשטאַנען?

— אודאי פאַרשטאַנען, — האט שוויק זיך אפגערופן. — איך בעט מיט רעשפעקט צוּ מעלדן, אַז איך פארשטיי אלץ אוּן קאן זיך פאנאנדערקלייבן אין אלץ וואס איר רעדט.

— מיט וועמען פארקערט איר?

— מיט מיין דינסט, אייער ווילגעבאָרן.

— אין די היגע פאליטישע קרייזן האט איר ניט קיין באַקאַנטשאַפט?

— ווי זשע אנדערש, אייער ווילגעבארן, אַלע מאג קוּק איך די צייטונג „נאראדנא פאליטיקא".

— אַרוים! — האט דער מאן מיטן בייזן פנים אַ געשריי געטאן.

אַז מען האט שוויקן אַרוּיסגעפירט פון דער קאַנצעלאַריע, האט ער צוגעווינשעוועט:

אַ גוטע נאַכט, ווילגעבארן.

געקומען צוריק אין קאמערע האט שוויק דערציילט די אַרעסטירטע, אַז אַזא פארהער איז ממש א חיות. א ביסל שרייט מען אָן אף אייך, דערנאך טרייבט מען ארוים — אוּן גאר!

— אמאליקע צייטן, — האט שוויק ווייטער געזעדט, — איז געווען אסך ערגער. אט האב איך געלייענט א בוך, אַז די באשולדיקטע פלענן מוזן גיין איבער גליענדיקע אייזנס אוּן טרינקען צעשמאלצענע בלייַ, בכדי צוּ דערגיין, צי זיי זיינען מיט אן אמת אומשולדיק. ארער מען פלענט זיי איינשפארן אין שפאנישע שטיוול,

מיך נאָך אַריינגעפירט אין קרימינאַל. דאָס וועל איך די פליגן אין לעבן ניט מוחל זיין, — האָט ער פאַרענדיקט ברוגז.

שוויק האָט שוין ווידער זיך אויסגעלייגט שלאָפן, נאָר עס האָט לאַנג ניט געדויערט, ווי מען אים געקומען וועקן צום פאַרהער.

גייענדיק דורכן קאָרידאָר, האָט ער באַמערקט אַן אויפ=שריפט, אַז עס איז פאַרבאָטן צו שפייען אַף דער דיל. האט ער געבעטן בייס וועכטער אַן ערלויבניש אויסצושפייען אין שפי=קעסטל. אוּן דערנאָך, אַז ער איז אַריין אין קאַנצעלאַריע, שיינע=דיק פון תמימות, האט ער באַגריסט:

— גוטן אוונט, מיינע הערן!

אנשטאט אן ענטפער, האט אים עמיץ דערלאַנגט א בוכצע אין רוקן אוּן צוגעשטופט צום טיש. דאָרט איז געזעסן אַ מענטש, וואס אַף זיין פנים איז געווען אָנגעשריבן אַ שרעקלעכע אכזריות.

מיט רציחה האט ער אַ קוק געטאָן אף שוויקן אוּן האט באַמערקט:

— מאַכט זיך ניט פאַר אַן אידיאט!

איך קאָן מיר גארנישט העלפן, — האט שוויק ג׳ענט=פערט ערנסט, — פון מיליטער=דינסט האט מען מיך אפגעלאָזט, ווייל איך בין שוואַכזיניק, אַ ספּעציעלע קאמיסיע האט מיך אפיציעל אנערקענט פאר אַן אידיאט. איך בין, ווי יענער זאגט, אן אידיאט מיט א שטעמפל.

דער ברוגזער באאמטער האט ווי אַ גזלן אַ סקריע געטאָן מיט די ציין:

— דאס, וואס אין דעם וועלט איר באַשולדיקט אוּן וואס איר האט אפגעטאָן, באוויזט, אַז איר זיט בייַ אַ געזונטן שכל אוּן בייַ די פולע געדאַנקען.

אוּן ער האט ג׳ענומען אויסרעכענען פאַר שוויקן אַ גאנצן צעטל פאַרברעכנס, אנגעהויבן פון מלוכה=פאַרראַט אוּן ג׳ענדיקט מיט באליידיקונג פון זיין מאיעסטעט אוּן פון דער קייזערליכער פאַמיליע.

שוויק האט זיך אויסגעצויגן אַף דער לאַווקע אוּן איז זים אַנטשלאפן געווארן.

דערווייל האט מען אין קאַמערע געפראכט צוויי פרישע. איינער פון זיי איז געווען עפעס אַ באַסניאַק, וואס האט געגומען לויפן אַהין אוּן צוריק איבער דער קאַמערע, געסקריעט מיט די ציין אוּן געוידלט זיך מיט די מיאוסטע ווערטער. אים האט שטאַרק פאַרדראָסן, וואָס מען קאָן בייַ אים דאָ צולקחען זיין קערבל.

דער צווייטער איז געווען דער בעל־הבית פון שיינקל פאַ־ליווע. ווי ער האט הערזען שוויקן, האט ער אים אופגעווארפן אוּן אויסגערופן מיט אַ שטים פול טראַגיק:

— אט בין איך אויך דא!

שוויק האט אים האַרציק געדריקט די האַנט אוּן געזאגט:

— זייער פיין. איך האב געווואוסט, אַז יענער הער וועט האַלטן וואָרט, בעת ער האט אייך צוגעזאגט, אַז מען וועט קומען אייך נעמען. אַזאַ פינקטלעכקייט איז אַ ווונדער זאַך!

נאָר פאַליווע האט געהאלטן, אַז די דאזיקע פינקטלעכקייט איז ט.... אוּן האט געפרעגט שטילערהייט בייַ שוויקן, צי די אי־בעריקע וואס זיצן דאָ, זיינען ניט קיין גנבים, וואָרום דאס וואָלט אים, ווי א געשעפטס־מאַן געקאַנט שעדיקן.

שוויק האט אים באַרואיקט אוּן אים דערציילט, אַז אַלע, חוץ דעם, וואס האט געפרוווט באַרויבן אַ פויער אין האָליטש, זיצן איבער דעם ערצהערצאג.

פאַליווע האָט כמעט ווי פאַראיבל געהאַט אוּן האָט דער־קלערט, אַז ער קומט אַהער ניט איבער א פאַרעפושטן ערצהער־צאָג, נאָר איבער זיין קייזערלעכער מאַיעסטעט אַליין, אוּן אַזוי ווי אַלע אַרעסטאַנטן האָבן זיך פאַראינטערעסירט מיט דעם פאַל, האט ער גענומען דערציילן די מעשה, ווי אַזוי די פליגן האָבן פאַרחזירט דעם קיסר.

— זיי האָבן מיר אים פאַרפאַסקודיעט נאָר אַ גרויל, פאַר־שאלטן זאָלן זיי ווערן, האָט ער פאַרענדיקט, — אוּן אַף פאַרבייסן

שלעפט אים אין חד־גדיא אַריין. דאָס מאַכן זיי די פּוריע, זיי מוזן דאך מאַכן דעם פּערדינאַנד רעקלאַמע צו זיין לויה. און וואָס מער עולם דאָ וועט זיך אָנקלייבן, אַלץ בעסער וועט אונדז זיין, עם וועט זיין היימלעכער. אַז איך האָב געדינט אין מיליטער, פלעגט אַמאל זיצן אין קאַרצער אונדזער האַלבע ראָטע. און ווי־פיל אומשולדיקע מענטשן האָט מען פאַרמישפט — א גוואַלד! איך געדיינק ווי היינט: מען האט איין מאל פאַרמישפט אַ פרוי, פאַרוואָס זי האט קלאַמפערשט דערשטיקט אירע ערשט געבאָרענע קינדער, אַ צווילינג. יענע האט זיך געשוואָרן טויטע שבועות, אַז זי האט קיין צווילינג ניט געקאַנט דערשטיקן, וויל זי האט גע־האט נאָר איין מידעלע, און די זעלביקע האט זי דערשטיקט אָן וויטאַקן. נאר רייד צו דער וואַנט: מען האט זי פאַרמישפט פאַר אַ דאפלטן מארד. אדער אַ שטייגער דער אומשולדיקער ציגיינער פון זאַבעליץ, וואס האט זיך אין דער ניטל־נאַכט פאַרקליבן אין אַ בעקערייַ. ער האט זיך געשווארן מיט אַלע הייליקע, אַז ער האט געוואלט נאר אנוואַרימען זיך, נאר מען האט אים ניט גע־גלויבט. יא, יא, וווּ עס קומט שוין צום געריכט, דארטן וואַקסט שוין קיין גראָז ניט. און עס מוז טאַקע אַזוי זיין. אפשר זיינען טאַקע ניט אַלע מענטשן אַזעלכע לייַדאַקעס, ווי מען מיינט. נאָר, איך בעט אייך איבער אייער כבוד, ווי קען מען דאָס אונטערשיידן צווישן אַן אָרנטלעכן מאַן און אַ לייַדאַק, בפרט אַצינד, אין אַזאַ ערנסטע צייט, וועו מען האט אַוועקגעפטרט אט דעם פערדינאַנדן? מען דאַרף אָניאָנען אַ שרעק אפן עולם, זאָל מען זיך מער נעמען צום האַרצן.

— איך בין אומשולדיק, איך בין אומשולדיק, — האט גע־טענעט דער צעשוויבערטער פאַרשוין.

— קריסטוס האט געליטן און האט אונדז באַפוילן, — האָט זיך שוויק אָפגערופן. — ער איז נעווען אומשולדיק, און פאָרט האָט מען אים געקרייציקט. וועגן אומשולדיקע מענטשן האָט זיך נאָך קיינער קיין מאָל ניט געדאגעט. שוויג און פאָלג! — אַזוי האט מען אונדז געלערנט בייַם מיליטער. דאָס איז די בעסטע זאַך.

— ניין.

— אוֹן איר ווייסט, וועגן וואָס דאָ גייט?

— ניין, דאָס איז ניט מיין עסק.

— נאָר דאָס מוז אייך אינטערעסירן!

— וואס זשע, מיינט איר, איך וויים ניט, וואָס מיך דאַרף אינטערעסירן? איך רויכער מיין ציגאַר, טרינק אויס מיין פּאָר ביר, עס אוף מיין וועטשערע אוֹן לייען ניט קיין צייטונגען. די צייטונגען לייגן, וואָס זשע זאָל איך מיר נעמען צום האַרצן?

— הייסט דאָס, אַז איר אינטערעסירט זיך ניט אַפילוּ מיטן מאָרד אין סאַראַיעוואָ?

— מיך אינטערעסירט ניט קיין שום מאָרד, ניט אין פּראָג, ניט אין ווין, ניט אין סאַראַיעוואָ, ניט אין לאָנדאָן. צוליב דעם זינען פּאַראַן געריכטן, פּאליציי. אוֹן אויב מען הרגעט עמיצן ערגעץ, איז א רעכט אַף אים, וואָרום וואָס איז ער דאם פּאַר א לעמער, אַז ער לאָזט זיך הרגען?

אט דאָס זינען געווען זינען לעצטע ווערטער אינם דאָזיקן דיאַלאָג. זינט דעמאָלט האַלט ער אַלע פינף מינוט אין איין אי־בערחזרן:

— איך בין אומשולדיק, איך בין אומשולדיק! די דאָזיקע ווערטער האט ער אויסגעשריען אין טויער פון דער פּאָליציי־פּאַר־וואַלטונג, די דאָזיקע ווערטער וועט ער איבערחזרן, בעת מען וועט אים משפּטן אין קרימינאַל־געריכט אין פּראָג, מיט די זעלביקע ווערטער וועט ער זיך אַיועקזעצן אין טורמע.

אויסגעהערט אָט די אַלע מעשיות, האָט שוויק געפונען פּאַר נויטיק אויסצוטיטשן די אַרעסטירטע, ווי שלעכט עס איז זייער לאַגע:

— יאָ, ביטערע עסקים, — האט ער אנגעהויבן זיין רעדע. ס׳א ליגן, וואס איר זאגט, אַז מיט אייך, מיט אונדז אַלעמען וועט גאָרנישט ניט פּאַסירן! צוליב וואָס איז בייַ אונדז פּאַראַן פּאָליציי, אויב ניט אף צו באַשטראָפן אונדז פאר אונדזער פלוידעריי? אוֹן אַז עס זינען שוין יאָ אָנגעשטאַנען אַזעלכע שלעכטע צייטן, וועַן מען שיסט ערצהערצאָגן, דארף קיינער זיך ניט חידושן, וואס מען

— וואַרט אַ ווילינקע, ביז מען וועט ענדיקן שפילן „הייַ, סלאַוויאַנע".

דערפאַר איז ער איצט דאָ געזעסן, אַראָפגעלאָזן דעם קאָפּ, און האָט געקלאָגט:

— אין אַווגוסט קלייבט מען בײַ אונדז איבער דעם פּרעזי־דיום. אויב איך וועל צו דער צייט ניט זײַן אינדערהיים, קאָן געמאָלט זײַן, אַז מען וועט מיך ניט אויסקלייבן. און איך בין שוין צען מאָל געווען אויסגעקליבן פאַר אַ פּאָרזיצער. ניין, אַזאַ בזיון וועל איך ניט איבערלעבן!

* * *

גאָר אַ מיאוסן שפּיצל האָט דער פאַרשטאָרבענער פּערדי־נאַנד אָפּגעטאָן דעם פּערטן אַרעסטירטן, אַ מאַן מיט אַן ערלע־כער נשמה און קריסטאָל־ריינער רעפּוטאַציע. גאַנצע צווייַ טעג האָט ער קיין איין וואָרט ניט אַרויסגערעדט מיט קיינעם וועגן פּערדינאַנדן. נאָר אין אָוונט אין קאַפּיי בײַ א זעקס = און = זעכציק, וועו ער האָט געדעקט דעם מלך פּיק מיט דער זיבטעלע שעל, האָט ער זיך ניט איינגעהאַלטן און האָט אַרויסגעפּלאַצט:

— אָט האָסטו דיר זיבן קוילן, ווי אין סאַראַיעוואָ!

דער פּינפּטער פּאַרשוין, וואָס האָט זיך אַוועקגעזעצט, לויט ווי ער זאָגט אַליין „לכבוד דעם מאָרד פּונם ערצהערצאָג פּערדי־נאַנד אין סאַראַיעוואָ" — בײַ אים זינען נאָך בײַז איצט די האָר פּון קאָפּ און פּון באָרד געשטאַנען קאַפּויער פּון שרעק.

דער דאָזיקער מענטש האָט ניט אַרויסגערעדט קיין איין וואָרט אין יענעם רעסטאָראַן, ווו מען האָט אים אַרעסטירט, און קיין צייטונגען וועגן דער דערמאָרדונג פּון פּערדינאַנד האָט ער ניט געלייענט. ער איז געזעסן אייגער אַליין בײַ א טישל, איז צו אים צו עפּעס אייגער אַ פּאַרשוין, האָט זיך אַוועקגעזעצט קענאיבער און געגומען אים אויספּרעגן:

— נו וואָס, געלייענט?

— ניין.

— געהערט?

מיט אַלעמען האָט די מעשה געטראָפן אין אַ רעסטאָראַן, אין אַ שיינק, אין קאַפּיי. חוץ אייגעם, א זייער פעטן הער, אין בריל און מיט פאַרווייגטע אויגן. אים האָט מען אַרעסטירט אינ־דערהיים, וואָרום מיט צווי טעג פריער האָט ער מכבד געווען אין רעסטאָראַן „בריישקע" צווי סערבישע סטודענטן, און דערנאָך האָט דער דעטעקטיוו בריקם אים געזען שטאַרק שכור אין דער זעל־ביקער געזעלשאַפט אין דעם הייזל „מאָנמאַרטר", אין בריקגעסל, וו ער האָט אויך געצאָלט פאַר זיי, און דאָס האָט ער באַשטע־טיקט דורך זיין חתימה אַפן פראָטאָקאָל.

אַף אַלע פראַגן בעת דער אויספּאָרשונג אין דער פּאָליציי האָט ער געטענעט וויינענדיק:

— איך האָב אַ מאַגאַזין פון שרייב־פּאַפּיר.

דערויף האָט מען אים אָבער געענטפערט:

— דאָס באַוויזט נאָך ניט, אַז איר זייט ניט שולדיק.

דער קליינווקסיקער הער, וואָס מען האָט אים געהאַט פאַר־נומען אין אַ שיינקל, איז געווען אַ פראָפעסאָר פון געשיכטע. ער האָט דערציילט בשעת מעשה דעם שיינקער די געשיכטע פון פאַרשיידענע אַטענטאַטן. מען האָט אים אַרעסטירט אין דעם מא־מענט, בעת ער האָט פאַרענדיקט די פסיכאָלאָגישע דערקלערונג פון אַלע אַטענטאַטן מיט אַזעלכע ווערטער:

— די אידיי פון אַטענטאַט איז פונקט אַזוי פשוט, ווי קא־לומבוסעם איי.

— און פונקט אַזוי ריכטיק, ווי דאָס, אַז די טורמע וואַרט אַף אייך, — האָט פאַרענדיקט דער שאַרפזיניקער קאָמיסאַר.

דער דריטער פאַרשווערער איז געווען פאָרזיצער פון דער צדקה־געזעלשאַפט „דאָבראָמיל" אין כאָדקאָוויטשקאַ. אין טאָג פון אַטענטאַט האָט די דאָזיקע געזעלשאַפט געמאַכט אַ פיקניק, און דערנאָך האָט געדאַרפט פאָרקומען אַ קאָנצערט. איז געקומען א זשאַנדאַר און האָט געפאָדערט, אַז אַלע זאָלן זיך צעגיין, וואָרום עסטרייך איז אין טרויער. דערויף האָט דער פאָרזיצער פון „דאָב־ראָמיל" גוטמוטיק באַמערקט:

2.

דער בראַווער סאָלדאַט שווייק אין דער פּאָליציי־פאַרוואַלטונג.

לכבוד דעם אטענטאַט אין סאַראַיעוואָ איז די פּאָליציי־פאַר־וואַלטונג פול געוואָרן מיט קרבנות: מען האָט זיי געבראַכט צו־פירן איינעם נאָכן אַנדערן, און דער אַלטער אינספּעקטאָר אין דער אופנעם־קאַנצעלאַריע האָט מיט זיין גוטמוטיק באַס־שטימעלע דערקלערט:

— ט — יאָ — אָ, דער דאָזיקער פערדינאַנד וועט שוין אַזוי אומזיסט אונדז ניט אָפּלויפן!

אַז מען האָט שווייקן אָפּגעפירט אין איינע פון די פיל קאַמערעס פון ערשטן גאָרן, האָט ער דאָרט שוין געפונען אַ קאָמ־פּאַניע פון זעקס מאַן. פינף זיינען געזעסן אַרום טיש, און אין ווינקל אַף דער לאַווקע איז געזעסן עפּעס אַ מאַנסביל אין די מי־טעלע יאָרן, אַזוי ווי ער וואָלט געוואָלט זיך אָפּזונדערן פון די אי־בעריקע.

שווייק האָט גענומען אויספרעגן איינעם נאָכן אַנדערן, פאַר־וואָס מען האָט זיי אַריינגעזעצט.

פון אלע פינף, וואָס זיינען געזעסן אַרום טיש, האָט ער געקראָגן כמעט איין און דעם זעלביקן ענטפער:

— פאַר סאַראַיעוואָ! — פאַר פערדינאַנדן! — ווייל מען האָט דערהרגעט דעם ערצהערצאָג!

דער זעקסטער, וואָס איז געזעסן אָן אַזייט, האָט דערקלערט, אַז ער וויל מיט זיי ניט האָבן קיין עסקים בכדי עס זאָל אַף אים ניט פאַלן קיין חשד. וואָרום ער זיצט דאָ נאָר דערפאַר, ווייל מען באַשולדיקט אים אין פּרוון צוהרגענען אַ פּויער פון האָליטש, בכדי אים צו באַרויבן.

שווייק האָט זיך צוגעזעצט צום טיש, צו דער קאָמפּאַניע פון די פאַרשווערער, וואָס האָבן שוין צום צענטן מאָל דערציילט איינער דעם אַנדערן, ווי אַזוי זיי קומען אַהער.

בּרעטשנייִדער האָט זיך צעלאַכט און האָט מיט נצחון דערקלערט:

— דערפּאר, וואָס איר האָט געזאָגט, אז פּליגן האָבן פּארפּאסקודיעט אונדזער קיסר. מען וועט אייך שוין דאָרט באוויזן אונדזער קיסר!

און שוויק איז ארוים פון שינקל „פון כל־טוב", באגלייט פון געהיים־פּאָליציסט. און אַז זי זינען ארוים אין גאַס, האָט ער געפרעגט מיט א פריינטלעכן שמייכל:

— וואָס, איך מוז ניט אַראָפּ פון טראָטוּאַר?

— וואָס איז?

— איך מיין, אז וויבּאַלד איך בין אַרעסטירט, טאָר איך שוין ניט גיין אפן טראָטוּאַר.

און אַז זי זינען געווען בּיים טויער פון פּאָליציי־צירקל, האָט שוויק ארויסגערעדט:

— גאָר ניט ארומגעקוקט זיך, ווי די צייט איז פארפלויגן. איר קומט אָפּט אריין אין רעסטאָראן „פון כל־טוב"?

און אין דער צייט, בּעת מען האָט שוויקן אריינגעפירט אין דער קאַנצעליאריע, האָט פאליווּץ אין „פון כל־טוב" איבערגעגעבן דאָס געשעפט זיין פרוי און האָט זי געטרייסט אף א משונהדיקן שטייגער:

— ניט ווייַן, ניט קלאָג! וואָס קאָנען זי מיר טאָן פאַר א פארפאַסקודיעטן פּאָרטרעט פון קיסר?

* * *

אָט אַזוי פשוט איז דאָס געשען, ווי דער בראווער סאָלדאט שוויק איז געוואָרן אריינגעצויגן אין דער וועלט־מלחמה.

פאר די היסטאָריקער וועט זיין אינטערעסאַנט, וואָס ער איז געווען ביכולת פאָרויסצוזען די וויטע צוקונפט. און אויב די לאַנג האָט שפעטער זיך ארויסגעשטעלט א ביסל אַנדערש, ווי ער האָט דאָס אויסגעמעלט, דאַרף מען ניט פאַרגעסן, אז קיין דיפּלאָמאַטישע פּאָרבילדונג האָט ער ניט פארמאָגט.

שוויק איז אַרוים מיטן געהיים־פּאָליציסט אין קאָרידאָר. דאָרט האָט אַף אים געוואַרט א סורפּריז. דער באַגלייטער זיינער האָט אים באַווּזן זיין צייכן מיטן אָדלער אוּן האָט אים דער־קלערט, אז ער איז ארעסטירט אוּן וועט תיכף אָפּגעפּירט ווערן אין צירקל. שוויק האָט געפּרוווט אים דערווייזן, אַז ער האָט מסתמא אַ טעות, וואָרוּם ער, שוויק, איז גאָר ניט שולדיק אוּן האָט קיין אײַן וואָרט ניט געזאָגט, וואָס זאָל קאָנען עמיצן באַלײדיקן.

נאָר בּרעטשנײדער האָט אים אויסגעטײטשט, אַז ער האָט אָפּגעטאָן אַסך פּאַרבּרעכנס, אוּן אַז דער קלענסטער פּוּן זיי איז מלוכה־פּאַרראָט.

דערנאָך האָבן זיי זיך אומגעקערט אין זאַל, אוּן שוויק האָט געזאָגט צו פּאַליוועץ:

— איך האָב געהאַט פּינקט בּיר אוּן אַ בּוטערבראָד מיט ווּרשט. איצט ניט מיר נאָך אַ גלעזל סליוואָוויץ, אוּן איך וועל זיי וואָרוּם איך בּין ארעסטירט.

בּרעטשנײדער האָט באַווּזן פּאליוועץ זיין אָדלער, האָט אַ ווּיילע אים אָנגעקוקט אוּן אַ פּרעג געטאָן:

— א באַווייבטער?

— יאָ.

— וועט אייער וויב קאָנען פּירן דאָס געשעפּט, אויב איר וועט ניט זיין?

— זי וועט קאָנען.

— אויב אזוי איז גוט, בּעל־הבּית, — האָט בּרעטשנײדער פּרייליך אויסגערופן. — רופּט ארוים אייער פּרוי, גיט איר איבער די גאַנצע דודע, אוּן אין אָוונט וועלן מיר אײַך צונעמען.

— דאַרפסט זיך ניט קלעמען, — האָט אים געטרייסט שוויק. — איך גיי אהין, וויל מען באַשולדיקט מיך סך־הכּל אין מלוכה־פּאַרראָט.

— אוּן פּאַרוואָס מיך? — האָט פּאליוועץ ארוים־געקרעכצעט. — איך בּין דאָך געווען אזוי געהיט!

מען דערשאָסן ביי אַ וואַנט אין ערגעץ אַ פעסטונג. איצטער, אף דער עלטער, האָט מען אוועקגעהרגעט א לייבלעכן פעטער. מען דאַרף טאַקע האָבן אין אייזערנע האַרץ! און דאָ פאַרגלוסט זיך נאָך א שבורן אידיאָט, און ער נעמט ריידן, וואָס אין קאָרט! זאָל נאָר טרעפן עפעס אן ערנסטע זאַך, גיי איך אַוועק פרייוויליק און וועל דינען מיין קיסר, ביז מען וועט מיך אף שטיקער צעריסן.

שוויק האָט אַ צי געטאָן אַ היפשן זופ ביר און האָט וויטער געלערנט:

— וואָס=זשע מיינט איר, אונדזער קיסר וועט דאָס טאקע שווייגן? זיט איר א שלעכטער מבין! איצטער מוז זיין קריג מיט די טערקן. איר האָט דערהרגעט מיין פעטער, טאָ נאָט אייך איינס און צוויי! עס מוז זיין קריג, און סערביע און רוסלאַנד וועלן אונדז העלפן. א ר—רוח, וועלן מיר דאָס די טערקן אריינשמייסן!

אין יענער רגע, בשעת שוויק האָט אזוי געלונגט אין דער צוקונפט אריין, האָט ער געקאָנט אויסוויזן אפילו אַ פארשרון. זיין התעוואטער פנים, וואָס האָט געשמייכלט, ווי די יונגע לבנה, האָט געשיינט פון התלהבות. אלץ איז אים געווען אזוי קלאָר.

— עס קאָן געמאָלט זיין, — האָט ער ווייטער געשיל=דערט די צוקונפט פון עסטרייך, — אז אין פאַל פון אַ קריג מיט די טערקן וועלן די דייטשן אונדז באפאלן פון הינטן, וואָרום דייטשן און טערקן זינען דאָך אין חברה. מיר קאָנען דאָך אָבער שליסן א בונד מיט פראַנקרייך, וואָס זינט 1871 איז זי דאָך שטאַרק אָנגעשטויסן אף דייטשלאַנד. איז שוין ווידער רעכט. און א מלחמה וועט זיין, דאָס איז קלאָר ווי די לבנה!

איצט איז ברעטשנידער אופגעשטאַנען און האָט פייערלעך געמאָלדן:

— נו, ווייטער איז שוין ניט כדאי צו ריידן! באַמיט זיך אף אַ פאָר וועדטער ארוים אין קאָרידאָר

ריכט אין פּיסעק אופּגעהאַנגען. פּריער האָט ער נאָך באַויזן אָפּצוּבייסן די נאָז בייַם גלח אוּן האָט דערקלערט, אַז ער האָט אַף קיין זאַך ניט קיין חרטה; אוּן נאָך האָט ער געזאָגט זייער ניט קיין שיין וואָרט אף אוּנדזער קיסר.

— וויסט איר ניט, וואָס ער האָט געזאָגט? — האט ברעטשנייַדער געפרעגט מיט האָפענונג אין קול.

— זעט איר, דאָס קאָן איך ניט זאָגן, וואָרום קיינער האָט זיך ניט איינגעשטעלט די ווערטער איבערצוחזרן. נאָר מען זאָגט, אַז דאָס איז געווען אַזוי שרעקלעך אוּן מוראדיק, אַז אייַנער פוּן די געריכט־מיטגלידער איז פוּן זינען אַראָפּ אוּן מען האַלט אים נאָך עד היום פאַרשלאָסן אין אַ באזונדער קאַמערע, בכדי די געשיכטע זאָל ניט אַרויסקומען פאַר דער וועלט. זאָגן זאָגט מען, אַז דאָס איז געווען מער ווי אַ געווינלעכע מאַיעסטעט־באַלייַדיקונג, וואָס ווערט אָפּגעטאָן שפּורערהייט.

— וואָס פאר א מאיעסטעט־באלייַדיקונגען ווערן דאָס אָפּ־ געטאָן שפּורערהייט? — האָט ברעטשנייַדער געפרעגט.

— מיינע הערן, איך בעט אייך: הויבט אָן אַן אַנדער שמועס, — האָט זיך אַרייַנגעמישט פאַליוועץ. — איר וויסט דאָך, איך האָב דאָס ניט ליב. איר וועט נאָך עפּעס אזוינס אַרויס־ קנאקן, אוּן דערנאָך גיי טענע זיך אויס.

— וואָסערע מאיעסטעט־באַלייַדיקונגען ווערן אָפּגעטאָן שפּורערהייט, ווילט איר ווּיסן? — האָט שוויק איבערגעחזרט. — כל־ערלי מינים. פּרווט אָקאָרשט, שפּורט זיך אָן אוּן הייסט שפּילן דעם עסטרייכישן הימן, וועט איר שוין זען, וואָס איר וועט אָנרייַדן. איר וועט אָנפלוידערן וועגן זיין מאַיעסטעט אַזעלכעס, אַז אויב אַפילוּ אַ העלפט דערפוּן וואָלט געווען אמת, וואָלט עס אויך געקלעקט אַף צו פּארשעמען אים זיין גאנץ לעבן. אוּן אוּנדזער אַלטער קיסר האָט דאָס, כ׳לעבן, ניט פּאַר־ דינט. באַקלערט זיך נאָר. זיין זון רודאָלף האָט ער אָנגעווּאָרן וונגערהייט, אין די בליענדיקע יאָרן. זיין פּרוי עליזאבעט האָט מען דורכגעשטאָכן מיט אַ קינזשאַל, דערנאָך איז פּאַרשוווּנדן יאָהאַן אָרט, אוּן זיין ברודער, דעם קיסר פוּן מעקסיקע, האָט

— חס וחלילה, — האָט זיך שוויק פארענטפערט. — גאט באוואָר, איך זאָל פאַרגלייכן וועמען, דער בעל־הבית קען מיך. אמת, איך טו קיין מאָל ניט פאַרגלייכן וועמען עם איז? איך וואָלט נאָר ניט געוואָלט בייטן זיך מיט דער ערצהערצאָגינע! וואָס וועט זי דאָס איצט טאָן? די קינדער געבליבן יתומים, און קאָנאָפישט אָן אַ בעל־הבית, וואָס־זשע — זאָל זי ווידער חתונה האָבן מיט אן ערצהערצאָג? וואָס וועט זי האָבן דערפון? וועט זי ווידער אַמאָל פאָרן מיט אים קיין סאַראַיעוואָ און ווידער בליבן אַן אלמנה. וויסט איר אַ מעשה, מיט עטלעכע יאָר צוריק האָט געלעבט אין סליווא וואָס בייַ גלובאָקאָוו אַ וואַלד־וועכטער, גע־הייסן האָט ער מיט אַזאַ מיאוסן נאָמען — פינטשער. איז אָט, האָבן אים געווילד־גנבים דערשאָסן, און עס איז געבליבן נאָך אים אן אלמנה מיט צוויי קליינע קינדער. האָט די אלמנה אין צווייַ יאָר אַרום חתונה געהאט, ווידער מיט אַ וואלד־וועכטער, מיט פעפי שאַוולאָוויטש פון מידלאָוואַר. האָט מען אים אויך דערשאָסן. האָט זי חתונה געהאַט אַ דריט מאָל, און וויטער מיט אַ וואַלד־וועכטער, און זי האָט געזאָגט: „אויב דאָס מאָל וועט דער מזל מיר אויך ניט דינען, דעמאָלט וויים איך שוין ניט וואָס צו טאָן!" פאַרשטייט זיך, אַז מען האָט אויך דעם דריטן מאַן דערשאָסן, און פון די דריי מענער האָט זי שוין גע־האַט זעקס קינדער. האָט זי זיך דערקליבן, הערט איר, ביז צו דער קאַנצעליאַריע פונם פירשט אין גלובאָקאָוו און האָט דאָרט אָנגעגעבן אַ פאַפיר, אז עס האָט איר ניט אָפגעגליקט מיט די דאָזיקע וואַלד־וועכטערס. האָט מען איר דאָרט אָנגעפאָטן דעם היטער פון דער ראַשיצער סאַושלקע, יאַראָשן. און וואָס וועט איר זאָגן אף אַזאַ מעשה: דעם דאָזיקן מענטשן האָט מען דער־מרונקען אין סאושלקע, בשעת ער האָט געוואָלט פאַרווערן אַ ניט־געזעצלעכן פיש־פאַנג. און דער אלמנה זינען צוגעקומען פון אים נאָך צוויי קינדער. דעמאָלט האָט זי זיך געגומען א ווורשט־מאַכער פון באָדניאָן. דער אָבער האָט זי איין מאָל בייַ־נאכט דערהרגעט מיט א פלאָקן און איז אַוועק און האָט זיך איבער־געגעבן דער פאָליציי. האָט מען אים לויטן פסק פון קריז־גע־

אנשטאָט דעם בעל־הבית האָט געענטפערט שוויק:

— אודאי אַן אָנווער; ניטאָ וואָס צו רײדן. אַ מוראדיקער אָנווער! איטלעכער טיפש קאָן דאָך פערדינאַנדן ניט פאַרבייטן. ער האָט נאָר באַדאַרפט זײן גרעבער.

— וואָס מיינט איר דערמיט צו זאָגן? — האָט געפרעגט ברעטשנײדער.

— וואָס איך מיין צו זאָגן? — האָט שוויק זיך פרײלעך אָפגערופן. — מער גאָרנישט: אויב ער וואָלט געווען גרעבער, וואָלט אים שוין לאַנג געהאט אוועקגעכאַפט די ניכפה, בעת ער פלעגט נאָך טרייבן אין קאָנאָפּישט די אַלטע וויבער, וואָס האָבן געקליבן בײ אים אין וואַלד דאַרע צווייגן און שוועמלעך. דעמאָלט וואלט ער ניט באַדאַרפט שטאַרבן אַזא מיאוסן טויט. איר טוט נאָר אַ קלער: אַ לייבלעכער פעטער פון זײן קייזערלעכער מאיע־סטעט, און מען דערשיסט אים! דאָס איז דאָך אַ גאַנצער סקאַנדאל! אַלע צייטונגען זיינען פול דערמיט. בײ אונדז אין בודוויים האָט מען מיט עטלעכע יאָר צוריק בעת אַ געשלעג אַפן מאַרק אַוועקגעקוילעט אַ פּיך־הענדלער, אַ געוויסן בראַטי־סלאַוו לודוויג. דער דאזיקער מענטש האָט געהאַט אַ זון באָהו־סלאוו. און אַז יענער פלעגט דערנאָך קומען אפן מאַרק פאַר־קויפן זיינע חזירים, האָט קיינער בײ אים ניט געוואָלט קויפן, און אַלע האָבן געטענעט: „אָט דאָס איז אַ זון פון יענעם, וואָס מען האָט געקוילעט. קענטיק אויך אַ גרויסער גזלן!" ער האָט קיין אַנדער בריה ניט געהאַט, ווי אַרײנווואַרפן זיך אין קרומאַ פון בריק אין דער מאלדאווע אַריין. און מען האָט אים געמוזט ארויסשלעפן און מינטערן אים און ארויספאָמפען פון אים די וואַסער, און סוף כל סוף האָט ער פאָרט אַרויסגעבלאזן די נשמה אַף די הענט פון דאָקטאָר, וואָס האָט אים געמאַכט עפעס אַן אײנשפּריץ.

— האָט איר אָבער מאָדנע פאַרגלייכן! האָט ברעטשנײדער ארויסגערעדט מיט אַ קוועטש. — איר הויבט אָן פון פערדינאַנד און ענדיקט עפעס מיט א פּיך־הענדלער.

וועט טאן, וואס ער וויל. אונדזער אויבער־לייטענאנט מאקאָוועץ פלעגט אונדז אַלע מאל איינחזרן: „דיסציפלין, הונטס־קינדער, מוז זיין אָט־אָ! אניט וואלט איר געקלעטערט אף די בוימער, ווי די מאלפעס. אין דינסט וועלט איר, גארנישטן, לייטישע סאלדאטן!" איז דען דאס ניט אמת? שטעלט זיך נאר פאר א פארק, איך כאפ אייך אָן, אפן קארל־פלאץ, און אף איטלעכן בוים זיצט זיך אַ סאלדאט, וואס אן דיסציפלינע! דערפאר האב איך זיך שטענדיק געשראקן.

— אין סאראיעווא, — האט ברעטשניידער אנגעהויבן פון־דאסניי, — האבן דאס געטאן די סערבן.

— א טעות, — האט זיך אפגערופן שוויק. — דאס האבן געטאן די טערקן, פאר באסניע און הערצעגאווינע.

און שוויק האט פאנאנדערגעלייגט זיין מיינונג איבער דער וועלט־פאליטיק פון עסטרייך אף די באלקאנען. די טערקן האבן אין יאר 1912 פארשפילט די מלחמה מיט די סערבן, בולגארן און גריכן. האבן זיי געוואלט, אז עסטרייך זאל זיי העלפן, און אז מען האט זיי אפגעזאגט, האבן זיי געגומען און דערשאסן פערדינאנדן.

— דו האסט ליב טערקן? — .האט שוויק זיך געוועגדט צו פאליוועץ. — האסט ליב די האזיקע היידן, די חזירשע הינט? האסט זיי ניט ליב, הא?

— מיין דאגה, וואס פאר א גאסט. — האט געענטפערט פאליוועץ, — אפילו א טערק. פאר אונדז, געשעפטס־לייט, איז ניטא קיין פאליטיק. באצאל פאר די ביר, זיץ און באלבע, וואס דיין הארץ גלוסט. אט דאס איז מיין כלל! און ווער עס האט דאס געטאן אונדזער פערדינאנד, א טערק אדער, א סערב, א קאטוליק אדער א מאחמעדאנער, אן אנארכיסט אדער א יונג־טשעך, — ארט מיך ווי דער פאראיאריקער שניי.

— זאָל זיין אזוי, — האָט זיך אַריינגעמישט ברעטשניידער, וואָס האָט שוין ווידער געהאַט אָנגעוואָרן יעטווידע האָפענונג צוצושפאַרן עמיצן פון זיי צו דער וואַנט. — איר זיט דאָך מספים, אַז דאָס איז פאַר עסטרייך א גרויסער אָנווער?

דער געהיים־פאליציסט ברעטשניידער איז אויסגעלאשן גע־
ווארן. פרייליעכער איז ער געווארן נאר, בשעת עס איז אריינ־
געקומען שוויק, וואס האט באלד באשטעלט טונקעלע ביר, מיט
דער באַמערקונג:

— אין ווין האבן זיי אויך היינט טרויער!

ברעטשניידערס אויגעלעך האבן אופגעפלאקערט מיט
האפענונג. ער האט קורץ זיך אפגערופן:

— איבערן שלאס קאנאפישט וויען ציען טרויער־
פאנעס.

— מען האט באדארפט אויסהיינגען צוועלף, — האט גע־
זאגט שוויק און א זופ געטאן די ביר.

— פאַרוואס עפעס צוועלף? — האט ברעטשניידער גע־
פרעגט.

— עס זאל זיין אַ גליכע צאל. טוצווייז איז גרינגער צו
ציילן, אַפן טוץ איז אַלץ וועלוועלער, — האט געענטפערט
שוויק.

א ווילע איז מען געזעסן שטיל. דערנאך האט שוויק
אנגעהויבן:

— יא, ניטא שוין דער ערצהערצאג! שיינק אים, גאט,
אייביקע רו! ניט באשערט געווען צו קיניגן. אז איך האב גע־
דינט אין מיליטער, איז איין מאל אַ געזעראל אראפגעפאלן
פון פערד און איז דערהרגעט געווארן אפן ארט. מען האט גע־
וואלט ווידער אים אוועקזעצן אפן פערד — מען טוט א קוק —
טויט ווי אלע טויטע. מען האט אים גראד באדארפט דער־
הויכן צו א פעלד־מארשאל. און געטראפן האט דאס אפן פאראד.
די דאזיקע פאראדן — קיין מאל קומט פון זיי קיין גוטס ניט
ארויס. אין סאראיעווא איז אויך איין מאל געווען אזא פאראד.
איך געדינק נאך ווי היינט — צו דעם פאראד האבן אף מיין
מונדיר געפעלט צוואנציק קנעפ, און איך האב דערפאר געקראגן
צוואנציק טעג שטרייגן קארצער. צווי מעת־לעת האב איך זיך
אפגעוואלגערט געשמידט אין קייטן. יא, נאר אין דער ארמיי מוז
זיין דיסציפלינע, אניט וועט קיין ארדענונג ניט זיין. איטלעכער

דאָרט האָט מען דערהרגעט זיין האָהיט ערצהערצאָג פערדינאנד. וואָס וועט איר דערוף זאָגן?

— ניט מיינע עסקים. כאפט זיי דער...! — האָט פאליוועץ געענטפערט העפליך און פאררייכערט א ליולקע ציבעק. — היינטיקע צייטן זיך פארטשעפען מיט אזעלכע זאכן, קאָן מען בלייבן אָן א קאָפּ. איך האָב מיר אַ געשעפט. קומט מען צו מיר און בעט א טרונק ביר, גיב איך. און אט אזא שווארץ יאר, סאראיעווא, און פאליטיקע, און דער פארשטארבענער ערצ=הערצאג, — זייט מוחל, ניט פאר מיין מוח! קיין גוטס קומט דערפון ניט ארויס.

ברעטשניידער איז אנטשוויגן געווארן און האט אביסל מיט פארדראס זיך ארומגעקוקט אין שיינקל.

— איז דא ניט געהאַנגען פריער דעם קיסרס פארטרעט? — האט ער ווידער אַ פרעג געטאן נאך א קורצן שוויגן: — אט דארט, וווּ עס איז איצט דער שפיגל?

— גאַנץ ריכטיק, — האט געענטפערט פאליוועץ, — געהאנגען, נאר די פליגן האבן אים פארפאסקודיעט אין גאנצן, האב איך אים ארופגעטראגן אפן בוידעם. איר וויסט דאך, עמיצער וואלט געקאנט נאך צוטשעפען זיך, וואלט איך נאך גע=האַט אויסגערישענע יארן. אף כפרות דארף איך דאס.

— אין סאראיעווא איז, קענטיק, געווען א גרויסער טומל?

אף אט דער פארשפיצטער פראגע, וואס האט נעדאַרפט טרעפן אין פינטל, האט פאליוועץ געענטפערט אפגעהיט ביז גאר.

— יא, אין דער צייט איז אין באסניע א שרעק ווי היים. אז איך האב דארט געדינט אין מיליטער, האבן מיר געמוזט לייגן אונדזער לייטענאנט זעקעלעך אויז צום קאפּ.

— אין וואסער פולק האט איר געדינט, בעל=הבית?

— ווער געדינקט דאס אַזא קליניקייט? דער קאפּ קאן דאך ניט ליגן אין איטלעך דר... — האט געענטפערט פאליוועץ.

דיקע. צווישן אונדז נערעדט, פרוי מילער, איז אַ דיקן ערצ=
הערצאָג גרינגער צו טרעפן, ווי אַ דינעם. איר געדינקט, ווי די
פּאָרטוגעזן האָבן דערשאָסן זייער קיניג? יענער איז אויך געווען
אַ בעל=גוף. און עס איז אַ פּשוטער שכל: פּאַר וואָס זאָל דאָס
אַ קיניג זיין פון ווילטאָג אַ דאַרינקער? איצט גיי איך אין
רעסטאָראַן „פון כּל טובי". אויב מען וועט קומען פרעגן וועגן
פּאָקסטעריער, וואָס איך האָב שוין געקראָגן אף אים אַן אַדעראַף,
זאָלט איר זאָגן, אַז איך האַלט אים נאָך אין דאָרף בּיי מיר, איך
האָב אים ניט לאַנג אָפּגעהאַקט די אויערן, און מען קאָן אים
נאָך ניט בריינגען צופּירן, בּיז די אויערן זיינען ניט פּאַרהיילט,
וואָרום ער קאָן זיי צוקילן. דעם שליסל לאָזט בּיי דער הויף=
דינערין.

* * *

אין שיינקל „פון כּל טוב" איז געזעסן נאר איין גאַסט.
דאָס איז געווען דער געהיים=פּאָליציסט ברעטשנײדער. דער בעל=
הבית פּאַליוועץ האָט געשווײַנקט גלעזער, און ברעטשנײדער האָט
זיך געלייגט אין דער לינג און אין דער בריט, אים אריינצוציען
אין אַן ערנסטן שמועס, ער האָט זיך אָבער ניט געלאָזט.

פּאַליוועץ איז געווען באַווסט ווי אַ גראָבער יונג און אַ
ווערימדיק מויל. נבול פּה האָט זיך ממש געשאָטן פון אים.

— אַ טייערער זומער הײַ=יאָר, — האָט ברעטשנײדער זיך
געסטאַרעט מיט אַלע כּלים צו פּאַרבינדן אַן ערנסטן שמועס.

— איין ט...! — האָט זיך אָפּגערופן פּאַליוועץ, צע=
שטעלנדיק די גלעזער אף דער פּאָליצע.

— אַ פּיינע קאשע פּאַרקאָכט אין סאַראַיעוואָ, — האָט
ברעטשנײדער ווידער געלאָזט זיך הערן מיט א שוואַכער
האָפענונג.

— וואָס פּאר אַ סאראַיעוואָ? — האָט געפרעגט פּאליוועץ.

— אין נוסלער ווײַן=שיינק, האָ? דאָרט הורגט מען זיך אַלע טאָג.
איר וויסט דאָך, אין נוסלאָ...

— נײַן, בעל=הבית, אין סאַראַיעוואָ וואָס אין באָסניע.

גלייך אין האַרץ. די קויל איז נאָך ארוים בײַם ראָטע־קאָמאַנדיר פון רוקן און האָט אָנגעטאָן היזקות אין קאַנצעליאריע: צע־שמעטערט אַ פלאַש טינט, און די טינט האָט פאַרגאָסן נויטיקע פאַפירן.

— וואָס איז געוואָרן פון דעם סאָלדאַט? — האָט גע־פרעגט פרוי מילער נאָך אַ קלייַנער הפסקה, ווען שוויק האָט זיך אָנגעטאָן.

— ער האָט זיך אופגעהאַנגען אף אַ פאָר שליקעס, — האָט געענטפערט שוויק, פוצנדיק די הוט. — און די שליקעס זיינען גענוגן ניט זיינע. ער האָט זיי אויסגעמאַנטשעט בײַם אופזעער, אזוי ווי קלאָמפערשט די הויזן פאַלן אים אַראָפּ. וואָס־זשע, ער האָט באַדאַרפט וואַרטן, ביז מען וועט אים שיסן? איר דאַרפט דאָך פאַרשטיין, פרוי מילער, אַז אין אַזאַ לאַגע קאָן בײַ אַ מענטשן זיך פאַרדרייען דער קאָפּ. דעם אופזעער האָט מען דערפאַר אַראָפּגעזעצט און פאַרמשפט צו זעקס חדשים טורמע. נאָר ער איז זיין שטראָף ניט אָפּגעזעסן, ער איז אַנטלאָפן אין דער שוויץ און איז געוואָרן אַ פרייַדיקער אין עפעס אַ קירכן־געמיינדע.״ היינטיקע צייטן זיינען פאַראן זייער ווינציק ערלעכע לייט. איך בין זיך משער, אַז דער ערצהערצאָג אין סאַראַיעוואָ האָט אויך זיך גענאַרט אין דעם מענטשן, וואָס האָט אים דער־שאָסן. עד האָט, משמעות, דערזען אַ יונגען מאַן און האָט אַ טראַכט געטאָן: דאָס איז געווים אַן אָרנטלעכער מאַן, וויבאלד ער שרייט אַזוי „זשיוויאָ״. און יענער איז זיך גאָר מישב און שיסט אוים אף אים מיט אַ רעוואָלווער! וויפיל ווונדן האָט ער אים געמאַכט?

— די גאַזעטן שרייבן, דער ערצהערצאָג איז געווען אין גאַנצן דורכגעלעכערט, ווי אַ זיפּ. יענער האָט אויסגעשאָסן אַלע קוילן אין אים.

— יאָ, דאָס גייט צו אין איין אומר ועושה, אַ שרעק ווי גיך. איך וואָלט זיך געקויפט אף אַזאַ פאַל א בראָונינג. אויסזען זעט דאָס ווי אַ שפילכל, אַ גאָרנישט, אָבער אין צוויי מינוטן קאָן מען מיט דעם אַוועקלייגן צוואַנציק ערצהערצאָגן, דינע און

וואָלט איר דאָך אויך מסתמא זיך געהאַלטן אַן עצה מיט אַ גוטן פריינט. איין קאָפּ, וויסט איר, איז גוט, צוויי איז אָבער בעסער. דער וועט אייך עצהן דאָס, יענער יענס; איר וועט זיך ניט באַווייזן אַ דריי טאָן — און דאָס שווערסטע איז שוין אָפּ־געטאָן. דער עיקר איז, איר דאַרפט אויסוואַרטן דעם מאָמענט, ווען דער אָדון וועט פאַרביגיין פאַרבי אייך. אָט כאַפּ איך אָן, א שטייגער, דעם לוקעני, אויב איר געדינקט, יענער, וואָס האָט דערשטאָכן מיט אַ פייל אונדזער פאַרשטאָרבענע עליזאַבעט. ער איז מיט איר געגאַנגען שפּאַצירן. היינט קאָן מען זיך פאַרלאָזן אף מענטשן? זינט דעמאָלט גייט קיין איין קיסר ניט מער שפּאַצירן. און אסך פון זיי וועלן האָבן דעם זעלביקן סוף. גע־דינקט מיינע רייד, פרוי מילער, מען וועט זיך דערקלייבן צום רוסישן קיסר און צו דער קיסריניע, און, זאָל גאט אויסהיטן, אויך צו אונדזער קיסר, וויבאַלד זיי האָבן שוין דערלאנגט צו זיין פעטער. ער האָט אסאך שונאים אונדזער אַלטינקער, נאָך מער, ווי פערדינאַנד. עמיצער האָט אנומלטן אין רעסטאָראַן געטענעט: עס וועט אָנשטיין אַ צייט, וועלן איין געקרוינטער קאָפּ נאָכן אַנדערן וועט פליען, און קיין פראָקוראָר וועט ניט קאָנען העלפן. יענער מענטש האָט דערנאָך ניט געקאָנט באַצאָלן זיין רעכענונג, און דער בעל־הבית האָט געהייסן אים אריינזעצן. דערבייַ האָט דער פאַרשוין דערלאַנגט דעם בעל־הבית אַ געזונטן פלעם, און דעם פאָליציי־מאַן גאַנצע צוויי. יאָ, האָט מען אים אָפּגעפירט אין ארעסטאַנטן־וואָגן, ער זאָל זיך אויסטשוכען... אָט וואָס פאַר אַ מעשיות עס פאַרלויפן זיך היינטיקע צייטן! שוין וויידער אַמאָל אַן אָנווער פאַר עסטרייך. אז איך האָב נאָך געדינט אין מיליטער, האָט בייַ אונדז אין פולק אַ סאָלדאַט דערשאָסן זיין ראָטע־קאָמאַנדיר. ער האָט אָנגעלאָדן זיין ביקס און איז אַוועק אין קאַנצעליאריע. דאָרט האָט מען אים געוואָגט, ער זאָל זיך אָפּטראָגן, ער האָט דאָ ניט וואָס צו שאַפן, נאָר ער האָט געטענעט, ער מוז ניט אַנדערש זען דעם ראָטע־קאָמאַנדיר. איז דער ראָטע־קאָמאַנדיר ארויס און האָט באַלד צוגענומען בייַ אים דעם אורלאָפּ. האָט יענער געכאַפט די ביקס און געטראָפן אים

— אין סאראיעווא. זי האָבן אים דערשאָסן פון א רע־
וואָלווער. ער איז געפאָרן מיט זיין פרוי, דער ערצהערצאָגין, אין
אַוטאָמאָביל.

— אָט דאָס איז די מעשה, וואָס אין אַוטאָמאָביל, פרוי
מילער! אַזא אָדון קאָן זיך דאָס פאַרגינען אוּן טוט אַפילוּ ניט
א קלער, אז אַזא שפּאַציר אין אַוטאָמאָביל קאָן האָבן א וויסטן
סוף. דערצו נאָך אין סאראַיעווא, וואָס אין באָסניע, פרוי מילער.
דאָס האָבן ניט אנדערש די טערקן אָפּגעטאָן! ניט באַדאַרפט בּיי
זי צוגענעמען אָט דאָס באָסניע אוּן הערצעגאָווינע. וואָס זשע העלפט
דאָס, פרוי מילער? איז דער ערצהערצאָג, הייסט דאָס, שוין אין
גן־ערן... איז וואָס, האָט ער זיך לאַנג געמוטשעט?

— ניין, זיין האָהייט איז אַפן אָרט געווען אוים. איר
וויסט דאָך אַליין, א רעוואָלווער איז ניט קיין שפּילכל! אָט האָט
בּיי אונדז אנוסטן אין נוסלא געטראָפן א מעשה. איינער א
מענטש האָט גענומען שפּילן זיך מיט א רעוואָלווער, האָט ער
צעשאָסן די גאַנצע פאַמיליע אוּן פאַראיינם אויך דעם דוואָרניק,
וואס איז געקומען צו לויפן א קוק טאָן, ווער עס שיסט דאָרט
אין נומער דרײַ.

— אוּן איך וועל אייך זאָגן, פרוי מילער, אז פאַראַן רע־
וואָלווערס, וואָס קאָנען בשום אופן ניט אויסשיסן, כאָטש צעריים
זיך. פאַראַן אַזעלכע סיסטעמעס. פאַרשטייט זיך, פאַרן ערצ־
הערצאָג האָט מען געקויפט שוין איין מאָל א רעוואָלווער. אוּן
איך וויל זיך וועטן, אז דער מענטש, וואָס האָט דאָס געטאָן,
האָט זיך ספּעציעל אויסגעפוצט צוליב דעם. די מעשה איז, וואָס
עס איז גאָר ניט אזוי פשוט צו שיסן אַן ערצהערצאָג. וואָרום ווי
קומט מען צו אים צו? אין צעריסענע מלבושים קאָן מען אים
ניט דערלאַנגען. דאָ מוז מען שוין אָנטאָן א צילינדער־הוט, א
פּרעה זאָל דיך ניט כאַפּן.

— עס זיינען געווען זייערע עטלעכע.

— דאָס פאַרשטייט זיך פון זיך אַליין, — האָט אָפּגע־
ענטפערט שווייק, פאַרענדיקט זיין מאַסאַוש. — אויב איר וואָלט
געהאַט חשק צו דערהרגען אַן ערצהערצאָג אָדער דעם קיסר,

SHOREDITCH PUBLIC LIBRARIES

דער בראוער סאָלדאַט שוויין טרעט אריין אין דער וועלט־מלחמה.

— האָבן זיי שוין אַוועקגעפֿטרט אונדזער פערדינאַנדן, האָט די דינסטמיידל אָנגעזאָגט די בשורה דעם הער שוויק, וואָס איז שוין מיט עטלעכע יאָר צוריק אָפּגעלאָזן געוואָרן פון מיליטער־דינסט, וויל אַ מעדיצינישע קאָמיסיע האָט אנערקענט, אַז ער איז ניט אין גאַנצן בײַם זינען. איצט האָט שוויק געהאַנדלט מיט הינט, מיט מיאוסע, ניט קיין ראַסיגע, נאָר ער פֿלעגט פעלשן זייער יחוס און פאַרקויפן זיי פאַר גוטע.

חוץ אָט דער הויפט־פרנסה, האָט ער נאָך געליטן פון רעוומאַטיזם, און גראָד אין יענער מינוט האָט ער זיך אײַנגעריבן די קני מיט אָפּאדעלדאָק.

— וואָס איז דאָס פאַר אַ פערדינאַנד, פרוי מילער? — האָט שוויק געפרעגט, רייבנדיק מיט התמדה. — איך קען צוויי פערדינאַנדס. אײַנער, וואָס דינט פאַר אַ געהילף בײַם פראָוויזאָר פרושא; ער האָט אײַן מאָל אויסגעטרונקען על פי טעות אַ פלעשעלע רפואה צום האָר־וואַקסן. וויטער קען איך פערדינאַנד קאָקאָשקא, דאָס איז דער, וואָס קלײַבט הינטישע מיסט. אף בײַדן אַ רײַנע פשרע כפרה!

— וואָס רעדט איר, הער! איך רײַד וועגן ערצהערצאָג פערדינאַנד, יענעם פעטן, פרומען ערצהערצאָג, וואָס האָט גע־וווינט אין קאָנאָפּישט.

— הייליקע מאַריא! — האָט אויסגעשריען שוויק — הערסט אַ מעשה! וווּ האָט דאָס אים געטראָפן, דעם ערצ־הערצאָג?

G

23044

VEYLOR INSTITUTION
UNIVERSITY
19 JUN
DE OXFORD
LIBRARY

WITHDRAWN FROM STOCK

בוכדרוקעריי ד. אפט, ריגע, פאַרק-גאַס א-1. טעל. 22709.

Jaroslav Hashek.

The Brave Soldier.

Vol. 1.

WHITECHAPEL LIBRARY
77, HIGH STREET
WHITECHAPEL, E.1

L

יראסלאוו האשעק

דער בראוער סאלדאט שוויק
אין דער וועלט־מלחמה

אידיש ז. קאלמאנאָוויטש

SHERBROOKE PUBLIC LIBRARIES

ביכער פאר אלעמען" ריגע

1928

SHOREDITCH
PUBLIC
LIBRARIES

(٤١١)

23044

oreditch Public Librarie

URNABLE ON OR BEFORE
LATEST DATE MARKED BELOW

This Book is returnable within 14 days from the dat
marked below.

AR -2 1 JAN
28 AUG 25 JUN
MAY 11
25 SEP -3. SEP 1954
AR 23
JUN 27
JAN 10
AUG -9 18 APR
LUC
CT 15 11.10.56
24 JUL
OV 20
AY 29 19 AUG
10 OCT
JUL 6